

Översiktsplan för

Valdemarsviks kommun

Östergötlands län

Antagandehandling 26 mars 2018

Översiktsplanen har arbetats fram av en konsultgrupp under ledning av kommunens arbetsgrupp. En grupp bestående av kommunala politiker från miljö- och byggnämnd och kommunstyrelse har utgjort styrgrupp för arbetet.

Arbetsgrupp kommunen

Monica Hallberg, kommunchef, Valdemarsviks kommun

Erica Ekblom, planchef, Valdemarsviks kommun

Aline Eriksson planarkitekt, Valdemarsviks kommun

Thomas Örnberg, Teknisk chef Valdemarsviks kommun

Konsultgrupp

Per Nilsson, M5 Arkitektur AB

Anna Maria Häggblom, uppdragsledare, Tyréns AB

Johanna Öhman, handläggare, Tyréns AB (t o m samråd)

Anna Cederberg, handläggare, Tyréns AB (fr o m samråd)

Vadym Sokol, kartor, Tyréns AB (fr o m granskning)

Eva Wockatz, kulturmiljö, Tyréns AB

med flera medarbetare på Tyréns AB

Styrgrupp

Erland Olauson (S)

Helen Johansson-Kokkonen (S)

Ted Starkås (S)

Bertil Eklund (NB)

Jonas Andersson (V)

Örjan Karlsson (S)

Per Hollertz (M)

Leif Jonsson (KD)

Jenny Ek (C)

Göran Karlsson (C)

www.valdemarsvik.se

Upphovsrätt till kartor, bilder och övrigt material: Valdemarsviks kommun

Tryck: Arkitektkopia

Förord

Du håller nu i din hand ett förslag till ny Översiktsplan för Valdemarsviks kommun. Det är oerhört glädjande att vi har en granskningshandling för en ny och modern översiktsplan.

Ett viktigt underlag för arbetet med översiktsplanen har varit vår vision ”Valdemarsvik 2025 – i balans med naturen”. Visionen som antagits enhälligt av kommunfullmäktige och som mellan 400 och 500 av våra innevånare har deltagit i att arbeta fram.

Den genomgång av kommunens förutsättningar som görs i förslaget visar vilka fantastiska möjligheter det finns för vår kommun att utvecklas ytterligare för att uppnå målet att bli ”Östersjön ledande miljökommun”. Av förslaget framgår dessutom att det finns stora möjligheter för fler att bosätta sig i vår vackra kommun utan att våra unika naturvärden kommer i fara.

Nu ska översiktsplanen antas av kommunfullmäktige. Därefter kommer den att vara vägledande för kommunens utveckling under många år framåt.

Översiktsplanen ska aktualitetsförklaras under varje mandatperiod och bli föremål för de revideringar som utvecklingen kräver. På det sättet blir översiktsplanen ett levande dokument till hjälp för alla dem som vill satsa och utveckla vår kommun.

Erland Olauson

Ordf. i styrgruppen

1. Innehållsförteckning

1.	ÖVERSIKTSPLAN	7
1.1	ÖVERSIKTSPLANENS SYFTE OCH INNEHÅLL.....	8
1.2	PLANPROCESSEN.....	9
1.3	ÖVERSIKTSPLANENS GEOGRAFISKA AVGRÄNSNING.....	10
2.	VISION OCH STRATEGIER	13
2.1	VISION VALDEMARSVIK 2025.....	14
2.2	REGIONALT UTVECKLINGSPROGRAM, RUP.....	16
3.	PLANFÖRSLAG OCH MÅLUPPFYLLELSE	19
3.1	PERSPEKTIV PÅ VALDEMARSVIKS KOMMUN.....	20
3.2	EN PLATS FÖR ALLA.....	23
3.3	BOSTADSFÖRSÖRJNING.....	26
3.4	NÄRINGSLIV.....	32
3.5	EN HÅLLBAR INFRASTRUKTUR.....	35
3.6	KOMMUNENS TÄTORTER.....	42
3.7	VALDEMARSVIK.....	43
3.8	GUSUM.....	51
3.9	RINGARUM.....	55
3.10	GRYT-FYRUDDEN.....	59
3.11	KOMMUNENS REGLER FÖR BYGGLOVSBEFRIELSE.....	64
3.12	LANDSBYGDSUTVECKLING.....	66
3.13	SKÄRGÅRDSUTVECKLING.....	75
4.	RIKSINTRESSEN OCH MILJÖMÅL	81
4.1	RIKSINTRESSEN.....	82
4.2	MILJÖMÅL.....	84
5.	ALLMÄNNA INTRESSEN OCH RIKTLINJER	89
5.1	AREELLA NÄRINGAR OCH ÖVRIG MARK- OCH VATTENANVÄNDNING.....	90
5.2	VINDKRAFT.....	97
5.3	VATTENMILJÖ.....	100
5.4	NATURMILJÖ.....	104
5.5	FRILUFTSLIV.....	111
5.6	STRANDSKYDD.....	116
5.7	KULTURMILJÖ.....	118
5.8	MILJÖ OCH RISKFAKTORER.....	125
6.	MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING	137
6.1	ICKE-TEKNISK SAMMANFATTNING.....	138
6.2	OM MILJÖBEDÖMNING AV ÖVERSIKTSPLANEN.....	139
6.3	ALTERNATIVREDOVISNING.....	141
6.4	BEDÖMDA KONSEKVENSER.....	144
6.5	SAMLAD BEDÖMNING OCH UPPFYLLELSE AV MILJÖMÅL.....	152
6.6	FORTSATT ARBETE OCH UPPFÖLJNING.....	153

7.	ORDLISTA OCH KÄLLFÖRTECKNING	155
7.1	ORDLISTA	156
7.2	KÄLLFÖRTECKNING	157

8. BILAGOR

1	UTBYGGNADSOMRÅDEN KOMMUNÖVERSIKT
2	TÄTORTSKARTA VALDEMARSVIK
3	TÄTORTSKARTA GUSUM
4	TÄTORTSKARTA RINGARUM
5	TÄTORTSKARTA GRYT-FYRUDDEN
6	SAMMANHÅLLEN BEBYGGELSE - NORRA KOMMUNDELEN
7	SAMMANHÅLLEN BEBYGGELSE - SÖDRA KOMMUNDELEN
8	SAMMANHÅLLEN BEBYGGELSE - ÖSTRA KOMMUNDELEN
9	RIKSINTRESSEN
10	NATURMILJÖ
11	FRILUFTSLIV
12	KULTURMILJÖ
13	RISKFAKTORER

1. Översiktsplan

Syftet med översiktsplanen är att utifrån en helhetsyn på ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer, skapa förutsättningar för långsiktiga hållbara lösningar för Valdemarsviks kommun.

Kapitlet beskriver vad en översiktsplan är, dess syfte, avgränsning samt planprocessens olika steg.

1.1 Översiktsplanens syfte och innehåll

Enligt plan- och bygglagen ska alla kommuner ha en kommuntäckande översiktsplan (ÖP).

Aktualiteten prövas av kommunfullmäktige en gång per mandatperiod. Då beslutas om planen fortfarande ska gälla eller om den behöver ses över – antingen genom en fullständig revidering eller komplettering av enstaka delar.

Denna kommunövertäckande översiktsplan är den första som gjorts sedan 1990. En lång tid har förflutit sedan den tidigare översiktsplanen gjordes. Kommunen och länsstyrelsen har konstaterat att den tidigare översiktsplanen är uppenbart inaktuell och därför behöver ersättas med en ny. Tidshorisonten för denna översiktsplan är tjugo till tjugofem år, det vill säga att den bortre tidshorisonten är år 2040.

Det övergripande syftet med översiktsplanen är att skapa förutsättningar för långsiktiga hållbara lösningar för Valdemarsviks kommun. Utgångspunkten är en helhetssyn på ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer.

Översiktsplanens roll är att i grova drag redovisa kommunens syn på mark- och vattenanvändningen, hur den byggda miljön ska utvecklas, samt vilka allmänna intressen som ska beaktas. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men är vägledande för kommunens, myndigheters och andras beslut.

Översiktsplanen ska vara ett levande dokument med balans mellan stabilitet och flexibilitet.

Det innebär att kommunen är öppen för att initiera tillägg och ändringar när förändringar uppstår som påverkar Valdemarsviks framtid.

Genom att i en och samma process ta ställning till ett flertal av kommunens ansvarsområden blir det möjligt att analysera konsekvenserna av olika framtidsplaner på ett samlat sätt.

Översiktsplanen är också ett kunskapsunderlag för vägledning av olika myndighetsbeslut liksom för den enskilde invånaren som vill bilda sig en uppfattning om vad kommunen vill med ett visst område eller en viss fråga.

Plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB) har en nyckelroll i översiktsplaneringen och blir därmed också grundläggande för all planering av den fysiska miljön. Plan- och bygglagen reglerar innehållet i, och formerna för all fysisk planering.

I miljöbalken understryks miljöfrågorna i planeringen och ger tillsammans med PBL utgångspunkter för översiktsplanens avvägningar. De båda lagarna har en gemensam utgångspunkt i form av en likalydande paragraf. *”Mark och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges en sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.”*

Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen reglerar vad en översiktsplan ska innehålla:

- Grunddragen i användningen av mark- och vattenområden.
- Kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.
- Hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och följa gällande miljö kvalitetsnormer.
- Hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.
- Hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.
- Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) som avses i 7 kap 18 e § miljöbalken.

Utöver lagstiftningen är de av riksdagen antagna Miljökvalitetsmålen vägledande för planeringen. Dessa mål beskrivs i kapitel 4, samt följs upp i kapitel 6, Miljökonsekvensbeskrivning.

Fem fördjupade översiktsplaner (FÖP) ersätts med denna översiktsplan. Fördjupade översiktsplaner som ersätts:

- Gryt-Fyrudden, antagen 1991-06-25
- Mossebo industriområde, antagen 1991-11-26

- Ringarums tätort, antagen 1992-11-24
- Valdemarsviks tätort, antagen 1995-11-28
- (Skeppsgården-Åsvik, ej antagen)

En Vatten- och avloppsvatten (VA)-plan har upprättats som ett tillägg till översiktsplanen (TÖP), och hanteras något efter i fas med ÖP:n.

1.2 Planprocessen

Översiktsplanen arbetas fram i olika steg, för att berörda ska få möjlighet att delta och lämna synpunkter. Den politiska förankringen sker kontinuerligt under hela processen.

Under samrådsskedet ges allmänheten, berörda organisationer och myndigheter möjlighet att påverka utformningen av planförslaget. Samrådet sker genom öppna samrådsmöten, olika former av dialog och information på webben. Synpunkterna sammanställs därefter i en samrådsredogörelse, där de också bemöts genom kommunens ställningstaganden.

Inför utställningsskedet bearbetas planförslaget utifrån de ställningstaganden som kommunen gjort efter samrådet. Utställningen varar i minst två månader då det finns möjlighet att lämna ytterligare synpunkter. Länsstyrelsen ska avge ett granskningsyttrande över de frågor som berör statens intressen.

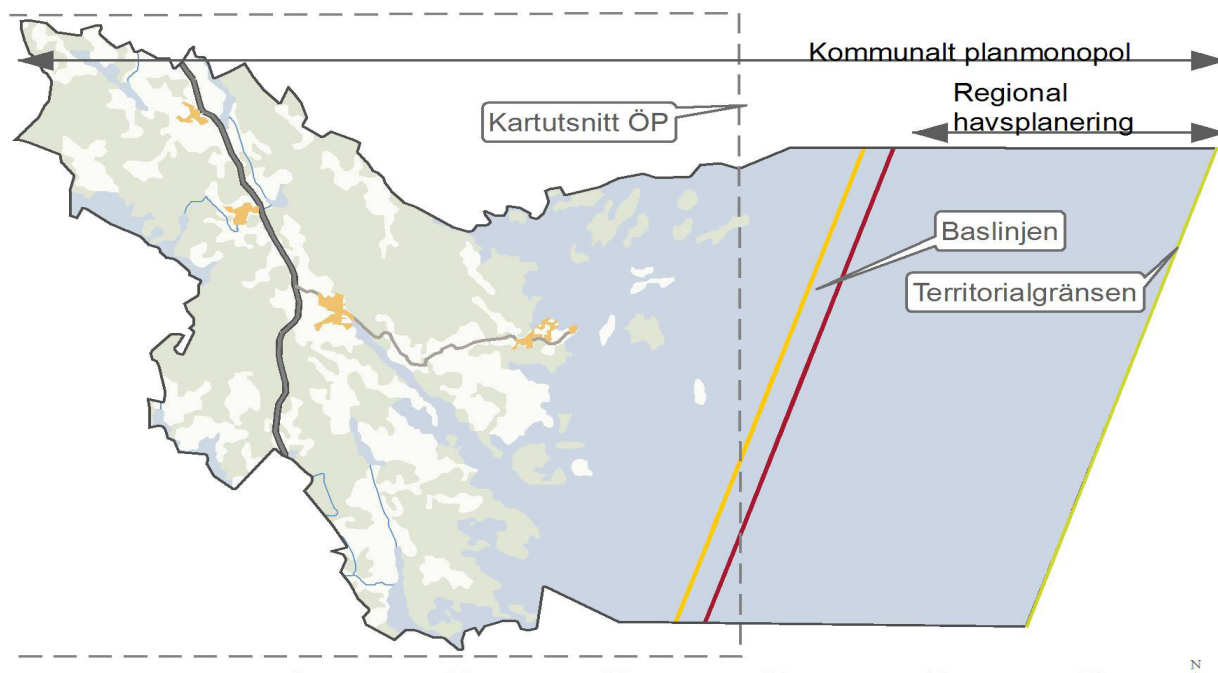
Efter utställningen sammanställs synpunkterna som kommit in i ett granskningsutlåtande. Om det är omfattande förändringar måste planen ställas ut igen. Översiktsplanen antas av kommunfullmäktige. Beslutet kan endast överklagas om det finns fel i den formella hanteringen. Sakinnehållet kan inte överklagas. Planen vinner laga kraft tre veckor efter överklagandets slut, eller när eventuella överklaganden har prövats och avslagits.

1.3 Översiktsplanens geografiska avgränsning

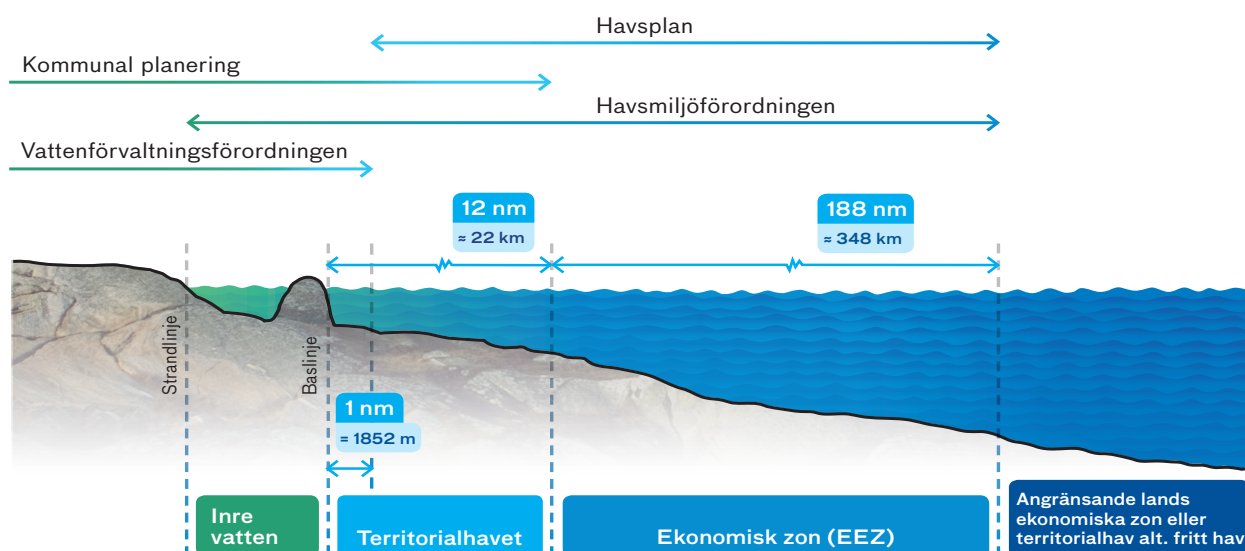
Kommunen sträcker sig till territorialgränsen 12 nautiska mil från den så kallade baslinjen, en tänkt linje strax öster om skärgårdens yttersta öar. Hela området till territorialgränsen omfattas därmed av kommunalt planmonopol. Området 1-12 nautiska mil öster om baslinjen kommer dock även att omfattas av den framtida havsplanen för Östersjön som kommer

att tas fram av Havs- och vattenmyndigheten i samarbete med länsstyrelserna och beslutas av regeringen 2019.

Översiktsplanen omfattar därmed hela kommunen, till territorialgränsen. För att öka läsbarheten i dokumentet kommer dock merparten av redovisade kartor endast omfatta området väster om skärgårdens yttersta öar.

Figur 1:1. Valdemarsviks kommun når ut till territorialgränsen, 12 nautiska mil från baslinjen. Kartavgränsning med streckad linje visar vilket geografiskt område de kommunövergripande kartor som redovisas i ÖP-dokumentet omfattar.

Figur 1:2. Havsplanering utförs av flera olika aktörer. Både vattenförvaltningsförordningen, havsmiljöförordningen och havsplaneringen sammanfaller med den kommunala översiktsplaneringen (Havs- och vattenmyndigheten, 2014).

Figur 1:3. Segling vid Kvädo
Foto: Brita Nordholm

2. Vision och strategier

Vision Valdemarsvik 2025 är kommunens övergripande målbild för översiktsplanen.

Kapitlet beskriver visionen och målbilderna som tagits fram politiskt i kommunen och som ligger till grund för översiktsplanen, samt de regionala strategierna som är vägledande för kommunen.

2.1 Vision Valdemarsvik 2025

Kommunfullmäktige beslutade 2012 om VISION VALDEMARSVIK 2025, *I balans med naturen*.

Valdemarsvik 2025 är bilden av en gemenskap där kreativitet, öppenhet, respekt för naturen och ekonomisk hushållning skapar förutsättningar för ett liv i balans. Här är det lätt att leva, och enkelt att forma boendet och tillvaron efter eget sinne och smak. Enastående livsmiljöer, mångsidigt kulturliv, spänstigt näringsliv och omtänksam samhällsservice är exempel på faktorer som får oss att trivas, och fler att lockas hit. Resultatet är en miljö där människor känner äkta stolthet och framtidstro. En alldeles speciell anda i en alldeles speciell kommun. Valdemarsviks kommun.

Framtidsbilden är indelad i sex delbilder, se nästa sida. För varje delbild finns inriktningsmål som närmare beskriver vad man vill uppnå. De inriktningsmål som redovisas i översiktsplanen är ett urval av de mål som har närmast koppling till översiktsplanering. Visionsdokumentet i sin helhet finns på Valdemarsviks kommuns hemsida.

Visionen har varit styrande för översiktsplanearbetet på så vis att den återspeglas i hela dokumentet. I kapitel 3, Planförslag och måluppfyllelse finns en direkt koppling i de gröna rutorna med rubrik "Så uppfyller vi visionen". I kapitel 5, Allmänna intressen är kommunens ställningstaganden också kopplade till visionen, och redovisade i orangea rutor. Visionen kommer att uppdateras kontinuerligt så att den hela tiden är aktuell och samspelar med ÖP:n.

Ytterligare styrande dokument för ÖP:n, men som inte redovisas här, är de åtta strategier som anknyter till visionen. Strategierna tillkom under 2012 och början av 2013 efter det att kommunen hållit workshops med näringsliv, föreningsliv, skolelever och nyckelpersoner. Strategierna riktar in sig på hur man ska ta tillvara på, och utveckla kommunens kvaliteter i riktning mot ett hållbart samhälle. Människan och frågor kopplade till livskvalitet, trivsel, stolthet, delaktighet och trygghet är genomgående värden som uttrycks i strategierna.

Figur 2:1. Vision Valdemarsvik 2025.

Delbild	Ur beskrivningen av delbilden
1. Östersjöns ledande miljökommun.	I Valdemarsviks kommun drivs vi av ett genuint miljöengagemang. En övertygelse som bygger på respekt för naturen och grundmurad stolthet över vår bygd. Vårt mål är att befästa och utveckla vår position som Östersjöns ledande miljökommun. En plats där livsmiljöerna skapar värde för både nutida och framtida generationer.
2. En plats där alla kan växa och trivas.	Vi värnar om hälsa och trygghet för kvinnor och män i alla åldrar. Genom det ständigt ökande antalet inflyttade barnfamiljer kan vi tillhandahålla barnomsorg och skolor på flera håll i kommunen. Tack vare boende, service, omsorg och vård av högsta kvalitet lockar vi dessutom seniorer från övriga Sverige och utlandet som vill leva ett givande och tryggt liv som aktiva pensionärer.
3. En upptäcktsresa bland miljöer och människor.	Besöksnäringen blomstrar och attraherar turister från både Sverige och utlandet. Det särpräglade fjordlandskapet, skärgård, kristallklara sjöar, odlad mark och viltrika skogar bildar en perfekt helhet där varje ort bidrar med sin egen charm och särart. I varje kommundel har de fysiska miljöerna fått en ordentlig ansiktslyftning i syfte att öka trivseln och förstärka det goda intrycket.
4. En naturlig arena för aktiv livsstil.	Vårt långsiktiga fokus på kulturliv, aktiv fritid och sport för alla åldrar gynnar folkhälsan i vår kommun, och väcker uppmärksamhet långt utanför kommungränserna. Naturreservaten tillsammans med Yxningens unika natur ger skarpa kontraster och ett alternativ till den urbana livsstilen.
5. En plats i världen att vara stolt över.	Vi har vårdat och vidareutvecklat vårt kulturarv samtidigt som vi har stärkt vår identitet som välkomnande och omtänksamma världsmedborgare. Idag är Valdemarsviks kommun ett föredöme när det gäller integration. Frihet, mångfald och delaktighet är centrala ledord för oss.
6. Ett näringsliv med självförtroende.	Besöksnäring, handel och tjänsteföretag har tagit rejäla kliv framåt, samtidigt som basnäringarna har utvecklats på ett framgångsrikt sätt. I skärgården har det ökande sommar- och permanentboendet inneburit ett lyft för kustbygdens företagare. Genom att stimulera och ta tillvara idéer och kreativitet hos nya generationer av entreprenörer, lägger vi gemensamt grunden till en hållbar framtid i Valdemarsviks kommun.

Tabell 2:1. Vision Valdemarsvik 2025

2.2 Regionalt utvecklingsprogram, RUP

Det regionala Utvecklingsprogrammet för Östergötland – RUP >2030 är en samlad strategi för regionens utvecklingsarbete. RUP:en har utarbetats av Region Östergötland i samråd med kommuner, landsting, stat, näringsliv och det civila samhället och är vägledande för kommunerna.

Principerna för hållbar utveckling ligger till grund för regionens tre mål, som utgår från var och en av de tre hållbarhetsdimensionerna: ekonomisk, miljömässig och social utveckling.

De tre målen är 1) Goda livsvillkor för regionens invånare, 2) Ett starkt näringsliv och hög sysselsättning, 3) Hållbart nyttjande av naturens resurser. Strategierna anger handlingsriktningen. Till strategierna är ett antal rekommendationer kopplade.

I ÖP:n har de regionala mål som har en geografisk koppling varit vägledande för kommunens översiktsplan. I tabell 2:3 framgår vilka rekommendationer som är direkt applicerbara i översiktsplanen.

Figur 2:2. Planering av kommunens framtid. Foto: Fotograf Ristenstrand.

Strategi	Rekommendation
1. Förstärka den samlade handlingsförmågan i Östergötland	Utveckla samverkan inom regionen.
2. Utveckla Östergötlands roll i ett storregionalt sammanhang	Utveckla de storregionala sambanden genom samverkan med omkringliggande regioner.
3. Stärka Östergötland som en flerkärnig stadsregion	<p>Samordnad kommunal översiktsplanering, där den pågående skärgårdsplaneringen är exempel.</p> <p>Tydligt begränsa exploatering av jordbruksmark.</p> <p>Planera vid de regionala huvudstråken för kollektivtrafik.</p> <p>Eftersträva goda lösningar för kommunikation och infrastruktur på landsbygden.</p> <p>Orter med bäst förutsättningar att få en långsiktigt positiv utveckling prioriteras.</p> <p>Koncentrera nybyggnationen och ha inriktningen att den sker i anslutning till befintlig bebyggelse, både i tätort och på landsbygd.</p> <p>Ge goda förutsättningar för arbetspendling genom att lokalisera bostäder med god tillgänglighet till kollektivtrafiken.</p> <p>Anlägg säkra gång- och cykelvägar inom tätorterna till kollektivtrafikens omstigningspunkter.</p> <p>Utnyttja de kulturella värden och profilområden som tagits fram i den regionala kulturplanen.</p> <p>Utveckla tätorterna utifrån ett tvärsektoriellt angreppssätt på funktionsvärden, gestaltningsvärden och kulturvärden.</p>
4. Främja östgötarnas möjligheter till livskvalitet och personlig utveckling	<p>Koncentrera den offentliga servicen till de tätorter som bedöms ha bäst utvecklingsförutsättningar.</p> <p>Verka för att 90% av hushållen och företagen har tillgång till nät med kapacitet på 100 Mbit/s år 2020.</p> <p>Utveckla det lokala näringslivet på landsbygden.</p>
5. Arbeta för utveckling av Östergötlands alla delar	<p>Öka inkluderingen av människor i utsatta situationer och lägen.</p> <p>Förbättra insatserna för nyanlända och andra invandrare</p> <p>Stärk förutsättningarna för en god folkhälsa.</p>
6. Stimulera ett dynamiskt företags- och innovationsklimat i Östergötland	Utveckla tydliga och samordnade erbjudanden. Samverkan mellan offentliga organisationer och näringsliv.
7. Ställa om Östergötland till en robust och resursnål region	Kommunala klimat- och sårbarhetsanalyser som belyser klimatförändringarnas konsekvenser.
8. Tillvarata och utveckla Östergötlands attraktivitet	Vidareutveckla arbetet med att stärka besöksnäringen. Nyttja natur- och kulturmiljöer för besöksnäring och rekreation.

Tabell 2:2. Utvecklingsprogrammet för Östergötland - RUP, utdrag.

3. Planförslag och måluppfyllelse

Valdemarsvik är en kust- och landsbygdskommun, vackert belägen i östra Östergötland, med det mesta och bästa runt hörnet.

Kapitlet beskriver vad som behöver göras för att visionen ska kunna uppfyllas. Här inryms de strategiska frågorna som rör kommunens utveckling, tematiskt och geografiskt beskrivna. De gröna rutorna beskriver i vilken riktning kommunen ska gå för att uppfylla visionen.

3.1 Perspektiv på Valdemarsviks kommun

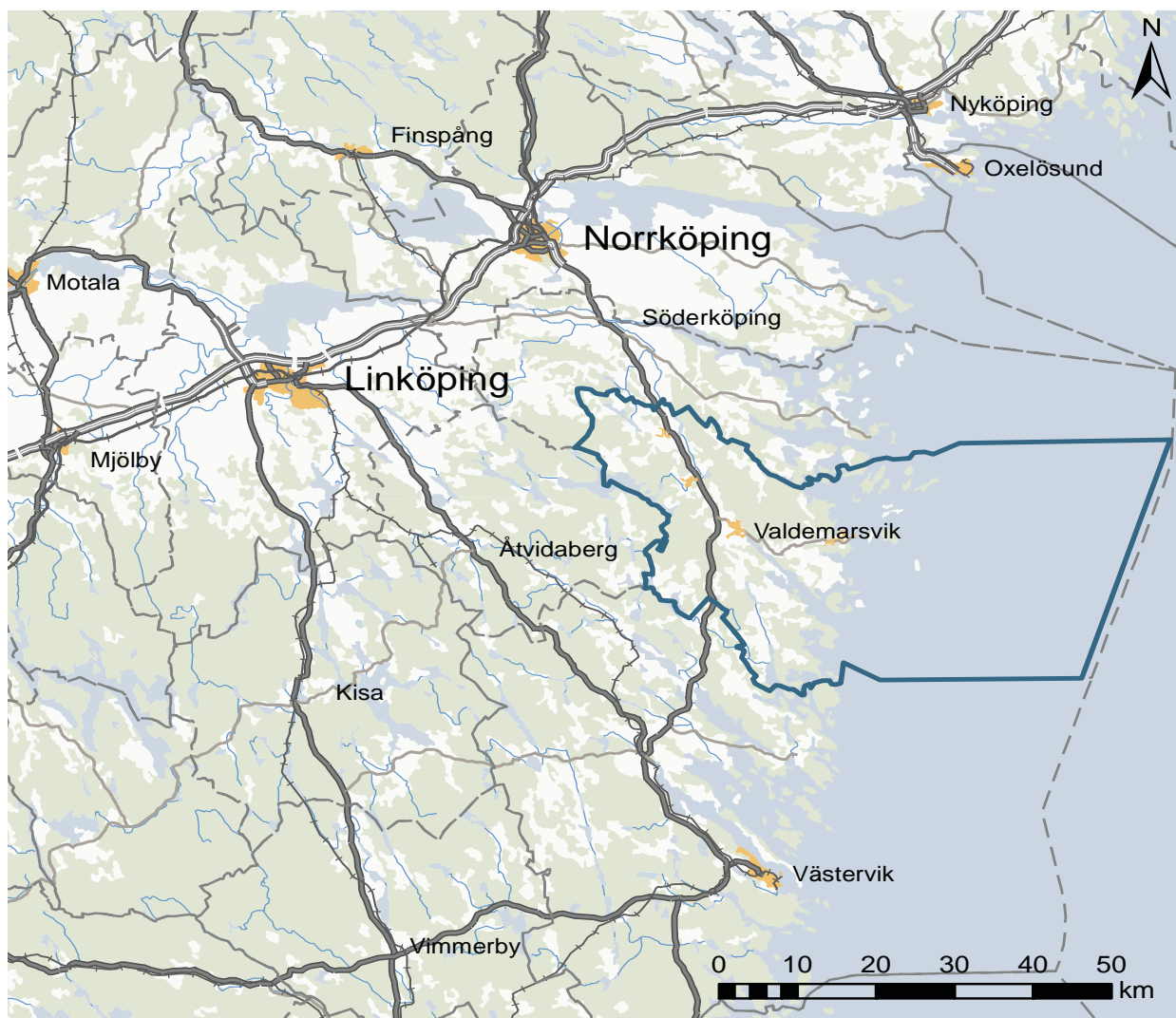
Så uppfyller vi visionen:

- Kommunen ska utvecklas som boendekommun.
- Kommunens karaktär som turism- och besöksnäringsskommun ska tas tillvara och utvecklas ytterligare.
- Kommunens infrastruktur i form av vägar, kollektivtrafik och IT-infrastruktur ska stärkas så att distansarbete och boende blir möjligt även utanför tätorterna.
- Samarbetet inom regionen och över gränserna ska uppmuntras.

”Valdemarsvik är en kust- och landsbygdskommun, vackert belägen i östra Östergötland, med det mesta och bästa runt hörnet. Valdemarsvik har cirka 7900 invånare och vår kommun erbjuder vacker natur, kultur, rekreation och nöje.”

Det är så kommunen beskriver sig på sin hemsida.

Europaväg 22 passerar genom kommunen och innebär god vägstandard norrut och söderut. Avståndet till regioncentrum runt Norrköping-Linköping är cirka 5 mil. Man når

Figur 3:1. Valdemarsviks kommun i ett regionalt perspektiv.

Figur 3:2. Prioriterade transportstråk från länstransportplanen och orter över 1000 invånare. (Regional strukturbild för Östergötland, Region Östergötland 2015)

Stockholm på dryga två timmar. Även Kalmar och Jönköping, med flera städerna inom samma tidsrymd. Kommunen har mer kontakter norrut än söderut, vilket delvis förklaras av regiontillhörigheten och att det är bättre kommunikationer norrut.

Kommunen är enligt Sveriges kommuner och landstings (SKL) indelning 2017 klassificerad som långpendlingskommun till större stad. Definitionen på en långpendlingskommun är

mindre än 40 procent utpendling till större stad. I Sverige som helhet är 35 kommuner klassificerade enligt samma definition.

Antalet fritidshus i Valdemarsviks kommun är 0,26 per invånare, medan antalet gästnätter är 3,1 per invånare. Det låga antalet gästnätter pekar på en potential för besöksnäringen, att utöka antalet boenden för turister som vill ta del av kommunens tillgångar i form av vacker natur, skärgård och kulturliv.

Kommunfakta Valdemarsviks kommun

Land och vatten

747 km land och 1016 km² vatten.

Kommunen mäter cirka 45 km fågelvägen från norr till söder. Från inland till kust är det som mest knappt 30 km.

Totalt 1700 km strandlinje finns i kommunen, fördelat på insjöar, öar och vattendrag 450 km, strand mot Östersjön 250 km och havsöar 1 000 km (SCB, 2012).

Befolkning

Den fasta befolkningen uppgick den 30 juni 2017 till 7 901 invånare. Medelåldern är högre än i Sverige som snitt.

Kommunen ingår i den funktionella regionen, FA-regionen i Östergötland (Källa: Tillväxtverket, 2015). En FA-region är en funktionell arbetsmarknadsregion, inom vilken människor kan bo och arbeta utan att behöva

göra alltför tidsödande resor. Indelningen baseras på pendlingsstatistik. Totalt pendlar cirka 1700 personer. Det är cirka 500 fler personer som pendlar ut än som pendlar in till kommunen.

Figur 3:3. Valdemarsvik är en del av den funktionella regionen Östergötland.

Omvärldspåverkan utanför översiktsplanens ram

Utöver de planeringsförutsättningar som berörs i översiktsplanen, kan och kommer förändringar att inträffa som kommunen måste förhålla sig till. Ändrade förutsättningar som berör lagstiftning, politiska beslut, näringsliv och administrativa gränser kan tämligen snabbt få en inverkan på planeringsförutsättningarna. En aktiv omvärldsbevakning är nödvändig för att beredskapen ska finnas när behov uppstår. Faktorer som påverkar kommunens sätt att agera och förhålla sig, är till exempel:

- Behov av kompetensförsörjning och samutnyttjande av resurser kan leda till behov av ökat samarbete inom regionen. Kommunens perspektiv kan därmed också förändras.
- En förändrad skattelagstiftning i Valdemarsviks kommun, med en extremt stor andel fritidshus kan få stora konsekvenser för kommunens ekonomi.
- Hur påverkas kommunen av vad som beslutas i EU? Villkoren för handel, vattenbruk, sjöfart, areella näringar etc kan förändras och ge kommunen andra förutsättningar.
- Plan- och bygglagen har de senaste åren varit föremål för en omfattande översyn. Ännu kan vi inte överblicka konsekvenserna av de förändringar som införts. Vi vet inte heller vad ytterligare framtida förändringar i plan- och bygglagen kan komma att innebära för byggandet.
- Kommunens uppfattning är att det är önskvärt med en bättre balans i avvägningen mellan naturskyddsintressena och kommunens möjligheter till utveckling.

3.2 En plats för alla

Så uppfyller vi visionen:

- Vid planering av nya bostadsområden ska alltid tillgång till vardagsnära natur värdesättas och hur området ska förbindas med gång- och cykelnätet ska kartläggas.
- Generellt ska gång- och cykelnätet uppgraderas på sikt.
- Viktiga grönområden ska sparas i tätorterna.
- Utemiljöer för barn, inklusive skolgårdar, ska planeras utifrån barnens olika behov och förutsättningar, och inspirera till fysisk aktivitet.
- Den fysiska miljön ska främja jämställdhet mellan kön, åldrar och kulturer.
- Vi ska värna om och synliggöra vår historia i den byggda miljön.
- Kulturmiljön ska värderas högt. Kunskap och hänsyn om kulturmiljön ska präglade stadsplanering och bygglovsärenden.
- Samlad vård av hög kvalitet ger ett givande och tryckt liv i kommunen.

Boendet och närmiljön, servicen och omsorgen är viktiga faktorer för att man ska känna trygghet. Till det kommer utbudet av kultur och aktiviteter som har betydelse för människors livsmiljö i ett vidare socialt perspektiv som också är kopplat till folkhälsan.

En tillgänglig miljö, möjligheter att tryggt kunna röra sig utomhus och att kunna delta i olika typer av aktiviteter är aspekter som är starkt förknippade med hälsa, livskvalitet och trivsel. Den fysiska miljöns utformning har också betydelse för människors möjligheter till integration och jämställdhet. Att kunna påverka sin livsmiljö och känna delaktighet är också väsentliga aspekter för att uppnå social hållbarhet.

Att kunna identifiera sig med sin ort och känna stolthet för den är viktigt för människors hemkänsla. En Orts "själ" finns bland människorna,

Figur 3:4. Gatumiljö i Valdemarsvik.

i kulturen och i ortens atmosfär. Här spelar kontinuitet i den byggda miljön en viktig roll, liksom att historien är avläsbar och synlig. En strävan är att vi ska vara stolta över vår historia och lyfta fram den som ett identitetsskapande och sammanhållande kitt. Det kan handla om att man vårdar den byggda miljön och synliggör viktiga strukturer, symboliskt/konstnärligt/pedagogiskt visualiserar industriarvet, eller att man på andra sätt framhåller platsernas och miljöernas värdeskapande kvaliteter.

Tätortsnära natur och utemiljö

I Valdemarsviks kommun finns det generellt mycket god tillgång till natur och grönytor, både tätortsnära och i den omgivande naturen. I samtliga tätorter är grönområden undanhållna från bebyggelse, för att säkra en tillgänglig utemiljö.

Den tätortsnära naturen berikar närmiljön och vardagslivet med möjligheter till vardagsmotion, rekreation, naturförståelse och friluftaktiviteter. Trygga, tillgängliga och inbjudande miljöer, och närhet till parker, grönområden och motionsslingor inbjuder till mer utevistelse och aktivitet. Ett sammanhängande gång- och cykelnät förenklar skolvägen för barnen. En sparad skogsdunge är ofta den mest spännande lekplatsen. Upplysta lekplatser uppmuntrar till utelek även under den mörka årstiden.

Odlingslotter i flerbostadshusområden kan fungera som mötesplatser mellan olika grupper i samhället, osv.

Grönstrukturen har även en betydelse för den biologiska mångfalden. Grönytor kan även fylla funktionen som dagvattenmagasin och vara klimatutjämnande. Vidare har framför allt träd en rumslig och miljöskapande effekt, som kan vara välgörande i många miljöer, och verka sammanlänkande i splittrade stadsrum.

Figur 3:5. Det är god tillgång på natur i Valdemarsviks kommun.

Generellt i kommunen behöver gång- och cykelnätet uppgraderas. Målet är att på sikt få ett sammanhängande gång- och cykelnät mellan de viktigaste målpunkterna i kommunen. Vid planering av nya bostadsområden ska alltid

tillgång till vardagsnära natur vägas in och hur området ska förbindas med gång- och cykelvägnätet.

Kultur och fritid

I Valdemarsviks kommun finns ett brett utbud av olika typer av kultur och rekreativitet. I detta inkluderas såväl möjligheter till eget kultur- fritids- idrotts- och övrigt engagemang/utövande som möjlighet till åskådande/konsumerande av kultur och rekreativitet i vid bemärkelse.

Merparten av anläggningar för idrott är koncentrerade till Valdemarsvik, för att där kunna erbjuda verksamheter med hög kvalitet. Exempelvis arrangeras inom Grännäs Idrottsplats en årlig fotbollscup.

På fritidssidan finns inom kommunen tillgång till simhall, sporthallar, ishall, ridstall, tennisplaner och ett flertal fotbollsplaner. Vidare finns elljusspår, golfbana och småbåtshamnar.

Områden som är av betydelse för kulturlivet är svårare att avgränsa, liksom kulturbegreppet i sig. Nyckelfunktioner som huvudbibliotek och kulturskola är lokaliserade till Valdemarsvik, där det även finns ett allaktivitetshus. Biblioteksfilialer finns i Gusum

Figur 3:6. Tillgänglig utsiktsplats i Valdemarsvik. Foto: Brita Nordholm.

och Ringarum. I Gryt drivs biblioteket av en ideell förening.

Det finns ett stort antal aktiva föreningar i kommunen, såväl idrotts-, intresse- och kulturföreningar samt studieförbund.

Skola och vård

I tätorterna Valdemarsvik, Gusum och Ringarum finns kommunal grundskola upp till och med åk 6, samt en friskola i Tryserum. Grundskolans högstadium är koncentrerad till centralorten. Gymnasieskola erbjuds genom samverkansavtal med alla kommuner i länet. Förskola finns i alla tätorter samt en friskola i Tryserum. Prognosen visar att det blir en mindre ökning av det totala antalet barn inom förskolan samt en mindre minskning av antalet elever inom grundskolan. (Källa: Mål och budget 2017-2019). Barnkullarnas storlek kan

mycket väl påverkas av hur många barn som kommer som nyanlända, och bör därför räknas in i förutsättningarna för att behålla skolorna i kommundelarna.

I Valdemarsvik finns en vårdcentral som har cirka 7200 listade patienter. Sommartid ökar trycket på sjukvården markant, genom det stora antalet fritidsboende. Vårdcentralen inrymmer läkarmottagning, distriktsköterskemottagning, barnvårdscentral och specialistmottagningar. Närmaste lasarett är i Norrköping. (Särskilt boende beskrivs under avsnitt 3.3 Bostadsförsörjning). Folk tandvård finns i Valdemarsvik.

Figur 3:7. Lekplats vid hamnen i Valdemarsvik. Foto: Marie Magnusson.

3.3 Bostadsförsörjning

Så uppfyller vi visionen:

- Kommunen ska kunna erbjuda mark för ett brett urval av boenden i olika geografiska lägen.
- Planläggning av tomter ska prioriteras i Ringarum och Valdemarsvik.
- Marknära, tillgängliga och centralt belägna bostäder för äldre ska prioriteras i tätorterna.
- Mark för bostäder i attraktiva lägen ska planeras i tätorterna, samt i sjö- eller skärgårdsnära miljöer.
- Bostadsförsörjningen ska lyftas på den kommunala agendan, och kommunen ska ta en aktiv roll för att skapa markreserver i syfte att kunna erbjuda mark.
- En långsiktig behovsanalys ska tas fram för utveckling av olika boendeformer för äldre och personer med funktionsnedsättning.
- Kommunen ska underlätta för enskilda och exploatörer att finna lämpliga områden för bostadsbebyggelse såväl inom som utanför tätorterna.

Kommunens ansvar för bostadsförsörjning

Kommunerna har enligt lagstiftningen ett ansvar att planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet med planeringen är att skapa förutsättningar för att alla i kommunen ska leva i goda bostäder och främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. De riktlinjer som kommunen enligt lagstiftningen minst ska redogöra för är:

- kommunens mål för byggande och utveckling av bostadsbeståndet.
- kommunens planerade insatser för att nå uppsatta mål.
- hur kommunen tagit hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program som är av betydelse för bostadsförsörjningen.

Uppgifterna ska särskilt grundas på en analys av den demografiska utvecklingen, av efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper och marknadsförutsättningar.

Riktlinjerna för bostadsförsörjning ska antas av kommunfullmäktige varje mandatperiod. Bostadsförsörjningsprogrammet kommer att lyftas ut ur översiktsplanen när den pågående boendeutredningen är klar, eftersom

riktlinjerna ska vara vägledande för när kommunen i översiktsplaneringen tillämpar och bedömer det allmänna intresset bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet, enligt 2 kap 3§ 5 PBL.

Den 1 mars 2016 började lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända för bosättning att gälla. Lagen tydliggör kommunernas skyldighet att ta emot nyanlända och ordna bostad för dessa.

Nationella mål och regionala strategier

Nationella mål och prioriteringar

Regeringens övergripande mål för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet är att ge alla människor i alla delar av landet en, från social synpunkt, god livsmiljö där en långsiktigt god hus hållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas.

Regeringen vill stimulera bostadsbyggandet och öka takten i planläggandet. Regeringen gör detta genom att förenkla reglerna och vidta andra åtgärder som ska göra det lättare att tillämpa dem.

Mål för samhällsplaneringen:

- En tydlig roll för det fysiska planeringsarbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd.
- Ett regelverk och andra styrmedel som på bästa sätt tillgodoser kraven på effektivitet samtidigt som rättssäkert och medborgerligt inflytande säkerställs.
- Goda förutsättningar för byggande av bostäder och lokaler, etablering av företag och för annat samhällsbyggande samtidigt som en god livsmiljö tryggas.

Mål för byggandet:

- Långsiktigt hållbara byggnadsverk.
- Effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelperspektiv verkar för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning.
- En väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn.

Regionala strategier och rekommendationer

Det regionala utvecklingsprogrammet för Östergötland (RUP) har beskrivits under rubrik 2.2. De strategier som bedöms vara relevanta för Valdemarsviks kommuns arbete med bostadsförsörjning är strategi 3, 4, 5, 6 och 7. Till strategierna finns rekommendationer som stödjer utvecklingen av bostadsförsörjning.

Strategi 3

Att stärka Östergötland som en flerkärnig stadsregion innehåller många konkreta rekommendationer som har betydelse för bostadsförsörjningen. Rekommendationerna har fokus på att planera för bostäder i strategiska lägen med goda förutsättningar för bra kommunikationer, infrastruktur och samhällsservice.

Strategi 4

Arbeta för utvecklingen av Östergötlands alla delar har fokus på att stärka glest befolkade delar i länet genom samordning av olika funktioner och bredbandsutbyggnad.

Strategi 5

Stärka östgötarnas möjligheter till hög

livskvalitet och personlig utveckling berör integration, delaktighet och folkhälsa som viktiga förutsättningar för ett hållbart samhälle.

Strategi 6

Främja ett dynamiskt företags- och innovationsklimat i Östergötland handlar om att hitta kreativa lösningar på samverkan mellan kommunen och näringslivet kring exempelvis bostadsförsörjningen.

Strategi 7

Ställa om Östergötland till en robust och resurssnål region, berör klimatförändringarna och hur boendet behöver anpassas till de nya förutsättningarna.

Bostadsmarknaden i kommunen

Befolkningen uppgick 30 juni 2017 till 7 901 invånare i kommunen, en ökning med 154 personer sedan 2015. Befolkningsökningen beror på ett ökat antal inflyttade. Födelsenettet är negativt i kommunen.

SCB:s framskrivning visar på en stagnerad folkmängd och en befolkningsstruktur med många äldre. Förändringar i omvärlden, kombinerat med en aktiv satsning på bostadsförsörjningen i kommunen, kan mycket väl leda till att SCB:s prognos visar sig vara mer negativ än vad verkligheten kommer att utvisa. De faktorer som kan medverka till att den negativa befolkningstrenden varaktigt bryts, är framför allt att attraktiva boenden möjliggörs i de norra kommundelarna, och att fler nyanlända väljer att bosätta sig i kommunen.

Andelen över 65 år är 30 procent, vilket kan jämföras med Östergötland 20,1 procent och riket 19,6 procent. 2016 bodde det 2 755 personer i Valdemarsvik, 603 personer i Ringarum, 1 122 personer Gusum, och i Gryt-Fyrudden 347 personer. I övriga delar av kommunen uppgick befolkningen till 3 050 personer.

Särskilda boenden, det vill säga olika boendeformer för äldre, samt människor med utvecklingsstörning och fysisk funktionsnedsättning finns i Valdemarsvik, Gryt, Gusum och i Ringarum. Totalt finns det 90 platser. Kommunen fördelar 42 lägenheter för seniorboende i centrala Valdemarsvik.

Kommunen har en liten del andrahandslägenheter som hyrs ut till människor som av olika anledningar inte är godkända på den ordinarie bostadsmarknaden.

I kommunen fanns 2014-12-31 3579 fastigheter för permanentboende och 3547 fastigheter för fritidshus (Lantmäteriet, 2015). Boende i småhus är helt dominerande med drygt 5000 bostäder, medan antal bostäder i flerbostadshus uppgår till cirka 1300. Det är svårt att få en helt rättvisande bild av det totala bostadsbeståndet och antal boende i kommunen, på grund av den stora andelen fritidshus och att vissa av dessa även används som permanentbostäder, och vice versa.

I kommunen har det under de senaste fem åren byggts 88 enbostadshus och fritidshus, där fritidshusen står för cirka 75 procent av nyproduktionen. Nyproduktionen fördelar sig mellan Valdemarsvik 5 hus, Ringarum 18 hus, Gryt-Fyrudden 47 hus och övriga landsbygden 18 hus. Ingen nyproduktion har förekommit i Gusum. Det har inte heller byggts bostäder i form av flerbostadshus.

Planberedskapen är förhållandevis god och kommunen äger mark som är lämplig för byggande, och även detaljplanelagd mark för bostäder. Beredskapen i form av byggklara tomter är fördelar sig enligt tabellen nedan. Privata initiativ till planläggning av tomter har ökat, vilket leder till ett större utbud av tomter.

Tabell 3:1. Antal byggklara tomter inom befintliga planlagda områden (Valdemarsviks kommun 2015)

	Antal tomter
Valdemarsvik	24+80
Gusum	18
Ringarum	4
Gryt-.Fyrudden	33
Övriga områden	37

Riktlinjer för, och ett formaliserat internt samarbete kring bostadsförsörjningen saknas i Valdemarsviks kommun. Man löser i stället frågorna under hand i samverkan mellan kommunens olika ansvariga.

Arbetet med tillgänglighetsanpassning är en viktig del av bostadsförsörjningen i kommunen.

Arbetet är välfungerande och kommunen har en god bild av vilka åtgärder och behov som finns, trots att arbetet inte har systematiserats. Hittills har det arbetssättet fungerat, då kommunen är liten och alla nyckelpersoner finns inom samma byggnad. Kommunen är öppen för att få till stånd ett mer samordnat och organiserat arbete kring bostadsförsörjningen som helhet och i delar.

Kommunägt bostadsbolag saknas, vilket innebär att alla lägenheter i kommunen är i privat ägo. Kommunen har en lista med privata hyresvärdar på sin hemsida till hjälp för bostadssökande.

Bostadsmarknadsanalys 2016 - 2017

Länsstyrelsen publicerade i oktober 2016 en Regional bostadsmarknadsanalys, som beskrivs här. Analysen grundar sig på en bostadsmarknadsenkät (BME) som skickades ut till länets kommuner, samt på samverkan i olika former. Analysen berör bostäder som är taxerade som permanentbostäder. Sannolikt nyttjas en del fritidshus som permanentbostäder, varför statistiken är något missvisande. I maj 2017 presenterade Boverket analysen för 2016, som bekräftar förhållandena i föregående analys.

I bostadsmarknadsenkäten beskrivs bostadsituationen i Valdemarsviks kommun som att det generellt råder balans på bostäder i kommunen. Bedömningen är att läget på bostadsmarknaden inte kommer att förändras påtagligt och att det fortsatt kommer att råda balans under de kommande fem åren.

Figur 3:8. Nyproduktion i Valdemarsvik. Foto: Risenstrand.

Tabell 3:2. Färdigställda lägenheter (bostäder) i kommunen (SCB, 2016).

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
4	6	5	3	5	8	6	5

Tabell 3:3. Bostadssituationen i kommunen 2016.

	Balans	Under-skott	Över-skott
Bostäder för unga	X		
Bostäder för nyanlända	X		
Särskilt boende (Socialtjänstlagen kap 5)	X		
Bostäder för personer med funktionsnedsättning (LSS)	X		
Tillgängliga bostäder	X		

Bostadsbyggnadsbehovet i kommunen för de kommande åren bedöms vara 15-25 nya lägenheter per år. Prognosen för de kommande åren ligger under uppskattat behov.

Hinder för bostadsbyggandet är enligt kommunen en stagnerad befolkningsutveckling och att inga eller få intressenter finns som kan initiera ett byggande.

Kommunen bedömer i en boendeutredning (februari 2016) att det råder balans i nuläget och inom en femårsperiod för särskilt boende, det vill säga boendeformer för äldre där det krävs ett biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen för att beviljas ett boende. Seniorbostäder och trygghetsbostäder saknas i kommunen. Frågan är prioriterad även om inga konkreta planer på byggande finns i dagsläget.

Enligt bostadsmarknadsanalysen rådde balans för nyanlända 2015. Utöver de 20 personer som kommunen har avtal att bereda boende för, flyttar personer hit på eget initiativ. Totalt kommer cirka 50 personer per år och gruppen ökar. Boende för dessa har hittills kunnat beredas i det privata hyresbostadsbeståndet i Valdemarsvik och Gusum.

För personer med utvecklingsstörning och fysisk funktionsnedsättning råder det balans.

Valdemarsviks utmaningar och möjligheter

Bostadsmarknadsanalysen visar på att kommunen står inför utmaningar när det gäller bostadsförsörjningen. De största utmaningarna har koppling till befolkningsammansättningen, det geografiska läget och svårigheterna att få till stånd byggande. Samtidigt finns också möjligheter, som om de tas tillvara, kan bidra till en positiv utveckling av kommunen.

Befolkningssammansättningen

En stor del av befolkningen är 65 år och äldre. Kraven kommer att öka på att få fram tillgängliga bostäder i kommunens olika delar, som är lokaliserade så att man kan upprätthålla en god livskvalitet med närhet och tillgång till service.

Samtidigt är andelen yngre i kommunen förhållandevis låg. Att hitta sätt att locka barnfamiljer till kommunen är därför prioriterat. Vid sidan om arbetsmarknad och skolor är boendefrågan central. En möjlighet som uppstår är att villor till konkurrenskraftiga priser blir tillgängliga om alternativa boenden byggs för äldre.

Det geografiska läget

Restiden mellan Valdemarsvik och Norrköping är cirka 40 minuter per bil och en timme med buss, ett fullt acceptabelt pendlingsavstånd, men ändå nära gränsen för en del. Mellan Ringarum och Norrköping är restiden med bil cirka 25 minuter. E22:ans sträckning genom Söderköping påverkar restiden negativt. När E22:an får en ny förbifart förbi Söderköping (byggstart år 2021), innebär det att restiden norrut kommer att minska. I och med det uppstår öppningar för bostadsbyggande med pendlingsavstånd främst i kommunens norra delar. Ringarumstrakten bedöms som särskilt intressant, där översiktsplanen pekar på goda möjligheter till byggande.

Svårigheter att få till stånd byggande

Kommunen har som det framgår av bostadsmarknadsenkäten pekat på att det i dagsläget inte finns någon som är intresserad av att bygga i större skala. Kommunen har vi upprepade tillfällen varit i kontakt med byggherrar

och samverkat med mäklare för att få tillstånd byggande av flerbostadshus, dock än så länge utan framgång. På statlig nivå pågår diskussioner som rör det finansiella regelverket för byggande och vad som orsakar höga byggkostnader som försvårar byggandet. Det kommunen kan göra vid sidan om att påverka, är att skaffa sig en mer detaljerad bild av bostadsbehovet för olika grupper, kopplat till betalningsviljan, samt att fortsätta samverka med aktörer inom bygg- och finanssektorn. Ytterligare möjligheter är att ta fram attraktiv mark för byggande, vilket är ett av de centrala målen med denna översiktsplan.

Kommunens mål för bostadsbyggandet

Med denna översiktsplan vill kommunen aktivt visa på kommunens fördelar som boendekommun och vilka insatser som krävs för att nå de bostadspolitiska målen. Kommunens mål är att kunna erbjuda mark för ett brett urval av boende i olika geografiska lägen. Byggandet i tätorterna ska samordnas med utbyggnad av olika typer av infrastruktur, som vatten och avlopp, gång- och cykelvägar och IT-infrastruktur. Strävan i planeringen är att hitta attraktiva lägen för bostäder som kan locka till nyproduktion.

Planerade bostäder

Analysen av bostadsmarknaden visar att den befintliga planberedskapen inte motsvarar framtida bostadsbehov i kommunen. I tabellen nedan är en sammanställning av hur många bostäder som planeras i översiktsplanen. I avsnitt 3.6, 3.7 och 3.8 finns en närmare redovisning av områdena. I och med E22:s nya planerade sträckning som innebär en kortare restid norrut, så kommer tomter för nybyggnation att bli mer attraktiva i pendlingsorterna Ringarum och Gusum. Tomter i skärgårdsmiljö har dock fortfarande sin attraktivitet för fritidshusbyggnation. Tids-horisonten för beredskapen inför byggande sträcker sig preliminärt till år 2040. Om man slår ut det totala antalet planerade bostäder på hela tidsrymden, innebär det att planläggning

ska ske av i snitt cirka 25 lägenheter per år.

Tabell 3:4. Sammanställning av beredskap för bostadsbebyggelse uttryckt i antal lägenheter.

	Planerade bostäder
Valdemarsvik	250
Gusum	40
Ringarum	100
Gryt-Fyrudden	100
Övriga områden	100

Boende för äldre

Med boende för äldre avses i det här sammanhanget seniorboende i form av trygghetsboende. Denna typ av boende passar människor som klarar sig själva i stor utsträckning, men har behov av ökad tillgänglighet och begränsad tillsyn. Exakt hur behovet ser ut i kommunen är inte kartlagt, men önskemålet om ett tillgängligt boende har framförts i flera sammanhang och i alla kommundelar. Det är även känt att kommunen tappar befolkning på grund av att alternativa boenden saknas. Att få till stånd boenden som motsvarar de äldres behov är därför en mycket viktig fråga för kommunen.

Boende i småhus

Att bo i ett eget hus är ett önskemål för många. Barnfamiljer och medelålders människor föredrar ofta att bo i ett eget hus, och drömmen är möjlig att uppnå i en kommun som Valdemarsvik, där priset på ett begagnat hus är relativt lågt. Om dessutom en flyttkedja kommer till stånd, genom att bostäder för äldre byggs, innebär det att fler barnfamiljer kan få möjlighet att hitta sitt boende till en rimlig kostnad i Valdemarsvik.

Som komplement till begagnatmarknaden är tomter i attraktiva lägen för nyproduktion något som kommunen aktivt satsar på. I samtliga kommundelar ska ett brett utbud av tomter finnas. Centrala Valdemarsvik och Ringarum är de orter där störst behov av bostäder kommer att finnas.

Boende för nyanlända

Nyanlända i kommunen har hittills fått bostäder i det privata hyresbostadsbeståndet.

Kommunen kommer även framledes att kunna bereda boenden, genom avtal med privata fastighetsägare. Det är dock svårt att bedöma hur många bostäder som totalt finns tillgängliga för framtida nyinflyttade, utöver de som kommunen förbundit sig att ordna.

Boende för människor med särskilda behov

Bostadsmarknadsenkäten visar på ett underskott av boenden för människor med utvecklingsstörning och fysisk funktionsnedsättning. Som tidigare nämnts är planen att uppföra sex bostäder under 2016 för människor med funktionsnedsättning.

Prioriterade insatser för att nå målen

Samverkan inom bostadsförsörjningen i kommunen

Kommunen har inte några omfattande brister i bostadsförsörjningen, utan balans råder på de flesta områden. Valdemarsviks kommun har därför inte haft något uttalat behov av att samarbeta internt kring bostadsförsörjningen.

För att möta framtida behov behöver kommunen samverka internt och skaffa sig en nyanserad bild av vilka insatser som behöver göras. I den pågående bostadsutredningen (2017) kartläggs bostadssituationen för de äldre. De frågor som bör ställas till målgruppen är önskemål om typ av bostad, önskemål om vart

bostaden bör ligga, samt vilken betalningsvilja som finns. Genom att ta in betalningsviljan som en aspekt, får man en bättre bild av om det är ekonomiskt realistiskt att initiera ett byggande.

Kommunen behöver samverka med de aktörer som finns i kommunen kring finansiering, planering och byggande för att hitta genomförbara lösningar för nyexploatering. Flera mindre byggföretag finns exempelvis inom kommunen, men dessa har sin sysselsättning tryggad genom fritidshusmarknaden. Kan det finnas någon modell för att samarbeta kring dessa frågor? Finns det aktörer utanför kommunen som kan vara intresserade av att bygga i Valdemarsvik? Denna kartläggning bör ske med början under 2018.

Prioriterade områden för bostadsbyggande

Planläggning av områden för bostäder i Valdemarsvik och Ringarum är prioriterade insatser för kommunen.

I Valdemarsvik är planläggning av fler tomter i centrala lägen mest prioriterat.

I Ringarum är alla områden i tätorten prioriterade för småhustomter. Målet är att det senast 2018 ska finnas ett planlagt område för bostäder i Ringarum. Det är i dagsläget inte möjligt att peka ut vilket av områdena som är mest prioriterat.

Figur 3:9. Gruppbebyggelse i Gryt. Foto: Fotograf Ristenstrand.

3.4 Näringsliv

Så uppfyller vi visionen:

- Planlagd mark för industri och verksamheter ska finnas i alla tätorter.
- Utveckla verksamhetsområden i bra logistiklägen.
- Valdemarsvik ska vidareutveckla ett levande centrum med ett rikt serviceutbud
- Kommunen ska verka för en god infrastruktur med avseende på vägar och IT.
- Nyföretagande ska stimuleras och kommunen ska medverka till att tillhandahålla mark

För att kunna upprätthålla en tillfredsställande nivå av samhällelig service krävs en fokusering av samhällets insatser till ett mindre antal utpekade utvecklingsområden. Områdena är Ringarum, Gusum och Valdemarsvik. Genom att tydligt peka ut var offentliga satsningar kommer göras framåt ger man boende, näringsidkare, potentiella inflyttare och besökare tydlig information om var i området man kan förvänta sig samhällelig service på sikt vilket är en grundförutsättning för en attraktiv kommun i framtiden.

Det finns också ett tydligt behov av ökad samverkan mellan aktörer för att hitta nya lösningar på gemensamma utmaningar. Här

Figur 3:10. Torghandel i Valdemarsvik.

behövs samverkan över kommun- och länsgräns. Tillgängligheten till delar av kommunen är begränsad och det krävs ett helhetstänk för att infrastruktur och kollektivtrafik ska fungera för boende, näringsliv och besökare. Väl fungerande kommunikationer är avgörande för attraktiviteten såväl för boende som besökare.

Betydelsen av förbättrad tillgång till bredband och mobil telefoni återkommer som en viktig utvecklingsfaktor och grundläggande förutsättning för fortsatt boende och för att verksamheter ska kunna utvecklas och växa. Tillgången måste säkras för hela området och anpassas till den säsongvis höga belastningen.

Kust och skärgårdsområdet är en unik miljö med stor potential i ett besöksnäringssperspektiv. Här finns ett behov av ökad samverkan mellan besöksnäringen och kommunen. Ett bra exempel på detta är inom Östgötaskärgården där kommunerna och besöksnäringen i området har utvecklat ett samarbete.

Handel och näringsliv

Näringslivet i Valdemarsviks kommun har genomgått stora omställningsprocesser. Tidigare dominerade Lundbergs Läderfabrik i Valdemarsvik och Gusums Bruk, men nu är näringslivet mer differentierat med många småföretag.

Byggföretagande, restauranger och fastighetsbolag samt personliga och kulturella tjänster är de branscher som ökar mer i Valdemarsvik än i Östergötland och riket. Antalet byggföretag är också över snittet. Mycket av detta är utslag av satsningarna inom den ökande turist- och

besöksnäringen, samt det stora antalet fritidsboende. I skärgården finns flera småbåtsvarv och marinor, som utgör en viktig service för båtägare och skärgårdsnäringen.

Jord- och skogsbruket utgör en betydande del av näringslivet, med mer än 8 procent av de yrkesverksamma i kommunen, se vidare i avsnitt 5.1 Areella näringar.

Antal anställda inom den offentliga förvaltningen minskar just nu, men man ser ett behov under de kommande 5-10 åren att årligen rekrytera många personer för att möta upp kommunens kommande bemanningsbehov.

Bra kommunikationer i form av vägar och en utbyggd IT-infrastruktur är avgörande förutsättningar för näringslivets utveckling i kommunen. I avsnitt 3.5 En hållbar infrastruktur beskrivs dessa frågor närmare.

I Valdemarsvik finns större utbud av handel och restauranger än vad som är normalt för orter av motsvarande storlek. Utanför centralorten finns dagligvaruhandel i Gusum, Ringarum och Fyrudden, dock enbart sommartid. Det är viktigt för hela kommunen att Valdemarsvik får möjligheter att vidareutvecklas som kommunens centralort, genom en tydlig satsning på centrum, handel och service, och att de övriga tätorterna kan behålla sin servicegrad.

Områden för industri och verksamheter

I kommunen finns ett par större områden för olika typer av verksamheter. Mossebo Industriområde vid infarten till Valdemarsvik från väg E22 inrymmer arealer med obebyggd industrimark i strategiskt och välexponerat läge. Inom övriga delar av kommunen är ytorna för utbyggnad mer begränsade. Målet är att planlagd mark för industri och verksamheter ska finnas i anslutning till alla tätorter. Områdena beskrivs närmare i tätortsplanerna.

För att upprätthålla och utveckla en attraktiv kust och skärgård, tillgänglig för alla, finns ett antal avgörande faktorer som behöver uppfyllas, exempelvis boende, infrastruktur, service, näringsliv och natur och kultur.

Besöksnäring

Besöksnäringen är växande och ser en möjlighet i förlängda och nya säsonger. Det ökade intresset för friluftsturism är en möjlighet för vår i stort orörda skärgård med rika natur- och kulturområden. Genom ökad kunskap om varandras produkter kan upplevelsepaket byggas och på så sätt förlänga besökarens vistelse i området.

Områdets varumärke ”Gryt” förmedlar en känsla av småskaligt, lokalt, tradition och skärgård och används mer och mer i marknadsföringen av områdets produkter.

Öbaserad besöksnäring är i större behov av utbyggd kollektivtrafik än landbaserad. Kollektivtrafiken i skärgården har blivit en tillgång för turistföretagen, men behöver utvecklas för att inte vara hämmande för näringens utveckling.

Besöksnäringen begränsas av att sommaren är kort, och att en stor del av årsinkomsten måste genereras på några få veckor. De som är verksamma i branschen måste hitta flera ben att stå på och är beroende av att pusslet av sysslor går ihop. Hittar personerna inte sysselsättning under resterande delen av året så kan resultatet bli att besöksmål och övernattningsmöjligheter försvinner under högsäsong.

Grunden för besöksnäringens framväxt i Valdemarsviks kommun kan främst anses vara kommunens tillgångar i form av natur- och kulturmiljöer. Kommunens läge med relativ närhet till befolkningstäta områden har också spelat roll. ”Badgäster” och ”sommargäster” är begrepp som har lång tradition i kommunen, särskilt i kust- och skärgårdsområdet. Besöksnäringen är idag en viktig del av kommunens näringsliv.

Gör man en summarisk indelning kan de som turistar i kommunen indelas i två grupper. Den ena gruppen består av turisterna som har fritidshus, båtplats och/eller långtidscampingplats. Denna grupp tenderar att vistas i området kortare eller längre perioder över hela året. Den andra gruppen består av tillfälliga besökare som i första hand vistas i området under sommarmånaderna, hit kan även husbilarna

räknas som har en något längre säsong. Den första gruppen har stor del i att service- och besöksnäringen blivit ett naturligt alternativ i strukturomvandlingens tidevarv och ger också en förhållandevis lång säsong.

Gryt-Fyrudden och Skeppsgården har stor betydelse för besökande i skärgården. Att uppleva naturen är gratis. Kan man fylla upplevelsen med kunskap blir man konkurrenskraftig och man kan samtidigt ta betalt för det mervärde som kunskapsförmedlingen utgör. Detta möjliggör även en styrning av turismen till lämpliga områden samtidigt som en förståelse uppnås för att säkra bevarandevärda naturområden och kulturmiljöer för framtida generationer och för framtida besöksnäring. I ekonomiska termer ligger sannolikt inte de stora intäkterna i kunskapsförmedlingen utan i de kringaktiviteter som kan uppstå som exempelvis övernattnings och förtäring. Det faktum att kommunen har få gästnätter i förhållande till antalet invånare pekar på att satsningar mot den rörliga turismen i form av olika typer av boenden, kan vara en utvecklingsmöjlighet för besöksnäringen.

Valdemarsviks kommun har förhållandevis många naturreservat vilka bör betraktas som en tillgång för besöksnäringen. Genom förbättrad

information om naturreservatens existens och innehåll, parallellt med att man utvecklar den fysiska tillgängligheten, möjliggörs ett aktivt utnyttjande av dessa som en resurs för besöksnäringen.

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden i kommunen är i huvudsak koncentrerad till de mindre tätorterna. Antalet småföretagare är mycket större i området än i övriga Östergötland och riket som snitt. Mångsyssleri är mycket vanligt bland de mindre företagen, man snickrar halva dagen, serverar turister och transporterar gods eller person resterande timmar. Under sommarmånaderna ökar behovet av arbetskraft till framför allt de många företag som serverar turister.

Utbildningsnivån på landsbygden är generellt lägre än i de större orterna i länet. Detta gäller även för skärgårdsområdet. Det innebär att det kan vara svårt för arbetsgivare med behov av akademiker att få tag på lokal arbetskraft.

Figur 3:11. Båtliv i Valdemarsvik

3.5 En hållbar infrastruktur

Så uppfyller vi visionen:

Vatten- och avloppsplanering

- VA-planens prioriteringar är vägledande för kommunens VA-försörjning.
- Utredda hur VA-försörjning ska ske i Kaggebo, Skeppsgården med flera områden.
- Utredda, projektera och bygga ny vattenförsörjning för Valdemarsvik och Gusum.
- Utarbeta ett åtgärdsprogram för att klimatanpassa och förnya VA-anläggningen i Valdemarsvik.
- Dagvatten ska tas omhand och renas på ett hållbart sätt. Vid ny- och ombyggnad är det viktigt att avsätta ytor för dagvattenhantering.

Trafik och kommunikationer

- Gång- och cykelväg längs väg 212 ska prioriteras.
- Kommunen ska verka för att E22 och väg 212 prioriteras, och ingår i det nationella prioriterade nätverket och turismnätverket.

IT-infrastruktur

- Fibernät ska byggas ut så att det når minst 90 procent av befolkningen år 2020.

Energi

- Kommunen ska informera om och inspirera till hållbara energilösningar i samband med bygglov för fritidshus.
- Den fysiska planeringen ska ta hänsyn till och stödja behovet av mark för produktion och distribution av förnyelsebar energi.

En hållbar infrastruktur för energi, vatten och avlopp, IT och transporter är helt avgörande för att kommunen ska kunna utvecklas och möta de utmaningar som miljökraven och ett förändrat klimat ställer på den byggda miljön. Infrastrukturen har stor betydelse för om ny bebyggelse ska kunna komma till stånd på olika platser i kommunen och om företaget ska få goda förutsättningar. Infrastrukturplaneringen måste därför vara väl integrerad i kommunens övriga planering.

Vatten- och avloppsplanering

Valdemarsviks kommun har tagit fram ett förslag till vatten- och avloppsvattenplan (VA-plan) över kommunen, som kommer att utgöra ett tematiskt tillägg (TÖP) till översiktsplanen. VA-planen är ett verktyg för hållbar planering av vatten- och avloppsförsörjningen

i hela kommunen, både inom och utom nuvarande VA-verksamhetsområde.

I detta dokument återges de strategiska frågorna och vägvalen som är särskilt viktiga, och som har en direkt koppling till utveckling av bebyggelse och fysiska strukturer. I VA-planen sker en mer omfattande redovisning, samt även av frågor som är av mer ekonomisk eller driftkaraktär.

De prioriterade frågorna i VA-planen är:

- Klimatanpassning och begränsning av översvämningar i Valdemarsvik.
- Prioritering av VA-utbyggnad i områden med samlad bebyggelse som exempelvis Åsvikenlandet.

VA-PANERING – EN ÖVERSIKT

Dagvatten						
Spillvatten						
Dricksvatten		Steg 1	Steg 2	Steg 3	Steg 4	Steg 5
		Att starta VA-planeringen	VA-översikt	VA-policy	VA-plan	Genomförande och uppföljning
Inom	Inom nuvarande verksamhetsområde	Tydligt (politiskt) uppdrag	Känd information	Strategiska vägval	Plan för allmän VA-försörjning	Beslut i budgetprocess
Inom	Inom framtida verksamhetsområde		Nuläge		Riktlinjer	Uppföljning av ekonomi och vattenstatus
Utöver	Utöver framtida verksamhetsområde		Förvaltningsövergripande arbetsgrupp	Förutsättningar	Prioriteringsgrunder	
			Strategiska frågor			Uppdatering

Figur 3:12. VA-planens upplägg och koppling till översiktsplanen.

Klimatanpassning

Ett förändrat klimat medför en rad frågor att ta hänsyn till vid planering av infrastruktur. Planläggningen ska främja goda miljöförhållanden genom dels anpassning till förändringarna och dels genom minskad miljöpåverkan. Detta medför flera utmaningar för VA-försörjningen:

- Ökad översvämningsrisk vid kraftiga regn.
- Ökad risk för ras och skred.
- Havsnivån kommer att höjas.
- Ökad risk för torka och vattenbrist.
- Ökad risk för förorening av vattentäkter
- Lokala miljö- och hälsoskyddsföreskrifter för borrning av brunnar kan behöva ses över med avseende på ökad risk för saltvatteninträning. Se avsnitt 5.8.

Det kommer att krävas utredningar för att identifiera riskområden och förutsättningar för att skapa ytliga vattenvägar för avledning av det dagvatten som inte ryms i ledningssystem.

Ny bebyggelse ska planeras med hänsyn till ett förändrat klimat så att vattnets naturliga

avrinning i möjligaste mån kan bibehållas och översvämningar kan undvikas.

Den allmänna VA-anläggningen

I Valdemarsviks kommun finns verksamhetsområden som innefattar i huvudsak centralorten samt orterna Gusum, Ringarum, Västertryserum och Gryt.

Vattenverk finns både som ytvattenverk och grundvattenverk på fem ställen i kommunen. Fyra avloppsreningsverk finns.

Mycket kortvariga kapacitetsproblem med vattenförsörjningen förekommer i Skeppsgården. Frågan kan ses i sammanhang med en framtida allmän VA-lösning för området.

En generell fråga för den allmänna VA-anläggningen är förnyelsetakten. Exempelvis belastar dagvatten spillvattensystemet på en del platser i Valdemarsvik och riskerar ge översvämningar, breddning och problem i reningsverket. VA-planen pekar på behovet av åtgärder för att minska flödena och inläckaget.

Havsnivåhöjningar och översvämningar kan komma att påverka den allmänna

VA-anläggningen i kommunen. Centrala Valdemarsvik berörs av höga flöden från åarna. Det i kombination med havsnivåhöjning leder till att åtgärder kan komma att behövas. VA-planen anger att ett långsiktigt åtgärdsprogram behöver tas fram för att klimatanpassa VA-anläggningen och minska risken för översvämningar och breddning.

Bostadslokaliseringar får inte inskränka kommunens möjligheter att driva och utveckla kommunala angelägenheter som vattenverk eller reningsverk.

VA-försörjning utanför nuvarande verksamhetsområde

För områden i anslutning till ytvattentäcker behöver möjligheterna att säkerställa skyddet belysas noga. Områden vid Yxningen som berörs: Back, Yxningens camping och Edhagen-Edhem.

En kartläggning har gjorts av enskilda avlopp i kommunen år 2009, och uppdaterats 2014. Inventeringen visar på att det finns cirka 1 200 hus utanför kommunala verksamhetsområden. 16 gemensamhetsanläggningar finns som inte är anslutna till det allmänna avloppsledningsnätet. Bebyggelsen har klassats och generella handlingsplaner har tagits fram.

Ett utredningsområde finns för bebyggelsegrupperna Kaggebo, Vindö, Skeppsgården, Åsvik och Kalvö med ca 520 hus, där en VA-utredning bör göras för vatten- och avloppsförsörjningen i hela området.

Ett ytterligare utredningsområde finns för Gryts varv och marina, där VA bör utredas i samband med utvecklingen av området.

Kommunen ska erbjuda VA-rådgivning för att underlätta bildandet av gemensamhetsanläggningar. Områden där VA-försörjningen behöver ses över i ett större sammanhang och gemensamhetsanläggningar bör övervägas är Strandvik och områden i närhet till Yxningen.

Trafik och kommunikationer

Betydelsen av bra kommunikationer för tillväxt och utveckling kan inte nog betonas. Bra kommunikationer med effektiva och säkra

transporter öppnar en större arbetsmarknad än det egna näringslivet genererar, ökar attraktiviteten för boende och gör det möjligt för företag att expandera och nyetablera sig i kommunen.

Bra kommunikationer behövs inom alla områden, från den traditionella infrastrukturen med vägar och hamnar till de kommunikationsområden som under senare tid alltmer hamnat i fokus, nämligen IT- och telekommunikationer.

Från Valdemarsviks kommun finns goda möjligheter att nå arbete och studier på andra orter genom daglig pendling. Satsningar på ännu snabbare och säkrare förbindelser med omvärlden via E22 längs kusten mot Norrköping-Stockholm och Kalmar är dock av avgörande betydelse för utveckling och tillväxt i Valdemarsviks kommun.

Vägar

Väg E22 är den viktigaste kommunikationsleden i kommunen ur ett regionalt och ett nationellt perspektiv, tillika riksintresse för kommunikation. Vägen ingår i det av EU utpekade Trans-European Transport Network, TEN-T. Vägar som ingår i TEN-T är av särskild internationell betydelse. Väg E22 utgör en viktig nationell förbindelse mellan Skåne, Blekinge och ostkusten vidare norrut. Vägen är viktig för långväga gods- och persontransporter och har en stor strategisk betydelse för utvecklingen av östhandeln. E22 är också en viktig regional länk och pendlingsväg och ingår även som rekommenderad väg för farligt gods. Ett byggnadsfritt avstånd på 30 meter ska hållas vid E22 för att inte riskera riksintresset.

Väg 212 mellan Valdemarsvik och Fyrudden är en viktig väg för att upprätthålla servicen i skärgården och för att ge allmänheten åtkomst till de höga naturvärden som skärgården erbjuder. Väg 212 mellan E22 och Valdemarsvik utgör primär transportled för farligt gods (se även avsnitt 5.8).

På Trafikverket pågår ett arbete med att peka ut de vägar som är viktiga ur ett nationellt och regionalt tillgänglighetsperspektiv, ett så kallat *Funktionellt prioriterat vägnät*. Trafikverkets utgångspunkt är att tillgängligheten ska prioriteras på de vägar som ingår i det prioriterade

vägnätet. Inom Valdemarsviks kommun är E22 och väg 212 föreslagna att ingå i det prioriterade vägnätet. Att dessa vägar troligen kommer att ingå kommer att stärka Valdemarsviks kraft i regionen och därmed bidra till att kommunen utvecklas positivt.

Ett arbete att på motsvarande sätt peka ut ett prioriterat turistvägnät kommer att påbörjas av Trafikverket. Kommunen ska verka för att E22 och väg 212 ska ingå i detta nät.

Det övriga allmänna vägnätet har betydligt lägre trafikmängder och är viktigt främst för det lokala näringslivet och för att bevara en levande landsbygd i kommunen. Det tvärgående vägnätet som förbinder kommunen med Åtvidabergs kommun är av mindre god kvalitet. Ett mål för kommunen måste vara att även stärka detta vägnät genom ökad trafiksäkerhet och bättre bärighet.

Bebyggelsefritt avstånd mot väg E22 är 30 meter, mot övriga allmänna vägar 12 meter.

Kollektivtrafik

Region Östergötland är numera huvudman för Länstrafiken i Östergötland. Det övergripande målet för kollektivtrafiken i regionen är att det naturliga valet vid resor ska vara att åka kollektivt.

Det klart dominerande kollektivtrafikstråket i Valdemarsviks kommun är Valdemarsvik – Söderköping – Norrköping. Stråket trafikeras av expressbusstrafik (linje 46) och landsbygdstrafik (linje 459).

Expressbusstrafiken mellan Valdemarsvik och Norrköping skulle behöva nya hållplatser vid

Figur 3:14. Östgötatrafik

Syntorp utanför Gusum samt vid Ringarum, för att förkorta restiden i stråket Valdemarsvik - Norrköping. Idag måste bussarna åka av E22 för att nå hållplatserna vid Gusum och Ringarum vilket förlänger restiden med flera minuter. Önskvärt vore att få nya hållplatser i direkt anslutning till E22. Närtrafik (linje 535) finns söderut inom kommunen. Närtrafiken är ett alternativ till glesa fasta turer i områden med lite befolkning. Kollektivtrafik söderut mot Västervik saknas. Allmänna kommunikationer i denna riktning är ett önskemål från kommunen, eftersom förbättrade kontakter skulle bidra till en starkare kustregion.

Även om nya hållplatser skulle snabba upp trafiken är det ändå situationen i Söderköping och Norrköping som är trafikens största problem. Utan att dessa problem löses är det svårt att få till hållbara tidtabeller med för resenärerna acceptabla restider.

Resandet med kollektivtrafik inom kommunen sker främst mellan Ringarum – Gusum och Valdemarsvik och i viss mån mellan Gryt och Valdemarsvik. Övriga delar av kommunen har endast tillgång till så kallad kompletteringstrafik, vilken är anropsstyrd. Utbudet är dåligt och resandet med närtrafiken är lågt.

Östgötatrafiken har från trafikhuvudmannen fått ett uppdrag att stärka utbudet av den yttäckande kommunala kollektivtrafiken genom att samordna kollektivtrafik med skolskjutsar och färdtjänst. Det är viktigt för kommunen att detta arbete slår väl ut för att stärka hela kommunens attraktionskraft och främja

Figur 3:13. Skärgårdstrafik

möjligheten att bo och verka på landsbygden. Säkra, tillgängliga och trygga hållplatser, pendlarparkeringar och inte minst en nära dialog med resenärerna har också betydelse för en välfungerande kollektivtrafik.

Skärgårdstrafik

Skärgårdstrafiken är en del av det totala kollektivtrafikutbudet i länet och är öppen för allmänheten utan krav på att kunden ska vara mantalsskriven i skärgården. Mantalsskrivna på öarna har dock förtur när det råder större efterfrågan än vad farkosten har kapacitet för.

Skärgårdstrafiken är samordnad med annan lokal och regional kollektivtrafik.

Utbudet och omfattningen av trafiken kan variera över året. Vid behov bedrivs trafiken med svävare.

Skärgårdstrafiken är en grundförutsättning för att kunna ha en levande skärgård som befolkas året om. Det är viktigt att skärgårdstrafiken ingår i den allmänna trafikplikt som den regionala kollektivtrafikmyndigheten beslutar om.

Energi

Energiplan

Valdemarsviks kommun har en Energiplan (Valdemarsviks kommun, 2011-03-14). Energiplanens syfte är att visa hur de nationella klimat- och energipolitiska målen ska uppfyllas till år 2020, samt hur kommunen arbetar mot ett hållbart samhälle. Kommunen bedömer att energiplanens mål kommer att vara gällande i det längre tidsperspektivet. Fokusområden är transport, upphandling, IT och energieffektivisering. Energiplanen berör även vilken potential som finns för förnybara energikällor.

Fokusområde energieffektivisering har en direkt koppling till översiktsplaneringen och till användningen av förnybara energikällor. Bland de möjligheter som finns nämns:

- Det finns förutsättningar för att producera biogas, då substrat som rötslam, gödsel, slaktavfall och organiskt avfall finns

tillgängligt i området. Arealen energiskog var år 2008 159 hektar.

- Energibesparingar i kommunala fastigheter genom anslutning till fjärrvärmenätet och andra energibesparande åtgärder.
- Samverkan med företagare som syftar till mindre energianvändning, exempelvis biogas, bioeldade värmeanläggningar och vindbruk.

Bioeldat fjärrvärmeverk finns i Valdemarsvik. I övriga kommundelar sker uppvärmningen med enskilda lösningar. Mindre närvärmeverk finns i Ringarum och Gusum.

Småskalig vattenkraft finns i Ursätter. Flera anläggningar är dock tagna ur bruk på grund av olönsamhet.

Privat produktion av solenergi förekommer i kommunen. Kommunen är positiv till kommersiell produktion i större skala.

Aktuella områden för vindkraft finns i kommunen, se vidare i avsnitt 5.2. Kommunen ställer sig positiv till en fortsatt vindkraftsutbyggnad. Inom en överskådlig tid bedöms dock inte tillskottet vind/el bli av någon större omfattning.

Kommunen ser att utöver de insatsområden som nämns i energiplanen, finns det möjligheter att utöka arealerna för produktion av förnyelsebar energi i kommunen. Det finns även en stor potential i ytterligare energibesparing i de enskilda lösningarna och genom gemensamma och lokala anläggningar.

Uppvärmning av fritidshus

Fritidshus behöver inte uppfylla de krav på energishushållning som finns i Boverkets Byggregler, till skillnad från permanentbostäder.

I kommunen finns ett mycket stort antal fritidshus. De flesta av fritidshusen är uppförda under 1960- och 70-talet, och är av ganska enkel standard. Byggnaderna är ofta dåligt isolerade och är uppvärmda med direktverkande el i kombination med en braskamin. Många av dessa används under stora delar av året och ett stort antal är i praktiken permanentbostäder. Kommunen bör i samband med bygglov och

anmälan vara uppmärksam på hur byggnaderna är avsedda att användas och föra en diskussion med bygglovssökande om vikten av en god energihushållning. Det gäller både vid

Figur 3:15. Fjärrvärme i Valdemarsvik

nybyggnad och större tillbyggnader av befintliga fritidshus. Det kan också bli aktuellt att poängtera att det tidigare uppförda huset bör åtgärdas energimässigt, om tillbyggnaden är av sådan standard och omfattning att huset kommer att användas som permanentbostad.

IT-infrastruktur

Valdemarsviks kommuns roll är att arbeta med att samordna arbetet med bredbandsutbyggnad i kommunen. Täckningen med markbundet fibernät i Valdemarsviks kommun når enligt Post- och telestyrelsen (PTS) 32 procent av hushållen år 2016. Kommunen har ett samarbetsavtal med TeliaSonera AB som sträcker sig till år 2020. Målet är att bygga ut ett fibernät så att det når minst 90 procent av befolkningen år 2020. Satsningen inriktar sig både till fastighetsägare på landsbygden, mindre orter men även till villaägare i Valdemarsvik, Gusum, Ringarum och Gryt. Utbyggnaden av fibernätet har genomförts i tätorterna.

De viktigaste principerna och målen för utbyggnaden av fiberbaserad IT-infrastruktur är enligt samverkansavtalet följande:

- Kommunen ska verka för att tillgången till fiberbaserad IT-infrastruktur i största möjliga mån säkerställs vid nyexploatering av bostads- och industriområden.
- Den övergripande principen är att alla hushåll och företag ska ha möjlighet att ansluta sig till någon form av bredband.
- Mobilnätet byggs med 4G till mer än 99 procent befolkningstäckning, samt minst 95 procent yttäckning, inom kommunen av TeliaSonera AB.

Figur 3:16. Gårdsverk i Stjärneberg.

- Utbyggnad av fibernät till mindre orter och landsbygd planeras.

Så uppfyller vi visionen:

- Valdemarsvik ska stärkas som kommunens centralort.
- Tätorterna ska ges förutsättningar att utvecklas så att omlandet bibehåller en god service.
- Nya bostads- och industriområden ska anslutas till allmänt VA.
- Nya områden för bostäder är prioriterade i Ringarum

Valdemarsvik benämns som kommunens centralort. Övriga tätorter är Gusum, Ringarum och Gryt-Fyrudden. Tätorterna har definierats utefter kriterier att det utöver permanentboende även finns viss bredd på samhällsservicen och att orterna har funktionen som knutpunkter i omlandet. Kommunen bedömer att dessa tätorter har goda förutsättningar att få en långsiktigt positiv utveckling och ska därför stärkas så att service bibehålls och attraktiviteten förbättras.

I avsnitt 3.7 - 3.10 finns beskrivningar och kartor på markanvändningen inom kommunens tätorter och i tätorternas omedelbara närhet. Områdena för utbyggnad presenteras under rubriken Utvecklingsområden, samt är redovisade på kartor i Bilaga 2-5. Riksintressena är redovisade i bilagorna och i text (inte på småkartorna). Utvecklingsområden definieras som större sammanhängande områden för nybe-

byggelse av bostäder och industri/verksamheter. Områden för komplettering i mindre skala är inte redovisade. De gröna rutorna beskriver mer generellt och övergripande i vilken riktning kommunen ska gå, för att uppfylla visionen. För att få en djupare förståelse för olika frågor som rör tematiska frågor, hänvisas till kapitel 4, Riksintressen och miljömål, samt kapitel 5, Allmänna intressen.

Hänsyn är normalt inte taget till markägareförhållanden, det vill säga om kommunen har rådighet över marken som föreslås för bebyggelse, eller inte. Det krävs normalt detaljplanläggning för att pröva och lägga fast markens lämplighet för avsett ändamål. Behovet av detaljplan avgörs från fall till fall. Framtida prövning kan således leda till att områden inte visar sig vara möjliga för bebyggelse, eftersom alla faktorer inte är kända och utredda vid arbetet med översiktsplanen.

Figur 3:17. Vy över Valdemarsvik.

Så uppfyller vi visionen:

- Mark ska planläggas för tillgängliga bostäder i centrala lägen.
- Mark ska planläggas för bostäder i attraktiva lägen.
- Satsning ska ske på hamnområdet genom att utveckla det som en nod för båttrafik och turism.
- Hänsyn ska tas i planeringen till framtida havsnivåhöjningar och till översvämningsrisker.
- I områden med förorenad mark och skredrisker ska riskerna beaktas vid planering.
- Handeln ska ges möjligheter att utvecklas i centrum och Vammarområdet.
- Gång- och cykelvägsnätet i tätorten ska samordnas med utbyggnadsområden.

Beskrivning

Valdemarsvik är centralorten i kommunen, med en befolkningmängd på ca 2800 invånare. Samhället har vuxit upp vid Valdemarsvikens innersta del, där det fanns en naturlig hamn. Det Valdemarsvik vi känner idag har sina ursprungliga rötter i början av 1600-talet då en last- och lossningsplats för fartyg anlades. En marknadsplats kom också till, lydande under borgerskapet i Söderköping. Hamnen hade stor betydelse för bruken i trakten.

Första handelshuset byggdes på 1700-talet och flera tillkom på 1800-talet. På 1800-talet fick samhället sina första industrier. Garverier och senare läderfabriken utgjorde stommen i näringslivet från slutet av 1800-talet till 1960. Samhället har under 1900-talet vuxit genom utbyggnad av industrier samt handel och service för kommuninvånarna, fritidsfolket och turisterna.

Bebyggelsen har sökt sig längs dalgångarna från centrum vid vikens inre del. Nyare

Figur 3:18. Sjöhuset, som är en del av f.d. Lundbergs Läder, samt annan äldre bebyggelse.

bostadsbebyggelse klättrar upp längs slutningarna. Småhusbebyggelsen dominerar i Valdemarsvik. Flerbostadshusen är relativt få till antalet. Ett fåtal byggnader finns bevarade i centrum och ger karaktär åt orten, däribland hammagasinen och sparbankshuset. Lundbergs läderfabrik vittnar särskilt om industriepoken och är idag fylld med nya verksamheter som allaktivitetshus, bibliotek, utställningslokaler och kommersiella verksamheter. Villa Albacken som är statligt byggnadsminne är den mest intagande villan med utsikt över viken.

Hamnen är mycket viktig för Valdemarsvik, och är sommartid en livaktig knutpunkt som bidrar till både folkliv och kommers i centrum.

Det finns ett stort utbud av handel och restauranger i förhållande till ortens storlek. Detaljhandeln är koncentrerad till Storgatan i centrum och till Vammarområdet i utkanten av tätorten.

I centrala Valdemarsvik finns ett offentlig samhällsservice som kommunens enda årskurs 1 till 9-skola, äldre- och omsorgsboenden, vårdcentral och räddningstjänst.

Mossebo industriområde utmed E22 och infarten till Valdemarsvik är delvis bebyggt och

inrymmer stora arealer byggbar mark för industri, verksamheter och handel.

Grännäsområdet inrymmer stora ytor för camping och fritids- och idrottsaktiviteter, exempelvis finns här en konstgräsplan. Isbanor och elljusspår finns i norra delen av tätorten. Terrängen i Valdemarsvik erbjuder i övrigt på mycket tätortsnära natur. Höjderna som omgärdar Valdemarsvik ger en spännande och variationsrik naturmiljö med mäktiga utblickar.

Byggklara tomter finns i Holmtebo, Borg och Folkets Park. I centrala Valdemarsvik finns enstaka obebyggda tomter. Totalt finns 24 byggklara tomter i Valdemarsvik.

I Mosseberga finns sedan 1979 planlagd mark för cirka 80 småhus. Området blev aldrig exploaterat och idag bedömer man att andra områden är mer intressanta för exploatering än detta. Området är i privat ägo.

Riksintresset enligt 4 kap MB omfattar en stor del av centrala Valdemarsvik. Bestämmelserna enligt riksintresset utgör inte hinder för utvecklingen av tätorter eller av det lokala näringslivet. Utvecklingsområdena medför heller inte någon skada på riksintresset. Riksintresset för friluftsliv (3 kap MB) berör de strandnära områdena. Sammanställning av Riksintressen

Figur 3:19. Kajen i Valdemarsvik är sommartid en livaktig knutpunkt. Foto: Brita Nordholm.

Figur 3:20. Idéskisser över en framtida hamn och ett framtida centrum i Valdemarsvik.

i kapitel 4. I kapitel 5 beskrivs de olika riksintressena närmare och hur kommunen ska tillgodose dessa.

Pågående planering

Planering pågår att utveckla Valdemarsviks centrum. Några av de bärande idéerna är att erbjuda vattennära boende, utveckla hamnen med fler kajplatser och att bygga lokaler för service och handel. Även planering på privata initiativ pågår inom ett antal områden i Valdemarsvik.

Figur 3:21. Vy över Valdemarsvik från Majeldsberget.

Miljö- och riskfaktorer

Skred

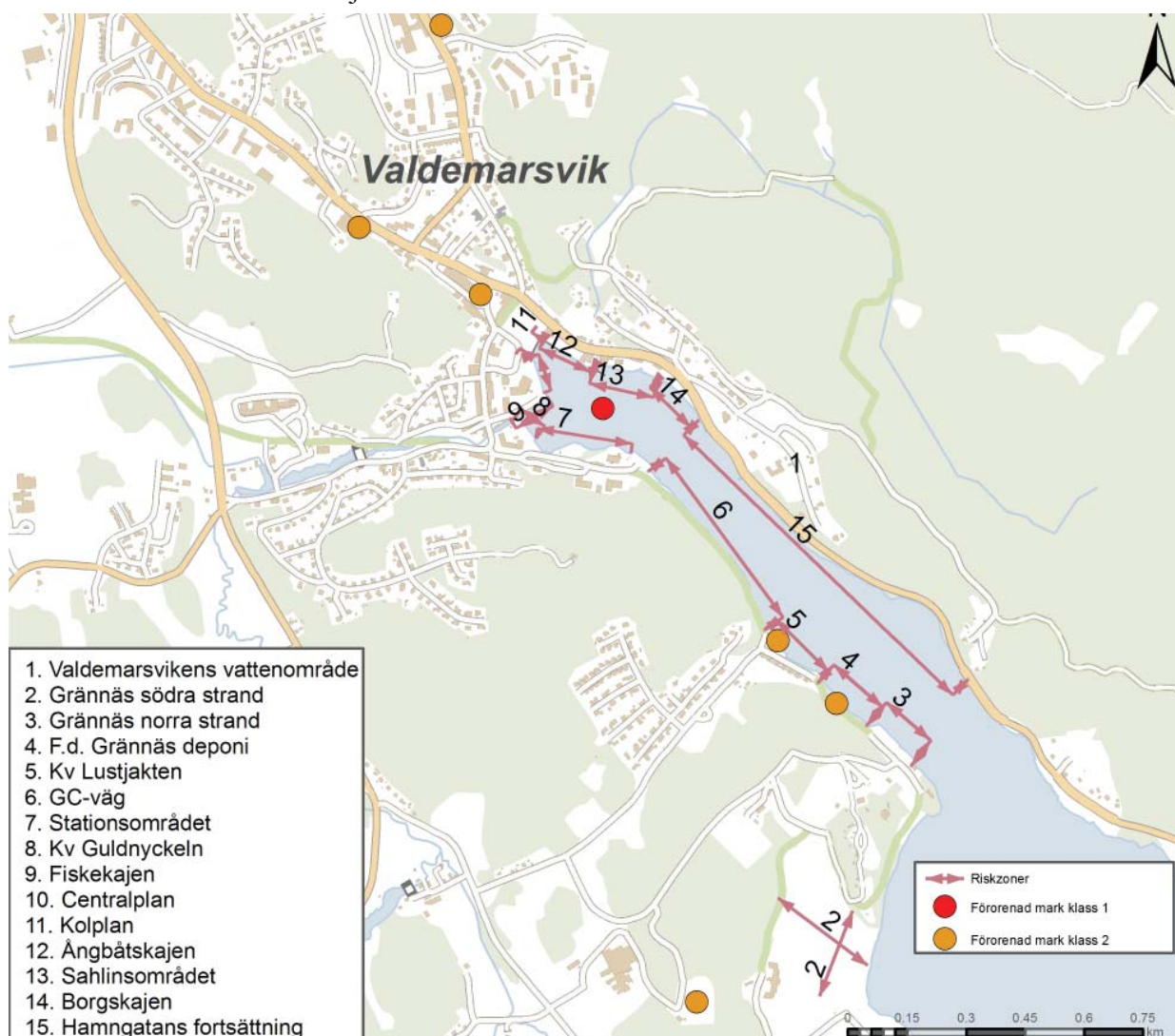
Kring Valdemarsviken finns problematik med förorenad mark i kombination med skredrisk, vilket gör att konsekvenserna vid ett eventuellt skred skulle kunna bli stora. Inom Valdemarsviks tätort har förebyggande åtgärder i form av omfattande stabiliseringsarbeten utförts vilket förbättrat förhållandena avsevärt. Risken bedöms dock fortfarande som hög inom vissa områden. Kommunen ska i skredriskområden ställa krav på fördjupad utredning i samband med fördjupad översiktsplan och detaljplaner, samt markarbeten som innebär schaktning och fyllning.

För Valdemarsvik har en restriktionskarta tagits fram gällande föroreningar och risker för ras och skred på land. Mer om restriktionerna står att läsa i avsnitt 5.8 Miljö och riskfaktorer.

Förorenad mark

Valdemarsviken har varit starkt förorenad, men har sanerats i ett av Sveriges hittills största saneringsprojekt: Miljöprojekt Valdemarsviken. De förorenade muddringsmassorna från Valdemarsviken har lagts på Grännäs deponi, se figur 3:24 område 2, på södra sidan av viken. Området är markerat på kartan i Bilaga 14. Deponiområdet kommer inte kunna bebyggas i framtiden. Marken kan lämpligen användas för att utveckla camping- och fritidsområdet med exempelvis uppställningsplatser för husvagnar/husbilar och fler anläggningar för idrottsändamål.

Trots den omfattande saneringen förekommer förorenad mark kring hela viken. Dessutom är flera andra områden upptagna i länsstyrelsens databas över potentiellt förorenad mark, EBH-stödet (efterbehandling).

Figur 3:24. Restriktionskarta till följd av skredrisker samt förorenad mark klass 2 längs Valdemarsviken.

Miljöprojekt Valdemarsviken

Garveri- och läderbehandlingen vid Lundbergs Läder bedrevs i centrala Valdemarsvik mellan åren 1873 och 1960. Fabriken var ett av nordens största garverier och omfattade ett kromgarveri och en kromläderverkstad. Från fabriken leddes orenat processvatten ut i Valdemarsviken.

De huvudsakliga miljöföroreningarna i Valdemarsvikens sediment utgörs av krom. Sammanlagt beräknades de förorenade sedimenten till ca 210 000 m³ innehållande i storleksordningen 550-600 ton krom.

Miljöprojekt Valdemarsviken är ett av Sveriges största efterbehandlingsprojekt. Det är en lång process som pågått inom kommunen sedan 1990-talet innan saneringsarbetena slutligen kunde påbörjas 2012.

Saneringen av Valdemarsviken ansågs motiverad och prioriterad framför andra angelägna miljöprojekt och Valdemarsviks kommun beviljades 2007 bidrag av Naturvårdsverket för att kunna genomföra Miljöprojekt Valdemarsviken. Därefter påbörjades förberedelsearbetena inför själva genomförandet som startade 2012. Den totala budgeten för hela Miljöprojekt Valdemarsviken är 308 miljoner kronor.

Saneringen är nu avslutad. En positiv bieffekt av projektet var även att man stoppat upp de sättningar som förekom i centrum, eftersom stor del av bebyggelsen är uppförd på fyllnadsmassor. Ännu återstår en tid innan man kan utläsa vilka effekterna blivit av projektet.

Havsnivåhöjning

Beräkningar visar på att havsnivåerna kommer att höjas till följd av ett varmare klimat, som mest upp till 2,6 meter under extrema förhållanden, inom 100 år. Stora delar av centrala Valdemarsvik ligger lägre än 3 meter över havet. För att kunna utveckla tätorten krävs därför att förebyggande åtgärder vidtas och att rimlig hänsyn tas till riskbilden. Anläggningar med viktiga samhällsfunktioner så som ny sammanhållen bostadsbebyggelse, skolor och industriområden måste anläggas med lägsta grundläggningshöjd på minst 3 m över nuvarande medelhavsnivå, alternativt anpassas byggnadstekniskt för att klara motsvarande havsnivå. Befintliga strukturer som riksvägar, infrastruktur och bebyggelse måste också anpassas för att klara högre havsnivåer i framtiden (läs mer i avsnitt 5.8).

Översvämningar

Översvämningar utgör ett problem i Valdemarsviks tätort redan idag. Fifallaån och Vammarsmålaån har båda sitt utlopp till havet i centrala Valdemarsvik. Vattendragen får snabbt höga flöden vid kraftiga regn eller snabb snösmältning. Ett flertal åtgärder har redan vidtagits för att minska problemen. För att helt undvika översvämningssproblem krävs insatser för att ytterligare minska flödet i vattendragen. De

viktigaste åtgärderna är att se till så att spillvattensystemet inte belastas av regn- och smältvatten eller via befintliga kombinerade ledningar, dagvatten ska kunna avledas utan skador på bebyggelsen, ledningar och anläggningar ska förnyas i den takt som är nödvändig. I samband med planering av ny bebyggelse är det särskilt viktigt att fördröja och omhänderta dagvattenet lokalt för de områden som avvattnas via Fifallaån och Vammarsmålaån, så att inte flödena ökar genom Valdemarsvik. Se även avsnitt 5.8, Klimatanpassning.

Farligt gods

I centrala Valdemarsvik finns tät bostadsbebyggelse, skola, vårdcentral och idrottsanläggning mycket nära den rekommenderade leden för farligt gods (Holmgren, 2009). Fifallaåns sträckning sammanfaller även med leden.

Riskbedömningar ska göras utifrån en differentierad syn på skyddsavstånd och där det är relevant med hänsyn till verksamheternas art och lokalisering. Särskilt viktigt är det att riskanalyser görs vid bygglovsärenden och detaljplanering som rör samhällsviktiga och känsliga funktioner, som till exempel skola, förskola, vårdboenden och bostäder. Räddningstjänsten ska alltid kontaktas. Se vidare i avsnitt 5.8 Farligt gods.

Utvecklingsområden

Valdemarsviks centrum med ett rikt serviceutbud och en tilltalande och livaktig miljö i centrum och längs kajerna, ska tas tillvara och bli mer attraktivt genom bevarande och utveckling av den befintliga miljön, samt kompletterande bebyggelse. Vammarområdets externhandel vid infarten till Valdemarsvik är viktig för handeln inom kommunen, och ska därför vidareutvecklas.

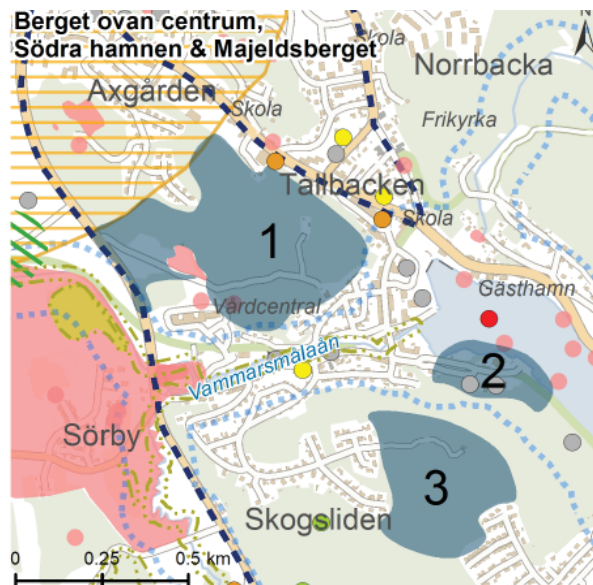
Kommunen har identifierat behoven som att det råder en efterfrågan på tomter med attraktiva lägen i centralortens utkanter och på centrala marknära bostäder som är överkomliga i pris.

Höjderna som omger Valdemarsviken och dalgångarna ned mot viken erbjuder många fina lägen med vacker utsikt. En väl avvägd planering möjliggör att värdefulla rekreationsområden sparas samtidigt som att ny bebyggelse kan komma till stånd. Gång- och cykelnätet behöver byggas ut i takt med att nya områden tillkommer. Inga naturvärden eller risker har identifierats inom de områden som föreslås i bebyggelse, som kan utgöra direkta hinder för en framtida exploatering inom de föreslagna områdena.

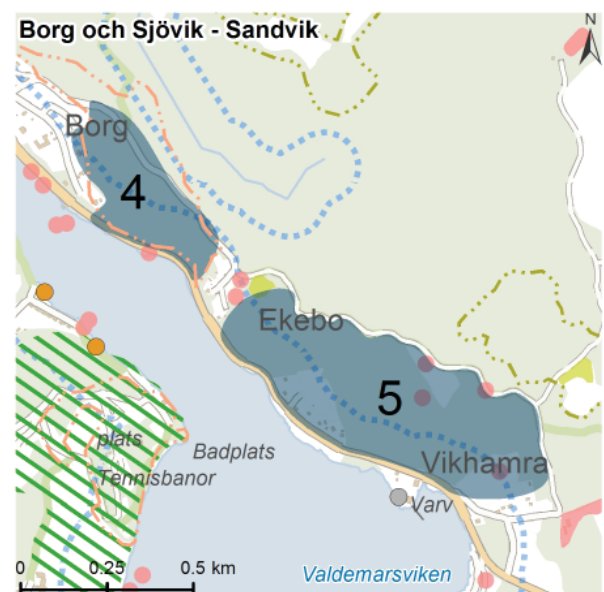
Vägar och VA-nätet behöver byggas ut i samtliga fall. I flera lägen är exploatering komplicerat och kostsamt på grund av terrängen och markförhållandena.

1. Berget ovan centrum har tidigare prövats för bebyggelse. Området har potential att bli ett mycket centralt och attraktivt bostadsområde med utsikt över Valdemarsviken. En gångförbindelse till centrum är viktig att lösa eftersom avståndet bilvägen är betydligt längre. Bebyggelsens påverkan på landskapsbilden måste analyseras med avseende på framförallt byggnadernas höjd, samtidigt som man i planeringen av området tar tillvara på utsikten. Inom området finns en tidigare brandövningsplats som enligt MIFO-databasen endast använts för rökdykning. Denna behöver utredas innan området exploateras, för att säkerställa att området inte är påverkat av exempelvis petroleumprodukter och eventuellt PFOS.

2. I Södra hamnen, öster om gamla stationen i tidigare bebyggd magasinmiljö finns ett mindre område för komplettering av hus för vattennära boende i Valdemarsviks hamn. Området ligger inom strandskyddat område. Särskilda skäl för dispens eller upphävande av strandskydd föreligger genom att området sedan tidigare är ianspråktaget och att tätortsutveckling bedöms som ett angeläget allmänt intresse. Området är inte heller i strid med riksintresset för friluftsliv av samma skäl. Området inrymmer två objekt som pekats ut som potentiellt förorenade men ej riskklassade objekt, och som måste undersökas innan exploatering, en industri där bland annat ytbehandling av trä förekommit och en verkstadsindustri. Båda verksamheterna kan ha gett upphov till lösningsmedel och metaller.
3. På Majeldsberget, i dess upphöjda skogsmiljöer, finns det möjligheter att anlägga tomter, som ansluts via befintliga gator direkt mot centrum. Småskalig bebyggelse föreslås som har samma skala och täthet som den befintliga.

4. I Borg, på höjden längs Valdemarsvikens norra strand cirka 1 km från centrum, föreslås ett område för småhusbebyggelse. Området ligger delvis inom strandskyddat område men särskilda skäl för dispens eller upphävande av strandskydd föreligger, genom att området är väl avskilt från stranden med en trafikerad väg och att tätortsutveckling bedöms som ett angeläget allmänt intresse. Området består av en skogbevuxen höjd och omfattas delvis av naturvårdsprogrammets klass 2-område. Småskalig bebyggelse föreslås som har samma skala och täthet som den befintliga. Vid exploatering ska hänsyn tas till de naturvärden som finns på platsen och till de värden som kan finnas för människor som rör sig i området, i form av utsiktsplatser och gångstråk, så att inte riksintresset för friluftsliv som delvis berörs, skadas, eller att strandskyddets syften motverkas. Väg 212 är en viktig transportled, varför det är viktigt i kommande planering att studera anslutningspunkter mot vägen, samt behov av kollektivtrafik samt gång- och cykelvägnet.
5. I Sjövik-Sandvik föreslås ny bostadsbebyggelse. Området som till största delarna utgörs av skogsmark ligger vid Valdemarsvikens norra strand, cirka 2 km från centrum. Området ligger delvis inom strandskyddat område men särskilda skäl för dispens eller upphävande av strandskydd föreligger, genom att området är väl avskilt från stranden med en trafikerad väg och att tätortsutveckling bedöms som ett angeläget allmänt intresse. Området består mestadels av skogsbevuxna höjder. Småskalig bebyggelse föreslås som har samma skala och täthet som den befintliga. Vid exploatering ska hänsyn tas till de naturvärden som finns på platsen och till de värden som kan finnas för människor som rör sig i området, i form av utsiktsplatser och gångstråk, så att inte riksintresset för friluftsliv som delvis berörs, skadas, eller att strandskyddets syften motverkas.

6. I Kägglå, ett område som utgörs av skogsmark och annan öppen mark strax söder om Grännäs, pågår planläggning av mark för bostadstomter. Ett större område har i ÖP:n reserverats för småhusbebyggelse. Området inrymmer ett fåtal fornlämningar. Naturvärden främst i form av värdefulla träd, däribland ekar förekommer.

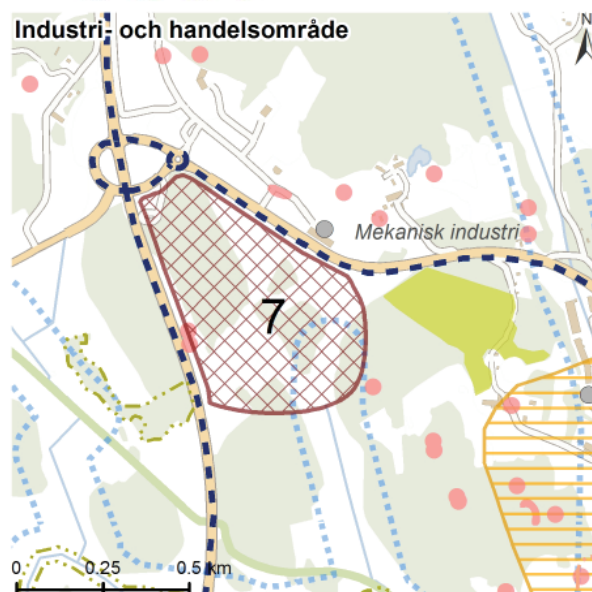
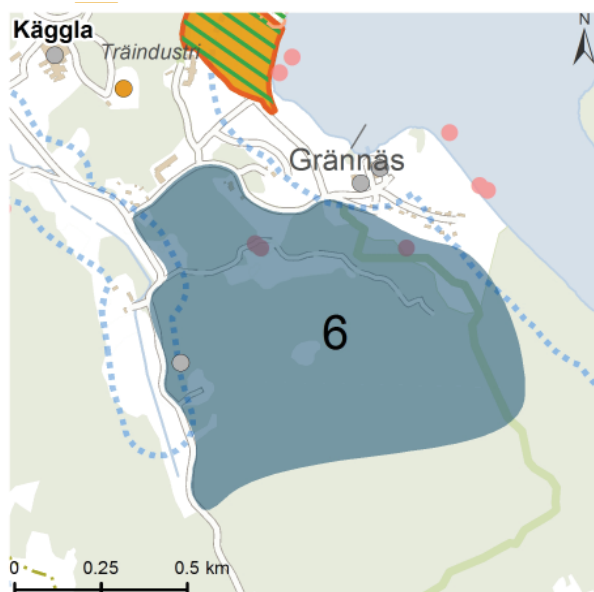
7. Industrimark och mark för verksamheter föreslås i ett längre perspektiv söder om avfarten från väg E22, på ett område som idag utgörs av skogsmark, åkermark, samt annan öppen mark. 30 meter byggnadsfritt avstånd ska hållas mot E22.

- Bostäder
- Industri på sikt
- Fornminne
- Friluftsområde
- Naturvårdsprgr klass 2
- Naturvårdsprgr klass 3

- Regionalt kulturmiljöområde
- Naturvärde
- Strandskydd
- Rek. väg för farligt gods
- Grännäs deponi

Förorenad mark

-

Figur 3:25. Kägglåområdet med utsikt över Valdemarsviken.

Så uppfyller vi visionen:

- Befintlig handel och service ska bibehållas och utvecklas i tätorten.
- Gusums historia som bruksort ska tas tillvara i tätorten och synliggöras.
- Bergtäkten norr om Gusum ska planläggas för industri när täktverksamheten avslutas.
- Gång- och cykelvägsnätet i tätorten ska samordnas med utbyggnadsområden.

Beskrivning

Gusum är en av de tre större orterna i Valdemarsviks kommun med en befolkning på ca 1 100 invånare. Gusum ligger cirka 12 km norr om Valdemarsvik, 40 minuters resa till Norrköping, och bra kommunikationer utmed väg E 22.

Genom samhället rinner Gusumsån som avvattnar Yxningen. Ån gav tidigt förutsättningar för såväl kvarnar som sågar. Gusum har utvecklats som en bruksort sedan 1600-talet, Gusums Bruk. En lastageplats i Valdemarsviken för utskeppning av varor ledde till att Valdemarsvik växte upp. Under 1900-talet framställdes olika produkter av koppar och mässing samt blytås. Samhället har utvecklats norr och väster om bruket och vid järnvägsstationen. Gusumsåns dalgång har givit struktur åt samhället. Gusum är en bruksort med kvaliteter i form av enhetlig bebyggelse från 1900-talets

mitt och en överordnad planeringsidé som är typisk för den typen av ort. Flera goda exempel på modernistisk arkitektur finns representerade i Gusum.

Gusums bruks- och kyrkomiljö söder om dagens samhälle utgör den ursprungliga orten. Kyrkomiljön och de delar som återstår av bruksmiljön utgör ett högt bevarandevärde.

Mässingstillverkningen lever vidare i Nordic Brass som är kommunens största arbetsgivare, 1,5 km norr om samhället. Det gamla bruksområdet inrymmer idag olika industriföretag. Samhällsservice som finns i Gusum är förskola, fritidshem, grundskola åk 1-6, äldreboende, simhall och bibliotek samt lanthandel och bank. Folkan Bio är ortens kulturcentrum.

Orten ligger i mycket natursköna omgivningar. Sjön Yxningen kan nämnas som ligger cirka 3 km från Gusum och är känd för sitt rena vatten och orörda sötvattensskärgård.

Figur 3:26. Centrala Gusum med Gusumsån i förgrunden.

Miljöprojekt Gusum

Vid det gamla bruksområdet i centrala Gusum har industriell tillverkning av mässings- och kopparprodukter bedrivits sedan 1800-talet. Inom bruksområdet är tidigare utfyllda markområden kraftigt förorenade till följd av den verksamhet som har bedrivits på platsen. Gusumsån och nedströms (Byngaren, Byngsboån och Strolången) har förorenats av industriavloppsvatten som gick ut orenat direkt i Gusumsån fram till slutet av 70/80-talet från gamla bruksområdet och från Gräsdalenanläggningen. I början av 70-talet skedde även ett större utsläpp PCB-haltig olja till Gusumsån på grund av olyckshändelse. Efter undersökningar av åns sediment några år senare muddrades de mest förorenade massorna upp och den s.k. PCB-deponin anlades i lergropar i direkt anslutning till Gusumsån vid Gräsdalen. PCB-haltig olja har också tillförts ån från flera diffusa utsläpp av bruksverksamheterna i Gusum. Nedströms har sedimenten i ån sedan början av 70-talet konstaterats innehålla höga till mycket höga halter PCB.

Under 2009 beviljades Valdemarsviks kommun bidrag från Naturvårdsverket för rivning av byggnader och sanering av marken på gamla bruksområdet i Gusum. Rivningen av förorenade byggnader genomfördes under 2010. I maj 2014 beviljade Naturvårdsverket ytterligare bidrag till saneringen av marken på gamla bruksområdet och saneringsarbetet av marken på Bruksområdet genomfördes under 2014.

Saneringen har omfattat kommunens mark på båda sidor om ån. Industrifastigheten på östra sidan av ån (RK's) har endast till mycket liten del sanerats.

PCB-deponin sanerades under 2013 genom att 800 m³ jord schaktades bort och ca 100 kg PCB, 800 kg koppar och 600 kg zink omhändertogs.

Åtgärderna syftade till att minska riskerna för människors hälsa och för markmiljön samt att minska belastningen av föroreningar på vatten och sediment i Gusumsområdet och nedströms belägna sjöar och vattendrag.

ILLUSTRATIONSPLAN GUSUMS BRUKSPARK

Figur 3:27. Illustration över hur den sanerade miljön vid Gusums bruk kan tas tillvara och utvecklas som parkområde (obs kartan är inte i nord-sydlig riktning). Illustration White.

På Vargbrogärdet finns byggklara småhustomter. Totalt finns i Gusum 18 obebyggda tomter.

Pågående planering

I Gusum pågår planering för iordningställande av den sanerade miljön vid Gusums bruk, se figur 3.27. Området ska omvandlas till park, där industrihistorien synliggörs och miljön längs Gusumsån tas tillvara och utvecklas.

Miljö- och riskfaktorer

Förorenad mark

Gusum är påverkat av den långa historiken som bruksort genom att mässingsfabriken bidragit till förorening av mark och vatten, både genom diffusa luftutsläpp och direkta utsläpp till mark och vatten. Omfattande saneringar har utförts, se föregående sida. Trots de omfattande saneringarna kvarstår Gusumsåns vattendrag och omgivande mark, samt industriområdet på östra sidan av ån, vid bruksområdet. För Gusum har en strategi tagits fram för att skydda människors hälsa, vilken går ut på att olika markanvändningsområden delas upp i tre kategorier baserat på känslighet. För varje känslighetsnivå finns riktvärden för vilka föroreningshalter som är godkända. Vid planering för förändrad markanvändning till ett känsligare ändamål, så som förskola på före detta industrimark, ska marken provtas för att utreda om marken på den specifika platsen är lämplig för ändamålet eller förändringen av markanvändning medför att sanering krävs.

Skredrisker

Skredrisker är inte utredda längs Gusumsån. På grund av de geotekniska förhållandena, bör dock inte risker uteslutas.

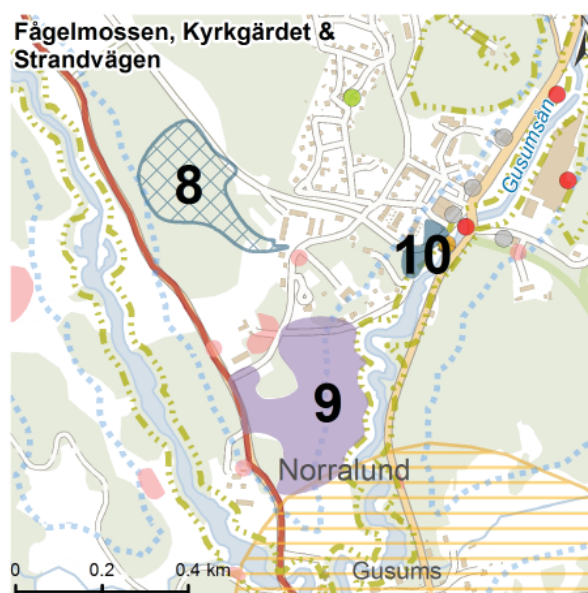
Teckenförklaring, se nästa sida.

Utvecklingsområden

I och med att restiden kommer att minska norrut genom förbifart Söderköping, är bedömningen att förutsättningarna för ett bostadsbyggande förbättras i tätorten. Det är ett kommunalt intresse att stärka Gusum, med ökad inflyttning i tätorten och i omlandet. I Gusums tätort och närhet finns god tillgång på mark för bostäder i bra lägen. Inne i centrala Gusum finns även enstaka tomter tillgängliga för bebyggelse.

Område 9, 13 och 14 ligger helt eller delvis inom strandskydd och hanteras som LIS-området (landsbygdsutveckling i strandnära läge), se vidare i avsnitt 3.12 Landsbygdsutveckling.

8. Fågelmossen, strax väster om Gusum, är ett område som i framtiden är möjligt för småskalig bostadsbebyggelse.
9. Kyrkgärdet har varit föremål för idéer om planläggning under längre tid. På längre sikt kan marken mellan samhället och kyrkan bli möjlig för bostadsbebyggelse. Området är naturskönt och beläget i en kulturhistoriskt känslig miljö, varför stor hänsyn måste tas till dessa värden vid en eventuell exploatering. Området kan vara känsligt för skred vid belastning. En mindre del av området omfattas av strandskydd och behandlas som LIS-område.
10. Vid Strandvägen i centrala Gusum finns ett mindre område som diskuteras för äldreboende. Området ligger inom strand-

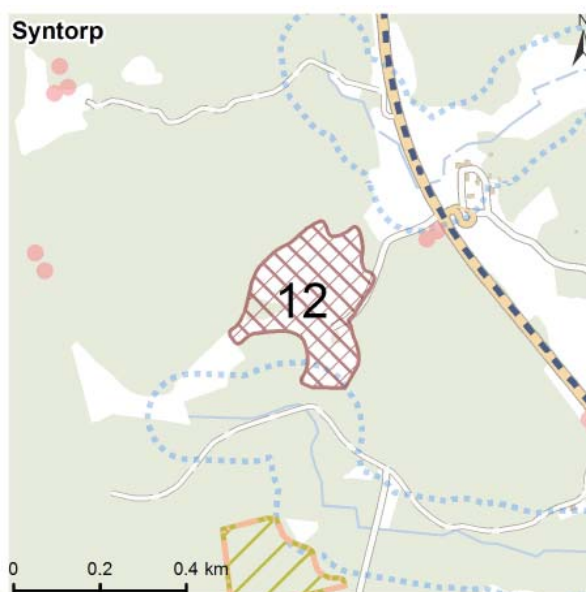

skydd, men särskilda skäl för dispens föreligger då området sedan tidigare är ianspråktaget. På platsen finns även potentiella markföroreningar som måste utredas inför planläggning.

11. Vid Yxningens camping intill sjön Yxningen, drygt 3 km norr om Gusum, finns åkermark som är lämpad för en mindre grupp bostäder. Från området har man fin utsikt över Yxningen. Närmare stranden ligger en camping. Området kan anslutas till allmänt VA och har goda vägförbindelser med Gusum och väg E22. Området omfattas av riksintresse för friluftsliv.

12. I Syntorp, norr om Gusum, med tillfart från väg E22 finns en tidigare bergtäkt. När täktverksamheten avvecklas är området lämpligt för industriverksamhet eller för upplag.

13. I Byngsby vid sjön Byngaren, som ligger 2 km öster om Gusum och väg E22, kan det bli aktuellt för småhustomter i strandnära läge. Området omfattas delvis av strandskydd och behandlas som LIS-område.

14. I Leckersbo vid sjön Byngaren, 3 km öster om väg E22 och Gusum, kan det bli aktuellt för småhustomter i strandnära läge. Området omfattas av strandskydd och behandlas som LIS-område. Badplats finns inom området.

- Bostäder
 - Bostäder på sikt
 - LIS-område
 - Industri på sikt
 - Nyckelbiotop
 - Naturvårdsavtal
 - Naturvärde
 - Fornminne
 - Kungsvägen
 - Strandskydd
 - Regionalt kulturmiljöområde
- Naturvårdsprogram**
- 1
 - 2
 - 3
 - 4
- Förorenad mark**
- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - E

Så uppfyller vi visionen:

- Ringarum ska utvecklas som en bostadsort med goda boende- och pendlingsmöjligheter.
- Infartsmiljön till Ringarum från E22 behöver ses över.
- Möjligheter till boende kombinerat med småföretagande ska beaktas vid planeringen.
- Befintlig handel och service ska bibehållas och utvecklas i tätorten.
- Gång- och cykelvägsnätet i tätorten ska samordnas med utbyggnadsområden.

Beskrivning

Ringarum är kommunens till storlek tredje ort där det idag bor cirka 500 människor. Ringarum ligger 18 km norr om Valdemarsvik och cirka 30 minuters bilväg till Norrköping, strax väster om väg E22.

Ringarum är ursprungligen en medeltida socken som hade sin storhetstid i samband med industrialismen och att järnvägen drogs genom socknen. Kyrkomiljön utgör ett regionalt kulturmiljövärde. Efter det att järnvägen lades ned har orten stagnerat. Samhället omges av ett böljande åkerlandskap och i norr tar skogen vid. Orten har karaktären av bostadsort med småhus och låga flerbostadshus. Ett mindre industriområde ligger centralt. Större

arbetsgivare på orten är Ringarums busstrafik och Ringarums Wårdshus, vid sidan om den offentliga sektorn. Ett flertal företag finns i orten, bland annat entreprenadföretag och inom lant- och skogsbruk.

Samhällsservice som finns i Ringarum är förskola, fritidshem, grundskola åk 1-6, äldreboende, bibliotek samt dagligvaror. Vid E22:an ligger bensinstationen och Ringarums Wårdshus, som är en viktig knutpunkt för resenärer.

I Ringarum finns ett fåtal tomter till försäljning, totalt finns det fyra obebyggda tomter för bostäder i tätorten.

Figur 3:28. Ringarum tätort sett från nordost.

Figur 3:29. Bostadsbebyggelsen i Ringarum är blandad med både villor och lägenheter.

Figur 3:30. Ringarums skola.

Pågående planering

Flera områden är aktuella för planläggning, se utvecklingsområdena.

Miljö- och riskfaktorer

Farligt gods

E22 är rekommenderad transportled för farligt gods. Riskbedömningar ska göras utifrån en differentierad syn på skyddsavstånd och där det är relevant med hänsyn till verksamheternas art och lokalisering. Särskilt viktigt är det att riskanalyser görs vid bygglovsärenden och detaljplanering som rör samhällsviktiga och känsliga funktioner, som till exempel skola, förskola, vårdboende och bostäder. Räddningstjänsten ska alltid kontaktas. Se vidare i avsnitt 5.8 om farligt gods.

Trafikbuller

Trafikflödet på E22 varierar kraftigt över året. Sommartid fördubblas nästan mängden biltrafik dagligen jämfört med höst och vår. En översiktlig beräkning för juli månads trafikflöde på 10500 fordon per dygn indikerar ett avstånd på 100 meter från vägmitt för att uppnå en god bebyggd miljö för bostäder.

Förorenad mark

I Ringarum finns ett par områden med olika föroreningsgrad, som högst klass 3, vilket innebär att objekten inte är kommunicerade. Marken vid Ringarums Sågverk är sanerad. Inga områden är prioriterade för sanering av länsstyrelsen (se avsnitt 5.8).

Skjutbana

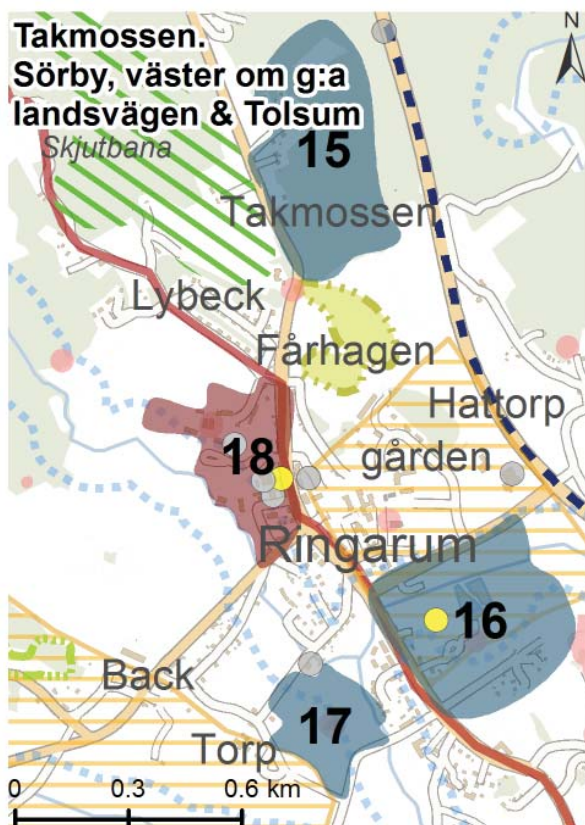
I norra delen av tätorten finns en skjutbana. Skjutbanan kan vara en potentiell konflikt med kommande utbyggnad av bostäder. Frågan om eventuell flytt kan därför bli nödvändig att lyfta i ett tidigt skede.

Utvecklingsområden

I och med att den planerade förbifarten förbi Söderköping byggs, så kommer restiden norrut att minska. Möjligheten finns därmed att tätorten blir mer attraktiv som pendlarort. Infartsmiljön från E22 kommer därmed att bli än mer viktig och behöva kompletteras med en gång- och cykelväg.

Det kan även komma att behövas en pendlar-/samåkningsparkering vid E22. Kommunen ser det som strategiskt viktigt att fler boende i och i anslutning till orten kan bidra till förbättrade möjligheter att bland annat behålla samhällsservicen, samt stimulera till nyföretagande.

Både inne i själva tätorten och i närliggande natursköna lägen finns det möjligheter att lokalisera bostadsbebyggelse. Område 16, 17, 18 ligger i anslutning till mindre bäckar och omfattas därför av strandskydd. Särskilt skäl för dispens eller upphävande av strandskydd föreligger genom att tätortsutveckling bedöms som ett angeläget allmänt intresse. Ytterligare särskilt skäl är att område 17 och 18 är ianspråktaga sedan tidigare. Område 19 ligger inom strandskydd och kommer att hantearas som LIS-område (landsbygdsutveckling i

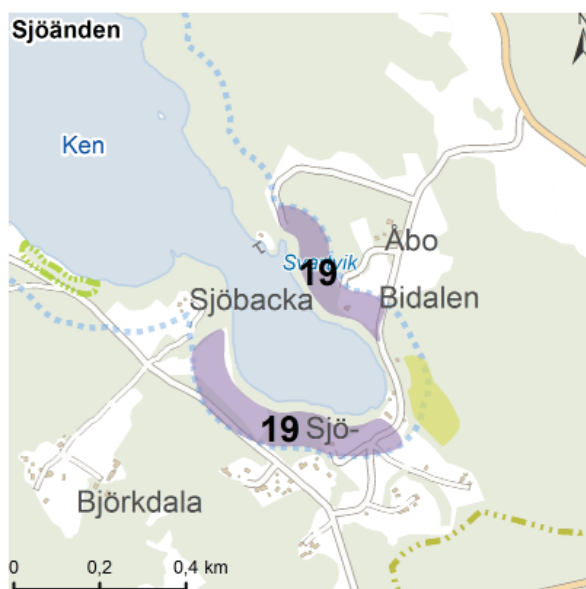

strandnära läge), se vidare i avsnitt 3.12.

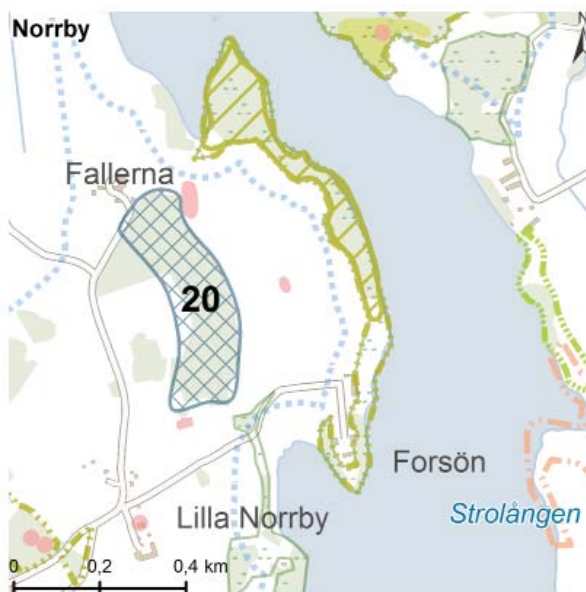
15. Detaljplanearbete pågår för Takmossen norr om Ringarum, ett område som idag omfattas av framförallt skogsmark.
16. I Sörby, vid infarten till Ringarum, låg tidigare ett tegelbruk. Här finns mark för villabebyggelse och andra typer av marknära boende som med fördel kan kombineras med småföretagande. Området ligger inom ett regionalt utpekat kulturmiljöområde och innefattar en fornlämning. Inom området finns en deponi som användes fram till 1960-talet av tegelbruket, vilket brann ner under 60-talet. Vid utveckling av område måste deponin och eventuella brandrelaterade markföroreningar utredas. Objektet har tilldelats riskklass 3. Geotekniska förhållanden kan behöva utredas.
17. Väster om Gamla Landsvägen i centrala Ringarum finns tillgänglig mark för villa-bebyggelse och andra typer av marknära boende. Området innefattar fornlämningar vilket begränsar den yta som går att bebygga, samt inrymmer ett ej riskklassat område med potentiellt förorenad mark. Eftersom en verkstadsindustri funnits på området kan metaller, lösningsmedel och petroleumprodukter misstänkas.
18. Ett mindre industriområde i centrala Ringarum vid Tolsum har kapacitet för viss utbyggnad. Totalt fem objekt med potentiella markföroreningar finns inom området. En före detta bensinstation är sanerad. En tidigare kvarn, riskklass 3, där betningsmedel och oljor kan finnas. En verkstadsindustri som inte har riskklassats, men området kan misstänkas vara påverkat av tungmetaller, petroleumprodukter och lösningsmedel. Ett område där betongindustri och ytbehandling av trä har förekommit, som eventuellt kan vara förorenat av metaller petroleumprodukter och lösningsmedel. Ett sågverk med dopning har funnits, där sanering av koppar och olja har utförts.

Teckenförklaring, se nästa sida.

19 I Sjöändan vid sjön Kens södra del, cirka 3,5 km väster om Ringarum finns sjönära lägen för småhus, alternativt fritidsbostäder. Området ligger inom strandskydd och hanteras därför som LIS-område. Kollektivtrafik saknas. Gång- och cykelförbindelser kan komma att behöva ses över. Förändringar i det befintliga vägnätet kan även bli nödvändigt.

20. I Norrby, omedelbart öster om väg E22 och 2,5 km från Ringarum, finns ett skogsparti som kan undersökas vidare för en mindre bostadsexploatering i naturskönt och sjönära läge vid Strolången. Marken omkring är rik på fornlämningar. Kollektivtrafik saknas. Gång- och cykelförbindelser kan komma att behöva ses över. Förändringar i det befintliga vägnätet kan även bli nödvändigt.

21. I Albacken vid sjön Strolången öster om väg E22 finns det förutsättningar för bostadstomter i mycket naturskönt läge med sjöutsikt, tillgång till sjön och i västerläge. Det utpekade området ligger cirka 5 km från Ringarum och 3 km från E22:an. Kollektivtrafik saknas. Gång- och cykelförbindelser kan komma att behöva ses över. Förändringar i det befintliga vägnätet kan även bli nödvändigt.

- Bostäder
- Bostäder på sikt
- Industriområde
- Nyckelbiotop
- Naturvårdsavtal
- Naturvärde
- Fornminne
- Kungsvägen
- Strandskydd
- Regionalt kulturmiljöområde
- Rek. väg för farligt gods

Naturvårdsprogram

Förorenad mark

Så uppfyller vi visionen:

- Eköns camping ska utvecklas.
- Fyruddens hamn ska utvecklas som en viktig nod för skärgårdstrafiken, turism och skärgårdsboende.
- Befintlig service ska bibehållas och utvecklas.
- Befintlig och tillkommande bebyggelse, samt väg 212 ska säkras för framtida havsnivåhöjningar.
- Tomter för fritids- och permanentboende ska planeras och anslutas till befintliga områden.

Beskrivning

Gryt-Fyrudden är en viktig nod mot skärgården och ligger dryga 15 km från Valdemarsvik. Ett utbyggt vägnät, fungerande skärgårdstrafik, samhällsservice, målpunkter för besöksnäringen, genuin skärgårdsmiljö och ett strategiskt läge förhållandevis nära väg E22, gör området till ett av kommunens mest intressanta utvecklingsområden.

Området omfattar en halvö där bebyggelsen är koncentrerad till Gryts Kyrkby och Fyrudden 3 km österut med hamn och sjöfart. Antalet fastboende uppgår till 350 medan antalet fritidsboende räknas till det flerdubbla. I halvöns sydöstra del ligger Eköns camping.

Gryts kyrkby är det historiska ”skärgårdscentrum” med kyrka och äldreboende.

Närmaste skola ligger i Valdemarsvik. I Fyrudden finns butik sommartid och en del annan service, samt ett stort antal fritidshus. Hamnen inrymmer flera funktioner som gästhamn och angöring för skärgårdstrafiken och båttrafiken till öarna.

Figur 3:31. Eköns camping.

Figur 3:32. Gryt sett från väster.

I Gryt-Fyrudden byggs flest hus i kommunen. De senaste fem åren har 47 småhus och fritidshus tillkommit. Längre in mot Valdemarsvik håller en golfby på att växa upp. Ett flertal byggföretag i området ombesörjer de byggbehov som hushägarna har. Det råder en efterfrågan på tomter för i första hand fritidsboende. Planlagd mark finns för cirka 30 tomter.

Väg 212 mellan Valdemarsvik och Fyrudden är föreslagen att ingå i det prioriterade vägnätet,

som görs på initiativ av Trafikverket. Kommunen ser positivt på detta initiativ, då vägen har mycket stor betydelse för skärgårdens utveckling. Gryt-Fyrudden har också pekats ut som ett viktigt utvecklingsområde i *Gemensamt utvecklingsprogram för kust och skärgård i Östergötland och Småland 2030*.

Avloppsreningsverket i Gryt uppgraderades 2002. Inför framtida bebyggelse behöver avloppshantering i Gryt utredas och

Figur 3:33. Gryts pensionat är en del av den traditionella bebyggelsen.

Figur 3:34. Gruppbebyggelse i Fyrudden.

Figur 3:35. Fyrudden sett från söder.

eventuellt byggas ut. Frågan hanteras inom ramen för VA-planen.

Området har typisk skärgårdsnatur med lövträd, knallar och dalsänkor. Höga naturvärden präglar hela halvön och många områden ingår i kommunens naturvårdsprogram. Skyddad natur finns inom Eköns naturreservat.

Riksintresset enligt 4 kap miljöbalken omfattar hela området. Bestämmelserna enligt riksintresset utgör inte hinder för utvecklingen av tätorter eller av det lokala näringslivet. Utvecklingsområdena medför heller inte någon skada på riksintresset. Riksintresset för naturvård och för friluftsliv (3 kap miljöbalken) berör de strandnära områdena. Riksintresset för kulturmiljö (3 kap miljöbalken) omfattar större delen av Ekön, samt Skogsudden. Sammanställning av Riksintressen finns i kapitel 4. I kapitel 5 beskrivs de olika riksintressena närmare och hur kommunen ska tillgodose dessa.

Miljö och riskfaktorer

Havsnivåhöjning

Inom vissa delar av området kan framtida havsnivåhöjningar komma att påverka befintlig bebyggelse och infrastruktur. Det bedöms vara stor sannolikhet för en havsnivåhöjning med 2 meter om 100 år, viss sannolikhet för en havsnivå på 2,5 meter och låg sannolikhet för en havsnivå på 3 meter över dagens medelvattenstånd.

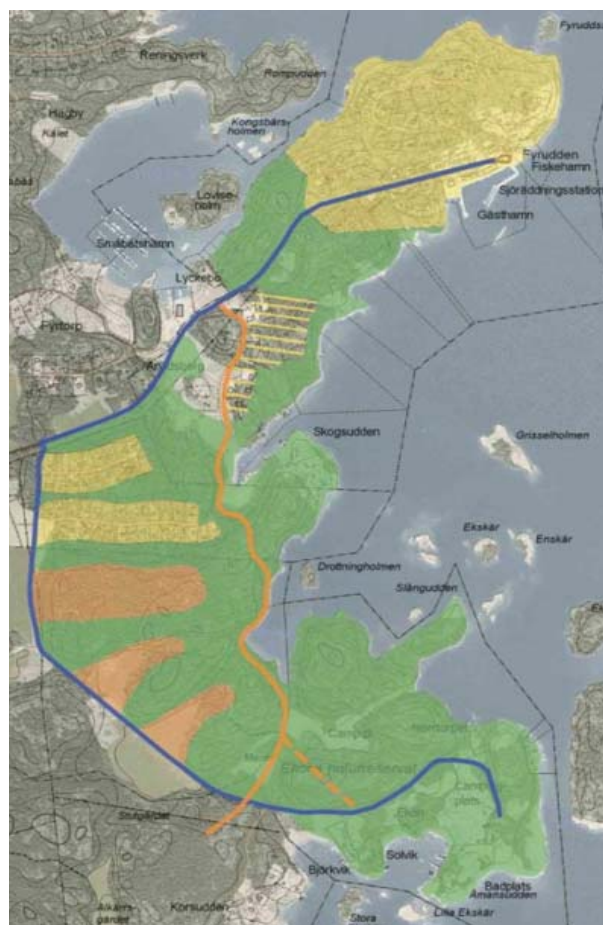
Den befintliga infrastruktur som berörs är en del av väg 212 genom Gryts Kyrkby och i Fyruddens hamn. Den befintliga bebyggelse som berörs är vissa bostäder samt skolhuset. Vägen behöver säkras upp för att klara höjda nivåer.

Den föreslagna tillkommande bebyggelsen följer de rekommendationer som Valdemarsviks kommun tagit ställning till, ska gälla för nybyggnation, se avsnitt 5.8.

Pågående planering

Flera projekt pågår i skärgården, där Fyrudden är en viktig knutpunkt. Läs mer om dessa i avsnitt 3.13 Skärgårdsutveckling.

Ett planprogram för Fyrudden/Ekön är under framarbetande med syfte att möjliggöra tillkommande bebyggelse i form av permanentbostäder eller fritidshus. Programmet omfattar även utvecklingen av Eköns camping.

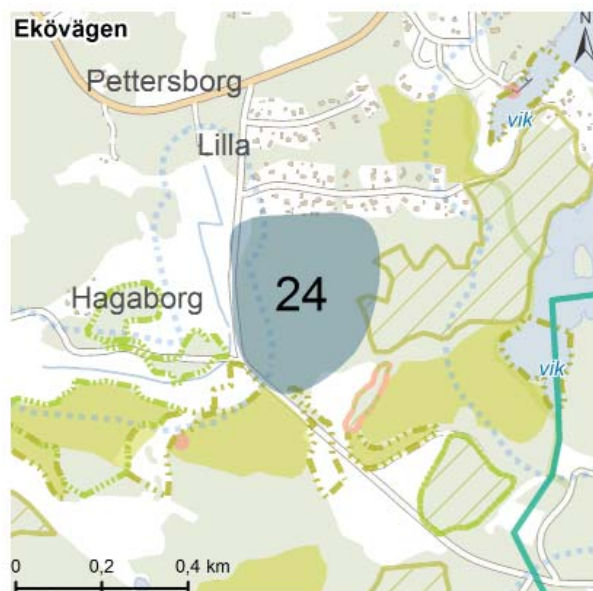

Figur 3:36. Programområdet för planprogrammet Gryt-Fyrudden.

Utvecklingsområden

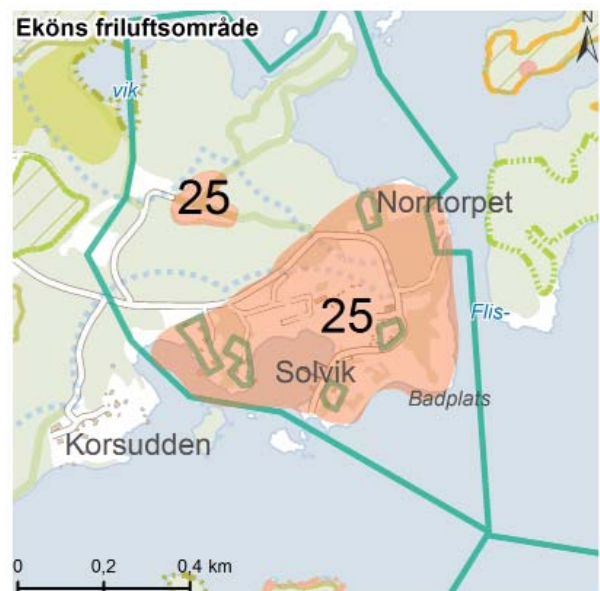
Det är ett starkt kommunalt intresse att möjliggöra ytterligare tomter för permanent- och fritidsboende i Gryt-Fyrudden. Ett utbyggt vägnät, fungerande skärgårdstrafik, samhällsservice, målpunkter för besöksnäringen, genuin skärgårdsmiljö och ett strategiskt läge förhållandevis nära väg E22, gör Gryt-Fyrudden till ett utpekat utvecklingsområde i skärgården. I Gryt-Fyrudden är kommunen positiv till att pröva ny bebyggelse, med tätortsutveckling som särskilt skäl för upphävande av strandskydd eller dispens.

22. I anslutning till Gryts brygga och småbåtshamn finns förslag på bebyggelse med områden för olika boendeformer. Avgränsningen av området ska ta hänsyn till risk för havsnivåhöjning. Nyckelbiotoper berörs marginellt. Området ligger till stora delar inom riksintresse för friluftsliv och för naturvård. Ny bebyggelse måste anpassas till den befintliga miljön och bebyggelsestrukturen för att naturvärdena och riksintressena inte ska skadas.
23. Utbyggnadsområdet avser småskalig bostadsbebyggelse i anslutning till Gryts kyrkby och gamla skolområdet. Nyckelbiotoper och naturvårdsprogram klass 3 och 4 berörs. Ett naturreservat är under bildande som delvis berör området. Del av området ingår i ett regionalt kulturmiljöområde och anpassning måste ske till den ursprungliga kulturmiljön. Vid detaljplanering ska hänsyn tas till de naturvärden som finns, så att dessa inte skadas.
24. Området vid Ekövägen som till största delen utgörs av skogsmark, har utpekade utbyggnadsområden för bostäder i kommunens planprogram, som tagits in i översiktsplanen. Bebyggelsen ska planeras så att angränsande naturvärden inte skadas.

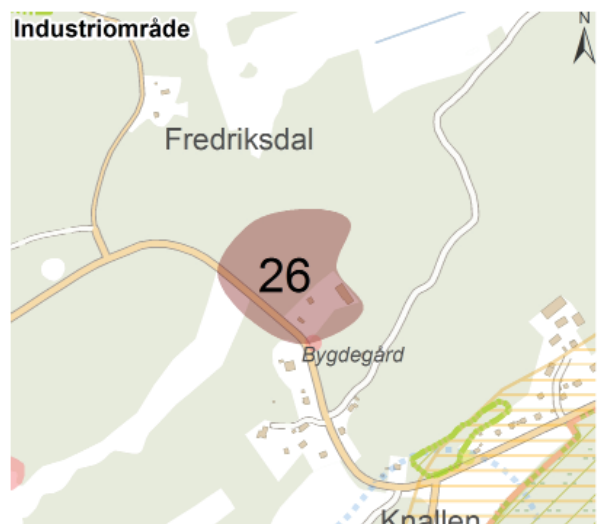

- Bostäder
- Industriområde
- Ekön friluftsområde
- Naturreservat
- Naturvårdsprgr klass 2
- Naturvårdsprgr klass 3
- Naturvårdsprgr klass 4
- Nyckelbiotop
- Naturvårdsavtal
- Naturvärde enligt
- Fornminne
- Regionalt kulturmiljöområde
- Strandskydd

25. Eköns camping och friluftsområde är mycket attraktivt och bör ges möjligheter att utvecklas och säkerställa befintlig bebyggelse. Inom Eköns friluftsområde föreslår översiktsplanen att campingområdet utvidgas. Förslaget förutsätter att strandskyddet upphävs. Avgränsningen av området ska ta hänsyn till risk för havsnivåhöjning. Området ingår i ett naturreservat. Området ligger till stora delar inom riksintresse för friluftsliv och för naturvård, samt omfattas delvis av riksintresse för kulturmiljövård. Det är av största vikt att framtida utveckling av området sker i samspel med naturreservatets syften och i enlighet med de riksintressen som berör området.

26. Mark för utbyggnad av industri i anslutning till ett mindre verksamhetsområde föreslås. Trafiksäkerhetsaspekterna måste beaktas inför en utbyggnad med avseende på siktförhållandena. Ett område har pekats ut som potentiellt förorenat, där försäljning av olja ska ha skett. Området kan vara påverkat av olika petroleumprodukter i mark.

3.11 Kommunens regler för bygglovsbefrielse

Så uppfyller vi visionen:

- De områden som kommunen tolkat som sammanhållen bebyggelse är underlag för bedömningen om bygglov krävs utanför planlagda områden.
- Bygglovsbefrielse för en- och tvåbostadshus utanför planlagda områden gäller inte i samma omfattning om byggandet ska ske i strandnära läge eller inom en kulturhistoriskt värdefull miljö.
- Attefallshus är inte bygglovsbefriade inom områden för försvaret och inom kulturhistoriskt värdefull miljö.

Karta i Bilaga 6-8

Bygglovsbefrielse för en- och tvåbostadshus utanför detaljplan

Utanför område med detaljplan får man under vissa förutsättningar, (Myndighetsnämndens principbeslut 2012-02-21 §47), uppföra en liten tillbyggnad, en komplementbyggnad, en mur eller ett plank till en- och tvåbostadshus utan bygglov eller anmälan. Bygglovsbefrielsen gäller inte inom områden med sammanhållen bebyggelse. De lättnader i bygglovsplikten som beskrivs gäller utöver övriga bygglovsfria åtgärder för en- och tvåbostadshus enligt plan- och bygglagen, se Boverkets hemsida. Byggnadsåtgärderna får inte sträcka sig närmare tomtgränsen än 4,5 meter.

Tillbyggnaden ska ha karaktär av ett komplement till den befintliga bebyggelsen, det vill säga att tillbyggnaden inte får dominera över det tidigare byggnadsbeståndet på fastigheten. Exempel på en liten tillbyggnad är ett eller två bostadsrum, ett badrum, ett garage eller en veranda.

Figur 3:37. Nyproduktion på landsbygden.

Komplementbyggnaden får inte vara så betydande att byggnaden kommer att dominera över det tidigare byggnadsbeståndet på platsen. Byggnaden måste uppföras i omedelbar närhet av bostadshuset. Exempel på komplementbyggnad är fristående uthus, garage, gäststuga eller växthus.

Byggnationen ska uppfylla de krav som ställs på byggnader i PBL, plan och byggförordningen PBF, Boverkets Byggregler BBR och Europeiska konstruktionsstandarderna EKS. Anmälningsskyldighet råder för t ex eldstad och rökkanal. Andra tillstånd som exempelvis strandskyddsdispens och tillstånd för enskilt avlopp kan krävas både för tillbyggnad och komplementbyggnad.

Det är fastighetsägaren som har ansvaret för att byggnaderna inte kommer i konflikt med ledningar, fornlämningar, rättigheter och andra begränsningar för byggande.

Sammanhållen bebyggelse

Bygglovsbefrielse för små tillbyggnader och komplementbyggnader gäller inte inom områden med sammanhållen bebyggelse. Sammanhållen bebyggelse definieras enligt PBL som bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. Sammanhållen bebyggelse kan även vara områden med särskilt stort bebyggelsetryck. Sammanhållen bebyggelse utgörs i regel av 10-20 hus. Även områden på tre hus på två tomter kan utgöra sammanhållen bebyggelse.

Inom dessa områden har kommunen möjlighet att bedöma om bygglov krävs med hänsyn till omfattningen av byggnadsverk i bebyggelsen.

Kommunen har i översiktsplanen utgått från områdena för samlad bebyggelse enligt tidigare lagstiftning, samt att bebyggelsegrupper med 10 eller fler bostadshus utgör sammanhållen bebyggelse. Mindre bebyggelsegrupper som ligger i anslutning till detaljplanelagda områden, inom strandskydd eller inom kulturhistoriskt värdefull miljö kan också utgöra sammanhållen bebyggelse. Områdena för sammanhållen bebyggelse förändras hela tiden och utrymme för tolkning finns. I översiktsplanen redovisas områdena endast översiktligt i Bilaga 6-8 av detta skäl.

Särskilda regler för Attefallshus inom vissa områden

Inom områden för försvaret har kommunen beslutat att komplementbyggnader på max 25 kvadratmeter, så kallade Attefallshus inte får byggas. Attefallshus får inte heller byggas inom regionala kulturmiljöområden samt inom område av riksintresse för kulturmiljövården, eller inom skyddade miljöer i detaljplan. Se vidare vad som gäller under avsnitt 5.7 Kulturmiljö och avsnitt 5.1 Areella näringar och övrig markanvändning.

Vill du veta mer om bygglov?

Ta kontakt med kommunens handläggare för att få reda på vad som gäller för din tomt!

Aktuella bestämmelser för bygglov finns på Boverkets hemsida under PBL kunskapsbanken, www.boverket.se

Vägledning om vilka regler som gäller för byggande inom strandskydd hittar du på Naturvårdsverkets hemsida, www.naturvardsverket.se

Figur 3:38. Bebyggelse på landsbygden.

Så uppfyller vi visionen:

- Kommunen ställer sig positiv till byggande på landsbygden och vill medverka till att landsbygden hålls levande genom att människor bosätter sig där.
- Kommunen är positiv till boende i kombination med verksamheter på landsbygden.
- Initiativ till bisysslor som kan öka möjligheterna att bedriva lönsamma areella näringar på landsbygden ska stödjas.
- Hänsyn till areella näringar och natur- och kulturvärden ska tas vid planering av ny bebyggelse på landsbygden.
- Tätorterna ska bibehållas och utvecklas som viktiga knutpunkter för samhällsservicen på landsbygden.
- Kommunen ställer sig positiv till LIS-områden.
- LIS-områden ska i huvudsak koncentreras till tätorterna och tätorternas närhet, och så att de stärker tätorterna genom att ge underlag för service och handel.
- LIS-områden ska undvikas i områden med skyddsvärden och svårigheter med VA.
- LIS-områden ska planeras för permanentboende och för verksamheter där det är lämpligt.

I översiktsplanen har vi valt att benämna inlandet och de områden som ligger utanför tätorterna som landsbygden. Landsbygden omfattar den största delen av Valdemarsviks kommun, med framför allt mycket skog men också jordbruksbygd och många sjöar.

I Regionala serviceprogrammet för Östergötland 2014-2018 som upprättats av länsstyrelsen, framhålls vikten av en levande landsbygd. Programmets syfte är att bidra till att uppnå en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service i glesbygd och landsbygd. Prioriterade områden är tillgänglighet till dagligvaror, drivmedel och betaltjänster, samt en kommunal och regional serviceplanering.

Byggande på landsbygden

I kommunen finns det goda möjligheter att hitta platser för ett boende som är anpassat till olika individuella önskemål. De som satsar på ett boende på landsbygden tänker oftast långsiktigt och läget spelar en avgörande roll. Att ha en egen häst i stallet på gården innebär drömboendet för många, för andra handlar det om att bo naturskönt, eller att bygga upp en verksamhet och kunna jobba hemifrån.

Ett 20-tal bostadshus har under en femårsperiod tillkommit utanför tätorterna på landsbygden. Bebyggelsen har nästan uteslutande bestått av enstaka bostadshus.

Kommunen ställer sig positiv till att människor bosätter sig på landsbygden. Förutsättningar för nya bostadstomter är att konflikter med pågående jordbruk och djurhållning inte är uppenbara. Vidare bör inte värdefull mark från naturvårds-, och hushållningssynpunkt tas i anspråk, och kulturmiljövärdena bör inte förvanskas. Utöver detta måste det givetvis finnas förutsättningar för en långsiktigt hållbar vatten- och avloppslösning, som regel i form av en enskild lösning, helst i form av

Figur 3:39. Traditionellt byggande på landsbygden

en gemensamhetsanläggning. Bostadsetableringar i kombination med verksamheter som är förenliga med boendet ger förutsättningar för en levande landsbygd.

Rekommendationer:

- Hänsyn ska tas till landskapsbilden, till eventuella natur- kulturmiljö- och friluftsvärden samt till eventuella störnings- och säkerhetsrisker. Brynmiljöer och andra känsliga miljöer bör studeras särskilt.
- Lokalisera nya tomter så att det går att ordna säkra anslutningar mot vägar och så att trafiken på befintliga landsvägar inte försvåras.
- Vattentäkt med tillräcklig kapacitet och god vattenkvalitet måste finnas för den tilltänkta bebyggelsen.
- Enskilda avlopp ska uppfylla VA-planens krav på hög skyddsnivå inom områden där risk finns för att vattenförekomsten inte uppnår god ekologisk status.
- Nya byggnader får inte hindra ett rationellt jord- och skogsbruk.
- Nya fritidshus bör uppfylla kraven på utformning och energihushållning i Boverkets byggregler om de är avsedda för boende under längre säsong på året. Vid större tillbyggnader ska samma regler tillämpas.
- Tomterna bör inte vara för små. Anpassa nivåerna på tomterna så att det blir en naturlig övergång till angränsande mark.

ÖP:n har inte markerat ut platser för bebyggelse på landsbygden, förutom i tätortsnära lägen och inom strandskyddade områden.

Landsbygdsutvecklingsområden i strandnära lägen, LIS

Regler för LIS

Grundregeln är att alla stränder har ett skydd om minst 100 meter, såväl på land som i vatten. Bestämmelserna gäller i alla sjöar och vattendrag, oavsett storlek. I avsnitt 5.6 beskrivs regelverket för strandskyddet närmare och hur förhållandena är i Valdemarsviks kommun.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

är ett särskilt skäl till dispens enligt Miljöbalken som gör det möjligt att under vissa förutsättningar och inom särskilt angivna områden medge undantag från de generella strandskyddsbestämmelserna. Tanken bakom att möjliggöra ett begränsat differentierat strandskydd genom LIS, är att mer aktivt dra nytta av de konkurrensfördelar som ett läge nära vatten kan innebära för verksamheter och boende.

LIS-områden kan utses antingen genom att de införs i kommunens översiktsplan (3 kap 5 § p 6 PBL), införs i en fördjupad översiktsplan inom delar av kommunen eller att ett tillägg till befintlig översiktsplan upprättas. Inom de utpekade LIS-områdena går det därefter att ge dispens från, eller upphäva strandskyddet i samband med detaljplaneläggning eller bygglov för bebyggelse, anläggningar, åtgärder eller verksamheter som bidrar till landsbygdsutveckling.

LIS-områden kan pekas ut där de bidrar till landsbygdsutvecklingsnytta inom ren landsbygd och i anslutning till mindre tätorter. LIS-områden är möjliga att peka ut både för bostäder och verksamheter. Det utpekade området med den tänkta åtgärden måste ge långsiktiga och positiva sysselsättningseffekter eller bidra till upprätthållandet av serviceunderlaget på landsbygden. Därutöver bör

Den övergripande målsättningen för LIS-områden enligt länsstyrelsen i Östergötland är att:

- Området ska vara lämpligt för landsbygdsutveckling.
- Det ska vara av allmänt intresse att området tas i anspråk.
- Utpekade områden får endast uppta en begränsad del av kommunens sjöar och vattendrag samt ligga i områden med lågt bebyggelsestryck.
- Antalet LIS-områden ska vara realistiska i förhållande till översiktsplanens genomförandetid.
- Utpekade områden i, och i anslutning till tätorter för endast ha liten betydelse för strandskyddets syften.

LIS-områdena placeras i anslutning till mindre tätorter och bebyggelseansamlingar med goda vägförbindelser kring sjöar och vattendrag. LIS-områden bör placeras i närheten av servicefunktioner, som exempelvis skola, omsorg, dagligvaruhandel och kollektivtrafik. LIS-områdena bör även riktas mot orter med en negativ befolkningsutveckling och som har särskild betydelse för serviceutbudet på den omkringliggande landsbygden. Bebyggelsen inom LIS-området bör därtill anpassas och lokaliseras till befintligt bebyggelsemönster och landskapets förutsättningar, samt för att underlätta människors vardag.

Inom orörda områden och områden med höga naturvärden ska LIS-områden för boende undvikas och endast ses ut om de stärker det rörliga friluftslivet. LIS-områden är inte heller möjliga i anslutning till större tätorter eller vid kusten. LIS-områden ska också undvikas där det är bristande tillgång till stränder och om det råder översvämnings-, skred-, eller erosionsrisker. Även vattenskyddsområden bör undvikas, samt områden där en utveckling kan få en negativ inverkan på befintlig bebyggelse.

Dispensskäl för LIS

Som särskilda skäl vid prövningen av upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett LIS-område får man beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. Om prövningen gäller en dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder får man i stället beakta om huset eller husen avses att uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus (MB 7 kap 18 d §).

Med område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen avses områden som är lämpliga för utvecklingen av landsbygden, har begränsad omfattning så att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt, endast har lite betydelse för att tillgodose strandskyddet i närheten av tätorter, (7 kap 18 e § MB).

Den tänkta åtgärden inom utpekad LIS-område får inte påverka strandskyddets syften negativt. God tillgänglighet till stränderna för allmänheten ska säkerställas, liksom goda

livsvillkor för växt- och djurlivet. Fri passage mot vattnet ska alltid finnas för att säkerställa strandskyddets syften. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion. (7 kap 18 f § miljöbalken).

Några 10-tals meter från strandlinjen bedöms vara lämpligt för fri passage enligt Naturvårdsverkets vägledning, men bör anpassas till de lokala förutsättningarna. Om det däremot gäller en verksamhet som bryggor eller båthamnar, kan den fria passagen lokaliseras ovanför, mot landsidan.

LIS i Valdemarsviks kommun

I Valdemarsviks kommun råder generellt ett lågt bebyggelsestryck. De 400 km insjöstränder och stränder vid vattendrag som finns i kommunen leder till att strandskyddets syften tryggas långsiktigt även om vissa LIS-områden kommer till stånd.

Sammanlagt har sex LIS-områden för bostäder, och i vissa fall bostäder och verksamheter, föreslagits i ÖP:n. Kommunen anser att förutsättningarna är särskilt goda för attraktivt boende i de norra kommundelarna, i synnerhet när pendlingsmöjligheterna norrut på väg E22 förbättras i och med att en ny förbifart byggs vid Söderköping. Samtliga områden kan, genom att bebyggas, bidra till en ökad variation i bostadsutbudet på den tätortsnära landsbygden. Gemensamt för alla områden är att en utveckling av dem kan skapa möjligheter för att tätorterna Valdemarvik, Gusum och Ringarum ska kunna bibehålla och utveckla sitt serviceutbud och sin samhällsservice. De kan också utgöra ett viktigt serviceunderlag för kollektivtrafiken på landsbygden och utbyggnaden av fiber och kommunalt VA. De kan även bidra till långsiktigt positiva sysselsättningseffekter.

Med undantag från Kyrkgärdet i Gusum som potentiellt kan anslutas till det kommunala VA-nätet, måste de övriga områdenas VA-system anläggas lokalt med enskild VA-lösning eller som gemensamhetsanläggningar. Anslutning till befintligt fibernät måste utredas i det enskilda fallet för samtliga områden. Det finns tillgång till bredband via 4G-nät. Lokal

utbyggnad av fibernät kan ske på lokalt initiativ via byalagskonceptet.

I samtliga områden bedöms allmänhetens tillgänglighet till strandområdet förbättras eller förbli oförändrad om områdena skulle tas i anspråk. Detta kan säkerställas genom beaktandet av fri passage, nya vägförbindelser samt prövningar av bland annat byggnaders placering inom området. Inget av LIS-områdena bedöms få någon betydande negativ påverkan på växt- och djurliv.

Kommunens tolkning av det dispensskäl som innebär att enstaka en- och tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader får uppföras, ansluter sig till Naturvårdsverkets rekommendationer, vilket innebär en tolkning från fall till fall. Med tanke på att insjöstränderna är ganska glest exploaterade, är grundinställningen att man kan se ganska generöst på avstånd mellan bostadshus.

Numreringen på LIS-områdena följer den löpande numreringen av utvecklingsområden, därav den ojämna nummerföljden. På kartan till tätortsplanerna för Gusum, bilaga 3 och Ringarum, bilaga 4, redovisas LIS-områdena.

9. LIS-området Kyrkgärdet ligger omedelbart söder om Gusum invid Gusumsån och har varit föremål för idéer om planläggning under en längre tid. Kyrkgärdet är ett naturskönt område som ligger inom en kulturhistoriskt känslig miljö. Strand- och närområdet kring Gusumsån är idag bebyggt med några enstaka hus, Gusums kyrka och en herrgård. Områdets terräng är flack och består till större delarna av åkermark som sluttar svagt ned mot ån. Gusumsån omfattas av kommunalt intresse för naturmiljö.

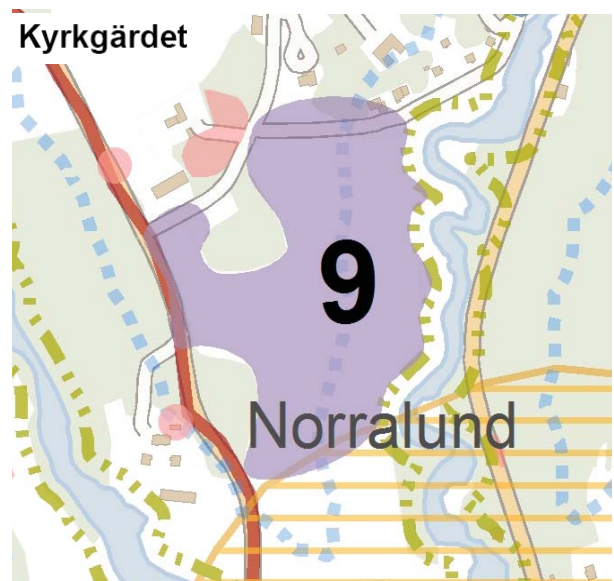
Figur 3:40. Bro över Gusumsån vid Kyrkgärdet.

Området har mycket goda väg- och kollektivtrafikförbindelser, särskilt mot Valdemarsvik och Söderköping-Norrköping via väg E22. Gusumsån är idag förorenad och saneringsbehov kan behöva utredas vid utbyggnad. Marken kan vara känslig för skred vid belastning, vilket bör tas i beaktande. Det bör även göras en avvägning mellan natur- och kulturvärdena samt åkermarkens värde och fördelarna med att bebygga marken.

Området ligger delvis inom strandskydd. Särskilda skäl för upphävande av strandskydd eller dispens föreligger genom att utbyggnaden bidrar till utvecklingen av landsbygden. Ytterligare skäl kan vara att utbyggnaden bidrar till tätortsutveckling som är ett angeläget allmänt intresse.

Området föreslås som möjligt för bostäder på längre sikt, och kan byggas ut i etapper som successivt integreras i Gusums tätort. Närheten till åns rekreativa miljöer tas tillvara med gångstråk längs vattnet. Kyrkomiljön blir mer tillgänglig genom bättre koppling till samhället. Lämplig typ av bebyggelse är småhus, rad- och kedjehus i högst 2 våningar. Bedömning av omfattning görs i senare skeden.

- LIS-område
- Naturvårdsprgr klass 3
- Fornminne
- Kungsvägen
- Strandskydd
- Regionalt kulturmiljöområde

13. LIS-området Byngsbo vid sjön Byngaren ligger ca 2 km från Gusum. Området ligger delvis inom strandskydd. Strand- och närområdet vid Byngaren är idag bebyggt i viss utsträckning. Områdets terräng är relativt flack och består till större delarna av åkermark med inslag av skogspartier. Byngaren har otillfredsställande ekologisk status. Området har goda väg- och kollektivtrafikförbindelser med närhet till Gusum och de busslinjer som passerar vid väg E22. Närmaste serviceort är Gusum. Eftersom området till större delarna består av åkermark måste särskild hänsyn tas till markens värde i förhållande till fördelarna med att bebygga.

Området ligger inom strandskydd. Särskilda skäl för upphävande av strandskydd eller dispens föreligger genom att utbyggnaden bidrar till utvecklingen av landsbygden. Området lämpar sig för en kombination av LIS för verksamheter och bostäder,

Figur 3:42. Vy över LIS-område 13 Byngsbo med Byngaren åt höger.

där det även kan finnas förutsättningar att skapa sysselsättning, så att det går att bo och arbeta på samma plats. Denna boendeform kan komplettera bostadsutbudet på landsbygden och skapa fler boendemöjligheter i ett strandnära, naturskönt läge.

14. LIS-området Leckersbo vid sjön Byngaren ligger drygt 3 km från Gusum. Strandområdet är inte bebyggt idag, men närområdet utanför strandskyddsområdet är bebyggt med mindre bebyggelsesamlingar och en gård. Områdets terräng är något kuperad och innefattar åkermark, annan öppen mark och skogspartier. Inom området finns även en badplats och naturområden av kommunalt och lokalt intresse. Byngaren har otillfredsställande ekologisk status. Området har goda väg- och kollektivtrafikförbindelser med närhet till Gusum och de busslinjer som passerar vid väg E22. Närmaste serviceort är Gusum. Särskild hänsyn bör tas till åkermarkens värde i förhållande till fördelarna med att bebygga.

Området ligger inom strandskydd. Särskilda skäl för upphävande av strandskydd eller dispens föreligger genom att utbyggnaden bidrar till utvecklingen av landsbygden. Området lämpar sig väl för en kombination av LIS för verksamheter och bostäder, där det kan skapas möjligheter att bo och arbeta på samma plats i ett naturskönt och strandnära läge.

Figur 3:41. Vy över LIS-område 14 Leckersbo ned mot Byngaren.

19. LIS-området vid Sjöändan ligger vid sjön Ken ca 3,5 km väster om Ringarum. Området ligger delvis inom strandskydd. Strand- och närområdet kring Ken är idag bebyggt med enstaka hus och bryggor. Områdets terräng varierar från att vara relativt flack i söder till att vara mer kuperad i öst och väst, och består till större delarna av skogsmark, med mindre inslag av åker. En badplats finns vid norra stranden. Ken har måttlig ekologisk status. Området har goda väg- och kollektivtrafikförbindelser med närhet till Ringarum och de busslinjer som passerar vid E22. Närmaste serviceort är Ringarum. Området är av så liten omfattning att det inte bör få någon betydande negativ inverkan på skogs- och åkerlandskapet om det tas i anspråk.

Området ligger inom strandskydd. Sär-

Figur 3:43. Vy över åker vid Sjöändan med Svartviken i öster.

skilda skäl för upphävande av strandskydd eller dispens föreligger genom att utbyggnaden bidrar till utvecklingen av landsbygden. Området föreslås för byggande av ett mindre antal bostäder, alternativt fritidsbostäder som kan komplettera de befintliga områdena och utnyttja det strandnära läget.

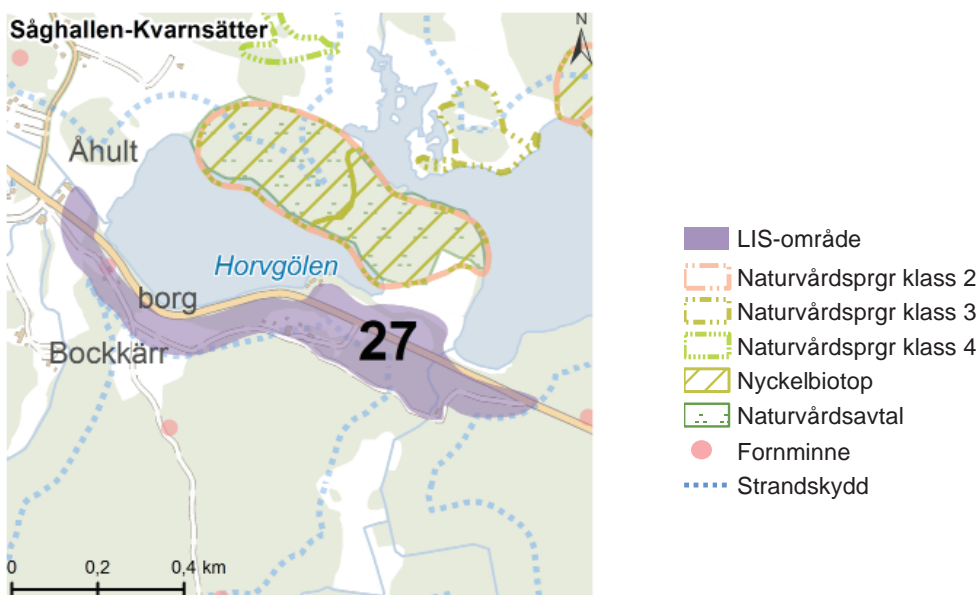
- LIS-område
- Naturvårdsprgr klass 3
- Naturvärde
- Strandskydd

Figur 3:44. Vy över hage ned mot Svartviken vid Sjöändan.

27. LIS-området Såghallen-Kvarnsätter ligger ca 6 km från Valdemarsvik vid Sävsjön och Horvgölen längs väg 739 mot Åtvidaberg. Strand- och närområdet vid Sävsjön och Horvgölen är idag bebyggt med enstaka hus. Områdets terräng är relativt kuperad och består till större delarna av skogsmark, med inslag av åker. För större delen av det strandskyddade området föreligger särskilt skäl för dispens från strandskydd då området avskiljs från vattnet av en större väg. Området har goda vägförbindelser med väg E22 och Valdemarsvik. Närmaste serviceort är Valdemarsvik.

Området ligger inom strandskydd. Särskilda skäl för upphävande av strandskydd eller dispens föreligger genom att utbyggnaden bidrar till utvecklingen av landsbygden. Området som är aktuellt för bostadsbebyggelse är av så liten omfattning att det inte bör få någon betydande inverkan på skogs- och åkerlandskapet om marken tas i anspråk. Området föreslås för byggande av ett mindre antal bostäder, alternativt fritidsbostäder, där det natur- och strandnära läget kan utnyttjas genom lokalisering och utformning av byggnaderna.

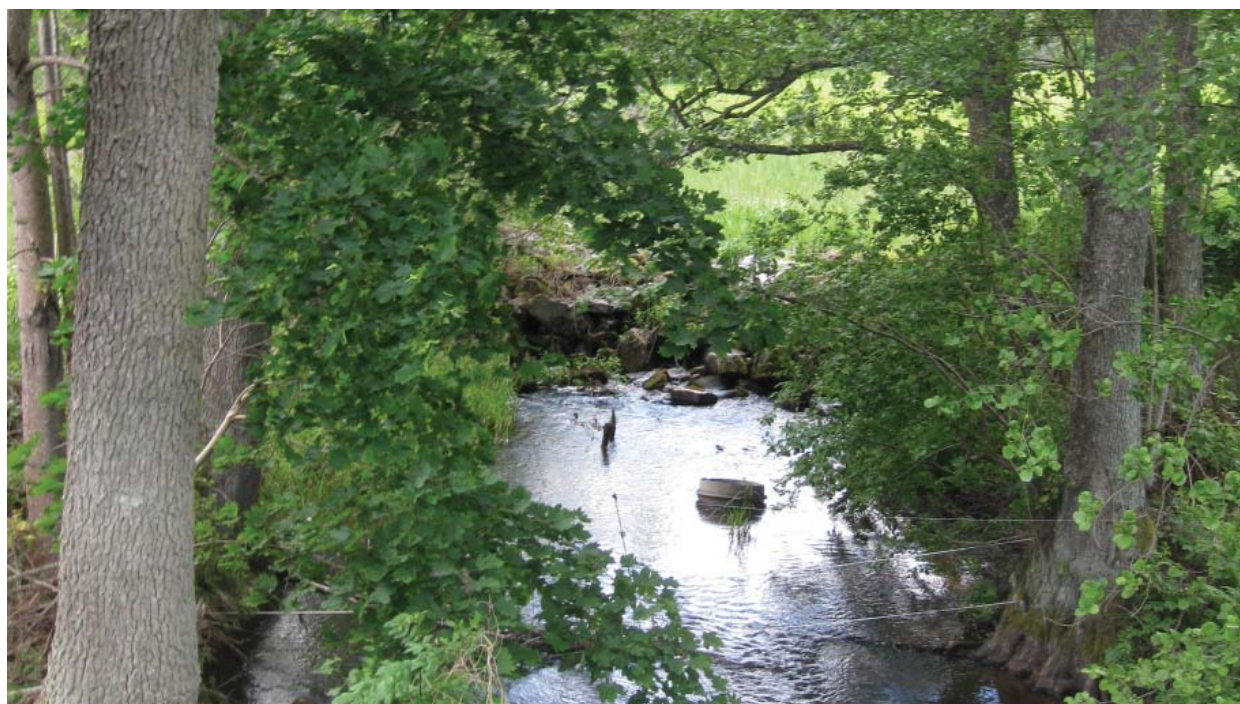
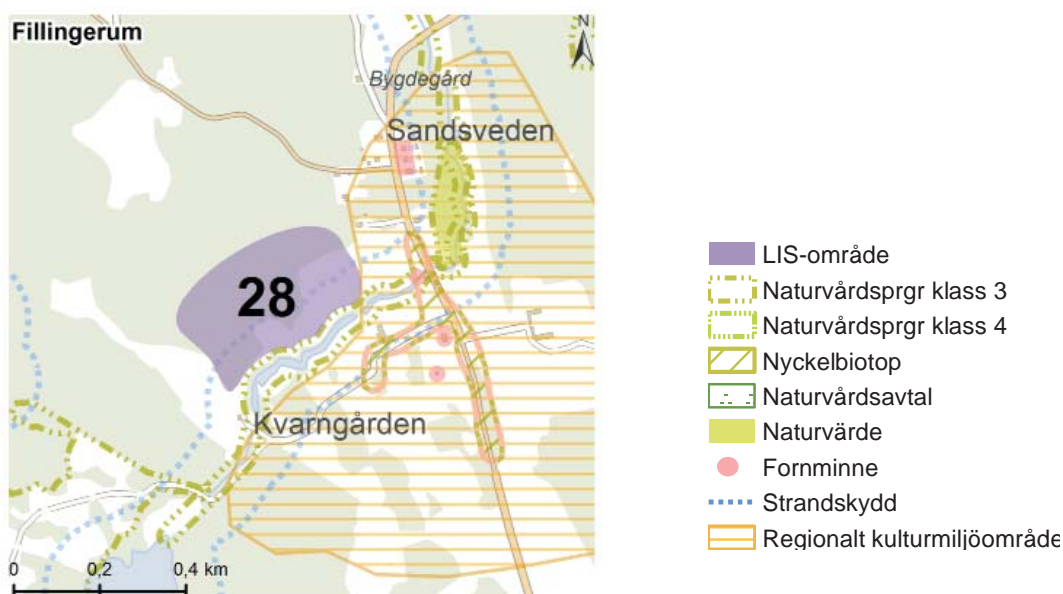

Figur 3:45. Vy över Såghallen - Kvarnsätter ned mot Sävsjön.

28. LIS-området vid Fillingerum ligger vid en å som mynnar ut i sjön Ken ca 5 km norr om Ringarum. Området ligger delvis inom strandskydd. Strand- och närområdet är idag bebyggt med enstaka hus. Områdets terräng är relativt flack och varierar i skogsmark, åker och annan öppen mark. Området har goda väg- och kollektivtrafikförbindelser med närhet till väg E22 och de busslinjer som passerar där. Närmaste serviceort är Ringarum.

Området ligger inom strandskydd. Särskilda skäl för upphävande av strandskydd

eller dispens föreligger genom att utbyggnaden bidrar till utvecklingen av landsbygden. Området bedöms inte leda till någon betydande negativ inverkan på skogs- eller åkerlandskapet om det skulle tas i anspråk. Området föreslås för byggande av ett mindre antal bostäder, alternativt fritidsbostäder, som utnyttjar det natursköna läget. Samtidigt kan det anpassas till den omkringliggande kulturhistoriska miljön genom utformning och lokalisering av byggnader.

Figur 3:46. Vy över ån längs LIS-område Fillingerum.

Figur 3:47. Gusums kyrka.

3.13 Skärgårdsutveckling

Så uppfyller vi visionen:

- Kommunen ska aktivt arbeta för att ge goda förutsättningar för företagande i skärgården genom att skärgårdstrafiken bibehålls och utvecklas.
- Ny bebyggelse på öarna ska i första hand koncentreras till Kråkmarö, Kättilö, Ämtö, Stora Ålö, Bokö och Fångö för att minimera negativa konsekvenser för natur, kultur och friluftsliv.
- Ny bebyggelse i kustlandet tillåts tillkomma inom områden med utbyggd infrastruktur.
- Initiativ till bisysslor som kan öka möjligheterna att bedriva lönsamma areella näringar i skärgården och på landsbygden ska stödjas.
- Fyruddens hamn ska utvecklas som en viktig nod för skärgårdstrafiken, turism och skärgårdsboende.
- Hamnkapaciteten i skärgården behöver förstärkas.
- Satsning på kulturarvsturismen i skärgården.

Skärgården och kustlandet är en viktig del av Valdemarsviks kommun med en stor attraktivitet för yrkesverksamma, fritidsboende samt turismen och det rörliga friluftslivet.

I norr är Gryts skärgård som dominerats av de areella näringarna under lång tid. I söder är Tryserum och Östra Eds skärgård med mycket orörd natur. Kulturlandskapet och höga naturvärden är skärgårdens främsta tillgångar. Skärgården är starkt reglerad av olika intressen och hänsyn. Ett utvidgat strandskydd riskerar att

hämna skärgårdens utveckling. Flera riksintressen sammanfaller inom skärgården.

Merparten av den bofasta befolkningen i skärgården bor på öarna Fångö, Bokö och Harstena i Gryts skärgård. De flesta av fritidshusen i kommunen finns i skärgården, på öarna och i kustbandet. Sommartid flerdubblas befolkningen i skärgården, vilket bland annat leder till intensiv båttrafik och tryck på de knutpunkter och serviceställen som finns.

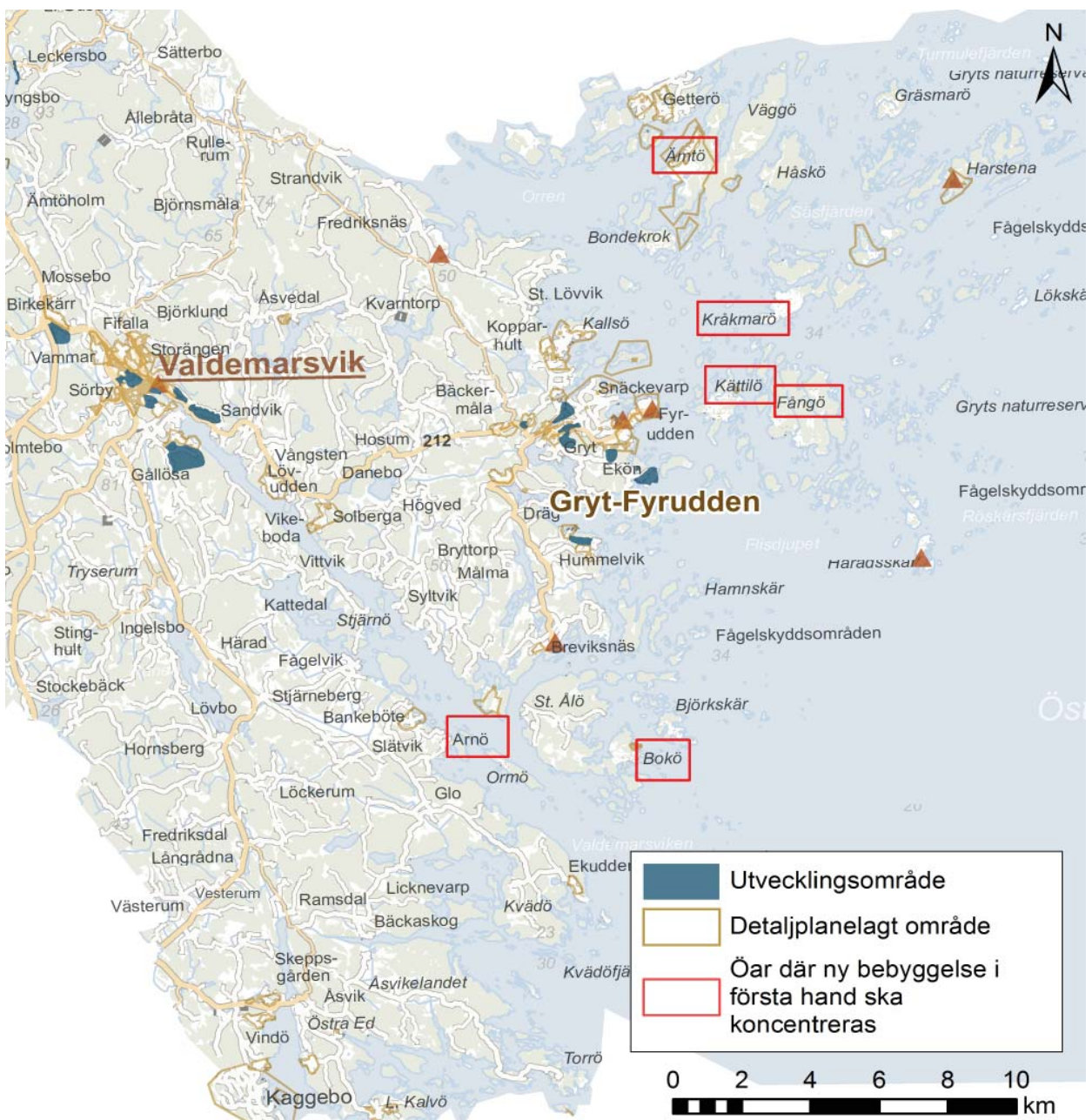
Figur 3:48. Häradsskärs fyrplats.

Skärgårdsutveckling i Valdemarsviks kommun

Kommunen medverkar i flera utvecklingsprojekt som rör skärgården. Gemensamt för projekten är att de fokuserar på skärgårdsnäringsen, utvecklingsområden och tillgängligheten till skärgården.

Befolkningsförändringen har de senaste åren varit negativ i skärgårdsområdet, även om en viss inflyttning har skett i Gryt. För att skärgården ska behålla sin attraktivitet behöver man skapa förutsättningar för att verka i den och att locka nya människor att kunna bo och arbeta i kust- och skärgårdsområdet. Med en

levande skärgård skapas också förutsättningar för att behålla skärgårdens attraktionskraft som rekreationsmiljö och ett upplevelseområde för nationell och internationell turism. För att uppnå en levande och brukad skärgård som fler människor ges möjlighet att uppleva och njuta av, där vi samtidigt kan öka acceptansen för att vissa områden bevaras för kommande generationer, bör utvecklingen gå i riktning mot att skapa förutsättningar för ett bärkraftigt företagande. Likaså bör inställningen vara att i redan ianspråktagna områden med utbyggd infrastruktur i form av vägar, vatten och avlopp, underlätta för fortsatt bebyggelseutveckling.

Figur 3:49. Karta över skärgården.

Projekt där kommunen medverkar i skärgårdsutveckling

Gemensamt utvecklingsprogram för kust och skärgård i Östergötland och Småland 2030, samrådsversion

Utvecklingsprogrammet är ett regionalt samarbete mellan kustkommunerna i Östergötland och Västerviks kommun. Syftet med programmet är att ge en samlad bild av skärgårdens förutsättningar och framtida utmaningar. Det ska därefter ligga till grund för kommunernas och regionens planering och insatser. Programmet har varit ute på remiss under hösten 2015 och är nu avslutat och antogs i kommunfullmäktige 2017-10-30.

Målbild 2030 är en kust och skärgård som genom sina unika värden är attraktiv för boende, verksamheter och rekreation. Kust och skärgård är en attraktiv del av regionen och den ska vara tillgänglig för alla.

Fem genomgående rekommendationer har arbetats fram, som är avgörande för samtliga fokusområden, det vill säga boende, infrastruktur, service, näringsliv och natur och kultur:

Koncentration av samhällsinsatser till utpekade utvecklingsområden

- Ett sätt att möta den vikande servicen är att koncentrera bebyggelsen till de starkaste orterna i skärgården. Tillkommande byggande bör ske i kommunikationsmässigt goda lägen.
- Kommunerna bör identifiera strategiskt viktiga utvecklingsorter i kust- och skärgårdsområdet dit samhällsinsatser koncentreras. Dessa orter bör även prioriteras vid infrastruktursatsningar i form av vägar, vatten och avlopp, IT-infrastruktur och kommunikationer.
- Vissa orter ska pekas ut som viktiga serviceorter och knutpunkter.
- Genom att peka ut noder och förtäta i redan ianspråktaga områden, kan intressekonflikter mellan expansion och friluftsvärden hanteras i ett tidigt stadium.

Ökad samverkan mellan aktörerna

- Samordning behövs med exempelvis paketerbjudanden för turister och gemensam marknadsföring.
- Samverkan över kommun- och länsgräns för att skapa lösningar för skola och omsorg.

Ökad tillgänglighet till och från skärgårdsområdet

- Det krävs ett helhetstänk med fokus på hela resan, för att infrastrukturen ska underlätta för resenären att byta färdmedel.
- Nyckelvägar som väg 212 till skärgårdsområdet ska lyftas fram i länstransportplanen.

Tillgång till bredband och mobil telefoni

- Utbyggt bredband och mobil telefoni är grundläggande förutsättningar för fortsatt boende i skärgården.
- Mobiltäckning är en viktig fråga särskilt för besöksnäringen.

Utveckling av besöksnäringen

- Bättre infrastruktur behövs för att ge turistföretagen bättre förutsättningar.
- Besöksnäringen bygger på att verksamma har sysselsättning året om, nya produkter måste därför hittas och säsongen förlängas.
- Strandskyddet behöver anpassas efter de speciella förutsättningar som gäller i kust- och skärgårdsområdet.

Skärgårdsrådet

Skärgårdsrådet är en sammanslutning av kommuner, länsstyrelser och regionförbund. Skärgårdsrådet arbetar för en levande och hållbar skärgård, där målet är en "levande skärgård" med en yrkesverksam och åretruntboende befolkning. Rådets arbete är fokuserat på sysselsättning, service, natur och kultur, samt bostäder.

BACES - Baltic Archipelago and Island Centres/ Central Basic Interregional Program 2000-2013

BACES är ett samverkansprojekt i Östersjö-regionen, där Fyrudden/Ekön ingår. Målsättningen är att stödja den regionala tillväxten i utpekade områden. Projektet leder till möjligheter att genomföra insatser för att förbättra tillgänglighet och information om skärgården, utveckla förutsättningarna för skärgårdsbefolkningen att försörja sig, öka miljömedvetandet och skapa en hållbar turism i området.

Projektet Gryt-Fyrudden-Ekön syftar till att skapa en långsiktig plan för områdets utveckling med utgångspunkt från tillgänglighet, näringslivets utveckling och miljön. Skärgårdsutveckling bedrivs också av byutvecklingsgrupper och i form av Leader-projekt.

Kommunens planberedskap är huvudsakligen begränsad till de södra kommundelarna. I Skeppsgården finns cirka 30 planlagda tomter för enbostadshus. En förutsättning för att kunna bygga här är att kapaciteten på vattenförsörjningen ökar och att avloppsstandarden förbättras. Området utgör ett utredningsområde i VA-planen.

Centrala frågor för skärgårdens utveckling:

- Gryt-Fyrudden pekas ut som regionalt utvecklingsområde i skärgården. Genom att Gryt-Fyrudden får den positionen, blir målsättningen tydlig att koncentrera boende, service och infrastruktur hit.
- Gryt-Fyrudden utpekas som nod för skärgårdstrafiken. Att tydligt peka ut Gryt-Fyrudden som en av de viktigaste knutpunkterna i skärgården, förstärker motiven

Figur 3:50. Fyruddens hamn.

bakom att väg 212 ska bli en nationellt och regionalt prioriterad väg.

- Fyruddens hamn som idag är den enda transporthamnen ut till skärgården är hårt belastad under sommarhalvåret. Ytterligare hamnlägen kan därför komma att behövas. Diskussioner om lokalisering har förekommit, men planerna har ännu inte kommit så långt att det går att föreslå ett läge i ÖP:n.
- Utvecklingen av Gryts skärgård koncentreras till relativt få öar. De öar som pekas ut för ny bebyggelse är Kråkmarö, Kättilö, Fångö, Bokö och Ämtö. Dessa är bebyggda i ganska hög grad och har viss infrastruktur som kan anpassas till fler boende. Genom planläggning kan utvecklingen styras långsiktigt och befintliga kulturmiljöer säkerställas.
- Det krävs en bättre balans mellan bevarandebalansen och utvecklingen av skärgården. Dessutom riskerar bevarandebalansen att stå i motsats till att den kulturbygd som stora delar av skärgården består av ska kunna vårdas och bevaras. En öppen dialog behövs därför med myndigheter, för att hitta lösningar som förenar de olika intressena.
- Ett utvidgat strandskydd på land på 150 meter med få undantag, och i vissa fall 300 meter, samt ett generellt strandskydd på 300 meter i vatten är beslutat av länsstyrelsen.

- Den södra delen av skärgården med orörda naturområden prioriteras för det rörliga friluftslivet, se vidare under avsnitt 5.4 Natur och 5.5 Friluftsliv. Bland annat har idén om ett Naturum förts fram, som skulle kunna bli ett besöks- och kunskapscentrum för den södra skärgården.
- Kulturvärdena i skärgården ska marknadsföras bättre. Kulturarvsturismen kan gynna skärgårdsutvecklingen genom att intresset för bevarande av värdefulla miljöer ökar.
- En VA-utredning bör genomföras för vatten- och avloppsförsörjningen i Kaggebo, Skeppsgården, Vindö, Åsvik och Kalvö. I VA-planen är området utpekade som utredningsområde.

Rekommendationer för byggande i skärgården:

- Hänsyn ska tas till landskapsbilden, till natur- kulturmiljö- och friluftsvärden samt till eventuella störnings- och säkerhetsrisker.
- Ny bebyggelse bör i första hand tillkomma som komplettering till befintlig bebyggelse.
- Vattentäkt med tillräcklig kapacitet och god vattenkvalitet måste finnas. Avsaltningsanläggningar kan vara komplement eller alternativ till brunnar på platser där vattenförsörjningen är osäker.
- För enskilda avlopp ställs krav på hög skyddsnivå inom områden där risk finns för att vattenförekomsten inte uppnår god ekologisk status. Torra toalösningar rekommenderas.
- Nya fritidshus bör uppfylla kraven på utformning och energihushållning i Boverkets byggregler om de är avsedda för boende under längre säsong på året.

Figur 3:51. Stugor på Ämtö.

Vid större tillbyggnader bör samma regler tillämpas.

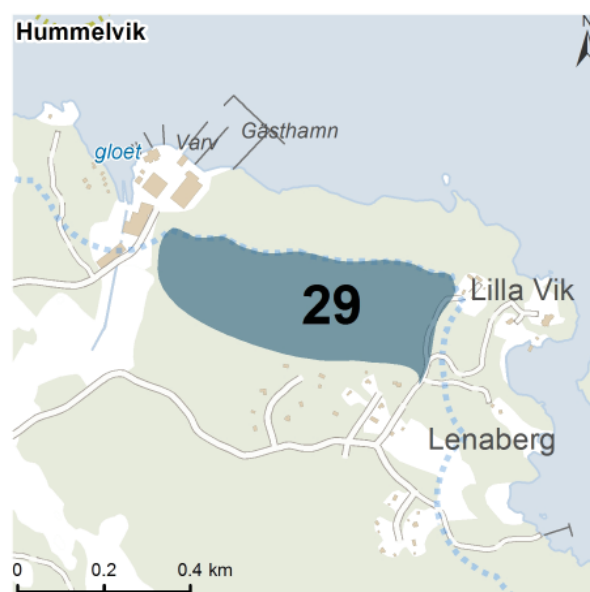
- Anpassa byggnadernas läge på tomten efter byggnadssättet på platsen.
- Anpassa höjderna på tomterna till omgivningen så att det blir en naturlig övergång.
- Välj hustyp och färgsättning som anknyter till det äldre byggnadssättet.

Utvecklingsområden

Förutom i Gryt-Fyrudden som beskrivs i avsnitt 3.10, där den mesta utvecklingen planeras, finns enstaka områden där boende och anläggningar för turism och verksamheter föreslås i skärgården.

29. Hummelvik. Planläggning för bostäder pågår (2017) i anslutning till Gryts Varv. Det generella strandskyddet är här 100 meter. Området ligger inom riksintresse för naturvård och friluftsliv, samt inom riksintresse enligt 4 kap MB, turism och obruten kust. En förutsättning för bostäder är att verksamheten inom Gryts Varv säkerställs och att vägar och VA-system samordnas med varvet. Området är utpekade som utredningsområde i VA-planen. Tillkommande bebyggelse måste anpassas till de naturvärden som finns på platsen och till landskapsbilden.

- Bostäder
- ⋯ Strandskydd

4. Riksintressen och miljömål

I kapitlet redogörs för vilka områden av riksintresse och vilka miljömål som berör Valdemarsviks kommun.

Riksintressen är geografiska områden som är skyddade och viktiga nationellt. Dessa ska behandlas och redovisas i översiktsplanen. Kommunen ska i översiktsplanen redogöra för hur man tillgodoser riksintressena. Det ska också framgå hur de förhåller sig inbördes, till andra intressen, men även vara föremål för diskussion och utveckling.

De 16 miljömålen täcker in alla aspekter som krävs för en ekologiskt hållbar utveckling. Genom att ta fram en översiktsplan som strävar mot att uppfylla miljömålen säkerställs att planen har en inriktning mot ekologisk hållbarhet.

Miljöbalken kapitel 3 och 4 innehåller bestämmelser om hushållning med mark och vatten och preciserar vissa typer av mark- och vattenområden som är av riksintresse. Riksdag och statliga myndigheter pekar ut vilka geografiska områden som är av riksintressen för respektive verksamhet. Natura 2000 är även riksintresse enligt 4 kap MB och beskrivs närmare i avsnitt 5.4.

Områden som är av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Beträffande riksintressen enligt 4 kap sker en tillåtlighetsprövning där natur- och kulturvärden som utgångspunkt ges företräde före exploateringsföretag i området. Om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

För områden som överlappar och utgör motstående intressen ska översiktsplanen ge en vägledning till hur kommunen ska prioritera mellan dessa områden. Vid prövning av en verksamhet eller plan ska länsstyrelsen eller domstol väga intressena mot varandra.

Jord- och skogsbruk är av riksintresse enligt miljöbalken 3:4. Däremot har inga specifika områden pekats ut. Kommunen ska istället säkerställa i varje enskilt fall att brukningsvärd jordbruksmark inte tas i anspråk om det inte krävs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen (Jordbruksverket, 2013). Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska på samma sätt skyddas från åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Riksintressen i kommunen

I tabell 4:1 och på karta i Bilaga 9 redovisas utpekade områden av riksintresse inom Valdemarsviks kommun. Områdena beskrivs mer i detalj under respektive ämneskategori i kapitel 3 och 5. Här beskrivs även hur ÖP:n säkerställer att riksintressena tillgodoses.

I inlandet förekommer inga överlappande, motstående riksintressen.

I skärgården förekommer en mängd olika riksintressen på samma yta. Riksintresse för kultur, natur och friluftsliv, riksintresse för obruten kust och för turismen och det rörliga friluftslivet sammanfaller alla i norra delen av skärgården. Dessa intressen har få motsättningar sinsemellan. Farleden kan medföra störning för naturmiljön, men samtidigt innebära att störningen minskar på andra naturområden.

Tvärs genom hela skärgården skär en farled av riksintresse. Farleden nyttjas av mindre båtar och är en förutsättning för aktiv turism och friluftsliv i skärgården.

I södra delen av kommunen sammanfaller riksintresset för yrkesfisket med riksintressen för naturvård och friluftsliv, men inte heller här bedöms riksintressena vara motstående.

Kommunen bedömer att det finns flera hot mot riksintressena. Framst hotas de riksintressen som är beroende av Östersjöns ekologiska status.

Kommunens ställningstaganden:

- Kommunen gör insatser inom VA för att leva upp till målet Östersjöns ledande miljökommun.
- Verka för en aktiv skötsel av natur- och kulturområden.
- Beaktande av natur- och kulturvärden vid kommunal planering och tillståndsgivning.
- Säkerställa att riksintressen för natur, friluftsliv och kultur tillgodoses.

Typ och lagrum	ID	Namn	Beskrivning	Avsnitt i ÖP
Natura 2000 MB 7:28	1	Harsbo-Sverkersholm (SE0230128)	Ekdominerade, lövträdsbevuxna hagmarker.	5.4 Naturmiljö
	2	Fallingeberg (SE0230309)	Barnnatskog.	
	3	Kattedal (SE0230199)	Ängs- och betesmark.	
	4	Stjärnö-Fågelvik (SE0230192)	Eklandskap	
	5	Högved (SE0230358)	Ängs- och betesmark.	
	6	Arnö (delar av) (SE0230395)	Innerskärgårdslandskap.	
	7	Väggö (SE0230140)	Rikt fågelliv.	
	8	Sankt Anna och Gryts skärgårdar (SE0230055)	Skärgård med rikt fågelliv, biologiska och kulturmiljövärden.	
	9	Grönsö slätteräng (SE0230310)	Odlingslandskap.	
	10	Bokö (SE0230142)	Skärgård, kulturlandskap, ekhagmark.	
	11	Danskären (SE0230139)	Fågelskär.	
	12	Åsvikelandet-Kvädö (SE0230138)	Skärgård, barnnatskog, odlingslandskap. Ostört.	
Turismen och det rörliga friluftslivet MB 4:2	13	Östergötlands kust och skärgårdsområden	Turismen och friluftslivet, särskilt det rörliga friluftslivet, ska beaktas vid tillåtighetspröv- ning av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.	5.5 Friluftsliv
Obruten kust MB 4:3	14	Östergötlands kust och skärgårdsområden	Riksintressant på grund av samlade natur- och kulturvärden.	5.1 Areella näringsar mm
Naturvärden MB 3:6	15	Yxningen-Borkhult	Hög vattenkvalitet, insjöskärgård, relikt- fauna, fågelliv	5.4 Naturmiljö
	16	Östergötlands skärgård	Skärgårdslandskap, marint våtmarkskom- plex, mångfald av naturmiljöer med flera sällsynta och hotade arter.	
Kulturmiljövärden MB 3:6	17	Gryts skärgård	Kust- och skärgårdsmiljö, fornlämningsmiljö, gruvmiljö, kommunikationsmiljö	5.7 Kulturmiljö
	18	Fågelvik	Herrgårdsmiljö, borgmiljö, skärgårdsmiljö	
	19	Björkskär	Fiskeläge	
Friluftslivet MB 3:6	20	Östergötlands skärgård	Berikande natur- kultur och friluftsupplevelser	5.5 Friluftsliv
Yrkesfisket MB 3:5	21	Ost Röskårsgrunden Klobbgrunden	Fångstområde strömming skarpsill	5.1 Areella näringsar mm
	22	Kvädö Västerviks och Misterhults skärgårdar	Fångstområde ål och sötvattensarter	
Energiproduktion MB 3:8	23		Riksintresse för vindbruk med möjlighet till ca 25 vindkraftverk och medelvind 7,0-7,2 m/s.	5.2 Vindkraft
Kommunikation: befintlig farled MB 3:8	24	Kustled Sjöfyran	Skyddad till 65 m höjd och 6 m djup.	5.5 Friluftsliv
Kommunikation: vägar MB 3:8	25	Väg E22	Vägen ingår i det av EU nätverket TEN-T och är av särskild internationell betydelse.	3.5 En hållbar infrastruktur
Försvarsmakten MB 3:9	26	Gryt	Samrådsområde. Områdets syfte sekretessbelagt.	5.1 Areella näringsar mm
	27	Sänkan	Sjöövningsområde.	
	28	Urban	Sjöövningsområde.	
	29	MSA Malmen	MSA-område för Malmens flygflottiljplats i Linköping.	

Tabell 4:1. Områden av riksintresse i Valdemarsviks kommun. ID refererar till nummer på karta i Bilaga 9.

4.2 Miljömål

Det svenska miljömålssystemet är beslutat av riksdagen och innehåller ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål och 24 etappmål.

Riksdagens definition av generationsmålet lyder: *”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälso- problem utanför Sveriges gränser.”*

Generationsmålet utgör ett inriktningsmål för miljöpolitiken och innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska nås inom en generation. Målet ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att nå önskad miljö- kvalitet. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

De 16 nationella miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd som ska uppnås i ett generations- perspektiv. Valdemarsvik kommun berörs av 15 av de 16 nationella miljökvalitetsmålen, vilka redovisas i tabell 4:2. Undantaget är nr 14, Storslagen fjällmiljö.

Etappmålen identifierar en önskad samhälls- omställning och syftar till att underlätta möj- ligheterna att nå generationsmålet och miljö- kvalitetsmålen, med inriktning mot begränsad klimatpåverkan, avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och luftföroreningar.

Ett viktigt syfte med miljökvalitetsmålen och etappmålen är att de ska vara vägledande för allas miljöarbete, såväl för regeringen som för myndigheter och övriga aktörer.

Länsstyrelsen Östergötland har på regeringens uppdrag omsatt dessa mål till regionala del- mål. För närvarande finns 84 regionala mil- jömål för Östergötland. De flesta av målen har dock 2010 som målar varför dessa inte längre är styrande.

Naturvårdsverket har gjort en sammanställning om de regionala målen kan vara uppfyllda för länet till år 2020. På länsnivå finns det endast förutsättningar för att miljömålen ”Frisk luft” och ”Bara naturlig försurning” kommer att

vara uppfyllda. Kommunen har inte tagit fram egna miljömål, utan ställer sig i huvudsak bak- om de regionala miljömålen.

Översiktsplanens påverkan på uppfyllelsen av miljömålen följs upp i miljökonsekvens- beskrivningen.

- Målet nås med i dag beslutade styr- medel och med åtgärder genomförda före år 2020.
- Målet är nära att nås. Det finns i dag planerade styrmedel som beslutas före år 2020.
- Det är inte möjligt att nå målet till år 2020 med i dag beslutade eller pla- nerade styrmedel.
- Utvecklingen i miljön är positiv.
- Det går inte att se någon tydlig rikt- ning för utvecklingen i miljön.
- Utvecklingen i miljön är negativ.
- Oklar utveckling i miljön, tillräck- liga underlag saknas för bedömning.

Tabell 4:2. Miljömål och dess inverkan på översiktsplanen.

Nationella miljö kvalitetsmål, regeringens definition	Regionala indikatorer för uppföljning	Regional uppfyllelse	
<p>1. Begränsad klimatpåverkan</p> <p><i>"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.</i></p> <p><i>Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. [...]"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Resor med kollektivtrafik ▪ Körsträcka med bil ▪ Hushållsavfall ▪ Vindkraftsel ▪ Energianvändning ▪ Klimatpåverkande utsläpp ▪ Klimat och häckande fåglar 	<p>Nej</p> 	<p>Utsläppen av växthusgaser har minskat med 19% från 1990 till 2011, att jämföra med målet på 27% till 2020. Återstående minskning är dock svårare att förverkliga.</p> <p>För detta krävs att bostäder och lokaler energieffektiviseras, energiåtgärder genomförs i industrin, resande och godstransporter ske mer hållbart och produktionen av biodrivmedel och förnybar el ökar. Dessutom behöver kommunal planering klimatanpassas.</p>
<p>2. Frisk luft</p> <p><i>"Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Besvär av bilavgaser sam vedeldningsrök ▪ Resor med kollektivtrafik ▪ Allergiker/astmatiker och luftföroreningar ▪ Körsträcka med bil ▪ Halter av bensen, svaveldioxid, partiklar samt kvävedioxid i luft ▪ Utsläpp av partiklar PM2,5, kväveoxid, svaveldioxid samt flyktiga organiska ämnen ▪ Energianvändning 	<p>Nära</p> 	<p>Trenderna vad det gäller olika utsläpp och halter i miljön varierar. Småskalig vedeldning bidrar till utsläpp och här saknas statistik för bedömning av trender.</p>
<p>3. Bara naturlig försurning</p> <p><i>"De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedfall av kväve ▪ Körsträcka med bil ▪ Energianvändning ▪ Kväveoxidutsläpp ▪ Svaveldioxidutsläpp ▪ Nedfall av svavel 	<p>Nära</p> 	<p>Försurningsproblemen i Östergötland är små jämfört med andra delar av Sverige, och Östergötland är ett av de län som har minst kalkningsbehov. Skogsbruket står för största bidraget till försurningen i länet.</p>
<p>4. Giftfri miljö</p> <p><i>"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ekologisk mjölk ▪ Växtskyddsmedel i ytvatten ▪ Nickelallergi ▪ Förorenade områden ▪ Bensen i luft ▪ Hushållsavfall ▪ Ekologiskt odlad mark ▪ Ekologisk animalieproduktion 	<p>Nej</p> 	<p>Åtgärder sker för att öka kunskapen om kemiska ämnen och sanera förorenade områden, men samtidigt tillförs nya miljögifter till naturen på grund av vår konsumtion. Målet är svårt att påverka på regional nivå.</p>

Nationella miljökvalitetsmål, regeringens definition	Regionala indikatorer för uppföljning	Regional uppfyllelse	
<p>5. Skyddande ozonskikt</p> <p><i>"Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hudcancerfall – malignt melanom ▪ Hudcancerfall – tumör i huden, ej malignt melanom 	<p>Ja</p> 	<p>Uttunnningen av ozonskiktet har avstannat och mycket tyder på att återväxten påbörjats. Idag sker utsläppen främst som läckage från produkter där de används som köldmedier eller i isoleringsmaterial. Det tar dock lång tid innan de ozonnedbrytande ämnena har brutits ned i sådan omfattning att de understiger den nivå där ozonskiktet påverkas negativt.</p>
<p>6. Säker strålmiljö</p> <p><i>"Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Strålnivå i omgivningen ▪ Radon i skolor ▪ Radon i småhus ▪ Radon i dricksvatten ▪ Radon i flerbostadshus ▪ Hudcancerfall – malignt melanom ▪ Hudcancerfall – tumör i huden, ej malignt melanom 	<p>Nära</p> 	<p>Antalet hudcancerfall ökar trots informationsinsatser från Landstinget. Försiktighetsprincipen behöver tillämpas vid exponering av magnetiska fält från exempelvis kraftledningar. Radon utgör en annan riskkälla för strålning.</p>
<p>7. Ingen övergödning</p> <p><i>"Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Begränsat näringsläckage - fånggrödor ▪ Begränsat näringsläckage - skyddszoner ▪ Körsträcka med bil ▪ Kväveoxidutsläpp ▪ Ammoniakutsläpp 	<p>Nej</p> 	<p>Östergötland är hårt drabbat av övergödning och det går inte att se en tydlig riktning på utvecklingen i miljön. Många åtgärder sker, men för att uppnå målet måste tempot och insatserna öka. Det behövs även nya metoder och ny miljöteknik för att komma tillrätta med problemet.</p>
<p>8. Levande sjöar och vattendrag</p> <p><i>"Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedfall av kväve ▪ Skyddade sjöar och vattendrag ▪ Begränsat näringsläckage - fånggrödor respektive skyddszoner ▪ Häckande fåglar vid vatten ▪ Strandnära byggande vid sjöar och vattendrag ▪ Föryngring av flodpärlmussla ▪ Nedfall av svavel 	<p>Nej</p> 	<p>Effekterna av fysisk påverkan på Östergötlands vattenmiljöer är omfattande. Det saknas data för många av länets vatten och det är därför svårt att göra en bedömning av flera av preciseringarna. Kunskapen om bland annat ekosystemtjänster, främmande arter och genetiskt modifierade organismer behöver öka.</p>
<p>9. Grundvatten av god kvalitet</p> <p><i>"Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klorid i grundvattnet ▪ Radon i dricksvatten ▪ Vägsaltanvändning ▪ Nedfall av kväve ▪ Certifierade brunnsborrhå ▪ Grustäkt i grundvattenområden ▪ Vattenskyddsområden ▪ Grusanvändning ▪ Nedfall av svavel 	<p>Nej</p> 	<p>Huvudsakliga orsaken till att målet inte bedöms nås i tid är kunskapsbrist. Att trenden för utvecklingen i miljön är svagt positiv beror på att kunskaperna om kvalitet och kvantitet successivt förbättras. Överlag bedöms kvaliteten på grundvattnet i Östergötland vara god. Arbetet med inrättande av vattenskyddsområden går framåt och en regional vattenförsörjningsplan är fastställd.</p>

Nationella miljö kvalitetsmål, regeringens definition	Regionala indikatorer för uppföljning	Regional uppfyllelse	
<p>10. Hav i balans samt levande kust och skärgård</p> <p><i>"Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yrkesfiske ▪ Strandnära byggande vid havet ▪ Begränsat näringsläckage - fånggrödor ▪ Fiskefartyg ▪ Begränsat näringsläckage - skydds zoner 	<p>Nej</p> 	<p>Trenden är negativ eftersom antalet åretruntboende i skärgården är lågt och riskerar att minska ytterligare om inte utvecklingen förändras. En bofast och yrkesverksam befolkning är en förutsättning för att åstadkomma en hållbar skärgård. Östersjön påverkas även av övergödning och miljögifter, och ingen tydlig förbättring kan ses i miljö tillståndet.</p>
<p>11. Myllrande våtmarker</p> <p><i>"Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Anlagda våtmarker ▪ Utgått - Antal skyddade våtmarker i myrskyddsplanen ▪ Skydd av våtmarker 	<p>Nej</p> 	<p>Större arealer våtmarker behöver skyddas och skötsel i form av betesdjur eller hävd med äldre brukningsmetoder behöver öka.</p>
<p>12. Levande skogar</p> <p><i>"Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljö värden och sociala värden värnas."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skydd av skogsmark - naturreservat ▪ Skyddad areal skogsmark - biotopskyddsområden ▪ Skyddad areal skogsmark - naturvårdsavtal ▪ Nedfall av kväve ▪ Häckande fåglar i skogen ▪ Nedfall av svavel 	<p>Nej</p> 	<p>Arealen formellt skyddad skogsmark och frivilliga avsättningar är inte tillräcklig. Skogsbrukets miljöhänsyn behöver bli bättre. Befintliga resurser för Skogsstyrelsens arbete med bland annat inventering, rådgivning och samråd i fält är inte tillräckliga.</p>
<p>13. Ett rikt odlingslandskap</p> <p><i>"Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljö värdena bevaras och stärks."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ekologisk mjölk ▪ Slätterängar ▪ Häckande fåglar i odlingslandskapet ▪ Kulturspår i åkermark ▪ Betesmarker ▪ Åkermark ▪ Ekologiskt odlad mark ▪ Ekologisk animalieproduktion 	<p>Nej</p> 	<p>Jordbruksmarker växer igen, data om kulturmiljöer saknas och den biologiska mångfalden i betesmarker och andra marker påverkas bland annat negativt av att stödsystemen inte är anpassade efter regionala förutsättningar. Jordbruksmarken har idag ingen skyddsstatus och det finns i dagsläget inga styrmedel för att kunna skydda den.</p>
<p>15. God bebyggd miljö</p> <p><i>"Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Radon ▪ Återvinning av material, ▪ Byggnadsminnen ▪ Buller ▪ Störande föroreningar ▪ Åtgärder inskrivna i planeringsskedet 	<p>Nej</p> 	<p>Ny bebyggelse och exploatering är lättare att lokalisera på lämpliga platser, jämfört med att skydda befintlig bebyggelse.</p>
<p>16. Ett rikt växt- och djurliv</p> <p><i>"Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd."</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Strandnära byggande vid havet ▪ Häckande fåglar i odlingslandskapet, vid vatten samt i våtmarker ▪ Häckande fåglar i skogen ▪ Strandnära byggande vid sjöar och vattendrag ▪ Föryngring av flodpärlmussla ▪ Häckande fåglar 	<p>Nej</p> 	<p>Många åtgärder för naturvård sker i länet. Utvecklingen för flera miljöer som är lämpliga för hotade arter är positiv. Trots detta är trenden negativ för många arter. Det gäller nd annat arter som lever på gamla träd, död ved och solberoende arter som lever i öppna tall- och lövskogar. Detta gör det svårt att se en tydlig trend i miljön.</p>

5. Allmänna intressen och riktlinjer

Kapitlet beskriver kommunens förutsättningar och värden vad gäller natur, kultur, friluftsliv, areella näringar och andra naturtillgångar. Även miljörisker och klimatanpassning beskrivs här. Riksintressen beskrivs här och kommunens tillgodoseenden av dessa. Kommunens ställningstaganden i förhållande till de förutsättningar som råder är redovisade i orangea rutor.

Dessa förutsättningar har legat till grund för framtagandet av kommunens planer som presenteras i kapitel 3. Kapitel 5 utgör även förutsättning för miljökonsekvensbeskrivningen som presenteras i kapitel 6.

5.1 Areella näringar och övrig mark- och vattenanvändning

Till areella näringar räknas jordbruk, skogsbruk, fiskerinäring, jakt och rennäring. Areella näringar utgör en viktig näringsgren för kommunen. Mer än 8 procent av yrkesverksamma i kommunen är sysselsatta inom jord-, skogsbruk och fiske, vilket kan jämföras med drygt 2 procent i riket i stort (Östsam, 2013).

Det traditionella skogs-, jordbruket och fisket som bedrivits i kommunen har medverkat till att skapa de unika värden som finns för natur, kultur och friluftsliv. Idag har de areella näringarna minskat i omfattning, i synnerhet i skärgården, vilket utgör ett hot mot dessa bevarandevärden. För att bevara de höga värdena är det därför viktigt att de areella näringarna ges förutsättningar att fortsätta bedrivas.

Kommunen ska därför stödja initiativ till bisysslor och sträva efter att bibehålla service och infrastruktur som kan öka möjligheterna att bedriva areella näringar lönsamt, både i skärgården och på fastlandet. Kommunen ska även sträva efter att arbeta för ett levande jordbruk och skogsbruk som ger lokal produktion och lokal vidareförädling av livsmedelsråvaror och energi. Ett aktivt jordbruk och djurhållning bidrar till ett öppet landskap med dess kulturella och biologiska värden. Detta främjar även skärgårdsutvecklingen och tillgodoser riksintressen för kultur-, natur- och friluftsliv.

Skogsbruk

Valdemarsvik är en skogsdominerad kommun, cirka 75 procent av landarealen består av skogsmark och barr- och blandskogar dominerar stort (se figur 5:2). Enligt miljöbalken ska skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Samråd ska ske med Skogsstyrelsen vid åtgärder som berör skogliga naturvärden.

Jordbruk

Landskapet i Valdemarsvik är småbrutet och jordbruksmarken utgörs av mindre områden insprängda mellan skogsstråken. Endast ca 14 procent av kommunens landareal består av åkermark och 9 procent av annan öppen mark (Lantmäteriet, 2014). Kring Ringarum och längs Strolångens dalgång finns kommunens enda område med mer sammanhängande åkerlandskap.

I skärgården förekommer djurhållning sommartid, huvudsakligen i naturvårdssyfte.

Regeringen beslutade i juni 2014 om ett nytt landsbygdsprogram som ska gälla 2014-2020. Programmet godkändes hos EU-kommissionen i maj 2015. Programmet består av stöd och ersättningar för att utveckla landsbygden samt gynna miljöarbete och hållbar utveckling. Syftet med landsbygdsprogrammet är att ge lönsamma och livskraftiga företag, aktiva bönder som ger oss öppna marker med betande djur och modern landsbygd.

Djurhållning

I jordbruksverkets databas över produktionsplatser för djur (undantaget hästar) finns 133 produktionsplatser registrerade i kommunen. Merparten av dessa har nötkreatur (62 stycken) och/eller får (52 stycken), men det förekommer även gris, fågel och getter. Hästverksamhet finns i form av uppfödning, travstall och två ridhus. Dessutom finns ett större antal mindre, privata stall.

Figur 5:1. Betande kor utgör en förutsättning för öppna landskap med höga naturvärden.

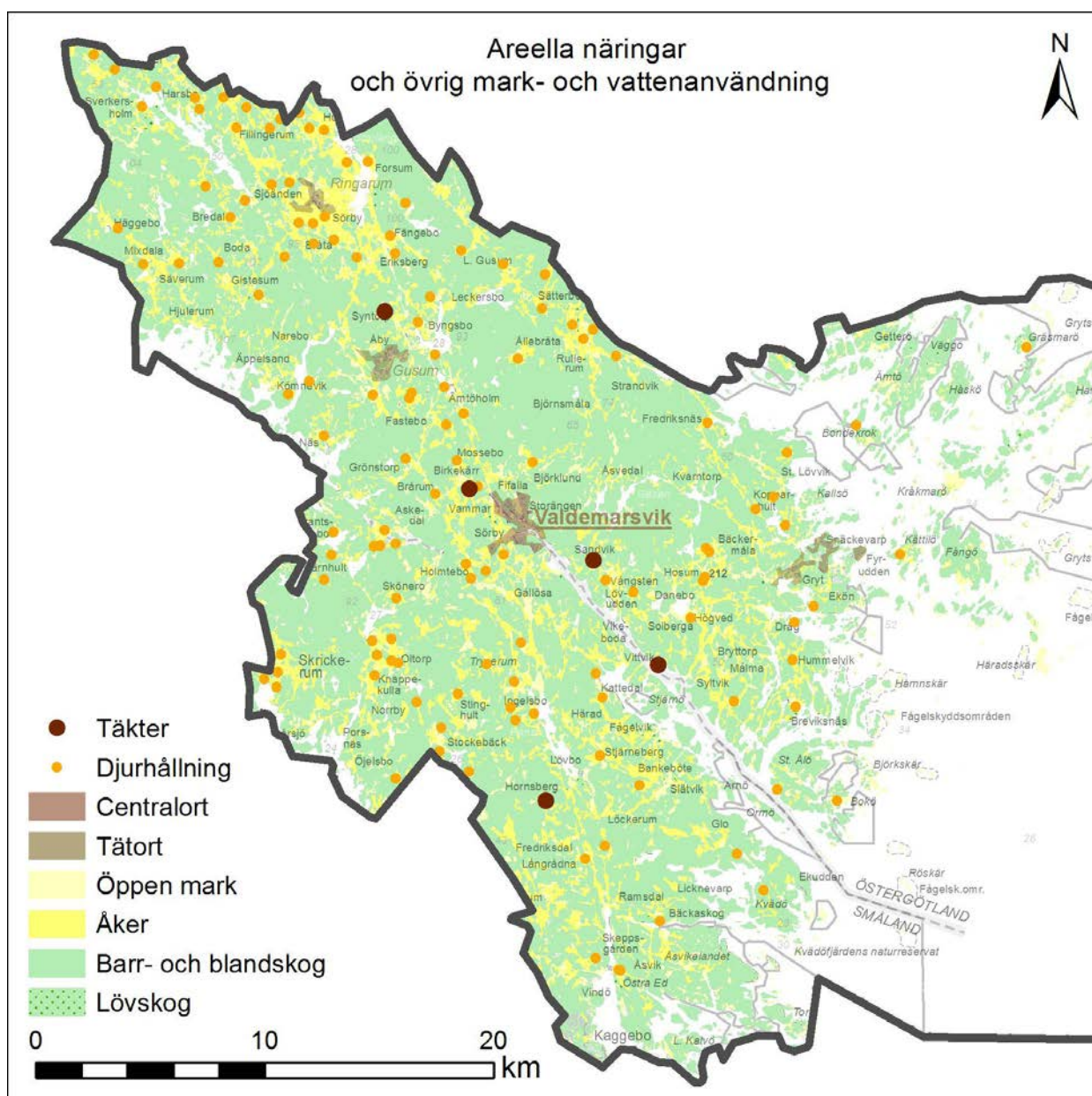
Möjligheten att bibehålla och utveckla djurhållningen utgör en viktig förutsättning för att bibehålla en levande landsbygd i kommunen.

Djurhållning i allmänhet medför olika typer av påverkan på omgivningen. De mest typiska störningarna är lukt, flugbildning, damning, höga ljud (höfläktar, råmanden tidiga morgnar) och skarpt ljus (vid till exempel ridbanor). Terrängförhållanden, förhärskande vindriktning, typ av jordbruksproduktion mm påverkar avståndet. Även transporter av djur, foder, spannmål och så vidare kan upplevas som störande för närboende. Dessutom finns viss risk för smittspridning mellan djur och människor (MSB, 2012). En viss påverkan

på omgivningen från djurhållning är mer eller mindre accepterad på landsbygden, men konflikter kan uppstå i samband med tätortsutbyggnad i jordbruksområden.

I fråga om hästar tillkommer en befarad hälsofarisk; risken för spridning av allergen. Hästallergi kan ge mycket svåra symtom hos personer som är överkänsliga. Ca 7-10 procent av Sveriges befolkning bedöms vara allergiska mot häst (Boverket, 2011).

Hästar har gått från att främst finnas på landet till att hållas inom eller i närheten av städer och samhällen. För att underlätta planering för hästhållning i närheten av bebyggelse har Boverket tagit fram rapporten *Vägledning för*

Figur 5:2. Areella näringar och övrig mark- och vattenanvändning. Djurhållning avser Jordbruksverkets databas över djurhållning. Hästgårdar saknas på karta.

planering för och invid djurhållning (Boverket, 2011).

Forskning visar att allergenerna avtar snabbt med avståndet från en hästgård, vid mätning utomhus är halterna ofta under detektionsgränsen 50-100 meter från en hästgård och inomhus 10 meter bort. Spridningen beror också på vindriktning och topografi; allergener sprids längre i öppna landskap. Människor som rör sig till och från ridanläggningar kan många gånger orsaka större spridning av allergener. En åtgärd för att motverka detta kan vara installation av

omklädningsrum och dusch i anslutning till större hästgårdar (Boverket, 2011).

I Boverkets skrift anges inga skyddsavstånd till bebyggelse, i stället anges att varje fall ska prövas utifrån sina förutsättningar. På landsbygden kan till exempel störningar accepteras i högre grad än i tätort. Naturliga barriärer i landskapet kan göra att mindre avstånd kan hållas. Likaså kan åtgärder vidtas som minskar störningar och spridning av allergener.

Kommunens ställningstaganden (areella näringar, djurhållning):

- Initiativ till bisysslor som kan öka möjligheterna att bedriva lönsamma areella näringar i skärgården och på landsbygden ska stödjas.
- Areella näringar och övrig mark- och vattenanvändning ska prioriteras framför bebyggelseutveckling i områden där konkurrerande intressen finns.
- Värdefull odlingsmark bör inte tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar, annat än för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och i anslutning till bebyggelse.
- Skogsbruket ska bedrivas med hänsyn till friluftslivet och naturvärden enligt kommunens naturvårdsplan.
- Vid nyetablering eller utbyggnad av hästgårdar i närheten av bebyggelse, skolor, barnomsorg, vårdcentrum och äldreboende ska tillräckliga avstånd hållas för att säkerställa att människors hälsa inte påverkas.
- Vid nyetablering eller utbyggnad av annan djurhållning ska tillräckliga avstånd hållas för att undvika större olägenheter för boende och vid byggnader för kommunal service.

Fiske

Yrkesfisket i havet utgör en vikande näring i Valdemarsvik idag, med ett ytterst fåtal yrkesverksamma fiskare. Huvuddelen bedrivs som småskaligt kustnära fiske. Det storskaliga fisket bedrivs av företag som är baserade på andra orter. I skärgården finns bl a gädda, abborre, strömming, torsk, gös men även lax, laxöring och sik.

Valdemarsviks kommun ser ett värde i att yrkesfisket fortgår, men att det med rådande grundförutsättningar är svårt att se ett scenario där fisket ska kunna utvecklas.

För yrkesfisket finns inom EU-programmet EHFF stöd att söka till åtgärder i havsområdet.

Riksintressen

Mark- och vattenområden som har betydelse för yrkesfisket eller för vattenbruk ska så långt

möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande, enligt 3 kap 5 § miljöbalken. Det finns två områden av riksintresse för yrkesfiske inom kommunen; Ost Röskärsgrunden Klobbgrunden som är ett fångstområde för strömming och skarpsill och Kvädö Västerviks och Misterhults skärgårdar som är ett fångstområde för ål och sötvattensarter (se karta i Bilaga 9). Riksintressena står inte i strid mot något områdesskydd eller annan näringsverksamhet. Deras värde för fisket är dock beroende av en god vattenkvalitet i Östersjön.

För att stärka riksintresset ska kommunen sträva mot en långsiktigt hållbar fiskreproduktion för en tryggad fiskpopulation, friska havsmiljöer, en levande fiskerinäring, långsiktigt och hållbart vattenbruk och en hållbar fisketurism. Den fysiska planeringen ska bidra till minskning av övergödning och utsläpp av kemikalier i

natur- och vattenmiljöer. Dessutom ska hänsyn tas till områden som är känsliga för reproduktion av fisk vid fysisk planering.

Riksintresse för obruten kust

Valdemarsviks kust- och skärgårdsområde är klassat som riksintresse för obruten kust enligt 4 kap miljöbalken. Området är riksintressant på grund av sina samlade natur- och kulturvärden. Även turismens och friluftslivets intressen, främst det rörliga friluftslivet, ska beaktas vid bedömningen av tillåtlighet av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Inom dessa områden får exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Det gäller miljöstörande anläggningar såsom järn- och stålverk, tung petrokemisk produktion, massfabriker, cementfabriker, större förbränningsanläggningar samt större vindkraftparker.

Valdemarsviks kommun har ett stort ansvar för den gemensamma kustvattenmiljön som ger möjligheter till ett attraktivt boende, goda rekreativmöjligheter och utveckling av turistnäringen. Att arbeta för utveckling av kustvattenmiljön är mycket viktig för kommunens framtida utveckling som också kan locka till nyetablering i området. Bestämmelserna för riksintresset utgör inget hinder för tätortsutveckling eller lokalt näringsliv men måste anpassas till de höga natur- och kulturvärdena för att inte riskera att påtagligt skada intresset.

Havsplanering

Havsplanering är ett viktigt verktyg för havens långsiktiga förvaltning och utveckling. Den behövs för att länka samman all planering och förvaltning som rör våra havsområden. Planeringen innebär att nyttjande, utveckling och bevarande vägs mot varandra. Enligt 4 kap 10 § miljöbalken ska det finnas en havsplan för Östersjön som ger vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av området. Syftet med havsplanerna ska vara att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Vid behov kan regeringen meddela föreskrifter om förbud eller begränsningar för verksamheter och åtgärder inom ett havsplanerat område om det behövs för att uppnå syftet med planen. Havsplanerna ska beslutas av regeringen.

På regional nivå är havsplaneringen påbörjad inom Havsplan- Östersjön, där kustkommuner och regionala organ deltar i Havs- och vattenmyndighetens arbete. Havsplanen omfattar havet, 1-12 nautiska mil öster om baslinjen, se karta på sid 10. Inom kommunens gräns innebär havsplaneringen att riksintressen för försvar, yrkesfiske och sjöfart har en reglerad samexistens, och att dessa intressen anpassas eller begränsas för minimerad påverkan på naturvärden. I Valdemarsviks kommun har ännu inga frågor aktualiserats som lett till att kommunen tagit en mer aktiv roll i arbetet.

Från kommunalt håll ser man att havsplaneringen kan komma att bli nödvändig om näringsverksamheter i skärgården får sådan

Figur 5:3. Fiske med ålbottengarn på Torrö.

omfattning att de kan komma i konflikt med nuvarande vattenanvändning och naturvärden. Vidare anser kommunen att havsplaneringen inte får komma i konflikt med riksintresset Obruten kust.

Sjöfart

Förutom de sjötrafikstråk och den farled som är klassad som riksintresse för sjöfart, finns en del allmänna farleder i skärgården. Vid kommunens planering ska hänsyn tas till dessa och samråd ska ske med Sjöfartsverket:

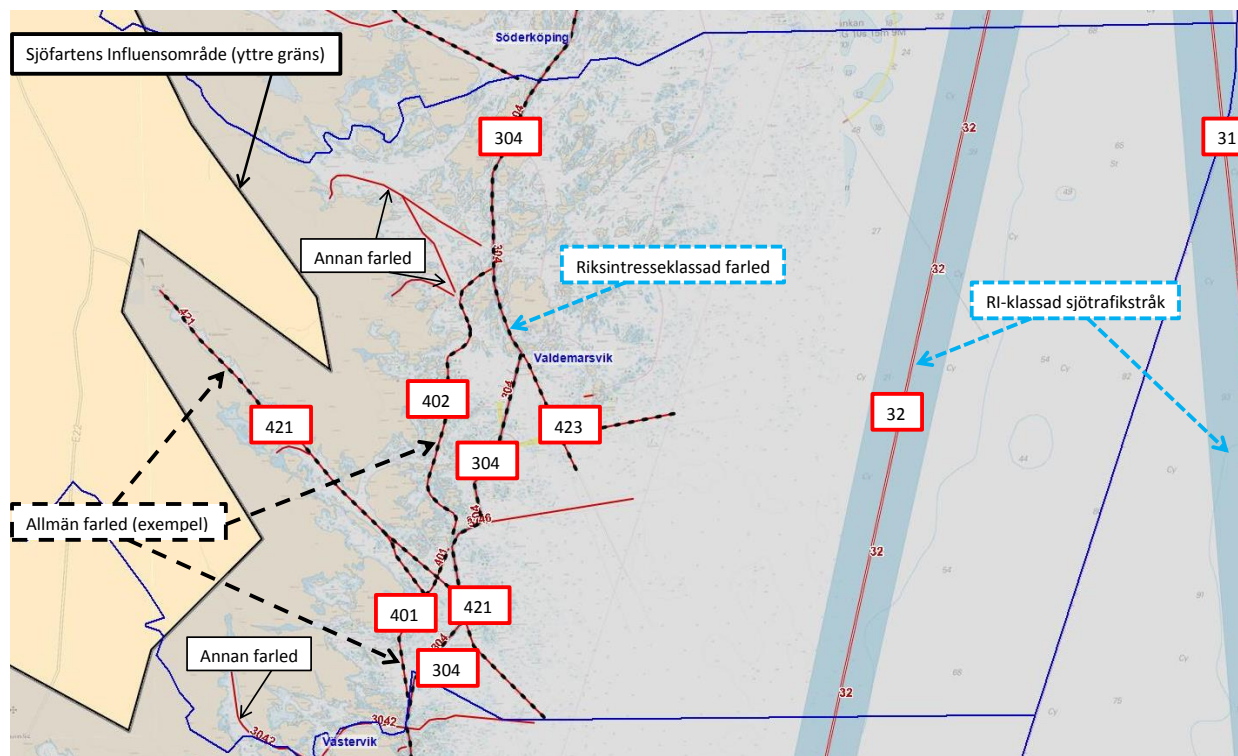
- Utbyggnad eller utökning av små- och fritidsbåtshamnar, marinor och varv.
- Anläggningar för olika typer av båttrafik samt planer på etablering av dessa.
- Vatten- och strandnära anläggningar, samt bostads- och övrig bebyggelse.
- Inrättande av natur- eller vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifter etc.
- Inrättande av strandnära naturreservat eller i vattenområde.
- Planer som innebär ändring av befintlig strandlinje.

- Vattenförlagda VA- eller andra ledningar inklusive åtgärder för befintliga ledningar.
- Vindkraft i vattenmiljö.
- Etablering av fiske- eller musselodlingar samt andra vattenbruksverksamheter.

Riksintressen

Riksintresset Kustled Sjöfyran, som är av riksintresse för kommunikation enligt 3 kap 8 § miljöbalken, representeras av en inre farled. Farleden nyttjas av mindre båtar och är en förutsättning för aktiv turism och friluftsliv i skärgården. Mark- och vattenområden som är av riksintresse enligt MB 3:8 ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet.

Kommunen ser inga motsättningar mellan en utveckling av skärgården och att riksintresset för kommunikation tillgodoses, utan anser snarare att intressena stärker varandra. Kommunen ska dock vara observant på åtgärder som kan komma att påverka riksintresset och kan med fördel tillämpa sjöfartsverkets lista i föregående stycke, där hänsyn kan behöva tas.

Figur 5:5. Farleder i skärgården (källa Sjöfartsverket).

Vattenbruk

Vattenbruk innebär odling av vattenlevande djur och växter, vilket omfattar odling av fiskar, musslor, kräftdjur och alger. Syftet kan vara konsumtion, utsättning eller vidareuppfödning för industriprodukter, gödsel eller bränsle. Enligt 3 kap 5 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för vattenbruk så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande.

I Jordbruksverkets strategi för vattenbruk förutspås att vattenbruket i Sverige har en stor potential att växa genom att efterfrågan på bra mat och sättfisk kommer att öka. Dessutom kan musslor och alger odlas både för livsmedelsproduktion, för att minska övergödningen och som källa för förnybar energi (Jordbruksverket, 2012). RAS-odling, som innebär landbaserad fiskodling och där vattnet cirkulerar och renas kontinuerligt är en alternativ teknologi med bra produktionseffektivitet.

Odling av musslor i Östersjön utgör ett effektivt sätt att rena havsvatten och på så sätt minska övergödningen i Östersjön (Lindahl & Lovén, 2008). Musslorna blir inte så stora på ostkusten, men kan nyttjas för biogas-, gödsel- och foderproduktion.

Valdemarsviks kommun har medverkat i ett forskningsprojekt med syfte att utreda och utveckla förädlingsprocessen för odlade musslor, Baltic EcoMussel (Baltic Ecomussel, 2013).

Idag finns inga anläggningar för vattenbruk inom Valdemarsviks kommun. Kommunen ställer sig dock mycket positiv till vattenbruk,

både i havet och på land, under förutsättning att lokaliseringarna inte kommer i konflikt med riksintressen eller andra intressen för sjöfart.

Värdefulla ämnen och mineral

Enligt 3 kap 7 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa.

Valdemarsvik saknar större, kända mineralfyndigheter. Ett fåtal områden har undersökts för värdefulla mineraler så som molybden, koppar och guld, men varken gruvverksamhet eller torvbrytning förekommer i Valdemarsvik idag (Bergsstaten, 2014).

Berg och grus

Bergtäkter kan ge upphov till miljöpåverkan i form av buller, vibrationer och damm. En lokaliseringsutredning och miljökonsekvensbeskrivning krävs vid tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Kommunen har idag fem grus- och bergtäkter som sammantaget har tillstånd att bryta 10,3 miljoner ton, se figur 5:2. Inom Valdemarsviks kommun bör täkter inte förekomma inom områden av riksintresse för naturvård, friluftsliv, kulturmiljövård eller andra motstridiga intressen som exempelvis vattenförsörjning, om etableringarna kan komma i konflikt med dessa intressen.

Figur 5:6. Musslor från musselodling

Försvaret

Riksintresse

Valdemarsviks kommun berörs av riksintresset för totalförsvaret, för ett sjöövningsområde i den nordöstra delen av kommunen och av ett influensområde föranlett av Malmens flottiljflygplats i kommunens västra del.

Kommunen avser följa de anvisningar som Försvarmakten har för tillståndsgivning. De olika kraven återfinns längre fram i texten, och syftet med dem är att inte skada riksintresset för totalförsvaret. Dessutom får inte komplementbyggnader på max 25 kvadratmeter, så kallade Attefallshus, byggas inom eller i anslutning till flygplatser och övnings- eller skjutfält som är av riksintresse för totalförsvaret.

Riksintresset för totalförsvarets militära del (3 kap 9 § andra stycket miljöbalken) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte. Dels finns områden i form av övnings- och skjutfält och flygflottiljer som redovisas öppet, dels områden som av sekretessskäl inte kan redovisas öppet. Huvuddelen av Sveriges kommuner är i olika omfattning berörda av riksintresset.

I Valdemarsviks kommun finns sjöövningsområdet Urban, riksintresse för totalförsvarets militära del. Vattenområden inom denna gräns utgör område av riksintresse och inom dessa ska alla typer av tillstånd som undersökningstillstånd, kablar och tillstånd för kartering remitteras till Försvarmakten. Även alla vindkraftsärenden, bygglov och detaljplaner

inom sjöövningsområden ska remitteras till Försvarmakten.

Kommunen omfattas även av ett ö-område i den nordöstra delen av kommunen. Inom dessa ska alla plan- och lovärenden remitteras till Försvarmakten.

Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt måste skickas på remiss till Försvarmakten. För de delar av kommunen som omfattas av influensområde för luftrum finns en maximal tillåten totalhöjd (meter över havet) för objekt baserat på MSA (Minimum Sector Altitude) för den aktuella flygplatsen. Denna höjd får ej överstigas, annars finns risk att påtaglig skada på riksintresset uppstår. Det område som berörs av influensområde av luftrum påverkas främst av höga objekt och kommunen bör vara medveten om att höga objekt kan medföra risk för påtaglig skada för riksintresset för totalförsvarets militära del vad avser Malmens flottiljflygplats.

5.2 Vindkraft

Både EU och Sverige har formulerat mål som anger en kraftigt ökad utbyggnad av förnybar energi och för att dessa mål ska kunna nås spelar vindkraften en betydelsefull roll. Riksdagen har satt upp en planeringsram som anger att det år 2020 ska vara möjligt att bygga vindkraft för en elproduktion på 30 TWh/år, varav 20 TWh är avsedda att produceras av landbaserade vindkraftverk.

Riksintresse

Som stöd i planeringen för lokalisering av stora vindkraftsanläggningar har Energimyndigheten utsett områden av riksintresse för vindbruk, vilka baseras på ett antal kriterier om tillräcklig vindkapacitet i kombination med frånvaro av skyddade områden och tillräckligt avstånd till bebyggelse. I stora delar av Valdemarsviks kommun beräknas det blåsa för lite för att storskalig vindkraftsutbyggnad ska vara lönsam. Många av de områden som har tillräcklig vindkapacitet ligger dessutom antingen för nära bebyggelse eller är skyddad, till exempel som naturreservat. I Valdemarsviks kommun uppfyller därför bara ett område Energimyndighetens kriterier för att utgöra riksintresse för vindbruk; Björksätter. Detta och ytterligare ett område; Skönero, sydväst om Valdemarsvik, har utretts av vindkraftsprojektörer för anläggande av större vindkraftsanläggningar, men ännu har ingen etablering skett.

I figur 5:8 redovisas modellerad vindhastighet (årsmedelvind på 100 meters höjd). Områden med tillräcklig vindkapacitet för större vindkraftsanläggningar utgörs på kartan av orangea fält på land och röda fält i havet. Dessutom redovisas de restriktionsområden som Energimyndigheten använt vid framtagande av områden av riksintresse för vindbruk, samt områden inom 800 meter från hus och kyrkor.

Kartan visar att endast Björksätter uppfyller kriterierna för att utgöra område av riksintresse för vindkraft (markerat som riksintresse på kartan i figur 5:8). Mindre områden kan dock vara aktuella för mindre anläggningar.

Hur kommunen avser att tillgodose riksintresset

I vindkraftspolicyn för Östergötland (Länsstyrelsen, 2011) anges att områden som kan vara lämpliga respektive anses olämpliga för vindkraft bör pekas ut i de kommunala översiktsplanerna.

Valdemarsviks kommun är positiv till vindkraftsetablering i kommunen, men då låga vindvärden gör att inget område anses lämpligt för stora eller medelstora anläggningar i dagsläget, utöver området av riksintresse, pekas inga specifika områden ut i översiktsplanen. Kommunen ställer sig dock positiv till vindkraft i riksintresseområdet Björksätter.

Vindkraftens teknikutveckling går mot allt större kommersiella kraftverk där vissa turbiner är anpassade för att kunna producera el i områden med låga vindar. I framtiden kan därför fler områden komma att bli intressanta för vindkraftsetableringar i kommunen.

Kommunen har däremot tagit fram ställningstaganden för vindkraft. Dessa skiljer sig åt beroende på vilken storlekskategori de

Figur 5:7. Vindkraftverk.

gäller. Det beror på att för stora och medelstora anläggningar säkerställs att hänsyn tas till omgivande natur och människor genom ansökan eller anmälan enligt miljöbalken. Dessa parametrar behöver därför inte regleras i översiktsplanen. Det beror också på att gårdsverk och miniverk placeras till skillnad från större anläggningar nära bostaden, vilket kräver andra hänsynstaganden.

Tillståndsprocessen

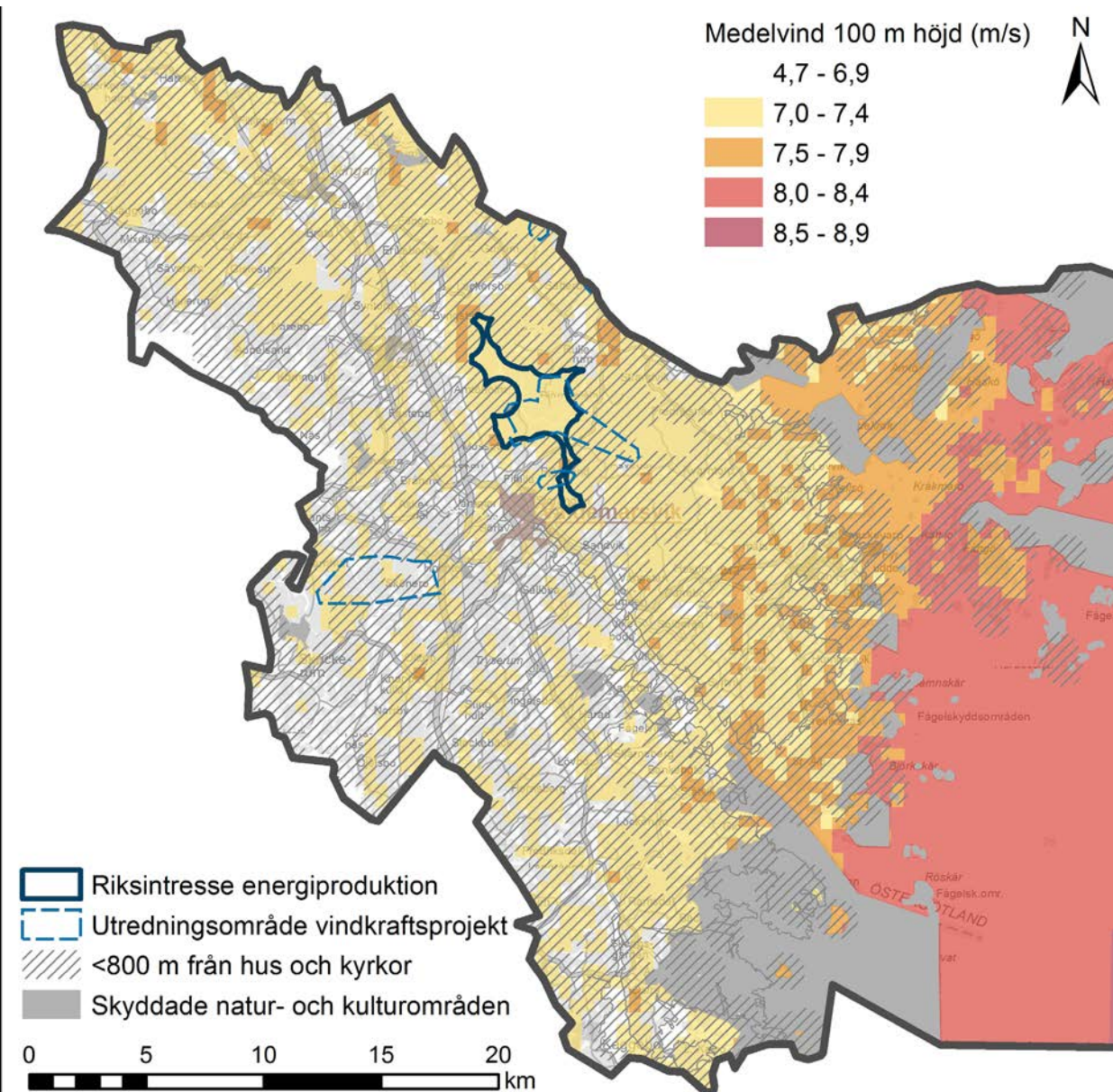
Vindkraftsanläggningar delas i lagstiftningen in i tre storlekskategorier:

- Stora anläggningar (gruppstation >150 m

totalhöjd eller minst 7 verk >120 m)

- Medelstora anläggningar (> 50 m totalhöjd eller gruppstation)
- Gårdsverk (20-50 m totalhöjd, minst 3 m rotordiameter)
- Miniverk (< 20 m totalhöjd, max 3 m rotordiameter)

För att uppföra **stora anläggningar** krävs tillstånd från länsstyrelsen enligt miljöbalken. Vid en sådan tillståndsprövning säkerställs att den planerade anläggningen inte kommer att medföra för stor påverkan på människa eller

Figur 5:8. För större vindkraftsanläggningar krävs minst omkring 7 m/s (gula och orangea fält) på fastlandet och 8 m/s i havet (röda fält). Bebyggelse och andra motstående intressen gör att endast Björksätter uppfyller kriterierna för att utgöra område av riksintresse för vindkraft. Mindre områden kan vara aktuella för mindre anläggningar. På www.vindlov kan du läsa mer om vindkraftens möjligheter, förutsättningar och påverkan.

miljö, enligt gällande lagstiftning. Därutöver krävs kommunens tillstyrkan för att erhålla miljötillstånd för en vindkraftsanläggning enligt 16 kapitlet 4 § miljöbalken. Avsikten är att bibehålla kommunens inflytande över vilka ändamål mark- och vattenområden är mest lämpade för men samtidigt ta bort den tidigare dubbelprövningen enligt MB och PBL. Undantaget gäller att regeringen kan tillåta vindkraftsanläggningar, som från nationell synpunkt är synnerligen angelägna att komma till stånd. Skäl för att inte tillstyrka en ansökan kan exempelvis vara att den inte stämmer överens med kommunens översiktsplan eller att området behöver regleras i en detaljplan.

För **medelstora anläggningar** krävs anmälan enligt miljöbalken samt bygglov enligt plan- och bygglagen. Båda dessa prövas av kommunen.

För att uppföra **gårdsverk** krävs bygglov, medan **miniverk** inte kräver tillstånd.

Gårdsverk och miniverk kan utgöra en bra energikälla både i skärgården och på landsbygden. De placeras nära bostaden och kopplas in på den egna elmätaren. Den producerade

energin används i första hand direkt på gården.

För mindre anläggningar eller enstaka verk blir påverkan på omgivningen mindre, vilket gör att mindre avstånd behöver hållas till bostäder utan att begränsningsvärden för buller eller skuggning överskrids. Små verk är dock endast aktuella på öppna marker då vindkraftverk i skogen behöver nå över den vindturbulens som skogen skapar, för att vara effektiva.

För att upprätthålla en god flygsäkerhet vid besiktningar av elledningar bör Transportstyrelsens rekommendationer följas. Det innebär att master och vindkraftverk ska placeras minst 100 meter från kraftledningar vid en totalhöjd under 50 meter, och minst 200 meter från kraftledning vid en totalhöjd över 50 meter, samt för master och vindkraftverk med stag. Avståndet för vindkraftverk beräknas med utgångspunkt från kraftverksrotorns perefieri. Samråd ska ske med MSB:s RAKEL-funktion när det gäller vindkraftverk och andra konstruktioner som är högre än 25 meter. Höga objekt ska även samrådaskas med Försvarmakten. Samråd ska ske med E.ON inom 250 meter från ledning.

Kommunens ställningstaganden för stora och medelstora anläggningar:

- Kommunen är positiv till vindkraftsutbyggnad inom kommunen.
- Verken i stora och medelstora anläggningar ska om möjligt samlas i större och väl sammanhållna grupper snarare än att spridas ut som många enstaka verk.
- Minimering av påverkan på områden utpekade i kommunens natur- eller kulturvårdsprogram ska eftersträvas.
- Vid lokalisering av verk med tillhörande nya vägar och kraftledningar ska god hushållning med produktiv skogs- och jordbruksmark eftersträvas.
- Särskild hänsyn bör visas vid lokalisering på sådana platser där förutsättningarna är extra goda att bibehålla och utveckla lantbruksföretagens inkomstkällor inom diversifierade verksamheter t.ex. rekreation, upplevelseturism och ekoturism.

Kommunens ställningstaganden för gårdsverk och miniverk:

- Kommunen är positiv till uppförande av småskalig vindkraft på fastlandet såväl som i skärgården.
- Vid lokalisering ska särskild hänsyn tas till områden av stor betydelse för fåglar och fladdermöss.
- Minimering av påverkan på områden utpekade i kommunens natur- eller kulturvårdsprogram ska eftersträvas.
- Verk ska placeras i anslutning till befintlig gårdsbebyggelse, men ej i anslutning till tätortsbebyggelse eller detaljplanelagd bebyggelse.
- Skyddsavståndet till egen bostad, tomtgräns, vägar och ledningar ska vara minst verkets totalhöjd.
- Verkets höjd ska prövas i förhållande till omgivningen.

5.3 Vattenmiljö

EU:s ramdirektiv för vatten anger att alla vatten ska ha minst God status och att inga vattens status får försämrats. Sveriges hav, sjöar, vattendrag och grundvatten över en viss storlek har därför delats in i vattenförekomster. För varje ytvattenförekomst har status (tillståndet) analyserats och förekomsterna har klassificerats. Ytvatten klassificeras i kategorierna ekologisk respektive kemisk status och grundvatten i kategorierna kemisk och kvantitativ status. För ekologisk status finns fem kategorier: Hög, God, Måttlig, Otillfredsställande eller Dålig ekologisk status. För kemisk och kvantitativ status finns God eller Otillfredsställande i båda kategorierna.

Statusklassificeringen har sedan legat till grund för fastställande av Miljö kvalitetsnormer (MKN), där god status år 2027 har angetts som lägsta krav. MKN utgör lagligt bindande normer. I de fall det anses omöjligt att uppnå god status har tidsfrist eller undantag getts. Mindre vatten benämns Övrigt vatten och omfattas inte av MKN, men väl av kravet att vattenkvaliteten inte får försämrats.

Vattenmyndigheten har tagit fram ett åtgärdsprogram för år 2016-2021 som omfattar alla vattenförekomster som riskerar att inte uppnå MKN God status till år 2027. Kommunerna ska varje år rapportera till vattenmyndigheten vilka åtgärder som genomförs i syfte att uppnå MKN. Mer information om MKN för vatten finns i databasen www.viss.lansstyrelsen.se.

Kunskapen om hur våra vatten mår och vad de är påverkade av ökar ständigt. Som en följd kommer kraven på åtgärder för att minska utsläpp eller vidta andra åtgärder att öka. Kommunen ser det därför som angeläget att ha en beredskap för att högre krav gällande utsläpp i framtiden och till exempel planera för ett förbättrat omhändertagande av avloppsvatten.

Grundvatten och vattenuttag

I Valdemarsviks kommun ligger fem grundvattenförekomster, varav en preliminär. Samtliga förekomster har god status vilket gör att åtgärdsbehov inte föreligger (figur 5:9).

Kommunen har fem kommunala vattentäkter.

- Fallingeberg förser Valdemarsvik med dricksvatten. Vattnet tas från Yxningen och filtreras i grusåsar innan uttaget görs. Vattnet har idag låg kvalitet, varför ett nytt vattenverk planeras. Vattenverket kan komma att försörja även Gusum, vilket skulle leda till ett ökat uttag jämfört med idag. Vattenskyddsområde finns, men behöver utökas. Ett eventuellt ökat vattenuttag kan öka behovet av översyn av vattenskyddsområdet.
- Frörum som förser Gusum och Ringarum tar också vatten från Yxningen, vilket infiltrerats i marken före uttag från en grundvattenförekomst. Grundvattenförekomsten skyddas enligt Vattendirektivets artikel 7, se nedan. Vattenskyddsområde finns. Om Gusum ska försörjas av vatten från det planerade vattenverket i Fallingeberg kommer Frörum vattenverk att läggas ner och vattenskyddsområdet tas bort. Alternativt kan det nyttjas som reservvattentäkt.
- Koppartorpssjön som förser Gryt är ett ytvattenverk. Vattenskyddsområde håller på att tas fram.
- Västertryserum är en grundvattentäkt. Vattenskyddsområde saknas.
- Skeppsgården är en grundvattentäkt. Vattenskyddsområde saknas.

Utöver kommunala vattentäkter finns en mängd gemensamhetsanläggningar och egna brunnar.

Vattenförekomster som används för större dricksvattenuttag ska utöver vattendirektivet även skyddas som dricksvatten enligt Vattendirektivets artikel 7. Skyddet innebär krav på dricksvattenkvalitet och anges i

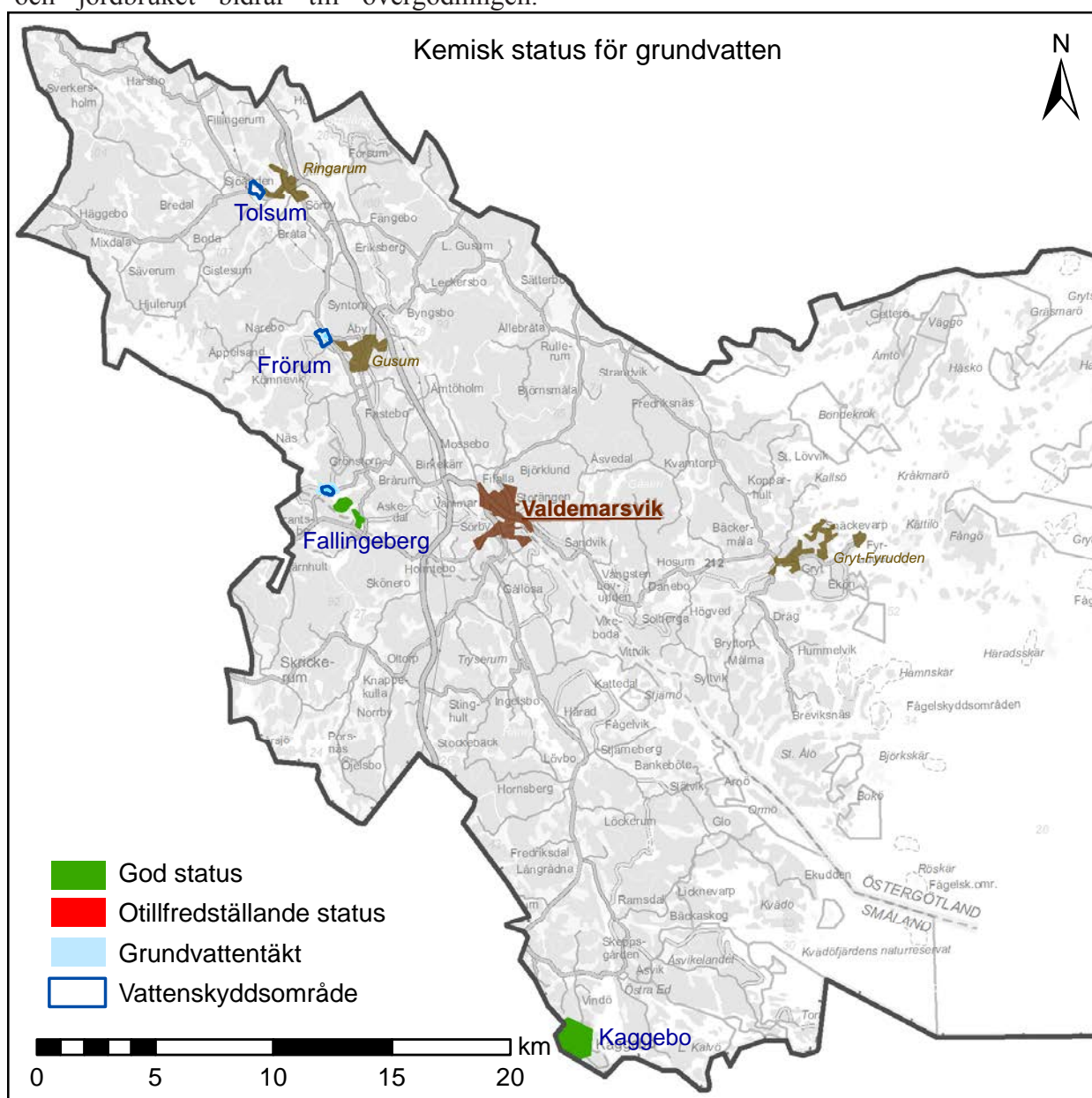
Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter (SLVFS 2001:30). I Valdemarsviks kommun gäller det grundvattenförekomsten i Gusum.

Enskilda avlopp bidrar också till övergödning men enskilda avlopp med undermålig rening har inte kvantifierats för Valdemarsviks kommun.

Sjöar och vattendrag

I Valdemarsviks kommun finns åtta sjöar som är vattenförekomster. Endast tre av dessa sjöar uppfyller MKN idag (se figur 5:9). Fem sjöar har så stora problem med övergödning att kommunen beviljats tidsfrist till 2021 respektive 2027 för att uppnå god ekologisk status (Byngaren, Djupsjön, Koppartorpssjön, Ken, Rammsjön och Rånen). Den analys Vattenmyndigheten utfört indikerar att reningsverk och jordbruket bidrar till övergödningen.

Vattendrag förbinder sjöarna med havet. Vattendragen är uppdelade i 16 vattenförekomster. Söderköpingsån är det största vattendraget och består av 51 vattenförekomster varav två rinner genom Valdemarsviks kommun och förbinder Strolången, Byngaren och Yxningen. Söderköpingsåns status beror därför mycket av påverkan i andra kommuner, både vad gäller övergödning uppströms och vandringshinder nedströms. Sträckan genom Gusum är dock lokalt förorenad av bly, koppar

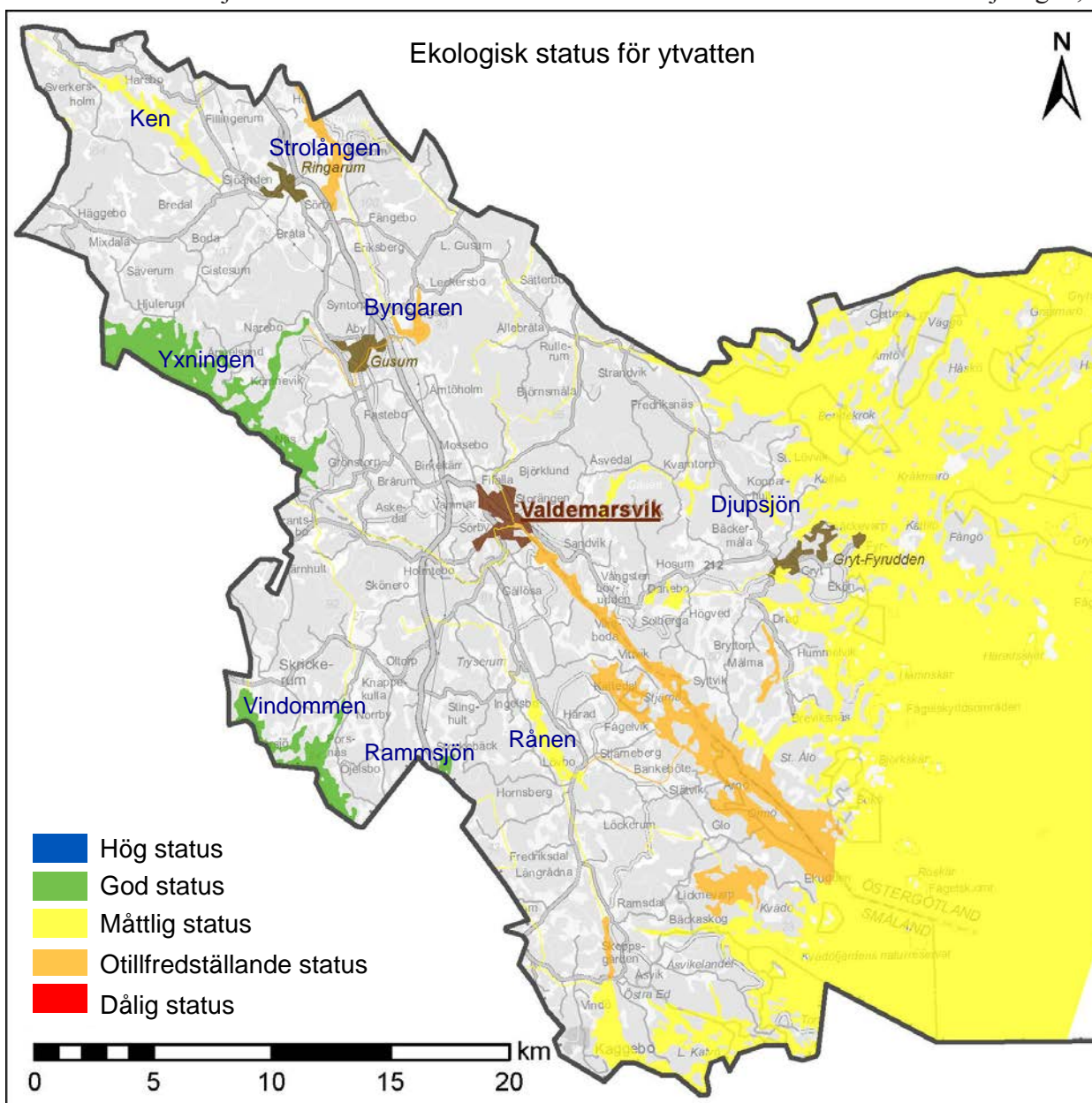
Figur 5:9. Kemisk status för grundvatten i Valdemarsviks kommun.

och zink. Efter den pågående saneringen vid Gusums bruk kommer utsläppen från kringliggande marker till ån att minska med uppskattningsvis 80 procent, men de förorenade sedimenten i ån kommer att medföra risk för fortsatt föroreningsläckage under lång tid (Wadstein, 2014).

De största miljöproblemen för kommunens sjöar och vattendrag är övergödning, morfologiska förändringar (t ex rätning och dikning) och vandringshinder (Vattenmyndigheten, 2014).

Enligt det åtgärdsprogram som Vattenmyndigheten fastställt behöver kommunerna inom Södra Östersjöns vattendistrikt:

- Inom sin tillsyn av verksamheter och föroreningskadade områden som kan ha negativ inverkan på vattenmiljön, prioritera de områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.
- Ställa krav på hög skydds nivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.
- Inrätta vattenskyddsområden med föreskrifter för kommunala dricksvattentäkter som behövs för dricksvattenförsörjningen,

Figur 5:10. Ekologisk status för ytvatten (sjöar, vattendrag, kustvatten och utsjövatten) i Valdemarsviks kommun.

så att dricksvattentäkterna långsiktigt bibehåller en god kemisk status och god kvantitativ status.

- Tillse att vattentäkter som inte är kommunala, men som försörjer fler än 50 personer eller där vattenuttaget är mer än 10 m³/dag, har god kemisk status och god kvantitativ status och ett långsiktigt skydd.
- Utveckla sin planläggning och prövning så att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppnås och inte överträds
- I samverkan med länsstyrelserna, utveckla vatten- och avloppsvattenplaner, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god

ekologisk status, god kemisk status eller god kvantitativ status.

Kustvatten

Kusten inom Valdemarsviks kommun har delats in i 19 kustvattenförekomster och en utsjövattenförekomst. Samtliga förekomster har problem med övergödning och tidsfrist har getts till år 2021. Valdemarsviken och Orren är dessutom förorenade av miljögifter och har tidsfrist även för detta. Miljögifterna i Valdemarsviken har dock minskat avsevärt efter den omfattande sanering som genomförts.

Figur 5:11. Kustvatten.

Kommunens ställningstaganden:

- Vid detaljplanering och andra lokaliseringsbeslut enligt PBL ska kommunen säkerställa att planerna eller besluten inte kommer att leda till att MKN för vatten överskrids.
- Valdemarsviks kommun strävar efter att arbeta aktivt med de åtgärder som Vattenmyndigheten rekommenderar.
- Kommunen ska sträva efter att uppfylla VA-planens prioriterade åtgärder.

Naturmiljön är varierad inom Valdemarsviks kommun. Kommunen ligger i de naturgeografiska regionerna ”södra skogsbygden” och ”kustregionen”. Södra skogsbygden bjuder ofta på dramatiska landskapsbilder. På bottarna i de karaktäristiska sprickdalarna ligger stora, ibland djupa sjöar så som Yxningen, Ken och Strolången. Det är också här, mellan de branta bergväggarna, som ett mjukt och böljande odlingslandskap breder ut sig. Höjderna är ofta täckta av morän eller renspolade med typisk hållmarkstallskog. Valdemarsviks kommun har genom sina speciella sprickdalsformationer getts förutsättningar att hysa flera naturtyper som, ur både ett nationellt och internationellt perspektiv, har ett mycket högt bevarandevärde. Hela kustområdet är unikt, med kulturpräglade skärgårdsöar och hävdade havsstrandängar. De grunda havsvikarna är en av Östersjöns viktigaste biologiska miljöer. Kustregionen är även den starkt präglad av berggrundens former med djupa vikar och branta berg.

Över 1 000 km² av kommunens totala areal på 1 763 km², utgörs av vatten. Kusten är 30 km lång fågelvägen medan kustlinjen inkl alla öar är ca 700 km.

De viktigaste naturtyperna som förekommer i kommunen är odlingslandskapet, skogslandskapet, skärgården, skärgårdens marina miljöer, sjöar och vattendrag och våtmarker. Var och en av dessa naturtyper hyser känsliga eller hotade arter som är beroende av att just den naturtypen bevaras. Samtliga naturtyper ingår därför i det stora antalet skyddade områden som finns i kommunen.

Skyddade naturområden

Riksintressen

Det finns två områden av riksintresse för naturmiljö i kommunen.

Yxningen-Borkhult

Yxningen-Borkhult omfattar sjön Yxningen

och Borkhultsdalgången i Åtvidabergs kommun. I Yxningen finns en intressant insjöskärgård med drygt 90 öar och skär. Sjön har mycket hög vattenkvalitet och hyser flera djurarter med ursprung från istiden. I huvudsak sker tillrinning till sjön via Borkhultsån medan utloppet sker i Gusumsån. Sjön har enligt värdeomdömet av riksintresset mycket hög vattenkvalitet och en intressant relik fauna. Sjön hyser fem så kallade glacialmarina relikter. Hornsimpa är den enda fiskarten. De övriga relikterna är pungräka samt tre arter märlor. Fiskfaunan innefattar drygt tjugo naturliga arter och dessutom tre utplanterade arter varav endast storröding tros ha förutsättning att bilda ett naturligt reproducerande bestånd. Fågellivet i och i anslutning till sjön är artrikt om än inte så individrikt.

Yxningen är ett bra exempel på en näringsfattig sjö. Den har ett mycket klart och kallt vatten. Runt sjön finns en artfattig och karg vegetation till följd av de bergiga, jordartsfattiga och branta stränderna. Barrträd och då främst tall karakteriserar stränderna kring sjön. Bergskränen är bevuxna med hållmarkstallskog som på flera platser är orörd. Skogen i branter och på öar utgörs i huvudsak av tall.

De mäktiga landformerna, den ovanliga insjöskärgården, sjöns karga omgivningar bildar tillsammans med den mångformiga fågelfaunan en utomordentligt värdefull och mycket skyddsvärd naturmiljö.

Östergötlands skärgård

Skärgårdarna i Östersjön är unika. Några egentliga motsvarigheter finns inte. De utgör en säregen blandning av land och hav. Här ligger tusen och åter tusen öar, holmar, skär och kobbar. Många av de större öarna har under tidernas lopp vuxit samman med fastlandet.

Östergötlands skärgård beskrivs som vidsträckt och finskuren med en mångfald av naturmiljöer, med flera sällsynta och hotade arter. Skärgården beskrivs vidare utgöra en helt unik miljö av utomordentligt stort naturvärde och vara synnerligen skyddsvärd.

Gryts skärgård utmärks av barrskogsbevuxna öar och holmar där öarna har en särskilt karg och bergig prägel. På ett flertal öar och holmar påträffas närmast urskogsliknande trädbestånd, främst av tall. Många av dessa öar utgör häckningsmiljöer för rovfåglar. Speciellt artrik flora återfinns i innerskärgårdens ädellövskogar, på urkalkstensöar i nordligaste Gryt och i ytterskärgårdens fågelgödslande skär.

Hur kommunen avser att tillgodose riksintressena

Många av värdekärnorna inom områdena av riksintresse för naturmiljö har ett lagstadgat skydd mot exploatering. Utöver detta ger kommunen ett skydd mot exploatering för ett stort antal andra värdefulla naturområden genom det omfattande naturvårdsprogrammet, se kommunens ställningstaganden.

För att tillgodose riksintressena krävs förutom skydd även skötsel, så som bete eller hävd av strandängar. Här finns svårigheter för kommunen att upprätthålla en tillräckligt intensiv skötsel för att bibehålla och utveckla de naturvärden som finns.

Kommunens ambition är att stärka skärgårdsutvecklingen med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena. De sammanhängande och karakteristiska naturtyperna

som är av stort värde för riksintressena ska bibehållas. Ny bebyggelse bör därför främst tillkomma i anslutning till eller som en förtätning av redan bebyggda områden på ett sådant sätt att unik kultur- och naturmiljö skyddas och att hänsyn tas till grön- och blåytor för de boende.

Förutsättningar för biologisk mångfald ska utvecklas och förbättras. Genom att bevara en stor andel gröna ytor med naturlig vegetation, inklusive våtmarker och skogsvegetation gynnas en naturlig ekosystemdynamik.

Naturreservat

Naturreservat är det vanligaste sättet att långsiktigt skydda större områden med värdefull natur i Sverige. Miljöbalken anger följande skäl till att bilda naturreservat:

- Bevara biologisk mångfald
- Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- Tillgodose behov av områden för friluftslivet
- Skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer
- Skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Varje naturreservat är unikt och har därför egna

Figur 5:12. Skötseln av hagmarker och betade strandängar är viktig för att bibehålla höga naturvärden och undvika igenväxning, både i markfloran och trädskiktet.

föreskrifter för att bevara naturvärden. Syftet med naturreservatet avgör vilka begränsningar som gäller.

I ett beslut om att bilda naturreservat ska skälen för beslutet anges. Om det finns inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, avverkning, jakt eller fiske ska detta också anges. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året. Beslut i frågor om bildande eller ändring av naturreservat får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen. Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas.

I Valdemarsviks kommun finns idag 19 naturreservat; Ängelholm, Vaggö, Ämtö, Gryt, Kvädöfjärden, Åsvikelandet, Torrö, Fallingeberg, Harsbo-Sverkersholm, Stjärnö, Holmtebo, Ekön, Bokö, Arnö, Ormö, Skrickerum, Rödölsskogen, Kattedals gammelskog och Forsums gammelskog.

Naturminnen

Naturminnen används för att skydda enskilda värdefulla naturobjekt, t. ex. solitära ekar. I Valdemarsviks kommun finns 15 naturminnen, fördelade på 10 områden: Vindö egendom, Åsvik, Boda 1:3, Fillingerum 1:32, Fågeleke 1:1, Sverkersholm, Nääs 1:6, Skeppsgården 3:1, Tegelbrukstallen Boda 1, Harsbo.

Natura 2000

Natura 2000 utgör ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två direktiv: EG:s art- och

habitatdirektiv och fågeldirektiv. I svensk lagstiftning är direktiven implementerade i miljöbalken kap 7:28. Natura 2000-områden är även av riksintresse, enligt MB 3:8. I direktivens bilagor finns fåglar samt andra arter och naturtyper listade som EU:s medlemsländer ska skydda områden för. Fågeldirektivet berör totalt 200 fågelarter som förekommer i medlemsländerna. Habitatdirektivet behandlar naturtyper samt andra artgrupper än fåglar. Begreppet habitat används mycket brett och innefattar såväl geologiska formationer som biotoper och växtsamhällen. Tillståndsprövning krävs vid förändringar som kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.

I Valdemarsviks kommun finns 15 Natura 2000-områden, varav sju även skyddas som naturreservat. Skydd av övriga Natura 2000-områden tillgodoses i ÖP:n genom att de utgör områden av klass 1 i kommunens naturvårdsprogram.

Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområden används för att skydda små mark- och vattenområden, vanligen 2-10 ha, som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter, eller som annars är särskilt skyddsvärda. Syftet med att skydda sådana biotoper är att långsiktigt bevara och utveckla naturmiljöer som har särskilt stora värden för djur- och växtarter. Det kan handla om biotoper som innehåller viktiga strukturer och funktioner, eller som utgör tillflyktsorter eller spridningskorridorer i ett annars ensartat eller fragmenterat landskap (Naturvårdsverket, 2012).

Det finns två former av biotopskyddsområden. Generellt biotopskydd utgörs av biotoper som

Kommunens ställningstaganden:

- Naturvårdens intressen ska beaktas i all kommunal verksamhet.
- Kommunen ska sträva efter att genomföra det åtgärdsprogram för 2015-2019 som redovisas i Naturvårdsprogrammet.
- Kommunen ska arbeta för att samtliga områden av klass 1 i Naturvårdsprogrammet ges lagstadgat skydd.
- Naturvärden i områden av klass 1 och 2 i Naturvårdsprogrammet ska bevaras intakta.
- Vid detaljplanering och tillståndsgivning ska hänsyn tas så långt möjligt till naturvärden av klass 3.
- Vid detaljplanering och tillståndsgivning ska naturvärden av klass 4 beaktas.

är generellt skyddade i hela landet. Dessa utgörs av öppna diken, alléer, odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, våtmarker och småvatten samt pilevallar. Särskilt biotopskydd utgörs av biotoper som länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen beslutat om i det enskilda fallet.

I Valdemarsviks kommun finns 45 särskilda biotopskyddsområden, samtliga beslutade av Skogsstyrelsen. Merparten utgörs av äldre, naturskogsartade barr- eller blandskogar, men det förekommer även ett brandfält i tallskog samt lövskog i företrädesvis ras- eller bergbranter.

Växt- och djurskyddsområden

Djur- eller växtskyddsområden är ett områdesskydd som syftar till att skydda enskilda djur eller växtarters livsmiljöer. Det vanligaste syftet är att skydda fåglar under deras häckningstid. I dessa områden är bland annat jakträtt och allemansrätten inskränkt.

I Valdemarsviks kommun finns 40 djur- och växtskyddsområden, samtliga belägna i skärgården. Ett område utgörs av sälskyddsområde och resterande av fågelskyddsområden. Ett flertal ligger inom naturreservat.

Övriga värdefulla områden

Utöver områden skyddade enligt lag finns en stor mängd områden som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt men som inte skyddas enligt lag. Dessa kan i stället skyddas med mer eller mindre långsiktiga, frivilliga skydd så som nyckelbiotoper, naturvårdsavtal eller fridlysning. Vissa områden har inget skydd men har pekats ut som värdefulla vid inventeringar så som ängs- och hagmarksinventeringen, eklandskapsinventeringen, inventering av rikkärr och kalkfuktängar, av limniska nyckelbiotoper eller av skyddsvärda träd.

Figur 5:13. Ytterskärgård.

Tabell 5:1. Områden av högsta klass enligt kommunens naturvårdsprogram. ID refererar till siffror på karta i Bilaga 10.

ID	Namn	Naturskydd	Naturtyp
1	Harsbo grova ekar	Naturreservat Natura 2000 Naturminne	Ekdominerade, lövträdbevuxna hagmarker.
	Vid Harsbo finns naturreservatets äldsta ekar. Lav- och insektfaunan har ett mycket högt värde med ett flertal ytterst sällsynta arter.		
2	Spångkärr	Naturreservat Natura 2000 Naturvårdsavtal	Barnnaturskog.
	Del av Fallingeberg naturreservat. Ett större område orörd skog med träd i olika successionsstadier och gott om död ved.		
3	Degermossen		Våtmark.
	Degermossen är en av tre våtmarker i kommunen som getts klass 1 (mycket höga naturvärden) i den nationella våtmarksinventeringen.		
4	Holmtebo	Naturreservat	Barnnaturskog.
	De mycket höga naturvärdena är knutna till trädskikt med lång kontinuitet. Träden är gamla och senvuxna. Objektet är bitvis rikt på lågor och torrträd. Miljön är mycket lämpligt för bl a rödlistade vedinsekter.		
5	Högved	Natura 2000	Ängs- och betesmark.
	Stora, sammanhängande hagmarker med karaktäristisk flora och opåverkade av gödsling. Odlingsrösen utgör viktiga livsmiljöer för både växter och djur.		
6	Hagmark vid Ramm		Ängs- och betesmark.
	Hagmark med en varierad och artrik flora. Miljön i strandzonen bidrar till mångfalden. Spår av äldre åkrar och odlingsrösen stärker värdet.		
7	Kattedal	Natura 2000	Ängs- och betesmark.
	Torrbackar med rik flora och havsstrandängar av vikt för rastande och häckande fåglar.		
8-9	Stjärnö - Fågelviks ekmiljöer	Natura 2000	Eklandskap.
	En av de större förekomsterna av ädellöv i Valdemarsviks kommun. Även gammal tall. De grova ädellövträden och närhet till vatten gynnar många växter och djur, inkl fladdermus.		
10	Licknevarpsfjärden	Naturreservat Natura 2000	Grund vik.
	En mångformig undervattensmiljö med rik vegetation. Rika bestånd av blåstång och ålgräs. Öar med skyddsvärd äldre skog. Området har sannolikt en stor betydelse för lokala fisk- och fågelpopulationer.		
11	Svinö-Hammars udde	Naturreservat Natura 2000	Skärgård, barnnaturskog.
12	Kvädö	Naturreservat Natura 2000	Skärgård, barnnaturskog, odlingslandskap.
	Svinö, Hammars udde och Kvädö utgör ett av Östersjökustens största samlade områden med gamla skärgårdsbarrskogar. Området hyser både typiska karga tallskogarna, örtrika granskogar, sumpskogar, samt på Kvädö även odlingslandskap i dalgångarna.		
13	Ekhagmark vid Åsviks säteri	Naturminne	Ekhagmark.
	En mycket stor koncentration av gammal grov ek samt vacker landskapsbild.		
14	Grund vik vid Lilla Kalvö-Enholmarna		Grund vik.
	Viken är troligen en av de mest värdefulla i länet och utgörs av en trösklad, vassrik flada med smala mynningar, klart vatten och riklig undervattensvegetation. Vikens betydelse som reproduktions- och uppväxtlokal för fisk är med största sannolikhet mycket stor.		
15	Sörö med omgivande tallskogspräglade öar	Naturresevat Natura 2000 Fågelskyddsområde	Skärgård, barnnaturskog.
	Sörö och omgivande mindre öarna är tallskogspräglade med gott om gamla träd och död ved. Skogen är på flera ställen urskogsartad. Skogsmiljöerna utgör en mycket värdefull del av Gryts skärgård.		

ID	Namn	Naturskydd	Naturtyp
16	Örvarpsskogen-Markens udde, Yttre Åsvikelandet	Naturreservat Natura 2000	Skärgård, barnnaturskog.
17	Ollondalen-Kolmosö, Yttre Åsvikelandet	Naturreservat Natura 2000	Skärgård, barnnaturskog.
18	Öar i norra Torrö naturreservat	Naturreservat Fågelskyddsområde	Skärgård, barnnaturskog.
19	Torrö	Naturreservat	Skärgård, barnnaturskog.
	Området utgör ett av Östersjökustens största samlade områden med gamla skärgårdsbarrskogar. Området domineras av senvuxen hållmarksskog med öppna, solbelysta hållmarker, men även sumpskog och ekmiljöer förekommer. Tallskogen har ofta gott om död ved och en värdefull vedinsektsfauna. Norrut mot Hamnö och nordväst om Hamnö finns flera värdefulla fågelskär.		
20	Barrskogsöar söder om Axelsö	Naturreservat Natura 2000	Skärgård, barnnaturskog.
	Några av skärgårdens finaste barrskogsmiljöer. Här finns grov skog av såväl tall som gran och rikligt med död ved. Flera signal- och rödlistade arter som vanligen är sällsynta i skärgården vittnar om ovanligt lång skoglig kontinuitet.		
21	Sörsundsviken på Ämtö	Naturreservat Natura 2000	Grund vik.
	Opåverkad vik med riklig undervattensvegetation med stora kransalgsängar. Det skyddade läget gör att viken sannolikt av mycket stor betydelse som lek- och uppväxtlokal för fisk.		
22	Grönsö	Natura 2000	Skärgård, kulturlandskap, ekhagmark.
	Betad ekskog och ekhagar samt en slätteräng med lång slätterkontinuitet. I bergiga delar även barrskog.		
23	Sandgärdet		Skärgård, kulturlandskap, ekhagmark.
	En mångfald naturtyper tack vare gammal kulturpåverkan och varierad geologi. Här samsas allt från betesmark, hassellundar, gamla och grova ädellövträd till gammal tallskog. Rik markflora. Oexploaterad och unik för skärgården.		
24	Sandsänkan	Natura 2000 Sälskyddsområde	Sälskär.
	Uppfödningsområde för gråsäl. Unik skärgårdsnatur och rikt fågelliv.		
25	Grova ekar på Ekholmen-Flisö		Grova ekar.
	Gamla, grova ekar i en omfattning som har få motsvarigheter i Gryt. Ekförekomsten är ett viktigt kärnområde för ekanknutna arter och hyser en rad sällsynta lavar och sannolikt en mycket rik insektsfauna.		
26	Bokö odlingslandskap	Naturreservat Natura 2000	Skärgård, kulturlandskap, ekhagmark.
	På Bokö har ett gammalt odlingslandskap restaurerats under 1980- och 90-talet. Här finns ekhagar, artrik hagmarksflora, strandäng, slätteräng och omfattande hägnader i trä.		
27	Dannskären	Natura 2000 Fågelskyddsområde	Fågelskär.
	Dannskären är mycket artrika fågelskär med bl a stora vitfågelkolonier, änder och alkor. Fågelskären är några av de mest värdefulla i Östergötlands skärgård.		
28	Spyskären - Fästklabbarna	Fågelskyddsområde	Fågelskär.
29	Röskärområdet	Naturreservat Natura 2000 Fågelskyddsområde	Fågelskär.
30	Örskär - Klobbenöarna	Naturreservat Natura 2000 Fågelskyddsområde	Fågelskär.
	Fågelskären är några av de mest värdefulla i Östergötlands respektive Smålands skärgård. Här finns bland annat stora kolonier av vitfågel, änder och alkor.		

Naturvårdsprogram

Kommunen har upprättat ett Naturvårdsprogram, som planeras att antas 2017. Fram till antaganet tjänar programmet i stället som ett underlag för naturvårdsarbetet. I programmet har kommunens över 1 000 naturvårdsområden klassificerats (klass 1-4), baserat på om de har höga naturvärden i nationellt, regionalt, kommunalt eller lokalt perspektiv. Underlag för naturvårdsprogrammet utgörs av inventeringar utförda av länsstyrelsen (till exempel ängs- och hagmarksinventeringar, ek- och skärgårdsinventeringar), skogsstyrelsen (till exempel nyckelbiotopsinventeringen) samt inventeringar utförda på uppdrag av kommunen (Ahlander, 2012).

Följande kriterier har varit viktiga vid urval och värdering av områden:

- Biotoper med stor artrikedom och rödlisade arter.
- Hög ekologisk funktion, till exempel viktiga reproduktionslokaler, rastplatser, uppväxtmiljöer eller spridningskorridorer.
- Naturliga eller kulturskapande biotoper med lång kontinuitet, till exempel naturbetesmarker eller trädbeskuddade bergbranter där ingen eller obetydlig avverkning skett.
- Grad av mänsklig påverkan.
- Strukturmässigt varierade miljöer eller miljöer som bidrar till att skapa mångformighet i ett övrigt ensidigt landskap.
- Storlek. Ett till ytan större område kan ha bättre förutsättningar att bibehålla värdet och stå emot tillfällig påverkan.
- Representativitet. Typiska miljöer för till exempel skärgården.

För att ett område ska tillfalla klass 1 krävs att högt ställda krav uppnås. Till exempel har endast kärnområdena i naturreservat och Natura 2000-områdena tillfallit klass 1.

Områdena presenteras på karta i Bilaga 10. Områden av klass 1 (Höga naturvärden ur ett nationellt perspektiv) är markerade med siffror och beskrivs närmare i tabell 5:1.

Dispensskäl

Länsstyrelsen eller kommunen får meddela dispens från föreskrifter som har meddelats för ett naturreservat, naturminne, eller kulturresevat, om det finns särskilda skäl (MB 7 kap 7, 9, 10 §). Ett beslut om dispens upphör att gälla, om den åtgärd som avses med dispensen inte har påbörjats inom två år eller avslutats inom fem år från den dag då beslutet vann laga kraft. Regeringens tillåtelse behövs i vissa fall innan det beslutas om upphävande eller dispens för vissa särskilda skyddsområden eller särskilt bevarandeområden. Beslut om upphävande eller dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på reservatet eller på något annat område.

För biotopskyddsområden får dispens ges i enskilda fall om det finns särskilda skäl (MB 7 kap 11 §). En prövning av om det finns särskilda skäl avgörs från fall till fall. I miljöbalken finns också en bestämmelse som reglerar under vilka förutsättningar det ska anses finnas särskilda skäl för dispens för en åtgärd som underlättar för jordbruket. De förutsättningar som ska vara uppfyllda anges i bestämmelsens första och andra punkt. Dessa innebär att:

- åtgärden ska behövas för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark och,
- biotopskyddets syften ska fortfarande kunna tillgodoses.

För att det ska anses finnas särskilda skäl för dispens ska förutsättningarna i såväl första som andra punkten i bestämmelsen vara uppfyllda. Bestämmelsen är tillämplig vid prövning av dispensansökningar i de generellt skyddade biotopskyddsområdena.

5.5 Friluftsliv

Kommunen erbjuder stora, lågexploaterade ytor med höga värden och goda förutsättningar för friluftsliv. Här finns anrik kulturbygd, orörda skogsmiljöer, fiskrika sjöar och småbrutet odlingslandskap. Mindre vägar och stigar erbjuder många möjligheter till cykling och vandring i varierande omgivningar. I skärgården finns hundratals öar som erbjuder både dramatisk natur, skyddade miljöer, enskildhet och turistmål. Hela kusten och skärgården är skyddade som riksintresse för friluftslivet både enligt miljöbalkens 3e och 4e kapitel. Det finns dessutom en farled av riksintresse inomskärs, vilken huvudsakligen nyttjas för turism och friluftsliv.

Kommunens friluftsområden redovisas på karta i bilaga 12.

Kust och skärgård

Norr om Valdemarsvik ligger Gryts skärgård. Den är ca 15 km bred från fastlandet till yttersta havsbandet och här finns en handfull öar med mer tät fritidsbebyggelse och ett fåtal fastboende. I mellan- och innerskärgården är öarna huvudsakligen skogsbeklädda och i innerskärgården finns även inslag av gammalt odlingslandskap med åkrar, ängar och hagar. I ytterskärgården finns i stället kala och fågelrika skär och hållar. Söder om Valdemarsvik ligger Tryserum och Östra Eds skärgård. Här

är skärgården smalare och mer oexploaterad. Övergången mellan inner-, mellan- och ytterskärgård är svagare. Kustlandet i södra delen hyser stora områden skyddad och till stor del orörd natur. Området är unikt för sin låga exploateringsgrad och höga naturvärden (se även Tysta områden på sida 114). Här finns stor potential för naturturism och friluftsliv. För att öka kunskapen om områdets värden och välkomna fler människor till området bör kommunen arbeta för att få till stånd ett statligt Naturum i kustområdet i den södra kommundelen.

Fyrudden hamn utgör ett nav för turismen och friluftslivet i skärgården. Här finns gästhamn och skärgårdstrafiken utgår från hamnen.

Inlandet

Östgötaleden sträcker sig 187 km genom hela kommunen och skapar en god möjlighet att visa upp kommunens skiftande natur- och kulturmiljöer. Delar av leden utgör även cykelled. Leden passerar och tillgängliggör de större sjöarna Yxningen, Byngaren och Strolången.

Det finns flera höjder med utsiktspunkter, både över sjöar och skärgården.

Övernattningsmöjligheterna längs leden är få. Några fasta vindskydd ligger spridda längs leden, i sydöstra kommundelen finns raststuga

Figur 5:14. Segling

Figur 5:16. Vandring. Foto: Bitra Nordholm.

vid Kråkvik och på Torrö (se figur 5:15 och Bilaga 12). Eköns, Yxningens och Grännäs camping erbjuder boende, men det finns få boenden av högre standard på mer avlägsna platser längs Östgötaleden.

Kring tätorterna finns knutpunkter tillgängliga med lokaltrafik, men i södra kommundelen är tillgängligheten sämre. I Björnvarp finns en 500 m lång landningsbana.

För att tillgängliggöra och öka nyttjandegraden

Figur 5:15. Raststuga vid Kråkvik, Åsvikenlandet, i kommunens sydöstra del.

av Östgötaleden och kommunens naturområden i övrigt behöver skyltning, parkeringsplatser, dass och papperskorgar underhållas och utvecklas. Dessutom behövs ett utökat utbud av bekvämare boende så som Bed & Breakfast eller pensionat. Kollektivtrafiken behöver knyta an till ledens knutpunkter och möjliggöra vandring från A till B.

För att möjliggöra detta underhåll och utveckling krävs samarbete med såväl grannkommuner som regionförbundet, dessutom krävs en långsiktig finansiering.

Riksintressen

Det pågår för närvarande en nationell översyn av områden för riksintresse för friluftsliv. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) tillsammans med länsstyrelserna ansvarar för arbetet. Efter samråd gällande miljökonsekvensbeskrivningen under hösten 2016 har Naturvårdsverket beslutat att skjuta upp beslut avseende 47 av riksintresseområdena, bland annat riksintresset Östergötlands skärgård.

Östergötlands skärgård

Huvudkriterierna för utpekandet av riksintresseområdet Östergötlands skärgård är:

- Särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och kulturmiljöer.
- Område med särskilt goda förutsättningar för friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.
- Område med särskilt goda förutsättningar för vattenanknutna friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

Dessa huvudkriterier bygger på 15 stödskriterier:

- I huvudsak frånvaro av hinder för områdets användning för friluftssändamål, t.ex. inga eller små inskränkningar i allemansrätten.
- Möjlighet att komma till och in i området samt vistas i eller i anslutning till området.
- Förekomst av brukningsvägar, stigar m.m.
- Att det finns markerade leder och informationsskyltar.
- Förekomst av anläggningar eller service, såsom toalett, sopsortering, parkering,

eldstäder, lägerplatser, vindskydd o.s.v.

- Naturvärden som kan bestå även vid ökad besöksfrekvens.
- Tålighet mot slitage i de delar som förväntas bli intensivt utnyttjade.
- Särskilt goda förutsättningar att bedriva vattenanknutna friluftaktiviteter.
- Förekomsten av sammanhängande gröna stråk.
- Bra vattenkvalitet, lämpliga stränder och bottenar med stor artrikedom.
- Att området har sällsynta växter och djur.
- Särprägel.
- Omväxling.
- Tilltalande landskapsbild.
- Intresseväckande natur- och kulturvärden i form av bl.a. en mosaik av artrika land- och vattenmiljöer med många kulturhistoriska sevärdheter.

Den vidsträckta och finskurna Östgötaskärgården med sin mosaik av land- och vattenmiljöer, med flera sällsynta och hotade arter och intressanta kulturmiljöer är av utomordentligt

stort värde för friluftslivet. Många friluftaktiviteter som utövas i området är starkt knutna till de många höga natur- och kulturvärden som ofta utgör populära besöksmål och är viktiga ur turistnäringssynpunkt. Upplevelser av värdefulla miljöer med intressant flora, fauna och kultur samt de mycket goda möjligheterna till bl.a. bad, båtliv, paddling, fiske och vandring gör skärgårdsområdet mycket värdefullt ur flera perspektiv.

I skärgården finns mer än tusen öar och skär och en stor del av området är skyddat som naturreservat. Skärgårdsområdet är, framför allt sommartid, mycket välbesökt. Båt- och paddlingsaktiviteter överväger men kuststräckan har även andra besökare. Sol och bad lockar på iordningsställda badplatser eller mer avskilda vikar och klippor. Fisket är fritt i skärgården och mycket populärt bland fritidsfiskare. Långfärdsskridskoåkning är en annan mycket omtyckt sysselsättning i skärgården.

Hur kommunen avser att tillgodose riksintresset

För att bibehålla dessa värden och inte påtagligt skada riksintresset krävs att värdefulla natur- och kulturområden bevaras och skyddas från

Figur 5:17. Månskenspaddling.

exploatering. Dessutom krävs att både natur- och kulturområden sköts, till exempel genom hävd. Fågelskyddsområden och andra skyddade områden behöver hållas fortsatt skyddade samt skötas om enligt gällande skötselplaner. Exploateringsgraden i skärgården är i dag mycket låg. Ett större antal permanentboende och besökare skulle kunna ge större underlag för att bedriva verksamheter i skärgården, samtidigt som fler verksamheter skulle kunna öka besöksnäringen. En ökad näring skulle i sin tur kunna bidra till att möjliggöra skötsel av värdefulla områden genom ökad service. För att tillgodose riksintressena är det därför viktigt att viss mark i skärgården kan upplåtas för exploatering. För att minimera intrånget behöver denna exploatering koncentreras till redan ianspråktaga områden, vilket beskrivs närmare i avsnitt 3.13. Friluftsinriktade/anpassade byggnationer, anläggningar och verksamheter som kan bidra till att stärka upplevelsen och nyttjandet av området bör främjas. Stränderna och andra attraktiva områden behöver hållas allemansrättsligt tillgängliga.

Potentialen att utveckla områdets förutsättningar för turism och friluftsliv är goda. Genom bl.a. förbättrad information om området, förbättrad tillgänglighet och utbud, kompetensutveckling samt samarbete med närliggande kustkommuner kan kommunen bättre tillgodose riksintresset.

Mål för friluftslivet

Riksdagen har beslutat om tio mål för friluftspolitiken som ska säkerställa att människor har tillgång till natur och goda förutsättningar att utöva friluftsliv i Sverige. Sedan målen antogs har en uppföljning genomförts av Naturvårdsverket som visar att möjligheterna för, tillgängligheten till, och arbetet med, friluftslivsutövande generellt sett ökar och förbättras. Många av insatserna behöver upprätthållas för fortsatt framgång. Den kommunala översiktsplaneringen är ett viktigt verktyg för att lyckas.

1. Tillgänglig natur för alla.
2. Skyddade områden som resurs för friluftslivet.

3. Starkt engagemang och samverkan.
4. Allemansrätten.
5. Tillgång till natur för friluftsliv.
6. Attraktiv tätortsnära natur.
7. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling.
8. Ett rikt friluftsliv i skolan.
9. Friluftsliv för god folkhälsa.
10. God kunskap om friluftslivet.

Riksdagens mål för friluftspolitiken överensstämmer i stora delar med kriterierna för riksintresset för friluftsliv. Även kommunens insatser för att uppnå målen överensstämmer i stora delar med kommunens avsikter för tillgodoseendet av riksintresset. Utöver detta måste kommunen arbeta vidare med information om friluftslivet i kommunen och öka kunskapen för att tillvarata friluftslivets värden i planeringsarbetet.

Tysta områden

Kommunens stora naturområden upplevs till stor del som ostörda och tysta. Att ett område beskrivs som tyst innebär att det är fritt från ljud som människan skapat, men inte från fågelkvitter eller vågsus. I mer högexploaterade delar av landet har det blivit allt svårare att finna miljöer med bara naturliga ljud. Samtidigt söker vi ofta stillhet på fritiden och har en längtan och önskemål om att finna rofyllda platser där vi kan vila. Buller kan påverka oss på olika sätt och har stor betydelse för vår hälsa och en god livskvalitet. Störande buller kan orsaka sömnsvårigheter, stress, problem att kommunicera samt minskad koncentrationsförmåga. Undersökningar visar att människan mår bra av att vistas i tysta miljöer. Tysta områden främjar hälsan i vid bemärkelse och kan ge en ökad livskvalitet.

Även om Valdemarsviks kommun har många tysta områden kvar, förekommer bullerkällor så som fabriker, skjutbanor och motorbana spritt i kommunen. Den största störningskällan är dock trafik, på fastlandet i form av vägar och i skärgården i form av båtar.

Kommunen har genomfört en översiktlig

bullerkartering för kommunen, i vilken 35 dB använts som gränsvärde för vilket som räknas som ett tyst område. Enligt analysen ligger hälften av de områden som getts klass 1 i Naturvårdsprogrammet och därmed anses vara av högt naturvärde i ett nationellt perspektiv i områden med beräknad bullernivå över 35 dB. Fallingsbergs naturreservat samt delar av Degermossen utgör de enda områden av klass 1 enligt Naturvårdsprogrammet belägna i inlandet som har en beräknad bullernivå under 35 dB. I skärgården finns ett flertal sådana områden. Närhet till vägar utgör den enskilt största bullerkällan enligt beräkningen.

Området runt Licknevarpsfjärden och Kvädö (nr 10 och 12 på karta i Bilaga 10) präglas enligt länsstyrelsen av naturlighet och ostördhet då det är beläget långt ifrån större vägar och städer. Området utgör även ett viktigt friluftsområde. Bullerberäkningen visar att det inte finns några störande verksamheter i området och att mindre vägar i närheten endast kan ge bullerpåverkan i områdets utkant. För att värna tystnaden har länsstyrelsen beslutat om motorbåts- och sportfiskeförbud samt förbud mot att åka vattenskidor och vattenskoter i området.

Kommunens ställningstaganden:

- Säkerställa att riksintressen för natur, friluftsliv och kultur tillgodoses.
- Verka för en aktiv skötsel av natur- och kulturområden.
- Kommunen ska verka för väl fungerande knutpunkter för friluftslivet.
- Kommunen ska stärka och marknadsföra noder som kan nås med kollektivtrafik.
- Campingplatserna i kommunen ska ges möjligheter att utvecklas.
- Samarbete med Västerviks kommun för att stärka södra kommundelen som område för friluftsliv.
- Kommunen ska arbeta för att uppföra ett Naturum i södra kustlandet.
- Området kring Licknevarpsfjärden och Kvädö ska bevaras som ett tyst och ostört område. Tillkommande verksamheter och anläggningar som medför bullernivå över 35 dBA inom det utpekade området ska inte tillåtas. Förbudet omfattar dock inte professionell fiskeriverksamhet då området ingår i ett riksintresseområde för fiske; Kvädö Västerviks och Misterhults skärgårdar. Förbudet påverkar heller inte nyttjandet av den farled som passerar öster om det tysta området.

5.6 Strandskydd

Strandskyddets syfte och omfattning

Strandskyddet syftar till att långsiktigt skydda stränder så att de förblir så opåverkade som möjligt. Skyddet ska tillgodose behovet av opåverkade stränder i ett flergenerationsperspektiv, men också för framtiden bevara den biologiska mångfalden. Skyddet av den biologiska mångfalden och att för framtiden trygga människors tillgång till opåverkade stränder väger lika tungt (MB 7 kap).

Grundregeln är att alla stränder har ett skydd om minst 100 meter, såväl på land som i vattnet. Bestämmelserna gäller i alla sjöar och vattendrag, oavsett storlek. I vissa fall kan länsstyrelsen, om det behövs för att tillgodose strandskyddets syften, utvidga strandskyddet upp till 300 meter.

Dispensskäl

I vissa fall kan kommunen upphäva strandskyddet, eller bevilja dispens, om så kallade särskilda skäl kan redovisas (MB 7 kap 18 c §). Upphävandena får dock inte avse områden där länsstyrelsen har beslutanderätt (MB 7 kap 18 § 1 st 3). Särskilda skäl är att det område som dispensen eller upphävande avser:

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området,
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Angelägna allmänna intressen som tätortsutveckling och infrastruktur kan utgöra särskilda skäl. Som särskilda skäl vid prövningen av

upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) får man också beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden (MB 7 kap 18 d, 18 e §§), se vidare avsnitt 3.12 Landsbygdsutveckling och Naturvårdsverkets hemsida.

Strandskydd i Valdemarsviks kommun

Valdemarsviks kommun har enligt SCB totalt ca 1 700 km stränder. Ca 1250 km av dessa är havsstränder (SCB, 2012).

Tabell 5:2. Valdemarsvik kommuns strandlinje, avrundad efter statistik från SCB, 2012.

Område	Strandlängd (km)
Insjöstränder och vattendrag	400
Öar i insjöar	50
Havsöar	1000
Fastlandskust	250
Totalt	1700

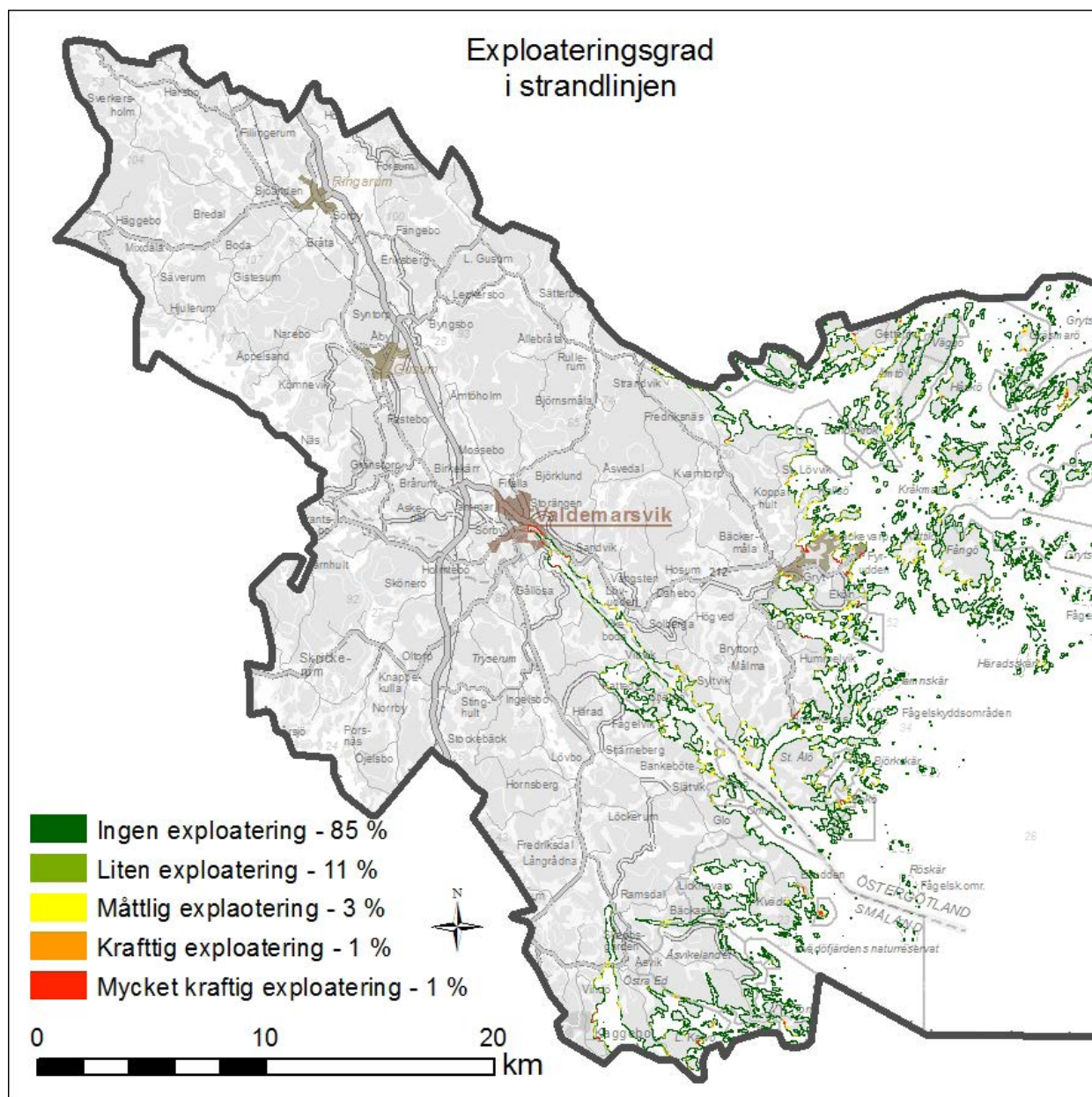
Valdemarsviks kommuns stränder är idag relativt opåverkade. Enligt den exploateringsindikator som Naturvårdsverket tagit fram och som baseras på frekvensen av bryggor samt förekomst av hamnar och tätorter är 85 procent av kommunens havsstrandlinje helt oexploaterad (figur 5:18).

Länsstyrelsen har 2015-01-12 beslutat om ett nytt strandskydd för havskusten. Beslutet innebär att strandskyddet på land i huvudsak utvidgats till 150 meter, i likhet med det tidigare beslutet som gällt sedan 1975. Strandskyddet i vatten har generellt utvidgats till 300 meter. Inom sju områden är strandskyddet (på land) utvidgat till 300 meter. Strandskyddet är inte utvidgat inom större avskärande bebyggelsesamlingar eller inom planlagda områden.

Den långa kuststräckan och det stora antalet sjöar är stora tillgångar i kommunen, oavsett om det handlar om utveckling eller bevarande.

Kommunen ser positivt på att utnyttja de möjligheter som finns att bevilja dispens från strandskyddet eller upphäva det, när det finns särskilda skäl för det. I Valdemarsvik och

Gryt-Fyrudden där LIS inte är tillämpligt, är kommunen positiv till att pröva ny bebyggelse, med tätortsutveckling som särskilt skäl.

Figur 5:18. Exploateringsgrad i havsstrandlinjen, baserat på frekvensen av bryggor samt förekomst av hamnar och tätorter. Underlaget består av flygbildstolkade bryggpunkter och hamnytor samt tätorter och större hamnar från GSD Marktäckedata.

Kommunens ställningstaganden:

- Kommunen ser positivt på att åberopa särskilda skäl för att bevilja strandskyddsdispens och att upphäva strandskyddet.
- Kommunen är positiv till tätortsutveckling inom strandskyddade områden.

5.7 Kulturmiljö

Med kulturmiljö menas de miljöer som har formats och påverkats av mänsklig verksamhet. Vi rör oss dagligen i olika former av kulturmiljöer och de berättar mycket om oss människor, hur vi har levt och hur vi har påverkats av historien.

I översiktsplanen beskrivs den fysiska kulturmiljön som vi kan uppleva - kulturlandskap, bebyggelsemiljöer, fornlämningar och enskilda byggnader.

Värderingar till historien och samhället förändras över tiden. Därför måste kulturmiljöarbetet hela tiden omvärderas och ses över.

Vi värnar numera i större grad till hela kulturmiljöer, istället för enskilda objekt. Vi strävar också efter att ha en bredare syn på vad som är intressant att berätta om, genom att beakta mångfald och genus, från fler tidsepoker.

Kommunens kulturmiljöer

Stora delar av kommunen var under äldre stenåldern ett utpräglat kustlandskap. Trånga vikar satte sin prägel på miljön. Stenåldersboplatser återfinns idag på nivåer ca 40 meter över havsytan. Gravplatser från brons- och järnåldern visar på flertalet boplatser intill vikarna. Kommunens största järnåldersgravfält har ca 60 gravar och ligger mellan Fågelvik och Rånen, kallat Stjärnebergsgravfältet. I skärgården har folk jagat och fiskat i alla tider. Först under medeltidens senare del började människor bosätta sig mer permanent i skärgården. Harstena är ett fiskeläge med spår från medeltiden.

Även flera av de stora herrgårdarna uppfördes vid kusterna, såsom Fågelvik, Åsvik, Breviksnäs, Åbacksnäs och Fredriksnäs, de flesta etablerade på 1600- och 1700-talen. In i landet ligger Fillingarum och Hornsberg.

De flesta av kyrkorna i kommunen är uppförda vid slutet av 1700-talet. Tryserums äldsta kyrka

Figur 5:19. Lundbergs läderfabriksbyggnader, här Sjöhuset i Valdemarsvik berättar om ortens industriepok och är en värdefull kulturmiljö.

är medeltida, idag en ruin som är skyddad som fornlämning. På Valdemarsviks kyrkogård finns ett unikt sentida gravkapell, ritat 1917, av den internationellt kända arkitekten Sigurd Lewerentz.

Gusums bruk började som ett järnbruk på 1650-talet, men övergick snabbt till mässingsframställning. Både Gusum och Ringarum utvecklades i samband med järnvägens dragning vid början av 1900-talet. Valdemarsvik präglas till stor del av bebyggelsens anpassning till de branta bergspartierna. Hamnen, marknadsplatsen, kopparhanteringen och inte minst tillverkningen av läder vid Lundbergs läderfabriker på 1900-talet har gett orten flera värdefulla kulturmiljöer. Tätorterna Valdemarsvik, Gusum och Ringarum beskrivs mer under kapitel 3.

Utanför tätorterna utgörs den äldre bebyggelsen av mindre byar och ensamliggande gårdar på höjder i landskapet. Bebyggelsen är ofta från 1700- och 1800-talen, även om läget för byarna är medeltida.

Kulturmiljön ger attraktiva miljöer

Enligt kommunens vision och inriktningsmål ska kommunen ha attraktiva miljöer i alla kommundelar. Attraktiva miljöer fås genom att tillvarata och utveckla våra kulturmiljöer. Kommunen ser därför kulturmiljöerna som en värdefull tillgång.

Kulturmiljöerna är också viktiga och intressanta för besöksnäringen, inte minst i skärgården. En viktig fråga är att hålla kulturlandskapet öppet i skärgården. För att detta ska vara möjligt är en aktiv djurhållning en grundförutsättning.

Kartan, bilaga 13, visar var i kommunen det finns kulturmiljöer i form av kyrkliga kulturminnen, fornminnen, byggnadsminnen, riksintressen för kulturmiljövård och regionala kulturmiljöområden.

Avvägning mellan byggande och bevarande

Kommunen vill se en ökad inflyttning i kommunen. Genom att kulturmiljön ses som en resurs, som används och utvecklas, får vi fler attraktiva miljöer att bo i.

Kulturmiljöer ska bevaras och vårdas, men också användas och upplevas. Äldre bebyggelse ska samspela och integreras i det nya. Därför är det viktigt att värdefulla kulturmiljöer identifieras och att värdena beskrivs. Genom detta kan värdena tas tillvara på ett bra sätt.

Lagskyddade kulturmiljöer

Fornlämningar och fornfynd

Ett fornminne är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, något som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som dessutom är varaktigt övergiven. Närmare 2 000 kända fornminnen finns registrerade i kommunen. Dessa är sökbara via fornminnesinformationssystemet, FMIS.

Fornlämningarna, såväl kända som okända, är skyddade enligt Kulturmiljölagen, KML. I skyddet av fornlämningar ingår inte bara själva fornlämningen, utan även ett skyddsområde som benämns fornlämningsområde. Alla registrerade fornlämningar har inte beslutade fornlämningsområden. Detta gör att

Figur 5:20. Det unika gravkapellet i Valdemarsvik från 1917, ritat av arkitekt Sigurd Lewerentz.

avgränsningar måste klarläggas vid tillståndsansökningar om ingrepp planeras i närheten av en fornlämning. Samråd ska därför alltid göras i god tid med länsstyrelsen.

Byggnadsminnen

Byggnader, områden, parker eller trädgårdar som är enskilt ägda kan förklaras som byggnadsminnen av länsstyrelsen om de har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde. I kommunen finns fem byggnader/miljöer som är klassade som enskilda byggnadsminnen.

Gräslundska släktgården (Gryts socken)

Gräslundska gården ligger på Gräsmarö. Öns öppna eksommerade odlingslandskap är ett av skärgårdens mest välbevarade. Gården har brukats av släkten Gräslund åtminstone sedan början av 1600-talet. "Farfarsstugan" dateras till 1700-talet, med en påbyggd överdel från tidigt 1800-tal. Till gårdsbebyggelsen hör flera hus med olika funktioner. 1930 bildades den Gräslundska Släktföreningen. Enligt donatorernas önskan drivs gården i möjligaste mån så att det gamla kulturlandskapet och bebyggelsen kan behållas. Släktgården blev byggnadsminne 2011 och är som helhet ett mycket välbevarat skärgårdshemman.

Breviksnäs herrgård (Gryts socken)

Gården Brevik är känd sedan 1562. På 1630-talet eller början av 1700-talet byggdes gården om till säteri och fick senare namnet Breviksnäs. Herrgården är belägen i Valdemarsvikens norra inlopp. I byggnadsminnet ingår flyglar, magasin och båthus. Herrgården blev

Figur 5:22. Del av kommunens största gravfält i Tryserums socken, fornlämning Tryserum 35:1.

byggnadsminnesförklarad 1979.

Villa Albacken (Valdemarsvik)

Villa Albacken uppfördes år 1912 av Karl Lundberg, direktör för Lundbergs läderfabrik i Valdemarsvik. Fabriken var under en period en av Skandinavien största läderfabriker. Villan berättar om ortens epok som industrisamhälle. Villa Albacken ritades av Norrköpingsarkitekten Werner Northun, troligen med Sollidens slott på Öland som förebild. Northun har även ritat fabriksbyggnaderna och flera arbetarbostäder och tjänstemannavillor i Valdemarsvik. Villa Albacken är byggnadsminne sedan 2009.

Kättilö tullhus (Gryts socken)

Det nuvarande stora tullhuset på Kättilö är uppfört 1788 och är beläget på öns östra udde. Föregångaren, Barösunds tullkammare, inrättades 1637, då Stora sjötullen flyttades hit från Norrköping. I byggnadsminnet ingår även lotsuppassningshuset. Tullstationen drogs in 1928 och Barösund blev kustpostering i tullverkets kustbevakning. Tullhuset är byggnadsminnesförklarat sedan 1935.

Fågelviks herrgård (Tryserums socken)

Fågelviks herrgård på Slottsholmen är uppförd på 1770-talet. Ritningsförslag gjordes redan på 1730-talet av arkitekt Carl Hårleman, men ändringar utfördes senare av Jean Eric Rehn. Huvudbyggnaden har två våningar under mansardtak. Mot trädgårdssidan finns en utbyggd kupolkrönt sal i husets fulla höjd. Fasaderna är slätputsade och gulfärgade med rusticerade

Figur 5:23. Byggnadsminnet Albacken ligger på en södersluttning ned mot Valdemarsviken.

murpartier, listverk, omfattningar m.m. i vitt. I byggnadsminnet ingår två par samtida flyglar, en biblioteksbyggnad och ett ”ankhus”. Fågelviks herrgård är byggnadsminnesförklarad sedan 1983.

Kyrkor och kyrkomiljöer

Alla kyrkobyggnader eller kyrkomiljöer som är uppförda eller anlagda före 1940 är skyddade av Kulturmiljölagen.

Sju kyrkomiljöer i kommunen är kyrkliga kulturminnen. Dessa är kyrkomiljöerna i Gryt med Sankt Olofs kapell, Gusum, Ringarum, Tryserum, Valdemarsvik med det Nygrenska gravkapellet, samt Östra Ed.

Riksintressen

Tre riksintresseområden för kulturmiljövården finns i kommunen.

Fågelvik (E75, Tryserums socken)

Fågelvik ligger i kommunens sydöstra del, vid Valdemarsvikens södra strand.

Riksantikvarieämbetets motivering:

Herrgårdsmiljö i skärgårdsbygd, med medeltida anor med byggnadsbestånd huvudsakligen från sent 1700-tal. Området har anknytning till Karl Knutsson Bonde. (Borgmiljö, Skärgårdsmiljö).

Uttryck för riksintresset:

Medeltida borgruin efter Karl Knutsson

Bondes Fågelvik. Den nuvarande herrgården uppfördes ca 2 km därifrån vid slutet av 1700-talet, troligen efter ritningar av C Hårleman. Flyglar, magasin, ankhus mm.

Björkskär (E76, Tryserums socken)

Ön Björkskär ligger i kommunens södra del.

Riksantikvarieämbetets motivering:

Fiskeläge i ytterskärgård med samlad och välbevarad bebyggelse.

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelse från 1700- och 1800-talen i form av ryggåsstugor men även en loftbod och sjöbodar.

Gryts skärgård (E77-82, Gryts socken)

Riksantikvarieämbetets motivering:

Större sammanhängande kust- och skärgårdsmiljö där den särpräglade skärgårdskulturen är tydligt avläsbar. Bosättningarna är etablerade under medeltiden. (Fornlämningmiljö, Kommunikationsmiljö, Gruvmiljö).

Uttryck för riksintresset:

På Kappeludden vid Barösundsinnloppet finns lämningar efter en hamnanläggning och bebyggelselämningar från 1200-talet. Änghäret med tomtningar (bebyggelselämningar efter tillfällig bosättning) med koppling till säsongsfiske. Barösund tullstation med tullhus från 1788. Häradskärs fyr- och lotsplats med fyrorn av Heidenstamtyp och lotsmästarboställe från 1863, övriga lotsbyggnader från 1800-talet

Kulturmiljöerna skyddas med stöd av olika lagar.

Kulturmiljölagen (KML)

Kulturmiljölagen anger grundläggande bestämmelser för viktiga kulturmiljöer, såsom fornlämningar, enskilda byggnadsminnen och kyrkomiljöer. Lagen syftar till att nuvarande och kommande generationer ska ha tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Plan- och bygglagen (PBL)

Enligt Plan- och bygglagen ska hänsyn alltid tas till bebyggelsemiljöer, byggnader och landskap med kulturhistoriska värden. Detta gäller oavsett annat lagskydd. Här finns bestämmelser om varsamhet vid underhåll och förbud mot förvanskning.

Miljöbalken (MB)

Områden som har så stora kulturhistoriska värden att de har betydelse för hela Sverige kan pekats ut som riksintressen enligt Miljöbalken. Syftet är att värdefulla kulturmiljöer ska skyddas och vårdas. Enligt 3 kap 6§ ska kulturvärden så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön.

samt lämningar av det medeltida fria säsongsfiskeläget. Kätilö lotsby, en av länets bäst bevarade skärgårdsbyar, med samlad bykärna och nära nog opåverkad av laga skifte. Harstena fiskeläge med omfattande säljakt med oskiftad samlad småskalig bybebyggelse. Lökskär (Kråkmarö) med husgrunder och odlingsytor i ytterskärgården efter ett äldre fiskeläge övergivet i början av 1800-talet. Bondekrok, Gräsmarö, Kråkmarö och Fångö skärgårdsbyar med välbevarad 1800-talsbebyggelse. Fångö gruva på Gruvholmen med lämningar efter 1800-talets brytning av kopparmalm i form av gruvhål, husgrunder samt stora varphögar, sjömärkeskummel på äldre vårdkaseplats på Gubbö kupa. Dala rösemiljö med kustbundna bronsåldersrösen av i Östergötland ovanligt slag grupperade på uddar och holme kring Dalvåmmen. Välbevarat kulturlandskap med hamlade träd, åker och ängsmark. (Områdesavgränsningen följer byarnas ägo gränser förutom Dala rösemiljö).

Hur kommunen avser att tillgodose riksintressen

Kommunen har som mål att arbeta för att befintlig bebyggelse och miljöer som finns inom de utpekade riksintressena underhålls så att bebyggelsens karaktär bibehålls. För att minimera risken för skador på riksintressenas värden avser kommunen att arbeta för att bevara och utveckla värdena. Kulturmiljön ska beaktas vid det dagliga samhällsplaneringsarbetet, vid bygglovshantering och tillståndsgivning. Informationsinsatser till kommuninvånare och fastighetsägare är ett bra sätt att ge

Figur 5:26. Fågelviks herrgård ingår i riksintresseområdet E75, men är också byggnadsminne.

ökad medvetenhet om riksintressen och dess värden.

Vid all byggnation inom eller i anslutning till riksintresseområden ska hänsyn tas. Detta gäller både vid nybyggnation och vid om- och tillbyggnationer. Bebyggelsens utformning, placering och materialval måste anpassas till den befintliga kulturmiljön och bebyggelsen. Vid framtagandet av översiktsplanens kapitel 3.13 med riktlinjer för skärgårdsbebyggelse och kapitel 3.10 gällande utvecklingsområdet Gryt-Fyrudden har hänsyn till kulturvärden tagits.

Kommunalt kulturmiljöunderlag

Utöver de lagligt skyddade miljöerna finns många byggnader och miljöer som har ett högt lokalt och regionalt värde.

”Natur och kultur, miljöer i Östergötland”, utgiven av länsstyrelsen i Östergötlands län 1983 är resultatet av ett inventeringsarbete som genomfördes under åren 1979-81 inför en sammanställning av hela länets kultur- och naturmiljöer, som ansågs vara särskilt skyddsvärda. De regionala kulturmiljöområden som anges i bilaga 12 härstammar från detta kulturmiljöprogram.

Ett arbete med ett kommunalt kulturmiljöprogram påbörjades år 2013, och är en revidering av det kulturmiljöprogram som ingår i ”Natur och kultur”. Eftersom det kommunala kulturmiljöprogrammet inte är färdigställt, benämns det här som kulturmiljöunderlag. Översiktsplanen hänvisar till kulturmiljöprogrammet från 1983. En brist

Figur 5:25. Tryserums kyrkomiljö ingår i det regionala kulturmiljöområdet, K9.

med detta är att flera av de utvalda kulturmiljöerna har förändrats och att kulturmiljöer från senare tid till stor del saknas.

Byggnadsinventeringar

Många kulturmiljöer är kartlagda genom byggnadsinventeringar utförda på 1980- och 1990-talet. Inventeringarna är inte heltäckande över kommunen och berör inte senare tiders bebyggelse. Inventeringarna är dock bra kunskapsunderlag vid underhåll och förändringar i kommunens bebyggelse.

Modernismens arkitektur 1945-1975 finns representerad i kommunen, och inventerades 2008-2009 av Östergötlands länsmuseum. Inventeringen fyller ut en tidslucka. Syftet var att belysa värdet av arkitekturen och göra tjänstemän, politiker och allmänhet medvetna om bebyggelsen och dess karaktärsdrag. I rapporten har ett 40-tal byggnader med ett högt kulturhistoriskt värde från Valdemarsvik, Gusum, Gryt och Skeppsgården valts ut. Inventeringen är ett delmål i uppfyllandet av miljömålet God bebyggd miljö.

I boken ”Upptäck Östergötlands skärgård”

finns ett tjugotal värdefulla natur- och kulturmiljöer i skärgården inom kommunen redovisade. Flera av miljöerna utgörs av kulturlandskap som vittnar om äldre jordbruk med slätterängar, hagmarker och gärdesgårdar.

En byggnadsinventering i Sveriges skärgård gjordes 2000-2012, Sveriges fyror och fasta sjömärken. Syftet var att få en sammanställning av det nautiska kulturarvet, framtaget inom ramarna för det nationella projektet FYR. Här inventerades bland annat Härads-skärs fyrplats och flertalet kummel.

Andra kulturmiljöer

Kungsvägen var huvudvägen längs ostkusten mellan Stockholm och Kalmar. Vägen är en av landets äldsta bevarade färdvägar. Mellan Gusum och Skedshult finns 22 kilometer intakt väg bevarad av den ursprungliga huvudvägen vilket är den enda kvarvarande delen, bortsett från 200 meter i Kolmården. Kungsvägens sträckning används delvis av vandringsleden Östgötaleden.

Figur 5:27. Bruksgatan 11, tidigare Östergötlands enskilda bank, i Gusum är klassat som mycket värdefullt i länsmuseets inventering av moderna byggnader. I bakgrunden syns den gamla brandstationen.

Attefallshus inom värdefulla områden

Kommunen har gjort bedömningen att Attefallshus inte får uppföras inom miljöer skyddade enligt Kulturmiljölagen, regionala kulturmiljöområden utpekade på karta i bilaga 13 samt inom riksintresseområden för kulturmiljö.

Ett Attefallshus är en byggnad på max 25

kvadratmeter som bygglovsfritt får uppföras på en tomt där det redan finns ett en- eller tvåbostadshus, se Boverkets hemsida.

Figur 5:28. Villor i miljön kring Valdemarsviks kyrka.

Kommunens ställningstaganden:

- Kommunens värdefulla kulturmiljöer ska skyddas och bevaras.
- Vid ny- och ombyggnationer inom och i anslutning till värdefulla kulturmiljöer ska hänsyn tas till de befintliga kulturvärdena.
- Om större förändringar planeras som berör kulturmiljöer eller kulturhistorisk värdefull bebyggelse bör en fördjupad kulturhistorisk inventering tas fram.
- Kulturmiljön ska värderas högt. Kunskap och hänsyn om kulturmiljön ska präglade stadsplanering och bygglovsärenden.
- Kommunens kommande kulturmiljöprogram och inventeringar ska utgöra utgångspunkt vid lämplighetsbedömningar.
- Kommunen ska värna om djurhållningen i skärgården och medverka till att ge den de förutsättningar som behövs för att hålla kulturlandskapet öppet.
- Målsättningen är att slutföra det kommunala kulturmiljöprogrammet som har påbörjats, vilket omfattar arvet från modernismen.

Luftkvalitet

Miljökvalitetsnormer (MKN) för utomhusluft syftar till att skydda människors hälsa och miljön. Det finns MKN för flera ämnen, bland annat kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid och partiklar (PM 10). Problem med luftkvalitet uppstår främst i storstäder, men kan även uppstå i småstäder eller samhällen med t. ex. en tät stadskärna och mycket vedeldning. Kommunerna ansvarar för att kontrollera luftkvaliteten för de flesta miljökvalitetsnormerna och att tillhandahålla aktuell information om föroreningsnivåerna. Kontrollen av för utomhusluft ska enligt luftkvalitetsförordningen (2010:477) ske genom mätning, beräkning eller objektiv skattning.

Situationen i Valdemarsviks tätort är sådan att övervakning av luftkvaliteten inte behöver göras genom kontinuerliga mätningar. I stället

genomförs den genom Östergötlands Luftvårdsförbund, som förfogar över en utrustning som ambulerar mellan östgötska kommuner. De senaste mätningarna från Valdemarsvik (Storgatan 16, vinterhalvåret 2009/2010) visar att alla MKN för partiklar (års- och dygnsmedelvärde) underskreds under perioden. Mätperioden var dock inte helt representativ då det var osedvanligt mycket snö och blöta vägbanor. Samtidigt visar beräkningar för perioden att halterna är relativt höga i förhållande till trafiken på platsen. Trafiken var vid tiden 4 300 fordon/dygn. Orsaken till detta är bl.a. att Storgatan vid mätplatsen är trång med höga husfasader, figur 5:29.

Sammanfattningsvis visar både beräkningar och mätningar att luftkvaliteten inte utgör något problem i Valdemarsviks kommun, varken i huvudtätorten eller någon annanstans.

Kommunens ställningstaganden:

- Vid detaljplanering och andra lokaliseringsbeslut enligt PBL ska kommunen säkerställa att planerna eller besluten inte kommer att leda till att MKN för luft överskrids.
- Kommunen ska även fortsättningsvis vara medlem i Östergötlands Luftvårdsförbund.

Figur 5:29. Storgatan i Valdemarsvik är bitvis trång med höga husfasader, mätningar visar dock att trots detta utgör luftföroreningar inget problem i Valdemarsviks kommun.

Buller

Buller är allt oönskat ljud, men vad vi betraktar som oönskat varierar mellan personer och tid på dygnet. Forskning visar att buller påverkar människors hälsa, och att denna påverkan ofta underskattas. Därför är det viktigt med åtgärder för att minska omgivningsbullret. Det är även viktigt för att nå det nationella miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Det finns en miljö kvalitetsnorm för buller som i mindre kommuner gäller större vägar, järnvägar och civila flygplatser. Vägarna i Valdemarsviks kommun är dock för lågt trafikerade för att omfattas av normen. Järnväg och flygplatser saknas i kommunen.

Förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) gäller för nybyggnation av bostäder i områden som påverkas av buller från spårtrafik och vägar samt vid nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur:

- 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad
- 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA

maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden.

- För en bostad om högst 35 kvadratmeter gäller i stället för 55 dBA att bullret inte bör överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid bostadsbyggnadens fasad.

För bostäder där riktvärdena överskrids finns regler om hur ofta och när på dygnet de får överskridas.

Eftersom kommunen till stor del består av glesbygd är buller ett litet problem. Störande buller förekommer främst vid bostäder intill väg E22 samt andra större vägar i kommunen. Dessutom förekommer bullerstörning från exempelvis skjutbanor och industrier. För dessa och andra verksamheter reglerar verksamhetens tillstånd vilka maximala bullernivåer som gäller. Som grund för besluten har naturvårdsverket tagit fram riktvärden för olika typer av verksamheter.

I områden utan samhällsljud, så kallade tysta områden, kan buller upplevas störande vid långt lägre värden än riktvärdena för buller. Läs mer om tysta områden i avsnitt 5.5.

Kommunens ställningstaganden (buller):

- Bullerfrågan ska beaktas i planering och tillståndsgivning.
- Verksamheter och anläggningar som medför bullernivå över 35 dBA inom det av länsstyrelsen utpekade tysta området Licknevarpsfjärden och Kvädö ska undvikas, se detaljer i avsnitt 5.4.

Förorenade områden

Länsstyrelsen har kartlagt områden som misstänks vara förorenade av industriella verksamheter. De olika områdena har riskklassats utifrån kunskap om hanterade ämnen, processer, verksamhetens storlek mm. Objekt där underlagsmaterial saknats har inte tilldelats en riskklass, dock har objektens branschtillhörighet då istället utgjort underlag för branschklassning. Dessa objekt redovisas som ej riskklassade i den databas som länsstyrelsen har sammanställt över potentiellt förorenade områden; EBH-stödet (Efterbehandling av Förorenade Områden). Att en fastighet är med i databasen innebär att den har eller har haft en verksamhet

som kan ha gett upphov till föroreningar. För att undersöka om marken verkligen är förorenad krävs noggrannare utredningar.

190 områden i Valdemarsviks kommun finns registrerade i EBH-stödet för att de är potentiellt förorenade. Av dessa har sanering påbörjats eller slutförts för 10 objekt. 55 objekt har undersökts närmare med resultatet att ingen åtgärd krävs. De förorenade områdena delas in i fyra riskklasser:

- Klass 1: Mycket stor risk
- Klass 2: Stor risk
- Klass 3: Måttlig risk
- Klass 4: Liten risk

I kommunen finns följande antal riskklassade områden.

Tabell 5:3. Riskklassade områden i Valdemarsvik.

Klass	1	2	3	4	Ej klassade
Antal	6	18	14	45	107

De utförda riskklassningarna avser risker vid den nuvarande markanvändningen. I de fall som markanvändningen förändras behöver riskbedömningen ses över. Detta gäller även för de områden som finns upptagna i länsstyrelsens MIFO-databas men som ej riskklassats. För de riskobjekt som finns inom de utpekade utvecklingsområdena, såväl riskklassade som ej riskklassade, kommer en individuell bedömning av respektive objekt att behöva utföras i samband med förändrad markanvändning, i syfte att bedöma behovet av reviderade riskbedömningar och/eller miljötekniska markundersökningar.

I första hand är det den verksamhetsutövare som orsakat en förorening som är skyldig att sanera. I vissa fall kan markägaren vara skyldig. Om den skyldige inte kan ställas till svars kan staten bekosta saneringen. Det är till exempel fallet vid de omfattande saneringarna i Gusum samt Valdemarsviken.

Valdemarsviks kommun har genomfört två av landets största saneringsprojekt i Valdemarsviken och Gusum. Saneringen är avslutad i Valdemarsviken, fabriksområdet och PCB-deponin i Gusum samt sågverket i Ringarum. I Gusumsån pågår fortsatt saneringsarbete under 2015. Kommunen har varit huvudman för projekten i Gusum och Valdemarsviken och finansieringen har kommit från Naturvårdsverket. Genom dessa projekt har kommunen skaffat sig gedigen kunskap inom sanering

av förorenad mark. Dessutom har kommunen förbättrat minskat spridningen av miljögifter i framför allt Gusumån och havet. Mer om dessa saneringsprojekt står att läsa i tätortsplanerna för Valdemarsvik (3.7) respektive Gusum (3.8).

Efter de omfattande saneringsprojekten i Gusum och Valdemarsviken avslutats återstår tre objekt av klass 1 i kommunen, samtliga i Gusum-området. I databasen finns även 18 objekt av klass 2 registrerade, för vilka åtgärd inte har påbörjats. Det är objekt av riskklass 1 och 2 som länsstyrelsen prioriterar för utredning av saneringsbehovet. Gräsdalen (klass 1) i norra Gusum finns även upptagen på länsstyrelsens lista över de områden i länet som prioriteras högst för sanering. Objekt av klass 1 för vilka sanering ännu inte påbörjats finns markerade på karta i bilaga 14.

Kommunens djupa kunskap inom sanering av förorenad mark skapar goda förutsättningar för fortsatta satsningar för att möjliggöra sanering av fler förorenade områden, både i egen regi och genom att stötta företag och markägare med saneringsskyldighet.

Figur 5:30. Grännäs deponi som utgör upplag för massor från saneringen av Valdemarsviken.

Kommunens ställningstaganden (förorenade områden):

- Kommunen bör inhämta kunskap om förorenade områden som underlag vid framtida planläggning
- Kommunen ska arbeta för att de som förorenat tar ansvar för efterbehandlingen
- Kommunen ska vara drivande för att få till stånd efterbehandling av områden där ansvarig för föroreningen saknas.
- Kommunen ska i sin roll som tillsynsman förebygga att ytterligare områden förorenas.
- Kommunen ska bidra med sin erfarenhet och kunskap kring sanering i regionala samarbeten och andra sammanhang.

Klimatanpassning

Enligt PBL (Plan- och bygglagen) ska kommunerna i samband med lämplighetsprövningen i översiktsplaner, detaljplaner och bygglovsärendena ta hänsyn till klimatförändringen och dess konsekvenser. Klimatförändringarna kommer att påverka planeringen på olika sätt. Åtgärder för att anpassa oss till ett förändrat klimat kommer att behövas. Vid planläggning och i ärende om bygglov ska bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet utifrån risken för olyckor som ras, skred eller översvämning.

Klimatförändringar

Det framtida klimatet i Östergötlands län fram till år 2100 har prognostiserats av SMHI (ref: SMHI, "Framtidsklimat i Östergötlands län – enligt RCP-scenarier"). Prognoserna baseras på klimatscenarier definierade av FN:s klimatpanel (IPCC). Temperaturen väntas stiga med 3 – 5 grader fram till år 2100 jämfört med normalåret 1961–1990. Förändringen är något större i länets östra del än i väster och den största temperaturökningen sker under vintermånaderna. Årsmedelnederbörden i Östergötlands län var under perioden 1961–1990 613 mm. Nederbörden väntas öka 10–20 procent till i slutet av seklet. Scenarierna visar även på en tydlig ökning av maximala dygnsnederbörden, vilket är ett mått på skyfall, som ökar med 20 procent fram till år 2100. Länets största förändring i total dygnsmedeltillrinning med återkomsttid 100 år uppkommer i området runt Valdemarsvik, där ökningen beräknas bli 20–35 procent fram till år 2100. Rapporten visar även att de torra perioderna kommer bli längre.

Klimatförändringarna kommer att leda till att skyfall blir allt vanligare och inträffar med allt större intensitet. Som en följd av detta kommer ras och skred samt översvämningar bli allt vanligare. Dessutom kommer havsnivån att höjas och stormar som medför höga vattenstånd och vågor blir vanligare, vilket ökar risken för olyckor. För att minska konsekvenserna av detta krävs att kommunen vidtar förebyggande åtgärder. Längre torra perioder kommer att få negativa konsekvenser för

dricksvattenförsörjning och jordbruk samt att risken för skogsbränder kommer öka.

Värmeböljor

I och med att klimatet förändras kommer värmeböljor att bli vanligare. Värmeböljor leder till en ökad dödlighet, särskilt för utsatta grupper. Värmeböljorna kommer dessutom att bli kraftigare och längre vilket ställer högre krav på samhället vid planering av förebyggande anpassningsåtgärder. Vegetation och vatten i stadsmiljön har en avkylande effekt som genererar lägre temperatur och högre luftfuktighet. För Valdemarsvik är denna problematik hanterbar, genom att det finns en stor andel grönska och även vatten som bidrar till att dämpa höga temperaturer.

Ras och skred

Ras och skred kan uppstå både av naturliga orsaker och på grund av människans påverkan på naturen. Störst risk för skred och ras är det i jordslänter som innehåller jordlager med låg hållfasthet och i bergsslänter med svagheter i berggrunden (Nisser-Larsson, 2010).

Risken för skred har i samband med saneringen av Valdemarsviken bedömts vara stor inom Valdemarsviks centrala delar. Sedan dess har förebyggande åtgärder i form av omfattande stabiliseringsarbeten utförts vilket förbättrat förhållandena avsevärt. Risken för ras och skred bedöms dock fortfarande som hög inom vissa områden.

Längs Valdemarsviken finns särskilda risker genom att förorenad mark förekommer i ras- och skredkänsliga områden. Därför finns restriktioner för hur marken kring viken får belastas, restriktionerna redovisas i figur 3:24.

Översvämningar

Risken för översvämningar till följd av skyfall ökar i ett framtida klimat. Skador på fastigheter till följd av översvämningar kan innebära stora kostnader för kommunen eller fastighetsägare. Om en skada uppstår på bebyggelse till följd av översvämning har kommunen skadeståndsansvar i 20 år efter att bygglov givits. Det finns även risk att lågt liggande infrastruktur inte fungerar vid översvämning. Idag har kommunen ansvar för att säkra att

marköversvämningar inte inträffar vid nederbörd upp till ett 10-årsregn, men det finns förslag på att detta ska ökas till 100-årsregn. Det blir mycket svårt och kostsamt att dimensionera ett ledningsnät för så kraftiga regn. Ytor som kan ta emot extrema regnmängder behöver därför finnas i tätorter och på landsbygden.

De små vattendragen Fifallaån och Vammarsmålaån har båda sitt utlopp till havet i centrala Valdemarsvik. Den naturliga flödesdämpningen har minskat i avrinningsområdet på grund av utdikning av mossar och andra åtgärder. Det ger en snabb tillrinning till huvudvattendragen och vattnet når på kort tid Valdemarsviks kulvertar. Där däms flödena vilket har orsakat översvämningar i centrala Valdemarsvik. Underdimensionerade trummor längre upp i systemet skapar även dämningar längs vägen. Ett flertal åtgärder har vidtagits i dagvattensystemet för att minska problemen. Extra dagvattenledningar har lagts ner för att öka kapaciteten i vissa bostadsområden. Trummor har dimensionerats om och i Vammarsmålaån har dessutom ytterligare trummor lagts genom den gamla banvallen väster om Valdemarsvik. Kommunen har köpt upp fastigheter med översvämningrisk i syfte att ändra markanvändningen till icke översvämningsskänslig mark, så som båtuppställningsplats. Utförda åtgärder har minskat problemen avsevärt och idag är det troligen främst där Fifallaån kulverteras i nordvästra delen av Valdemarsvik som problem fort farande uppstår. För att helt undvika översvämningsskänslig mark i samband med extrema nederbördsintensiteter krävs dock åtgärder för att minska flödet i ån. Kommunen arbetar med att söka tillstånd för att skapa dämningar vid de utdikade mossarna högre upp i Fifallaån, från vilka det maximala utflödet kan regleras.

Länsstyrelserna i Mellansverige tog 2006 fram skriften "Översvämningsskänslig mark i fysisk planering, rekommendationer för markanvändning vid nybebyggelse" för hur kommunerna vid fysisk planering bör ta hänsyn till översvämningsskänslig mark. Rekommendationerna avser nybyggnation och utgår från 100-årsflöde och beräknat högsta flöde i vattendrag, men är applicerbart även för havsnivåhöjning.

De redogör för var man kan bygga utan att vidta förebyggande åtgärder med avseende på höga flöden. Rekommendationerna utgör en utgångspunkt till Valdemarsvik kommuns ställningstagande rörande översvämningsskänslig mark och nybyggnation. Sammanfattningsvis innebär länsstyrelsernas rekommendationer att:

- Ingen bebyggelse, undantaget garage, uthus och liknande bör tillåtas inom områden som hotas av 100-årsflöde/- (stor sannolikhet).
- Endast byggnader av lägre värde, enstaka småhus, mindre industrier med liten miljöpåverkan samt vägar med förbifartsmöjligheter bör tillåtas inom områden som hotas av högsta dimensionerade flöde (10 000-årsflöde) (viss sannolikhet).
- Endast i områden som inte hotas av översvämningar (låg sannolikhet) tillåts sammanhållen bostadsbebyggelse, skolor, riksvägar, industriområden och andra samhällsfunktioner av betydande vikt.

Länsstyrelserna framhåller att vid avsteg från dessa ska en riskanalys och förebyggande åtgärder vidtas för att minska konsekvenserna av en översvämning.

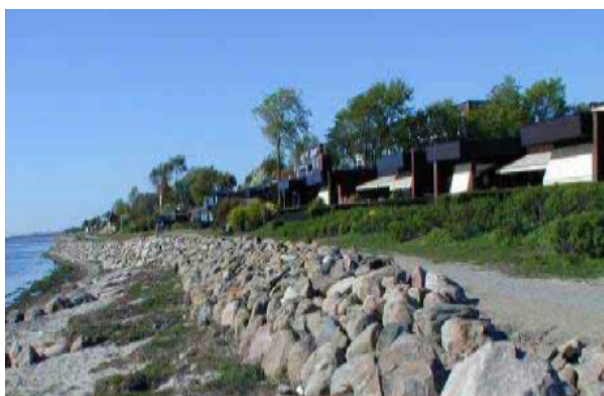
Havsnivåhöjning

Valdemarsviks läge vid kusten gör kommunen känslig för framtida hög havsnivå. I december 2012 publicerade SMHI en kunskapssammanställning om havets framtida nivåer i ett hundraårsperspektiv (ref: SMHI, "Framtidens havsnivåer i ett hundraårsperspektiv - kunskapssammanställning 2012"). Den globala höjningen år 2100 är beräknad av SMHI till +1 m (jämfört med år 1990, som används som referensår). I Valdemarsvik motverkas höjningen av havsnivån av landhöjningen som är ca 3–4 mm/år. När landhöjningen beaktas blir den lokala nettohöjningen av havsnivån (jämfört med år 1990) 0,6 meter år 2100. Vid extremvattenstånd vid samma tidpunkt bedöms vattennivån uppgå till 1,6–2,6 meter över normalvattenståndet år 1990. Det får anses vara stor sannolikhet att 2 meter höjning nås och viss sannolikhet att 2,6 meter höjning nås vid extrema vattenstånd år 2100.

Kommunen har låtit genomföra en havs havsnivåhöjningsanalys som visar att stora delar av centrala Valdemarsvik ligger under 2,6 meter över havet och därmed riskerar att påverkas vid framtida höjning av havsnivån. Även delar av Gryt-Fyrudden, Skeppsvikenområdet och skärgården ligger låglänt och riskerar att påverkas. För att kunna utveckla centrala Valdemarsvik och övriga delar utan att riskera stora problem med översvämningar från havet i framtiden, krävs därför att hänsyn tas vid planering och att åtgärder vidtas vid byggnation. En åtgärd som redan vidtagits är att kajkanten i centrala Valdemarsvik höjts 40 cm.

Ny bebyggelse byggs normalt för att kunna stå kvar i väl över 100 år. Det är därför rimligt att nya bostäder byggs med en grundläggningshöjd så översvämningsskador undviks även om 100 år. För samhällsviktiga funktioner är det dessutom rimligt att en säkerhetsmarginal hålls så översvämning undviks även på längre sikt och även om havsnivåhöjningen visar sig bli högre än dagens klimatkalkyler visar. Det är endast få klimatscenarier som sträcker sig längre fram i tiden än år 2100. Det är dock troligt att havsnivåhöjningen kommer fortsätta efter år 2100 vilket ytterligare motiverar att en säkerhetsmarginal används samt att uppdatera grundläggningarnivåer då ny kunskap om klimatförändringar presenteras.

I kommunens ställningstaganden redogörs för de ställningstaganden kommunen vidtar för att möjliggöra en säker utveckling av kommunens låglänta områden.

Figur 5:31. Strandskoning för att förhindra erosion. Erosionrisken ökar med höga havsnivåer.

Åtgärder

Åtgärder för klimatanpassat byggande kan delas upp i tre strategier: reträtt, försvar och attack. Dessa är lämpliga för att undvika översvämning från både vattendrag och hav.

- Reträtt innebär att bara bygga där det är ”översvämningssäkert”, det vill säga på mark som inte översvämmas ens vid extremvattenstånd på 100 års sikt. För Valdemarsvik innebär det en grundläggningnivå på cirka 3 meter över nuvarande medelvattenstånd.
- Försvar innebär att vidta skyddsåtgärder som förhindrar översvämning genom att vattnet stängs ute från exploateringsområdena. Exempel på skyddsåtgärder kan vara invallningar eller ny höjdsättning av mark. När kajkanter höjs kan kanten anläggas i trappsteg mot vattnet, för att skapa tillgänglighet även vid låga vattenstånd.
- Attack innebär att vattnet vid översvämningar ses som en möjlighet för ny arkitektur och stadsplanering. Vattnet blir då en del av miljön, som är anpassad till att vara täckt av vatten vid tillfällena. Inom riskområde för översvämning byggs vattentäta konstruktioner eller byggnader på pelare som kan tillåtas översvämmas vid tillfällena med höga vattenstånd. Vissa gräsmattor och gångstigar är exempel på ytor som kan tillåtas svämma över, för att öka ytan som kan omhänderta vattnet.

Nedan och på följande sida visas några exempel på åtgärder som följer strategierna Försvar och Attack.

Figur 5:32. Exempel på försvar, en kaj- eller havskant kan anläggas i form av en trappa för att skapa tillgänglighet till havet samtidigt som landområdet höjs upp och skyddas. Om husgrunderna byggs översvämningssäkert kan gräsmattan tillåtas översvämmas vid extrema vattenflöden. Foto: Monica Engman

Figur 5:33. Exempel på försvar. En vall hindrar vattnet från att nå vägen, samtidigt utgör vallen cykelbana och promenadstråk med vacker vy över vattnet. Foto: Karlstad kommun

Kommunens ställningstaganden (klimatanpassning havsnivåhöjning):

- Enklare byggnader så som uthus får anläggas utan anpassning till framtida havsnivåer.
- Bostäder och samhällsfunktioner av mindre vikt måste anläggas med lägsta grundläggningshöjd på minst 2,5 m över nuvarande medelhavsnivå, alternativt anpassas byggnadstekniskt för att klara motsvarande havsnivå.
- Anläggningar med viktiga samhällsfunktioner så som sammanhållen bostadsbebyggelse, skolor, riksvägar, industriområden måste anläggas med lägsta grundläggningshöjd på minst 3 m över nuvarande medelhavsnivå, alternativt anpassas byggnadstekniskt för att klara motsvarande havsnivå.
- Kommunen kommer fortlöpande uppdatera sitt förhållningssätt i de framtida prognoserna för havsnivåhöjningen.

Klimatanpassning generellt:

- Ta fram handlingsplaner för klimatanpassning inom de förvaltningar, kommunala bolag och interna verksamheter som påverkas genom förebyggande arbete eller vid en eventuell översvämning.
- I samband med detaljplanläggning, kartlägg alltid klimatrelaterade risker vid planering av ny bebyggelse.
- I samband med detaljplanläggning, reservera ytor för att skapa bättre förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvatten och byggande av fördröjningsmagasin.
- Prioritera arbetet med att förebygga och hantera extraordinära händelser; häftiga regn, översvämningar, skred, höga dagvattenflöden och dess påverkan på förorenade områden, deponier, miljöfarlig verksamhet samt kommunaltekniska anläggningar.
- Skapa/bevara områden med öppna vattenytor eller sammanhängande grönstrukturer som kyler/dämpar värmen i tätare bebyggelse. Bibehålla och stärka grönstrukturen genom att plantera fler träd i tätorterna.
- Planlägga ras-, skred- och erosionskänslig mark på ett sätt som förhindrar och inte ökar den risk som redan finns. Ställa fördjupande krav på utredning i samband med fördjupade ÖP och detaljplaner i de områden som utgör skredriskområden.
- Planlägga mark som riskerar att översvämmas, vid höga flöden i vattendrag eller vid skyfall, på ett sätt som förhindrar och inte ökar den risk som redan finns. Ställa fördjupande krav på utredning i samband med fördjupade ÖP och detaljplaner i de områden som utgör riskområden vid översvämning.
- Följa de riktlinjer som tagits fram i VA-planen gällande klimatanpassning av dagvatten, vatten och avlopp.

Saltvatteninträngning

Vid borring av brunnar finns risk för saltvatteninträngning. Saltvatteninträngning kan även ske vid för stort vattenuttag i befintliga brunnar. Risken finns både längs kusten och i inlandet då det finns relict saltvatten i berggrunden, vilket lagrats från tidigare stadier av Östersjöns utveckling. Om saltvatten tränger in kan det skada även kringliggande brunnar och det kan ta 20-30 år innan skadan reparerats.

Områden som uppfyller någon av följande kriterier bedöms ha hög risk för saltvatteninträngning, enligt en studie utförd i norra delen av skärgården (Aronsson, 2013):

- brunnar med djup > 80 m
- avstånd från strandlinjen < 100 m
- platsens höjd över havet < 10 m

För att undvika att brunnar borras för djupt är nyanläggning av grundvattentäkter reglerat i Valdemarsviks kommuns lokala hälsoskydds-föreskrifter (Länsstyrelsen 05FS 1988:26). Dessa innebär anmälningsplikt för brunnar inom avgränsade områden (se karta i Bilaga 14). Inom samma områden regleras också tillståndsplikt att anlägga anordning som utnyttjar mark, yt- eller grundvatten som värmekälla eller värmemagasin, dvs energibrunnar eller borrhål för bergvärme.

Klimatförändringarna gör att risken för saltvatteninträngning bedöms öka i framtiden, bland annat på grund av minskad nybildning av grundvatten sommartid. Det kan därför finnas risk för saltvatteninträngning även utanför de i föreskrifterna avgränsade områdena.

Strålning

Människan utsätts ständigt för joniserande strålning. Huvuddelen av strålningen kommer från

naturliga strålkällor - radon i inomhusluft och strålning från marken. Strålning från marken kommer främst från sönderfallen av de naturligt förekommande grundämnena kalium, uran och torium. Halterna av dessa ämnen varierar i berggrunden och jordlagren vilket gör att strålningen varierar från plats till plats.

Markradon

Radon i inomhusluften i bostäder är den näst vanligaste orsaken till lungcancer (efter tobaksrökning) och orsakar varje år 500 lungcancerfall i Sverige. Radon i inomhusluft kan komma från marken, från byggnadsmaterialet eller från vatten, där markradon är den vanligaste källan. Halterna av radon i marken är alltid så höga att gällande gräns- och riktvärden kan överskridas i en byggnad om konstruktionen är otät, men risken är högre i så kallade högriskområden. Dessa förekommer i många delar av kommunen och presenteras på karta i bilaga 14. För att säkerställa att radon inte finns i hälsoskadliga nivåer i bostäder bör radonmätning utföras i befintliga bostäder och vid nybyggnation bör radonsäkert byggande tillämpas.

Radon kan finnas i dricksvatten, speciellt i vatten från bergborrade brunnar. Radon i vatten övergår lätt till inomhusluften när man använder vattnet. Höga radonhalter i dricksvatten förekommer i regionen, men är inte vanligt (SGU, 2013:01). Halterna i vatten beror mycket på lokala förutsättningar så som sprickor i berggrunden på platsen för brunnen, vilket gör att mätning krävs i varje enskild brunn för att säkerställa att vattnet inte innehåller hälsofarliga nivåer av radon. För att minska risken för höga radonhalter bör brunnar inte borras ner till berg om så inte krävs, då jordlager har en avskärmande effekt mot radon.

Kommunens ställningstagande (saltvatteninträngning):

- Kommunen ska aktivt informera om risker med saltvatteninträngning i samband med bygglovsgivning och andra tillståndsärenden inom riskområden i syfte att undvika saltvatteninträngning.
- Avgränsning av befintliga restriktionsområden ska ses över så de omfattar områden som kan komma att utsättas för saltvatteninträngning vid framtida klimateffekter.
- Till dess att restriktionsområdena reviderats ska platsspecifika bedömningar göras vid tillståndsgivning och anmälningsärenden för brunnar.

Magnetfält

Sedan 2002 finns referensvärden (rekommenderade maxvärden) för allmänhetens exponering för magnetfält. Syftet med referensvärdena är att skydda allmänheten mot kända hälsoeffekter vid exponering för magnetfält.

Myndigheterna som har ansvar för hälsofrågor med anknytning till magnetfält ger följande rekommendationer vid samhällsplanering och byggande, om de kan genomföras till rimliga kostnader:

- Sträva efter att utforma eller placera nya kraftledningar och andra elektriska anläggningar så att exponering för magnetfält begränsas.
- Undvik att placera nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.
- Sträva efter att begränsa fält som starkt avviker från vad som kan anses normalt i hem, skolor, förskolor respektive aktuella arbetsmiljöer.

Vid framtida planering och byggnation ska hänsyn tas till elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter. Enligt dessa ska säkerhetsavståndet till byggnad från spänningsförande ledare vara minst 6 meter från yttersta fasen för en 40 kV-ledning och minst 10 meter för en 130 kV-ledning.

Kraftledningsnätet brukar indelas i stamnät (400-220 kV), regionnät (130-70 kV) och lokalnät (20-0,4 kV). I Valdemarsviks kommun finns en ledning som tillhör regionnät och skär nord-sydligt genom hela kommunen. I övrigt finns endast lokala nät.

Djurhållning

Risker till följd av djurhållning redogörs för i avsnitt 5.1.

Farligt gods

Europaväg E22 samt i Valdemarsvik samhälle även infarten från E22 (Gamla riksvägen), Storgatan samt Norrgatan utgör rekommenderade transportleder för farligt gods (Holmgren, 2009), se Bilaga 13. Enligt översiktlig statistik från MSB 2006 (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) transporteras årligen nästan 20 kton farligt gods på väg E22 genom kommunen. Endast drygt 0,5 kton transporteras till eller från kommunen, resterande passerar endast igenom. Merparten består av drivmedel och andra brandfarliga vätskor, medan resterande består av brandfarliga gaser och giftiga, smittförande, frätande och andra farliga ämnen och föremål. Utöver rekommenderade vägar för farligt gods transporteras farligt gods i mindre skala på vägar som leder till exempelvis bensinstationer och industrier som nyttjar varor som klassas som farligt gods. Det finns inga vägar med förbud mot farligt gods inom kommunen (Trafikverket, 2012).

Inom en 150 meter bred buffertzoon från rekommenderade leder ligger inga naturområden med höga naturvärden ur ett nationellt perspektiv (klass 1) enligt kommunens naturvårdsprogram. Tre områden med höga naturvärden ur ett regionalt perspektiv ligger inom zonen; en våtmark och ett skogsbete vid Ursätter samt Strolångens sydände. Dessutom finns 14 områden med höga värden ur ett kommunalt perspektiv (klass 3) och fem områden med höga värden ur ett lokalt perspektiv (klass 4). Inga grundvattenförekomster eller skyddsområden för vattentäkter ligger inom zonen på 150 meter. Däremot korsar E22 Gusumsån, Vammarsmålaån och tillflödet till Rånen och passerar nära Strolången och Rammsjön. I centrala Valdemarsvik går den rekommenderade transportleden längs Fifallaån. I centralorten finns även tät bostadsbebyggelse, skola, vårdcentral och idrottsanläggning mycket nära

Kommunens ställningstaganden:

- Kommunen ska ställa krav på radonsäkert byggande vid nybyggnation i områden med förhöjd risk för markradon.
- Vid planering av bebyggelse ska säkerhetsavstånd hållas om minst 6 meter från 40 kV-ledningar och minst 10 meter för en 130 kV-ledningar.

vägen (Holmgren, 2009). Enligt Fastighetskartan finns 569 hus inom 150 meter från rekommenderad väg för farligt gods, varav 68 stycken längs E22 och 501 stycken inom eller längs infarten till Valdemarsvik. Räddningstjänsten i Östra Götaland har i samverkan med medlemskommunerna tagit fram en handlingsplan för skydd mot olyckor, som reglerar agerandet vid en olycka. För det förebyggande arbetet i form av fysiska barriärer och andra typer av skydd finns ingen kommunal handlingsplan.

Kommunen arbetar med en differentierad syn på risker från farligt gods, enligt rekommendationer från Räddningstjänsten i Östra Götaland, där riskhänseendet är relaterat till verksamhetens art och lokalisering. Kommunen ska som utgångspunkt utgå från följande skyddsavstånd vid bygglovsärenden och detaljplanering:

< 50 meter	bebyggelsefritt,
50-100 meter	arbetsplatser, kontor, lager och kommunikationscentra,
100-200 meter	bostäder, hotell, köpcentrum och mindre samlingslokaler,
> 200 meter	skolor, idrottsanläggningar, vårdboende och större samlingslokaler.

Vid avsteg från ovanstående skyddsavstånd ska en riskanalys genomföras. Särskilt viktigt är det att riskanalyser görs för känsligare verksamheter som boende, förskolor och vårdboenden. Riskanalysen ska visa på om riskerna är:

- acceptabla
- acceptabla med riskreducerande åtgärder
- oacceptabla, byggärendet eller detaljplanen går inte genomföra med den föreslagna utformningen.

Räddningstjänsten ska som sakkunnig remissinstans kontaktas i ett tidigt skede.

Kommunens ställningstaganden:

- Kommunen hänvisar generellt till det handlingsprogram som finns upprättat 2016-01-21 enligt lagen om skydd mot olyckor (2003:778).
- Riskbedömning utförs vid bygglovsärenden och detaljplanering gällande samhällsviktiga och känsliga funktioner så som skolor, förskolor, vårdanläggningar och äldreboenden i närheten av rekommenderade leder för farligt gods.

Figur 5:33. Stenmur

6. Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) bedömer vilka konsekvenser planförslagen bedöms orsaka miljön, så väl positiva som negativa. Miljökonsekvensbeskrivningen inriktar sig främst på att bedöma påverkan på nationella värden; miljömål, riksintressen och övriga skyddade områden. Avsnittet inrymmer även en beskrivning av översiktsplanens ekonomiska och sociala konsekvenser.

6.1 Icke-teknisk sammanfattning

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) bedömer vilka konsekvenser planförslaget orsakar miljön, såväl positiva som negativa. MKB:n inriktar sig främst på att bedöma påverkan på nationella värden: miljömål, riksintressen och övriga skyddade områden.

Utöver konsekvenser för miljön omfattar MKB:n även de sociala och ekonomiska konsekvenser översiktsplanen bedöms medföra. Bedömningen görs på en lokal till regional skala. I tabellen nedan finns en sammanfattning av bedömda miljökonsekvenser för översiktsplanen. Stora negativa konsekvenser finns inte med i skalan då det inte bedömts finnas.

Tabell 6:1. Sammanfattning av bedömda miljökonsekvenser. Grönt = positiv konsekvens, blått = ingen konsekvens, gult = liten negativ konsekvens/måttlig negativ konsekvens, vitt = ej bedömt

	Planförslaget	Nollalternativet	Alternativ lokalisering och utformning
		Beskriver nuläget och hur kommunen kan se ut vid mållåret 2040 om ÖP:n inte genomförs.	Beskriver potentiella utbyggnadsområden som avfärdats pga för stor påverkan.
Naturmiljö (biologisk mångfald, växt- och djurliv)	Strategisk placering av utbyggnadsområden på landsbygden innebär påverkan på få skyddade områden.	Exploatering sker mer spontant och innebär därmed risk för att naturmiljöer påverkas.	Exploatering av utbyggnadsområden medför ingrepp i lokala och regionala naturvärden.
Kulturmiljö (kulturarv, forn- och kulturlämningar)	Strategisk placering av utbyggnadsområden i tätort och på landsbygden innebär påverkan på få skyddade områden.	Exploatering sker mer spontant och innebär därmed risk för att kulturmiljöer påverkas.	Inga alternativa lokaliseringar har studerats med avseende på kulturmiljöer.
Landskapsbild	Ej betydande miljöpåverkan.	Ej betydande miljöpåverkan.	Ej betydande miljöpåverkan.
Materiella tillgångar, befolkning och bebyggelse	Strategisk placering av utbyggnadsområden i tätort och på landsbygden innebär möjlighet till samutnyttjande av ny och befintlig infrastruktur och tjänster.	Spontan exploatering försvårar möjlighet till samutnyttjande av ny och befintlig infrastruktur och samhällstjänster.	Strategisk placering av utbyggnadsområden i tätort och på landsbygden innebär möjlighet till samutnyttjande av ny och befintlig infrastruktur och tjänster.
Människors hälsa, rekreation och friluftsliv	Fler får enkel tillgång till natur- och kulturområden genom att utbyggnadsområden placeras strategiskt.	Exploatering sker mer spontant och innebär därmed att risk finns att tillgång till natur- och kulturområden inte beaktas i samband med exploatering.	Exploatering av utbyggnadsområden medför ingrepp i lokala och regionala naturvärden. Se även planförslaget.
Luft och klimat	Strategisk placering av utbyggnadsområden i tätort möjliggör energieffektiv uppvärmning och tillgång till kollektiva transportalternativ	Spontan exploatering minskar möjlighet till samordning av infrastruktur, kollektiva transportalternativ och energieffektiv uppvärmning.	Se planförslaget.
Mark	Ej betydande miljöpåverkan.	Ej betydande miljöpåverkan.	Ej betydande miljöpåverkan.
Vatten	Ej betydande miljöpåverkan.	Ej betydande miljöpåverkan.	Ej betydande miljöpåverkan.

6.2 Om miljöbedömning av översiktsplanen

Bakgrund och planprocess

Syftet med miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planer så att hållbar utveckling främjas. Alla översiktsplaner ska miljöbedömas eftersom de anger förutsättningarna för kommande tillstånd för sådana verksamheter eller åtgärder som omfattas av tillståndsplikt eller anmälningsplikt (Förordning om MKB §4.2a). Sådana tillstånd kan avse t. ex. markexploateringar, byggande och tekniska försörjningssystem och i en översiktsplan finns alltid förutsättningar för sådana med. Övergripande princip är att en översiktsplan därmed kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Inom ramen för miljöbedömningen ska en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, tas fram. MKB:n ska underlätta förståelsen av översiktsplanen och visa på den betydande miljöpåverkan som kan uppstå till följd av att planen genomförs. Det ska också framgå i MKB:n vilka åtgärder som föreslås för att förebygga och minska negativ miljöpåverkan.

Bedömning av sociala och ekonomiska konsekvenser styrs av 3 kap 6 § Plan- och Bygglagen.

Översiktsplaner är planer av övergripande karaktär. Därför hålls redovisningar i en MKB till en översiktsplan på en motsvarande, övergripande nivå. Mer detaljerade analyser och beskrivningar av konsekvenser görs i efterföljande planskeden, till exempel i detaljplaneskedet.

Avgränsning

Miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning baseras på en behovsbedömning som diskuteras i samråd med länsstyrelsen.

Tidsmässig avgränsning

Den tidsmässiga avgränsningen är densamma som tidshorisonten för ÖP:n, det vill säga fram till år 2040.

Geografisk avgränsning

Den geografiska avgränsningen utgörs av kommungränsen samt i viss mån områden utanför kommunens gränser som kan påverkas av aktiviteter som sker inom kommunen. För Valdemarsvik utgörs dessa så kallade influensområden av närliggande havsområden.

Saklig avgränsning

Enligt miljöbalken ska den miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som redovisar en miljöbedömning av en översiktsplan innehålla en beskrivning av den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma med avseende på biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter.

Sociala konsekvenser har avgränsats till att omfatta aspekter på god bebyggd miljö som i huvudsak berörs i avsnitt 3.2, och rymmande frågor som har med omsorg, service, trygghet, identifikation, hemkänsla, trivsel, fohälsa, jämställdhet och integration att göra.

De ekonomiska aspekterna som berörs rör i huvudsak det allmänna, det vill säga kommunala och statliga investeringar. De utgår ifrån de i översiktsplanen föreslagna åtgärderna, framför allt infrastruktur och andra allmänna investeringar. Konsekvenser för näringslivet och enskilda bedöms mycket översiktligt, eftersom osäkerheten är stor i de bedömningarna.

Både sociala och ekonomiska konsekvenser framställs som tänkbara konsekvenser,

eftersom det är omöjligt att bedöma i vilken omfattning och inom vilket tidsintervall som översiktsplanen kommer att genomföras.

I MKB:n bedöms betydande miljöpåverkan i förhållande till nollalternativet. I tabell 6:1 redovisas vilka miljöaspekter som i inledande skede bedömts kunna påverkas betydande och därför omfattas av MKB. Påverkan kan vara både positiv och negativ. I tidiga skeden kan det vara svårt att avgöra vad som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Det gäller

både tidigt i MKB-processen och i översiktliga planer kontra detaljplaner. Därför har ett stort antal aspekter inkluderats i MKB-processen och miljöbedömts i MKB. För flertalet aspekter har resultatet dock visat att konsekvenserna är små och miljöpåverkan inte betydande. Dessa har markerats som möjlig betydande miljöpåverkan i tabell 6.2. Eftersom miljökonsekvenser endast bedöms översiktligt i ÖP:n kan bedömningarna komma att revideras i mer detaljerade planeringsfaser.

Tabell 6:2. Tabell över miljöaspekter som bedömts kunna få betydande miljöpåverkan, positiv eller negativ, vid genomförandet av översiktsplanen. Det är dessa aspekter som inkluderats i MKB. B = betydande miljöpåverkan, (B) = möjlig betydande miljöpåverkan.

	Tätorts- utveckling	Landsbygds- utveckling	Skärgårds- utveckling	VA-plan	Bevarande- områden och restriktioner
Naturmiljö (biologisk mångfald, växt- och djurliv)	B	(B)	B	B	B
Kulturmiljö (kulturarv, forn- och kulturlämningar)	(B)	(B)	(B)		B
Landskapsbild		(B)	(B)		B
Materiella tillgångar, befolkning och bebyggelse	B	B	B	B	B
Människors hälsa, rekreation och friluftsliv	(B)	(B)	(B)	B	B
Luft och klimat	(B)		(B)	B	B
Mark	(B)	(B)	(B)		B
Vatten	(B)	(B)	(B)	B	B

6.3 Alternativredovisning

Vid en miljöbedömning ska alltid flera alternativa miljöbedömas. För Valdemarsviks ÖP miljöbedöms följande alternativ:

- Planförslaget: förslaget beskrivs i kapitel 3 och i bilaga 1-5 när det gäller utbyggnadsplaner och kapitel 4-5 när det gäller hänsynstaganden och inriktningsmål.
- Nollalternativet: definieras i MKB. Förslaget utgör en framtidsbeskrivning av hur kommunen kan se ut år 2040 om den föreslagna utvecklingen i översiktsplanen inte kommer till stånd.
- Alternativ lokalisering: alternativet skiljer sig från planförslaget genom att de förslag på utbyggnadsområden som förkastats under arbetet med ÖP kvarstår.

Målåret för samtliga miljökonsekvensbedömningar är 2040.

Nuläget

Nuläget i Valdemarsviks kommun beskrivs i detalj i kapitel 1-5. De största miljöproblemen som Valdemarsviks kommun har i nuläget rör:

- Vattenkvalitet gällande främst övergödning av sjöar, vattendrag och hav.
- Markföroreningar (men sanering pågår).
- Översvämningsrisker, framför allt i centrala Valdemarsvik.

Kommunens starka sidor är naturskönt boende, turism och friluftsliv.

Då kommunen har begränsade ekonomiska resurser samt är liten och glest befolkad har kommunen idag små möjligheter att lägga stora resurser på att åtgärda dessa miljöproblem.

Planförslaget

Planförslaget beskrivs i detalj i kapitel 3-5. I kapitel 3 beskrivs utbyggnadsområden och hur kommunen ska kunna uppfylla den vision inför 2025 som tagits fram inför planarbetet och presenteras i kapitel 2. I kapitel 4 beskrivs hur

kommunen ska prioritera mellan olika riksintressen och hur ÖP:n förhåller sig till miljömålen. I kapitel 5 beskrivs kommunen i förhållande till olika miljöaspekter och riksintressen och här anges kommunens ställningstaganden i förhållande till dessa. Dessa ställningstaganden som presenteras i färgade rutor i kapitel 3-5 är att betrakta som åtgärder för att undvika eller minska miljöpåverkan. I kapitel 5 beskrivs även kommunens tillgodoseenden av berörda riksintressen som också är att betrakta som åtgärder för minskad miljöpåverkan.

Nollalternativet

Nollalternativet beskriver hur kommunen kan se ut vid målåret 2040 om översiktsplanen inte genomförs. Nollalternativet utgår från nuläget och kommunens utveckling beskrivs inom ramarna för vad översiktsplanen från 1990 möjliggör.

Utan en ny översiktsplan försvåras den kommunala planeringen, och processerna fördröjs och blir mindre förutsägbara. Översiktsplanen är särskilt viktig i känsliga områden med höga natur- och kulturvärden, där kommunen i ett tidigt skede tar ställning till vilka avvägningar som ska göras inför en exploatering. Känsliga områden sammanfaller ofta med attraktiva miljöer, där människor vill bo. En avsaknad av översiktlig planering kan därför leda till en långsammare utbyggnadstakt, vilket i sin tur kan få följden att inflyttningen till kommunen hämmas. En positiv befolkningsutveckling framställs ofta som en viktig förutsättning för att bibehålla den kommunala servicen i form av skolor, barnomsorg, butiker, äldreomsorg med mera, och att i stort kunna erbjuda en bra miljö för kommuninvånarna. En utarmning av servicen leder å andra sidan till ett ökat resbehov och kan även få en minskande befolkning som följd.

Utan ny översiktsplan saknas en aktuell strategi för utbyggnad av fritids- och permanentbostäder. Därför antas tillkommande bostäder byggas spritt i kommunen, med konsekvenser

så som fördyrande äldreomsorg och sämre möjligheter till kollektivtrafik vilket leder till ökad trafik och negativ påverkan på fler områden med höga naturvärden.

I ÖP90 anges att Gryt-Fyrudden och Skeppsgården ska vara knutpunkter för kommunal service i skärgården. En fortsatt utveckling av Skeppsgården utan en kommunal lösning av vatten- och avloppsfrågan riskerar att öka utsläppen av gödande ämnen till Östersjön till år 2040. Det sviktande befolkningsunderlaget i skärgården och kustlandet medger inte att service delas upp på fler orter.

Minskat befolkningsunderlag innebär mindre resurser för kommunen att åtgärda miljöproblem så som övergödning, markföroreningar och översvänningsproblematik.

Till år 2040 kommer fler klimatförändringar ha hunnit inträffa; medelhavsnivån kan ha ökat och extrema väder är vanligare. Det gör att översvämningar kommer att inträffa. Kommunen har vidtagit några åtgärder för att minska översvänningsrisken i Valdemarsvik med utgångspunkt i den översvänningsutredning som togs fram år 2007 (DHI 2007). Ytterligare åtgärder som är initierade, är baserade på en studie år 2012 (SMHI 2012). År 2040 kan det antas att även övriga åtgärder som utredningen föreslår har vidtagits. Översiktsplanen ger genom att den är politiskt förankrad ytterligare stöd och kraft inför arbetet med strategier och åtgärder när det gäller klimatanpassning. En avsaknad av övergripande mål för planeringen för med sig negativa konsekvenser som längre beslutsprocesser, vilket i förlängningen kan leda till att räddningsåtgärder försvåras, med följden att skador på byggnader, infrastruktur och människor uppstår.

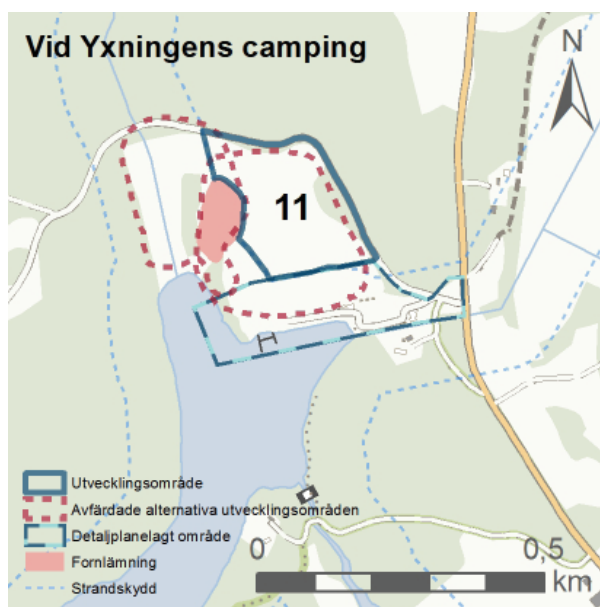
Sammantaget bedöms nollalternativet innebära små förändringar för kommunen. Det innebär få exploateringar, vilket gör att intrång i skyddade områden undviks. Samtidigt innebär nollalternativet att de miljöproblem som finns kanske inte åtgärdas lika effektivt. Dessutom innebär nollalternativet att risker kopplade till klimatförändringar ökar.

Alternativ lokalisering

Arbetet med översiktsplan 2040 har skett integrerat med miljöbedömningen under hela arbetet. Vid utpekande av utbyggnadsområden har det inneburit att varje områdes miljöpåverkan har analyserats utifrån alla aspekter som miljöbalken omfattar. I tidigt skede har områden som ligger på avstånd från tätorter och med dålig infrastruktur valts bort eftersom dessa inte skulle bidra till en hållbar samhällsutveckling. Några av dessa områden ligger vid sjön Ken.

Efter översyn av alla potentiella utbyggnadsområden har några avfärdats på grund av för stor påverkan. Dessa områden utgör en alternativ lokalisering i MKB:n.

Inom ett område i Gusum vid Yxningens camping, som slutligen föreslogs som ett utbyggnadsområde (område 11), har alternativa lokaliseringar prövats (figur 6:1). Området 11 utgörs av åkermark, som ofta bedöms som mer värdefull än skogsmark. Området till väster bedömdes därför under en period vara mer lämpligt för en utbyggnad, då det utgörs av skogsmark. Därefter visade det sig att skogspartiet är sankt och att det dessutom finns fornlämningar, varför valet slutligen åter föll på åkermarken.

Figur 6:1. Alternativt utvecklingsområde vid Yxningens camping.

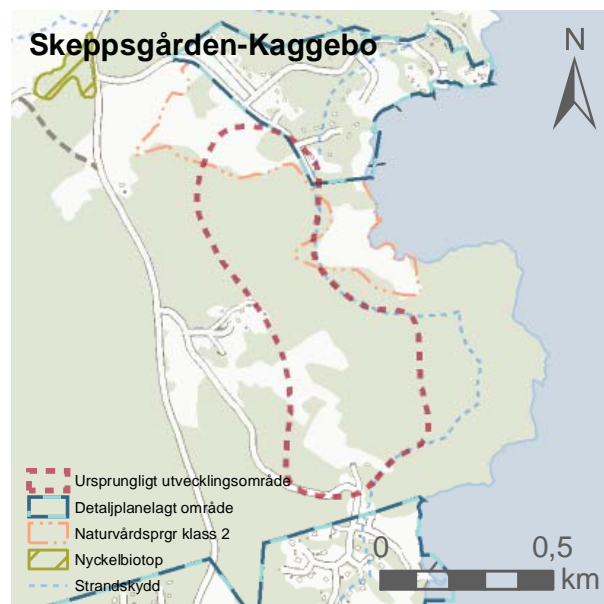
I Ringarum, intill sjön Strolången har alternativa utvecklingsområden flyttats respektive tagits bort för att minska påverkan på boende, spara befintliga naturvärden och en del jordbruksmark, figur 6.2. Genom denna omprioritering bedöms de valda områdena för utvecklingsområden vara bättre anpassade till rådande förhållanden, framför allt genom att undvika utpekade naturvärden.

Figur 6:2. Alternativa utvecklingsområden vid Strolången, Gusum.

I området mellan Skeppsgården och Kaggebo utreddes ett större område för bostäder. Området beslutades dock tas bort som utbyggnadsområde för att i stället bevaras som friluftsområde. I norra delen finns naturområde av klass 2 enligt kommunens naturvårdsprogram.

Sammantaget bedöms de alternativa lokaliseringarna orsaka större miljökonsekvenser än planförslaget när det gäller påverkan på jordbruksmark, frilufts- och naturvärden.

Figur 6:3. Alternativt utvecklingsområde i Skeppsgården.

6.4 Bedömda konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Utbyggnad enligt översiktsplanens förslag kräver ekonomiska investeringar av kommunen, övriga samhället och av enskilda. Utbyggnadstakten generellt beror i stor grad på kommande befolkningsutveckling och privata initiativ i kommunen. Kommunen kommer att behöva göra omfattande investeringar i vägar och utbyggnad av vatten- och avloppsnätet (VA-) om översiktsplanen ska komma att genomföras.

Om de områden som föreslås i översiktsplanen bebyggs, leder det till att kommunens befolkning kan komma att öka. Exempelvis ges Ringarum förutsättningar att utvecklas positivt med fler boende i och med ombyggnaden av förbifart Söderköping och bebyggande av de områden som föreslås i ÖP:n.

Näringslivet ges förutsättningar att utvecklas, genom att mer mark för verksamheter, som till exempel i Syntorp norr om Gusum, och vid infarten till Valdemarsvik föreslås för utbyggnad.

Även besöksnäringen gynnas om en viss andel mark kan upplåtas för exploatering i skärgården. Ett större antal permanentboende och besökare ger förutsättningar att skapa utökad service, vidmakthålla vandringsleder, badplatser och båttrampor samt möjliggör skötsel av värdefulla områden.

Behoven av boende för äldre som framförts kräver också investeringar, oavsett om kommunen eller en privat exploatör är byggherre. Kapaciteten i befintliga anläggningar och lokaler är relativt god inom skola, omsorg, fritidsverksamhet och vård. Investeringar de närmaste åren rör främst ombyggnader. Kommunen bedömer inte att markförvärv behöver göras.

Utbyggnad av allmän VA-försörjning

Åtgärder enligt VA-planen är sannolikt den största investeringskostnaden för kommunen.

De ekonomiska konsekvenserna kommer att bli beroende av vad kommande utredningar utvisar, utbyggnadstakt av bebyggelse, lagkrav och den kommunala budgeten. I VA-planen finns en närmare redogörelse för de åtgärder som föreslås. Ur VA-planen:

De prioriterade åtgärderna i VA-planen är:

- Prioritering av VA-utbyggnad i områden med samlad bebyggelse, som exempelvis Åsvikenlandet.
- Klimatanpassning och begränsning av översvämningar i centralorten.

Den utbyggnad av allmän VA-försörjning som föreslås kan innebära en utbyggnadstakt som är omfattande i förhållande till kommunens storlek. Kommunen bör därför säkerställa att det finns resurser för att genomföra såväl utredning som projektering och genomförande av dessa projekt.

Det bör klargöras om anläggningsavgifterna i nuvarande VA-taxa ger kostnadstäckning, om avgifterna behöver höjas generellt, eller om det finns anledning att tillämpa särtaxa för vissa fastigheter.

Övrig infrastruktur och offentlig miljö

Investeringar kommer att krävas när det gäller vägar och gator, om nya områden tas i anspråk för bebyggelse. Den utbyggnad av IT-infrastrukturen som föreslås kräver också kommunala investeringar. I översiktsplanen framgår även att gång- och cykelnätet bör uppgraderas, liksom att omvårdnad av den offentliga miljön kräver resurser.

Sociala konsekvenser

Översiktsplanens sociala konsekvenser är svåra att förutspå, eftersom den tilltro till framtiden och den utbyggnadstakt som kommunen ger uttryck för i översiktsplanen till hög grad beror på befolkningsutvecklingen och på privata initiativ.

Om utbyggnad sker enligt översiktsplanen, genom i första hand utbyggnad av befintliga orter, finns förutsättningar för att uppnå de kvaliteter som ett mindre samhälle kan ge i form av närhet mellan människor, social gemenskap, trygghet och jämställdhet. Kommunala satsningar på en god utemiljö med exempelvis bra gång- och cykelvägar bidrar till en förbättrad folkhälsa för alla åldersgrupper. Närheten till gemensamma nyttigheter som butiker, vård och kultur främjas också om fler människor kommer att bo i tätorterna, och utnyttja den lokala servicen.

Miljökonsekvenser

Energi och naturresurser

Energi

Valdemarsviks kommuns energiplan pekar ut hur de nationella klimat- och energimålen ska uppfyllas till år 2020. Energieffektivisering och omställning till förnybar energi är kopplat till planen. Energibesparingar är möjliga liksom viss omställning till förnybara energikällor men är generellt avhängigt att de ekonomiska förutsättningarna förbättras. Inom överskådlig framtid förväntas ingen väsentlig utbyggnad ske. Översiktsplanen pekar dock på möjligheten till energihushållningsåtgärder i befintligt bestånd av fritidsbostäder i samband med bygglov.

Effekten av genomförandet av översiktsplanen på produktion och förbrukning av energi bedöms som positiv men liten.

Jordbruksmark

Lantbruksnäringen är av stor betydelse för Valdemarsvik, trots att andelen jordbruksmark i förhållande till skogsmark är liten. Jordbruket har traditionellt medverkat till att skapa de unika värden som finns för natur, kultur och friluftsliv. Kommunen anser det därför vara av stor vikt att rätt förutsättningar ges för att fortsatt kunna bedriva areella näringar både i skärgården och på fastlandet.

Jordbruksmark är enligt Miljöbalken 3:4 av nationell betydelse och brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk endast om det

behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och dessa behov inte kan tillgodoses genom att annan mark tas i anspråk.

Med hänsyn till detta har utbyggnadsområden i huvudsak pekats ut inom skogsmark.

Påverkan på naturresursen jordbruksmark bedöms därför vara liten vid genomförande av översiktsplanen.

Skogsmark

Kommunens landområde består till största delen av produktiv skogsmark, där en liten del av marken pekas ut för utbyggnadsområden.

Inga vägar eller annan barriärskapande infrastruktur planeras som kan försvåra nyttjandet av skogen som naturresurs. Planen anger att skogsbruket ska ta hänsyn till natur- och friluftsvärden och att samråd ska ske med Skogsstyrelsen vid åtgärder som berör skogliga värden.

Sammantaget kommer planens genomförande påverka en mycket liten del av kommunens produktiva skogsmark och påverkan på möjligheten att bedriva ett rationellt skogsbruk bedöms vara obetydlig.

Djurhållning

Djurhållningen i kommunen är en viktig förutsättning för att bibehålla och utveckla en levande landsbygd som bidrar till ett öppet landskap med dess kulturella och biologiska värden.

Påverkan från djurhållning i form av lukt, flugbildning, damning och skarpt ljus är mer accepterad på landsbygden men konflikter kan uppstå i samband med tätortsutbyggnad i jordbruksområden. Enligt ÖP:n ska därför tillräckliga avstånd hållas för att undvika större olägenheter för boende och vid byggnader för kommunal service för att säkerställa att människors hälsa inte påverkas. Skyddsavstånd till bebyggelse ska prövas från fall till fall.

Effekten av genomförandet av planen bedöms som positiv men liten.

Fiske

I dagsläget utgör yrkesfisket en vikande näring i kommunen på grund av dålig tillgång på fisk. Därav är grundförutsättningarna för att stärka fisket mindre gynnsamma.

Det finns två områden av riksintresse för yrkesfisket inom kommunen enligt 3 kap 5 § miljöbalken; Ost Röskärsgunden Klobbgrunden (fångstområde för strömmning och skarpsill) och Kvädö Västerviks och Misterhults skärgårdar (fångstområde för ål och sötvattensarter).

Dessa riksintresseområden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringen. ÖP:n strävar därför mot en långsiktigt hållbar fiskereproduktion som bidrar till en tryggad fiskpopulation, friska havsmiljöer, en levande fiskerinäring, långsiktigt och hållbart vattenbruk och en hållbar fisketurism. Vid fysisk planering ska hänsyn tas till reproduktion av fisk. Planeringen ska även bidra till minskning av övergödning och utsläpp av kemikalier.

Effekten av genomförandet av översiktsplanen på yrkesfisket bedöms som positiv men liten då yrkesfisket utgör en vikande näring.

Obruten kust

Valdemarsviks kust- och skärgårdsområde är klassat som riksintresse för obruten kust enligt 4 kap miljöbalken. Det är de höga natur- och kulturvärdena som gör området riksintressant. Men även turismens och friluftslivets intressen, främst det rörliga friluftslivet, ska beaktas vid bedömning av tillåtlighet av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Ingrepp i miljön får endast komma till stånd om det kan ske utan att påtagligt skada områdenas natur- och kulturvärden.

Kommunen har ett stort ansvar för den framtida utvecklingen av kustvattenmiljön som ger möjligheter till turism, attraktivt boende och goda rekreationsmöjligheter. Riksintressets bestämmelser utgör inte hinder för tätortsutveckling eller lokalt näringsliv men måste anpassas till de höga natur- och kulturmiljöerna för att inte riskera påtaglig skada.

Enligt de bebyggelseförslag som framkommer i ÖP:n och som inte kan anses omfattas

av undantaget från riksintresset måste dessa anpassas till de höga natur- och kulturmiljövärdena för att inte riskera att påtagligt skada intresset.

Utvecklingsområden i Valdemarsvik och Gryt-Fyrudden anses av kommunen utgöra tätortsutveckling och omfattas därmed av undantaget från riksintresset.

Ett område som berörs av riksintresset och som inte kan anses utgöra undantag från detsamma är utvecklingsområde nr 29, Hummelvik. Vid detaljplanering är det därför av stor vikt att ta hänsyn till de höga natur- och friluftslivsvärdena som finns på platsen. Utbyggnaden bör stödja turismen och det rörliga friluftslivet för att undvika att riskera att påtagligt skada riksintresset. Dessutom måste bebyggelsen vara anpassad till landskapet, och lösningar för trafik och VA-försörjning utredas för att inte riskera påtaglig skada. En förutsättning för byggnation är därför att verksamheten inom Gryts Varv säkerställs och att vägar och VA-system samordnas med varvet. Området är utpekat som utredningsområde i VA-planen.

Planens genomförande bedöms inte påverka riksintresset i någon större utsträckning då merparten av utvecklingsområdena utgör undantag från riksintresset. Om dessutom anpassning och hänsyn tas till de höga natur- och friluftsvärdena vid byggnation i Hummelvik undviks risk för skada på riksintresset.

Sjöfart

Inom Valdemarsviks kommun finns såväl sjötrafikstråk, allmänna farleder i skärgården samt en inre farled, Kustled Sjöfyran, som är av riksintresse för kommunikation enligt 3 kap 8 § miljöbalken. Farleden nyttjas av mindre båtar och är en förutsättning för aktiv turism och friluftsliv i skärgården. Riksintressen enligt 3:8 Miljöbalken ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet.

Kommunen anser att en utveckling av skärgården kan stärka riksintresset för kommunikation så länge kommunens planering tar hänsyn till sjötrafikstråken, de allmänna farlederna och riksintresset. Samråd ska hållas

med Sjöfartsverket vid bl.a. utbyggnad eller utökning av fritidsbåtshamnar, marinor eller varv, anläggningar för båttrafik, vatten- och strandnära bebyggelse, inrättande av strandnära naturreservat och vindkraft i vattenmiljö.

Planens genomförande bedöms inte få någon direkt påverkan på sjöfarten. Att Sjöfartsverket ges möjlighet att yttra sig över kommunens planering vid ingrepp och åtgärder i vatten- och strandnära områden kan ses som positivt.

Vindkraft

I Valdemarsviks kommun finns ett område utpekade som riksintresse för vindbruk; Björksätter. Riksintressen för vindbruk anges för att de har särskilt goda förutsättningar för vindbruk ur ett nationellt perspektiv. Valdemarsviks kommun är positiv till vindkraft och det utpekade området Björksätter.

Fastlandet i kommunen har till största delen för liten vindresurs för att det ska vara rationellt att anlägga vindkraft. I kustzonen av havet är det i stället påverkan på skyddade områden som utgör begränsningar för utbyggnad. I dagsläget finns ingen storskalig vindkraft inom kommunen och förutsättningarna för stora anläggningar bedöms vara små. Därav ser kommunen ingen anledning att peka ut ytterligare områden lämpliga för vindkraft för att skydda dessa mot nyttjanden för andra ändamål utöver området av riksintresse.

Vindkraftens teknikutveckling går snabbt framåt mot större kommersiella kraftverk där vissa turbiner är mer lämpade för lågvindsområden. I framtiden kan därför fler områden komma att bli intressanta för vindkraft.

Vid planens genomförande bedöms ingen påverkan uppkomma till följd av vindkraft.

Vattenbruk

(fiskodlingar, musselodlingar)

Inom kommunen finns ingen vattenbruksverksamhet och i översiktplanen finns ingen strategi för sådan verksamhet. Kommunen är dock positiv och säger sig vilja uppmuntra till utveckling av vattenbruksverksamhet som ett led i utvecklingen av skärgården och landsbygden. Därmed är miljöpåverkan till följd av vattenbruk obefintlig.

Vattenmiljö

Grundvatten

MKN för kommunens grundvatten är genomgående god, varför åtgärdsarbete inte krävs. Däremot är det viktigt att skydda nutida och potentiella framtida dricksvattenkällor från framtida föroreningar. Det gäller föroreningar från bostäder så väl som olyckor i samband med godstransporter och även saltvatteninträngning. ÖP:n visar på behovet av översyn av skyddsområden för vattentäkter. Genomförs planen är detta positivt (skydd) för grundvatten och dess goda status bevaras.

Sjöar och vattendrag

I Valdemarsvik utgör övergödning ett större hot mot sjöar och vattendrag och dess organismer än fysiska barriärer såsom vandringshinder. ÖP:n fokuserar därför på att åtgärda denna problematik och framför allt anslutning av nya bostäder/bostadsområden till kommunalt VA så att MKN för vatten inte överskrids. Detta innebär en positiv förbättring, liksom modernisering och utbyggnad av reningsverk. Kommunen har dessutom planer på en fortsatt inventering och åtgärdande av enskilda avlopp. Sammantaget ska kommunen sträva efter att arbeta aktivt med de åtgärder som Vattenmyndigheten rekommenderar samt uppfylla VA-planens prioriterade åtgärder. Planens genomförande kan således ge positiva effekter för god ekologisk status och MKN för vatten.

Östersjön

Havet i kustzonen och angränsande havsområden påverkas av övergödning och miljögifter. Miljögifterna i Valdemarsviken har dock minskat avsevärt efter den omfattande sanering som genomförts. ÖP:n föreslår satsningar på åtgärder som kan leda till minskad övergödning vilket förbättrar vattenkvaliteten. Härvid innebär anslutning av nya bostäder/bostadsområden till kommunalt VA en positiv förbättring liksom också modernisering och utbyggnad av reningsverk och fortsatt inventering och åtgärdande av enskilda avlopp.

Kulturmiljövärden

Kulturmarker pekas ut i naturvårdsprogrammet och skyddas därmed till viss del från exploatering. Kommunen ser dessutom kulturmiljöerna i Valdemarsvik som en värdefull tillgång för att skapa attraktiva miljöer enligt kommunens vision och inriktningsmål. Därför ska dessa miljöer tillvaratas och utvecklas.

Riksintressen

Kommunen berörs av tre riksintresseområden för kulturmiljövården. För att tillgodose riksintressena ska kulturmiljön beaktas vid samhällsplaneringsarbetet, vid bygglovshantering och tillståndsgivning. Kulturmiljön ska bevaras och utvecklas och miljöer och byggnader underhållas så att karaktären bibehålls.

Kulturmiljön ska värderas högt. Kunskap och hänsyn ska prägla den kommunala planeringen och bygglovshanteringen. Genomförs direktiven i ÖP:n innebär det en positiv påverkan på kulturmiljön.

Naturmiljö och friluftsliv

Valdemarsvik har stora områden som är skyddade för sina höga natur- och kulturvärden. Hela skärgården är skyddad som riksintresse för natur och friluftsliv enligt 3 och 4 kap miljöbalken. Låg exploateringsgrad och stora arealer skyddade områden skapar goda förutsättningar för friluftsliv. Det lagstadgade skyddet innebär att dessa områden i stort kommer att bevaras för framtiden.

Kommunens samrådsversion av naturvårdsprogrammet beskriver och bedömer känsligheten och värdet för över 1 000 naturområden. Översiktsplanen fastställer att naturvårdsprogrammet ska utgöra underlag vid kommunal planering. De utbyggnadsområden som redovisas i planen har i så stor utsträckning som möjligt placerats med hänsyn till dessa naturområden. Det innebär att föreslagna utbyggnadsområden inom naturvårdsområde klass 1-3 har tagits bort som förslag, med få undantag.

Område 4 i Borg på höjden längs Valdemarsviks norra strand, ett utvecklingsområde 23 i anslutning till Gryts kyrkby och gamla skolområdet samt Eköns friluftsområde, område 25 utgör de enda undantagen.

I område 4 i Borg föreslås ett område för småhusbebyggelse som omfattas delvis av naturvårdsprogrammets klass 2 område. Tätortsutvecklingen här bedöms som ett angeläget allmänt intresse och exploatering ska ske med hänsyn till de naturvärden som finns på platsen och de värden som finns för friluftslivet i form av tillgänglighet genom stigar och utsiktsplatser. Med hänsyn till områdets natur- och friluftsvärden då naturområdet är av regional betydelse, blir påverkan liten till måttlig om området exploateras.

Område 23 berör delvis ett av naturvårdsprogrammets klass 2 områden. Vid detaljplanering ska hänsyn tas till de naturvärden som finns så att dessa inte skadas. Genomförs planen bedöms påverkan på naturområdet vara liten.

Ekön är delvis skyddad som naturreservat och är strategiskt viktig för turism och rörligt friluftsliv i ett regionalt perspektiv. Eköns naturreservat ligger i ett typiskt skärgårdslandskap och dess klipp- och sandstränder utgör populära och välbesökta badplatser sommartid. Reservatet är iordningställt för besökare med utkikstorn, campingplats med badplats, bryggor, båthamn och diverse fritidsanläggningar. Östgötaleden passerar genom reservatet. Det är också områdets värde för friluftslivet som utgör syftet med bevarandet av området:

”Syftet är att bevara ett för det rörliga friluftslivet värdefullt område och genom olika åtgärder förbättra allmänhetens möjligheter att utnyttja detta.”

”Härvid skall hänsyn tas till de för området karaktäristiska naturtyperna samt växt- och djurlivet”.

Kommunens föreslagna exploatering vid Eköns friluftsområde innebär att tillgängligheten ökar ytterligare (för fler människor) genom en utökad campingverksamhet och genomförs ÖP:n bedöms detta vara positivt för det fria friluftslivet.

Riksintressen

Flera av utvecklingsområdena i skärgården, Valdemarsvik och Gryt-Fyrudden planeras inom områden som skyddas som riksintresse för friluftslivet och/eller naturvärden enligt

Miljöbalken 3:6 respektive 4:2.

Östergötlands skärgård utgör ett riksintresseområde för naturvärden (MB 3:6) och beskrivs av länsstyrelsen:

”Den vidsträckta och finskurna Östgötaskärgården med sin mångfald av naturmiljöer, med flera sällsynta och hotade arter, är en helt unik miljö av utomordentligt stort naturvärde och synnerligen skyddsvärd.” (Länsstyrelsen, 2014)

Det är de höga naturvärdena i kombination med tillgänglighet som utgör det centrala värdet även för friluftslivet:

”Många friluftaktiviteter som utövas i området är starkt knutna till de många höga natur- och kulturvärden som ofta utgör populära besöksmål och är viktiga ur turistnäringssynpunkt. Upplevelser av värdefulla miljöer med intressant flora, fauna och kultur samt de mycket goda möjligheterna till bl.a. bad, båtliv, paddling, fiske och vandring gör skärgårdsområdet mycket värdefullt ur flera perspektiv.” (Länsstyrelsen, 2014)

Länsstyrelsen betonar vikten för friluftslivet av fortsatt underhåll och tillgång till befintliga badplatser, båtramper, vandringsleder m.m. även utanför skyddade områden, samtidigt som de höga natur- och kulturvärdena inte får skadas påtagligt.

Påtaglig skada handlar om åtgärder som kan ha en bestående eller tillfälligt mycket stor negativ inverkan på det aktuella intresset. Det kan också handla om åtgärder som kumulativt kan ha en mycket stor negativ inverkan.

Genomförs ÖP:n med exploateringar inom de utpekade utvecklingsområdena bedöms detta vara positivt för friluftslivet och att denna vinst är större än det intrång i riksintresset för naturvärden som det innebär. Det ger skärgården underlag att utvecklas och vidmakthålla befintliga badplatser, båtramper och vandringsleder mm. Samtidigt är kommunens ambition att skydda värdefulla naturområden som är av stort värde för riksintresset genom naturvårdsprogrammet. Ny bebyggelse ska därför främst tillkomma i anslutning till eller som en förtätning av redan bebyggda områden. Om en viss andel mark kan upplåtas för exploatering i skärgården kan bättre förutsättningar ges för att tillgodose riksintressena då ett större antal permanentboende och besökare kan bidra till en ökad näring som kan möjliggöra skötsel av värdefulla områden och skapa utökad service. Att hålla stränder och attraktiva områden allemansrättsligt tillgängliga är av stor vikt. Genom att även skapa förutsättningar för utveckling och förbättring av den biologiska mångfalden genom att bevara en stor andel gröna ytor med naturlig vegetation samt sköta om skyddade

Figur 6.4. Eköns camping.

ytor genom bete och hävd av exempelvis strandängar bedöms detta vara positivt även för naturmiljön. Kommunens ambitioner med bl.a. förbättrad information om friluftslivsområden, satsningar på förbättrad tillgänglighet och ett utökad utbud av aktiviteter, kompetensutveckling samt samarbete med närliggande kustkommuner, ger utökade möjligheter att bättre tillgodose riksintresset.

I det fortsatta arbetet med bebyggelseutvecklingen i de utpekade områdena är det av stor vikt vid prövning att det utförs detaljstudier om vilka ytor som är lämpligast att bebygga utifrån de natur- och friluftsvärden som finns på platsen. Detta gäller särskilt områdena i Gryt-Fyrudden och Hummelvik.

Sammantaget bedöms påverkan på riksintressena för naturvärden och friluftslivet vara positiva då kommunens ambition att bevara, skydda och sköta värdefulla natur- och kulturområden är av stort värde även för friluftslivet. Genom en strategisk och genomtänkt bebyggelseutveckling i skärgården med satsningar på att utveckla områdets förutsättningar för turism och friluftsliv kan riksintressena bättre tillgodoses.

Strandskydd

Valdemarsviks kommun har en lång strandlinje som till största delen är oexploaterad, väl bevarad och därigenom tillgänglig för allmänheten. Strandskyddet säkrar både framtida generationers tillgång till strandlinjen och den biologiska mångfalden.

Längs kustlinjen planeras få ingrepp i strandskyddet, undantaget är Gryts brygga där ett utvecklingsområde planeras längst in i Årsviken. I viken är strandskyddet delvis upphävt och där finns idag en småbåtshamn med flera småbåtsbryggor.

Längs sjöar och vattendrag planeras sex LIS-områden, varav fyra ligger tätortsnära. Områdena är placerade med hänsyn tagen till höga natur- och friluftsvärden. En zon på några tiotal meter lämnas oexploaterad närmast vattnet i syfte att säkerställa tillgängligheten. Exploateringen innebär därmed i flera fall att tillgängligheten till strandområdena ökar. Inget av LIS-områdena bedöms få någon betydande negativ påverkan på växt- och djurliv.

Tillgången till stränder är fortsatt mycket god i kommunen. Kommunen ser det därför som positivt att bevilja dispens från strandskyddet eller upphäva det, när det finns särskilda skäl för det.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för naturvården och friluftslivets värden i strandskydds-zonen till följd av genomförandet av planen vara obetydliga.

Miljö- och riskfaktorer

Luftkvalitet

De senaste mätningarna från Valdemarsvik (vinterhalvåret 2009/2010) som är genomförda av Östergötlands luftvårdsförbund, visar att alla miljökvalitetsnormer (MKN) för partiklar (års- och dygnsmedelvärde) underskreds under perioden.

MKN för utomhusluft syftar till att skydda människors hälsa och miljön från flera ämnen däribland kvävedioxid, kväveoxider, svaveloxid och partiklar (PM 10). Dålig luftkvalitet uppstår främst i storstäder, men kan även uppstå i småstäder eller samhällen med t. ex. en tät stadskärna och mycket vedeldning.

Vid planens genomförande bedöms luftkvalitet inte utgöra något problem för kommunen enligt utförda beräkningar och mätningar. Dessutom ska detaljplanering och lokaliseringsbeslut inte leda till att MKN för luftkvalitet överskrids enligt kommunens ställningstagande. Kommunen ska fortsätta att genomföra mätningar av MKN via Östergötlands luftvårdsförbund.

Buller

Buller påverkar människors hälsa och därför är det viktigt med åtgärder för att minska omgivningsbullret. I Valdemarsviks kommun kan bostäder intill väg E22 samt andra större vägar påverkas av störande buller. Dessutom förekommer bullerstörning från exempelvis skjutbanor och industrier. Utöver detta är buller inget stort problem då kommunen främst består av glesbygd och har lågt trafikerade vägar.

Enligt kommunens ställningstagande ska bullerfrågan beaktas vid detaljplanering och tillståndsgivning och bullerstörande verksamheter undvikas intill kommunens utpekade tysta områden. Sammantaget bedöms planens

genomförande som positiv men liten.

Översvämning

Klimatförändringarna förutses leda till att skyfall blir vanligare och inträffa med större intensitet, vilket kan få till följd att ras, skred och översvämningar inträffar. Redan idag orsakar Fifallaån och Vammarsmålaån, med sina utlopp i centraorten återkommande översvämningar. Kommunen har vidtagit och arbetar för att vidta ytterligare åtgärder för att minska och jämna ut flödena vid extrema nederbördsmängder.

I ÖP:n anges strategier och klimatanpassningsåtgärder, bl. a. utifrån rekommendationer från länsstyrelserna, som kommunen kan använda vid byggande i centrala Valdemarsvik och i låglänta kustområden. Dessa rekommendationer och åtgärder ska förhindra att extrema situationer orsakar skador och kostnader vid översvämning. Genomförs planen bedöms det därför innebära positiv påverkan att motverka översvämningar.

Havsnivåhöjning

ÖP:n har som tidshorisont 2040 men vid byggande måste ställningstagande tas till en betydligt längre tidshorisont. Prognoser över normalvattenstånd i kommunens kustzon år 2100 kopplat till extrema situationer i form av nederbörd och stormar pekar på att en nivå tre meter över dagens medelnivå kan inträffa med låg sannolikhet. Stora andelar av centrala Valdemarsvik och även delar av Gryt-Fyrudden, Skeppsvikenområdet och skärgården i övrigt kommer då att påverkas. Detta ökar risken för olyckor och kostnader för materiella skador.

Kommunen pekar i ÖP:n ut principer för byggande och strävan att ta fram handlingsplaner för klimatanpassning. Speciellt anges att anläggningar med viktiga samhällsfunktioner bara ska byggas på mark som inte förväntas översvämmas ens vid extremförhållanden på 100 års sikt alternativt ska åtgärder vidtas för att undvika skador. Sådan mark måste ligga minst tre meter över dagens medelhavsnivå. Genomförs planen bedöms konsekvenserna av havsnivåhöjningen till följd av klimatförändringar motverkas.

Förorenade områden

I Valdemarsviks kommun har 190 områden identifierats som potentiellt förorenade. Av dessa har ett 60-tal antingen sanerats (10 st) eller undersökts med resultatet ingen åtgärd krävs. För övriga områden pågår undersökningar. En restriktionskarta finns som gäller föroreningar och risk för ras och skred.

I ÖP:n fastslås att kommunens goda kunskaper om förorenade områden ska utgöra underlag vid planering och bygglov och att kommunen bör bidra med denna kunskap i regionala samarbeten. För att hantera sanering/efterbehandling ska kommunen vara drivande då ansvar saknas och arbeta förebyggande i sin roll som tillsynsmyndighet. Genomförs planen bedöms det bidra till sanering av förorenad mark och undvikande av exponering för människor.

Farligt gods

Kommunen genomkorsas av E22 som tillika är en rekommenderad led för farligt gods liksom också väg 212/Gamla Riksvägen till i höjd med Kopparhyttan, Storgatan samt Kyrkogatan och fortsatt Norrgatan upp till Ishallen. Inga vägar i kommunen har dock förbud mot farligt gods och på bl. a. väg 212 ut mot Gryt transporteras regelbundet farligt gods. På E22 transporteras årligen ca 20 ton farligt gods, merparten utgörs av drivmedel. Det mesta av detta gods transporteras igenom kommunen, endast ca 2,5 procent transporteras till eller från mål i kommunen.

Genomförs ÖP:n innebär det att kommunen kommer att få beredskap för och en handlingsplan för eventuella olyckor, något som saknas idag. Vidare ska kommunen som utgångspunkt utgå från Räddningstjänsten i Östra Götalands angivna skyddsavstånd till bla skolor, bostäder, lokaler, arbetsplatser och vårdboenden vid bygglovsärenden och detaljplanering för att minska riskerna från farligt gods. Vid avsteg från skyddsavstånden ska riskanalys genomföras för att visa på om riskerna är acceptabla eller inte, med eller utan åtgärder. Räddningstjänsten ska som sakkunnig remissinstans kontaktas i ett tidigt skede.

Detta sammantaget bedöms positivt för att undvika skador på människor, egendom och miljön.

6.5 Samlad bedömning och uppfyllelse av miljömål

Här bedöms översiktsplanens inriktning mot de regionala miljömålen. Miljömålen täcker ett brett spektra av miljöfrågor och syftet med bedömningen är att ge en övergripande bild av översiktsplanens miljökonsekvenser. I de flesta fall bedöms inriktningen mot huvudmålen. I något fall bedöms även särskilt relevanta delmål.

Färgerna illustrerar i vilken riktning översiktsplanens genomförande bedöms påverka miljömålet. Grönt är positivt, blått är neutralt och gult är svagt negativ påverkan. I en del fall görs en bedömning gentemot nollalternativet.

Figur 6:5. Miljömål.

1. Begränsad klimatpåverkan	ÖP:n har liten negativ påverkan på målet. Möjlighet till byggande och bostäder i utvecklingsområden kommer troligen att medföra ökad arbetspendling.
2. Frisk luft	ÖP:n har liten eller ingen påverkan på miljömålet. Målet påverkas framför allt av trafik, industrier, energiproduktion och småskalig vedeldning.
3. Bara naturlig försurning	ÖP:n har liten eller ingen påverkan på miljömålet.
4. Giftfri miljö	Om ÖP:n genomförs påverkar det miljömålet positivt genom kommunens hantering av förorenade områden.
5. Skyddande ozonskikt	ÖP:n har liten eller ingen påverkan på miljömålet.
6. Säker strålmiljö	ÖP:n har liten eller ingen påverkan på miljömålet
7. Ingen övergödning	ÖP:n har konkret inverkan på miljömålet om den genomförs, då flera åtgärder syftar till att minska utsläpp från enskilda avlopp och kommunala reningsanläggningar, liksom att öka antalet hushåll som är anslutna till kommunalt VA.
8. Levande sjöar och vattendrag	Flera åtgärder i linje med miljömålet kommer till stånd om ÖP:n genomförs. Hit hör åtgärder för att säkra VA-försörjning, värnande av friluftsliv och bevarande av natur- och kulturmiljövärden.
9. Grundvatten av god kvalitet	ÖP:n bedöms ha liten men dock positiv inverkan på miljömålet om den genomförs.
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård	ÖP:n förväntas ha ett positivt inflytande på några av miljömålets preciseringar och saknar inflytande på andra. Det handlar främst om bevarande av natur- och kulturmiljövärden samt åtgärder för att minska utsläpp av föroreningar och näringsämnen.
11. Myllrande våtmarker	ÖP:n, om den genomförs, förutspås ha minimalt inflytande på miljömålet.
12. Levande skogar	ÖP:n har ett visst inflytande på miljömålets preciseringar vad gäller bevarade natur- och kulturmiljövärden, då en del exploateringar förväntas ske på bekostnad av skogsområden. Inverkan får därför betecknas som svagt negativ.
13. Ett rikt odlingslandskap	ÖP:ns inriktning att styra utveckling i tätorter såväl som på landet så att odlingsmark bevaras får anses utgöra en positiv faktor för miljömålet.
14. Storslagen fjällmiljö	Inte relevant
15. God bebyggd miljö	ÖP:n utgör ett stöd för detta miljömåls indikatorer då den förordar omsorg om energiförbrukning etc. vid om- och nybyggnad av bostäder och fritidshus.
16. Ett rikt växt- och djurliv	ÖP:n tillåter, om den genomförs, byggande i några strandnära områden. Sammantaget får den därför betecknas som svagt negativ för miljömålet.

6.6 Fortsatt arbete och uppföljning

Kommunen rapporterar årligen tillstånden för luftkvaliteten i kommunen genom sitt medlemskap i Östergötlands luftvårdsförbund. Tillståndet för kommunens vattenförekomster följs upp och rapporteras till Vattenmyndigheten.

Utöver detta bör kommunen utvärdera bestämmelserna i ÖP gällande riktlinjer för hälsa och miljö för att se om de får eftersträvat genomslag i planering och beslut. Utvärderingen sker förslagsvis inför aktualitetsförklaring av ÖP.

Regler om uppföljning

När en plan har genomförts ska den beslutande myndigheten eller kommunen enligt 6 kap 18 § miljöbalken "skaffa sig kunskap om den betydande miljöpåverkan som planens genomförande faktiskt medfört". Detta ska göras för att myndigheten eller kommunen "tidigt ska få kännedom om sådan betydande miljöpåverkan som tidigare inte identifierats så att lämpliga åtgärder för avhjälpande kan vidtas".

Det är viktigt att notera att det är både den förutsedda och den oförutsedda betydande miljöpåverkan som ska följas upp. Enligt lagstiftningen ska därför en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för "de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför" (6 kap 12 § punkt 9 miljöbalken).

7. Ordlista och källförteckning

Här presenteras de viktigaste av de källor som har använts under arbetet med framtagande av översiktsplanen. Dessutom finns en ordlista som förklarar förkortningar och facktermer som används i plandokumentet.

7.1 Ordlista

Förkortning/ord	Betydelse
4G	Fjärde generationens mobilkommunikation
BBR	Boverkets byggregler
BKL	Branschris klassning
Cu	Koppar
EBH	Efterbehandling av förorenade områden
EG	Europeiska gemenskaperna
EKS	Europeiska konstruktionsstandarder
EU	Europeiska unionen
FA - region	Funktionell region
FMIS	Fornminnesinformationssystemet
FÖP	Fördjupad översiktsplan
GSD	Geografiska sverigedata
IT	Informationsteknik, ett samlingsbegrepp för de möjligheter som skapats genom framsteg inom datateknik och telekommunikation
KF	Kommunfullmäktige
KML	Kulturmiljölagen
LIS	Landsbygdsutveckling i strandnära läge
MB	Miljöbalken
MKB	Miljökonsekvensbeskrivning
MKN	Miljö kvalitetsnorm
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
NUTEK	Närings- och teknikutvecklingsverket (numera Verket för näringslivsutveckling)
PBF	Plan- och byggförordningen
PBL	Plan- och bygglagen
PCB	Polyklorerade bifenyler, ett kemiskt miljögift. Ämnet förbjöds helt i nyanvändning 1978 men fortfarande kvar i miljön på grund av dess långa nedbrytningstid.
PTS	Post- och telestyrelsen
RUP	Regional utvecklingsplan
SCB	Statistiska centralbyrån
SKL	Sveriges kommuner och landsting
TÖP	Tillägg till översiktsplan
VA	Vatten och avlopp
VDSL	Very-high-bit-rate digital subscriber line
ÖP	Översiktsplan
Östsam	Regionförbund mellan kommunerna i Östergötland och Landstinget

7.2 Källförteckning

Observera att förteckning kan vara ofullständig.

Ahlander, S. (2012). Naturvårdsprogram Valdemarsviks kommun.

Aronsson, J. (2013). Saltvattenpåverkan i enskilda brunnar i kustnära områden. En undersökning av grundvattenförhållandena och riskerna för saltvattenpåverkan i S:t Annas skärgård, Östergötland. C-uppsats, Institutionen för naturgeografi och kvartärgeologi, Stockholms Universitet.

Baltic Ecomussel. (2013). Mussel farming - the new Baltic Sea aquaculture industri.

Bergenås, K. (2014). Vindkraft och civil luftfart. En modell för prövning av vindkraftverk i närheten av flygplatser. Trafikverket.

Bergsstaten. (den 15 08 2014). Mineralrättsregistret.

Boverket. (2009). Vindkraftshandboken - Planering och prövning av vindkraftverk på land. Boverket.

Byggnadsinventering i Sverige: Sveriges fyrar och fasta sjömärken 2000-2012.

Havs- och vattenmyndigheten. (den 28 04 2014). <https://www.havochvatten.se/hav/samordning--fakta/havsplanering/havsplanering-i-sverige/svensk-havsplanering.html> 2014-08-27

Holmgren, F. (den 27 20 2009). Riskperspektiv på transporter av farligt gods - Känsliga punkter i Östergötlands län. Länsstyrelsen i Östergötland.

Jordbruksverket. (2012). Svenskt vattenbruk - en grön näring på blå åkrar. Strategi 2012-2020.

Jordbruksverket. (2013). Rapport 2013:35. Väsentligt samhällsintresse? Jordbruksmarken i kommunernas fysiska planering.

Lantmäteriet. (2014). Terrängkartan.

Lindahl, O., & Lovén, S. (2008). Hämtat från Musselodling för miljön - nu även i Östersjön: <http://www.havet.nu/dokument/HU20083musselodling.pdf>

Länsstyrelsen i Östergötland. (1983). Natur och Kultur, miljöer i Östergötland.

Länsstyrelsen i Östergötland. (2011a). Regionalt program för efterbehandling av förorenade områden - Östergötlands län 2012-2014. Rapport 2011:23.

Länsstyrelsen i Östergötland. (2011b). Vindkraftspolicy Länsstyrelsen Östergötland.

Länsstyrelsen i Östergötland. (2012). Landsbygdsutveckling i strandnära lägen i Östergötland.

Länsstyrelsen i Östergötland. (2014a). Miljöreda - länsstyrelsens databas över potentiellt förorenade områden. 2014-05-25.

Länsstyrelsen i Östergötland. (2014b). Område av riksintresse för friluftsliv i Östergötlands län - Östergötlands skärgård.

Länsstyrelsen i Östergötland. (2014c) Regional Bostadsmarknadsanalys 2014. <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/boende/Regional%20bostadsmarknadsanalys%202014.pdf>

Länsstyrelsen i Östergötland. (2014d). Upptäck Östergötlands skärgård.

MSB. (2006). Flödesstatistik farligt gods, shapefil.

MSB. (03 2012). Risker för smittspridning mellan djur och människor i Kambodja. Hämtat från MSB: <https://www.msb.se/Upload/Om%20MSB/Forskning/Faktablad/Faktablad%20>

Magnusson.pdf?epslanguage=sv den 01 09 2014

Naturvårdsverket. (2007). Ljudkvalitet i natur- och kulturmiljöer. God ljudmiljö...mer än bara frihet från buller. Rapport 5709.

Naturvårdsverket. (2012). Biotopskyddsområden - Vägledning om tillämpningen av 7 kapitlet 11 § miljöbalken. Handbok 2012:1.

Nisser-Larsson, M. (den 10 08 2010). Varför inträffar ras och skred? Hämtat från MSB: <https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Naturolyckor/Skred-ras-och-slamstrommar/Varfor-intraffar-skred-och-ras/> den 01 09 2014

Riksantikvarieämbetet. E län beslut RAÄ 1997-08-18. Nytt riksintresse 1999, E 100. Dokument uppdaterat 2013-09-11.

SCB. (2012). Kust- och strandlängd. <http://www.statistikdatabasen.scb.se>

SGU. (2013). Bedömningsgrunder för grundvatten. SGU-rapport 2013:01.

SCB. (2015). Befolkningsmängd. <http://www.statistikdatabasen.scb.se>

SMHI. (den 18 06 2012). Utredning ger förslag till åtgärder för att minska översvämningar. Hämtat från SMHI: <http://www.smhi.se/Professionella-tjanster/Nyhetsarkiv-professionella-tjanster/utredning-kring-oversvamningar-1.22524> den 28 05 2014

Trafikverket. (2012). NVDB på webb. Hämtat från Trafikverket: <https://nvdb2012.trafikverket.se/SeTransportnatverket#> den 23 06 2014

Wadstein, E. (2014). Detaljplan för del av Gusum 13:1 - Miljökonsekvensbeskrivning. Valdemarsviks kommun.

Valdemarsviks kommun. (2013). Energiplan.

Vattenmyndigheten. (2014). VISS (Vatteninformationssystem Sverige). Hämtat från <http://viss.lansstyrelsen.se> 2014

Östergötlands länsmuseum. Modernismens bebyggelse i Valdemarsviks kommun. Rapport från läns museets bebyggelseinventering år 2008-2009 - en del av projektet Modernismen i Östergötland som genomförts av Östergötlands länsmuseum med stöd av Länsstyrelsen i Östergötlands län. 2010.

Ötsam. (2012). Regionalt utvecklingsprogram >2030 för Östergötland.

Ötsam. (2013a). Kommunbeskrivning 2013 - Valdemarsviks kommun.

Ötsam. (2013b). Östergötlands kulturplan 2015. http://www.lansbibliotek.otsam.se/uploads/img/doc/Reviderad_kulturplan_Region_%C3%96sterg%C3%B6tland_2015.pdf

Webbsidor

Bebyggelseregistret. Riksantikvarieämbetets register över det byggda kulturarvet, www.bebyggelseregistret.raa.se

Boverket, www.boverket.se

Fornsök. Riksantikvarieämbetets register över fornminnen, www.raa.se/fornsok

Kyrkokaraktiseringsprojektet, Linköpings stifts hemsida, www.svenskakyrkan.se

Länsstyrelsernas GIS-tjänster, digital karttjänst, ww.gis.lst.se

Naturvårdsverket, www.naturvardsverket.se

8. Bilagor

Följande kartor i A3-format utgör bilagor till översiktsplanen:

- Bilaga 1 Utbyggnadsområden kommunöversikt*
- Bilaga 2 Tätortskarta Valdemarsvik*
- Bilaga 3 Tätortskarta Gusum*
- Bilaga 4 Tätortskarta Ringarum*
- Bilaga 5 Tätortskarta Gryt-Fyrudden*
- Bilaga 6 Sammanhållen bebyggelse - norra kommundelen*
- Bilaga 7 Sammanhållen bebyggelse - södra kommundelen*
- Bilaga 8 Sammanhållen bebyggelse - östra kommundelen*
- Bilaga 9 LIS-områden*
- Bilaga 10 Riksintressen*
- Bilaga 11 Naturmiljö*
- Bilaga 12 Friluftsliv*
- Bilaga 13 Kulturmiljö*
- Bilaga 14 Riskfaktorer*

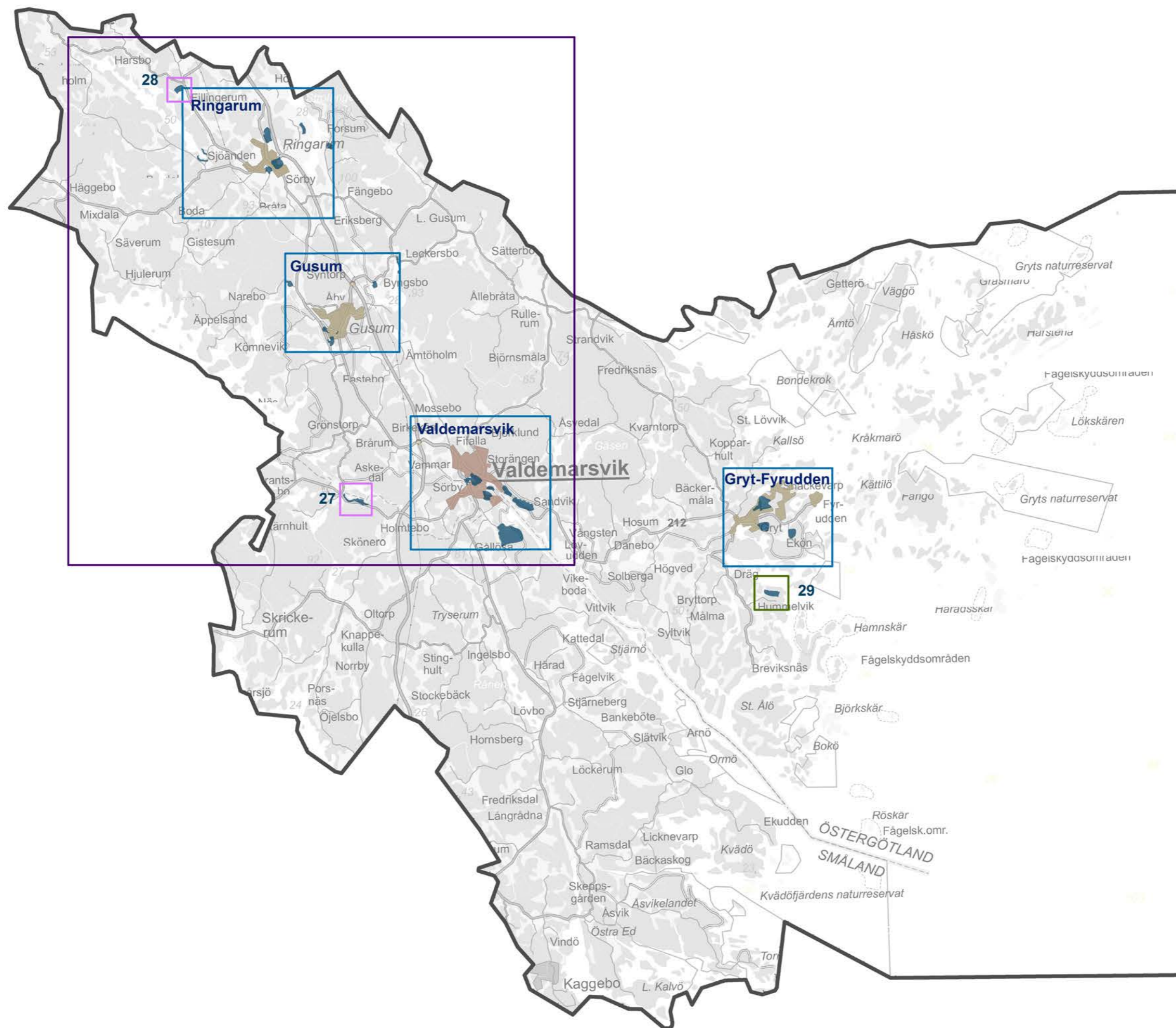
Bebyggelseutveckling

Centralorten:
Valdemarsvik: 7 områden

Tätorter:
Gusum: 7 områden
(varav 3 LIS)
Ringarum: 7 områden
(varav 1 LIS)
Gryt-Fyrudden: 5 områden

LIS-områden utanför tätort:
27 Sävsjön-Horvgölen:
1 område
28 Å till Ken: 1 område

Skärgården utanför tätort:
Hummelvik (1 område)

- Utvecklingsområden
- Kartbladsindelning**
- Tätortskartor
- LIS
- LIS-områden Bilaga 9
- Skärgård

Utvecklingsområden Valdemarsvik

1. Berget ovan centrum
2. Södra hamnen
3. Majeldsberget
4. Borg
5. Sjövik-Sandvik
6. Kägglå
7. Industriområde

Grännäs deponi kommer ej kunna bebyggas, men kan nyttjas för exempelvis park, idrott och lek.

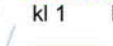

Utvecklingsområden

- Bostäder
- Industri på sikt
- Område för kompletterande bebyggelse inom tätorten

Planeringsförutsättningar

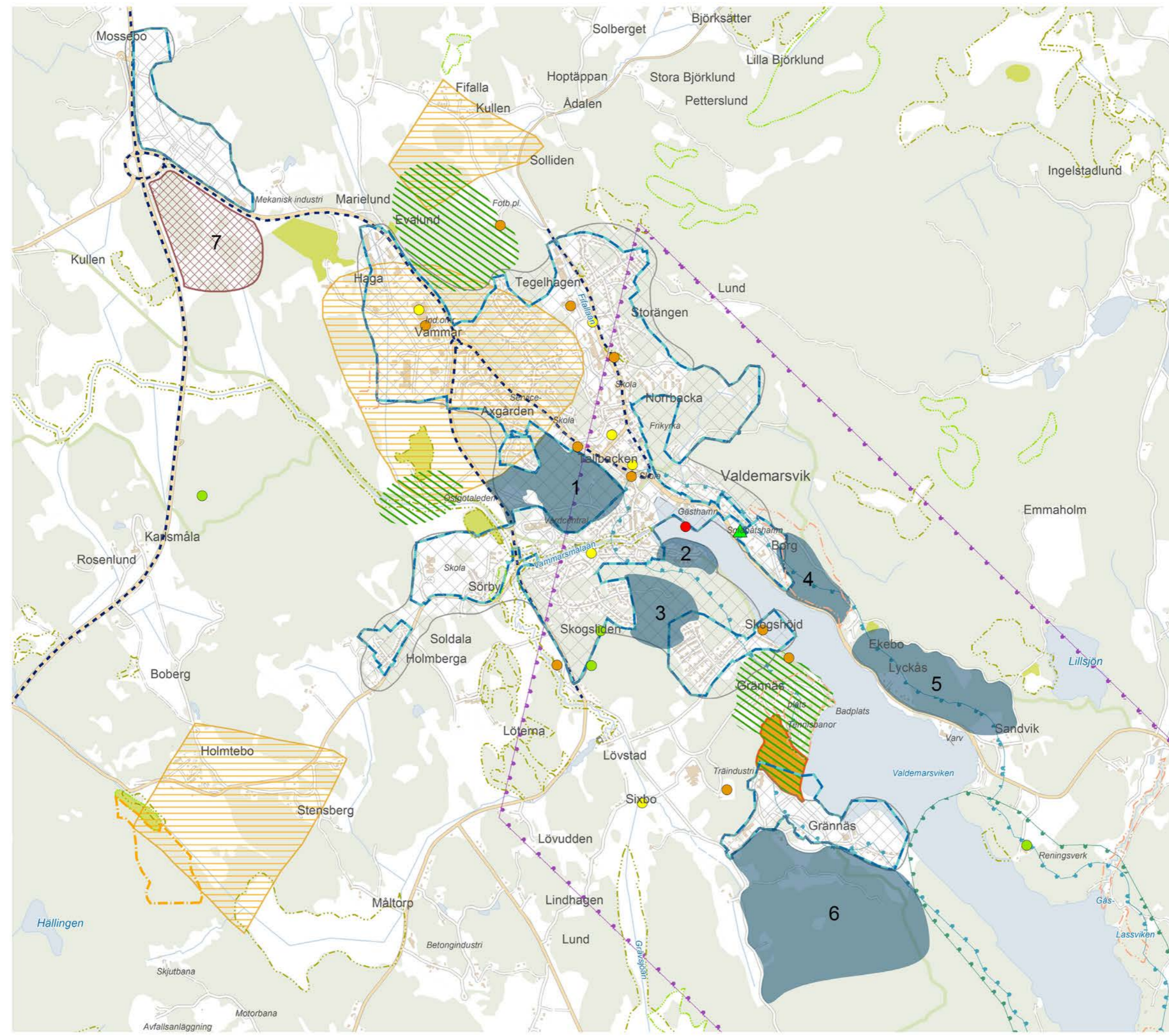
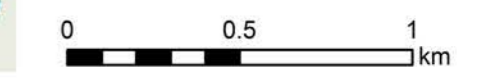
- Detaljplanelagt område
- Friluftsområde
- Grännäs deponi
- Rek. väg för farligt gods
- Naturvärde enligt Skogsstyrelsen

Naturvårdsprogram

- Regionalt kulturmiljöområde
- Riksintr. för naturvården
- Riksintr. för friluftslivet
- Riksintr. MB kap 4
- Byggnadsminne

Förorenad mark

- 1
- 2
- 3
- 4

Utvecklingsområden Gusum

- 8. Fågelmossen
- 9. Kyrkgärdet (Gusumån)
- 10. Strandvägen
- 11. Vid Yxningens camping
- 12. Syntorp
- 13. Byngsbo (Byngaren)
- 14. Leckersbo (Byngaren)

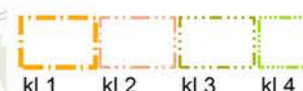

Utvecklingsområden

- Bostäder
- Bostäder på sikt
- LIS-område
- Industri på sikt
- Område för enstaka ny bebyggelse inom tätorten

Planeringsförutsättningar

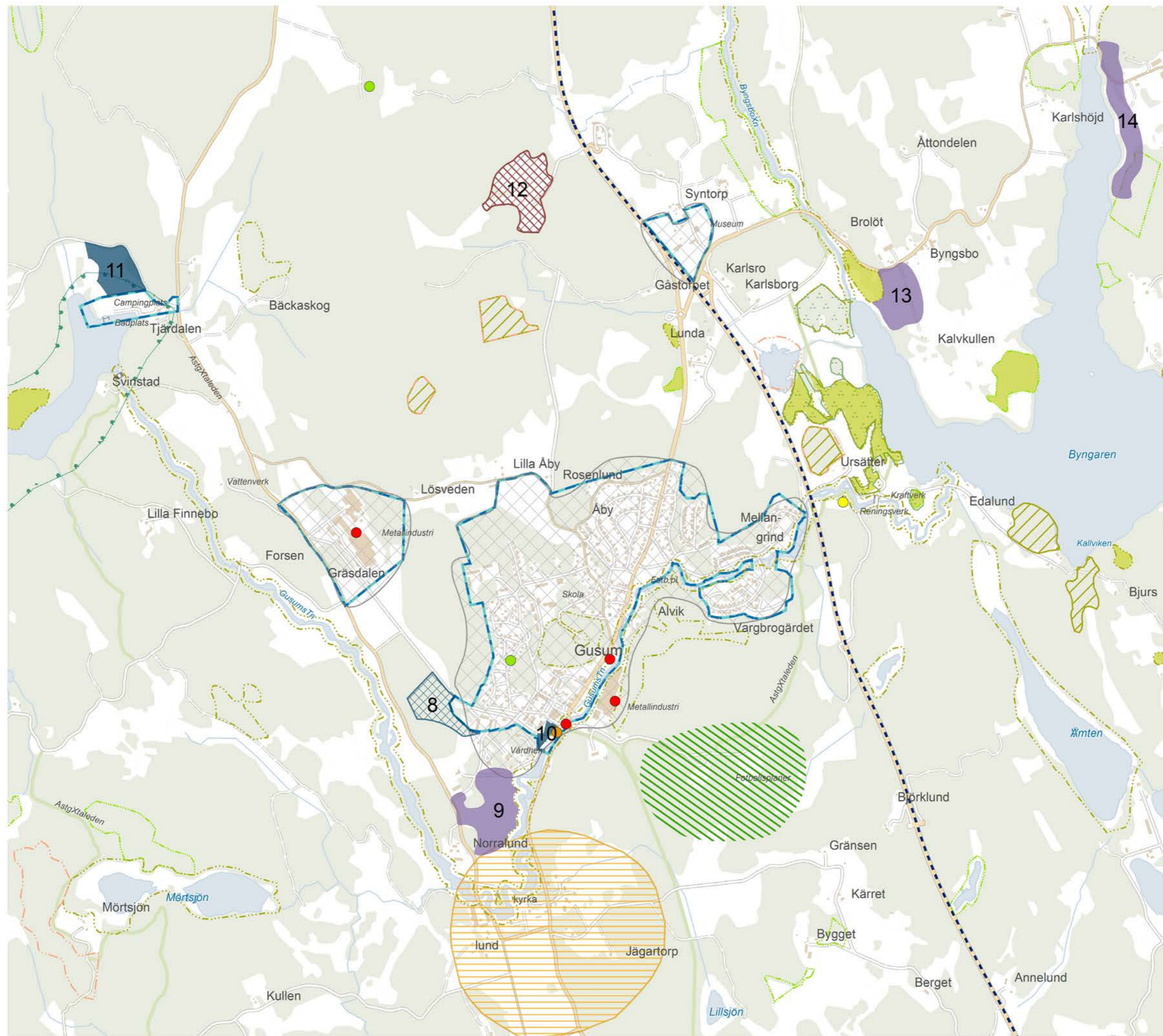
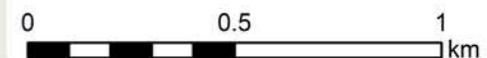
- Detaljplanelagt område
- Friluftsområde
- Rek. väg för farligt gods

Naturvårdsprogram

- kl 1 kl 2 kl 3 kl 4
- Nyckelbiotop
- Naturvårdsavtal
- Regionalt kulturmiljöområde
- Riksintr. för naturvården
- Naturvärde enligt Skogsstyrelsen

Förorenad mark

- 1
- 2
- 3
- 4

Utvecklingsområden Ringarum

- 15. Takmossen
- 16. Sörby
- 17. Väster om g:a landsvägen
- 18. Tolsum
- 19. Sjöänden (Ken)
- 20. Norrby
- 21. Albacken

Utvecklingsområden

- Bostäder
- Bostäder på sikt
- LIS-område
- Industriområde
- Område för kompletterande bebyggelse inom tätorten

Planeringsförutsättningar

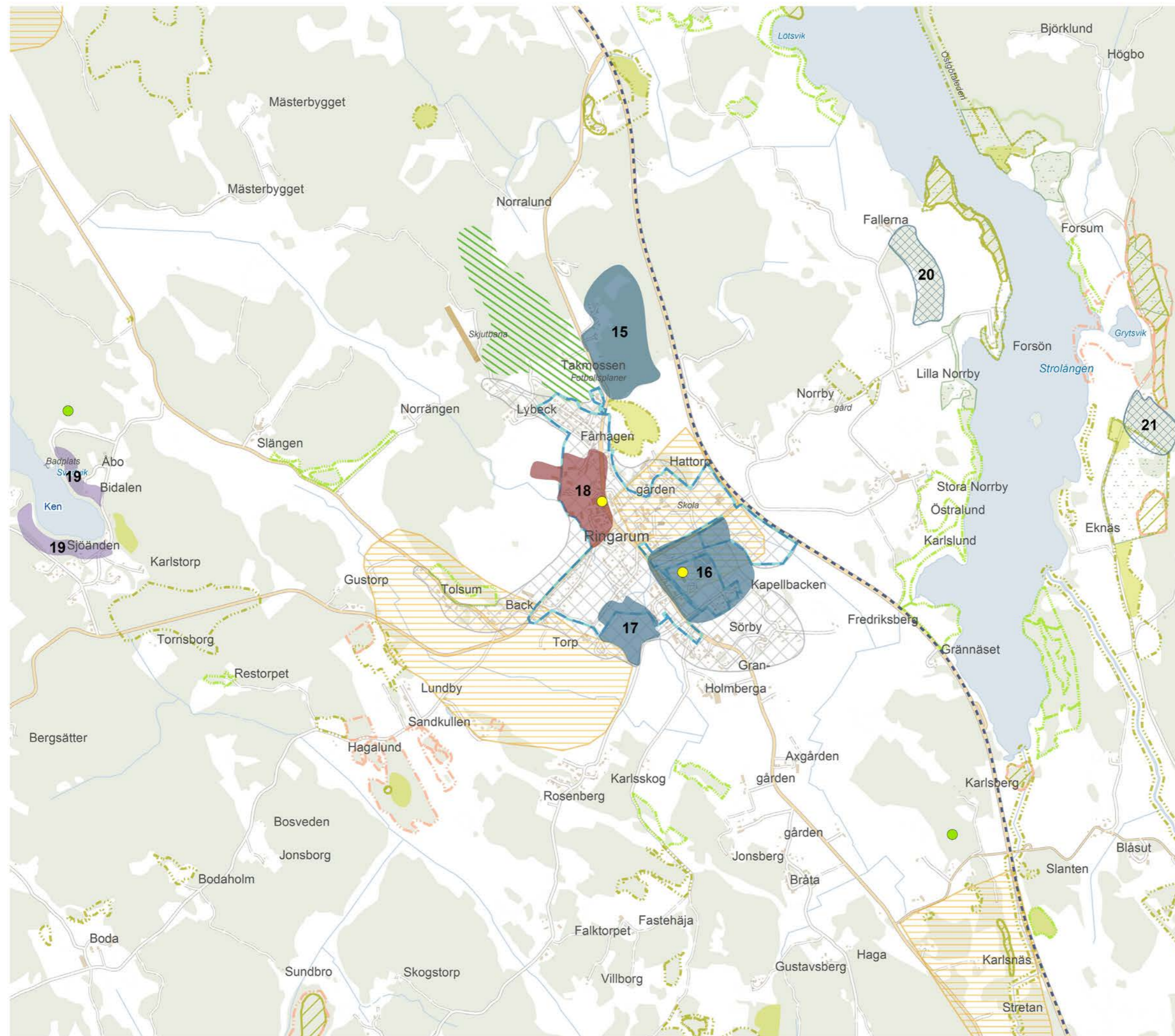
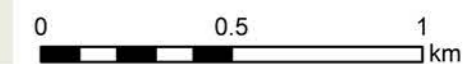
- Detaljplanlagt område
- Friluftsområde
- Nyckelbiotop
- Naturvårdsavtal
- Skjutbana
- Regionalt kulturmiljöområde
- Rek. väg för farligt gods
- Naturvärde enligt Skogsstyrelsen

Naturvårdsprogram

- kl 1
- kl 2
- kl 3
- kl 4

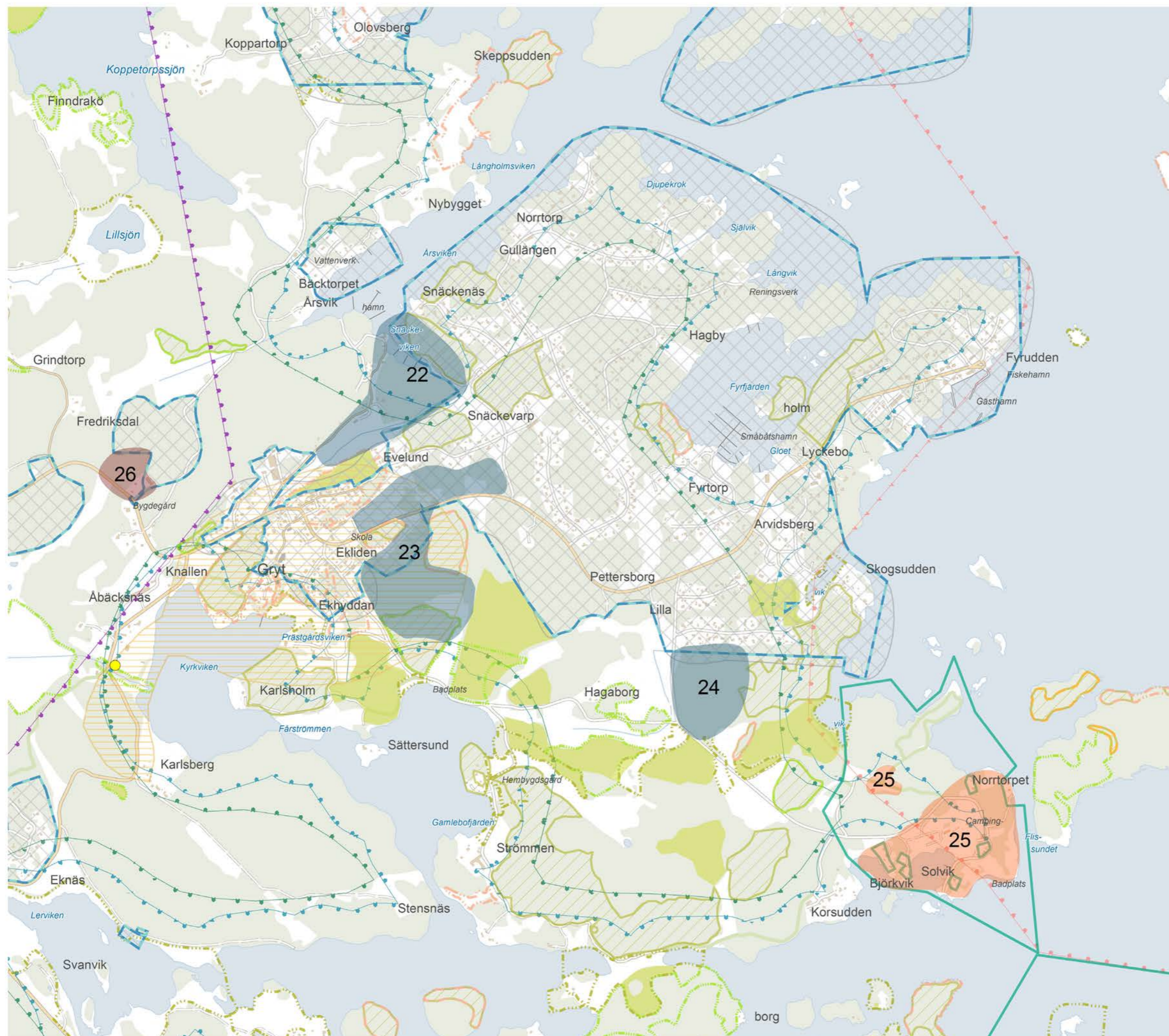
Förorenad mark

- 1
- 2
- 3
- 4

Utvecklingsområden Gryt-Fyrudden

- 22. Gryts brygga
- 23. Gryt
- 24. Ekövägen
- 25. Eköns friluftsområde
- 26. Industri- och handelsområde

Utvecklingsområden

- Bostäder
- Industriområde
- Ekön friluftsområde
- Område för enstaka ny bebyggelse inom tätorten

Planeringsförutsättningar

- Detaljplanlagt område
- Naturresevat
- Nyckelbiotop
- Riksintr. för naturvården
- Riksintr. för kulturmiljö
- Riksintr. för friluftslivet
- Riksintr. MB kap 4
- Regionalt kulturmiljöområde
- Naturvärde enligt Skogsstyrelsen

Naturvårdsprogram

- kl 1
- kl 2
- kl 3
- kl 4

Förorenad mark

- 1
 - 2
 - 3
 - 4
- 0 0.8 km

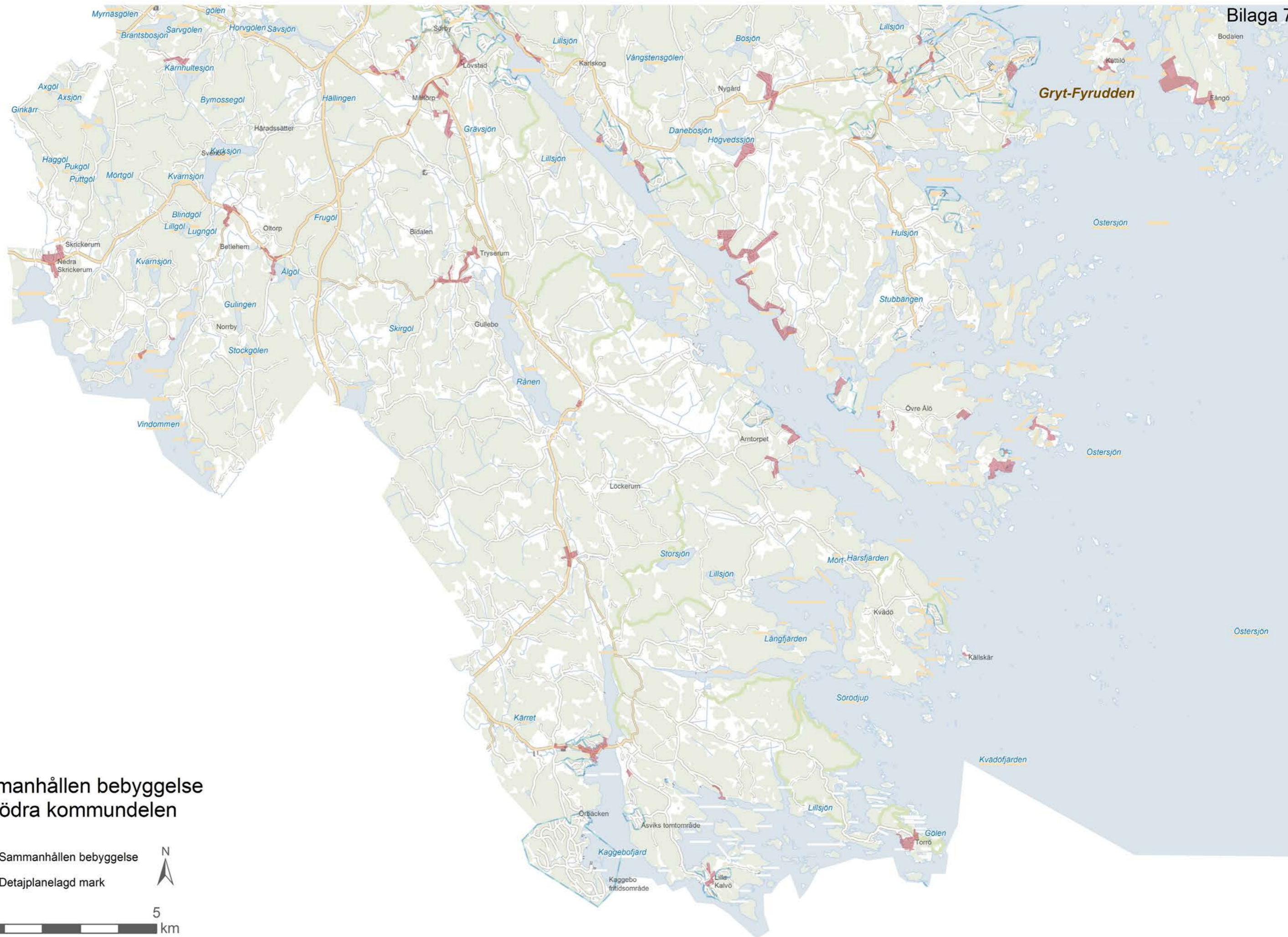

Sammanhållen bebyggelse
i norra kommundelen

Sammanhållen bebyggelse

Detaljplanelagd mark

Sammanhållen bebyggelse i södra kommundelen

Legend and scale:

- Sammanhållen bebyggelse (Red shaded area)
- Detajplanelagd mark (Blue outlined area)

Scale: 0 to 5 km

North arrow (N)

LIS-områden

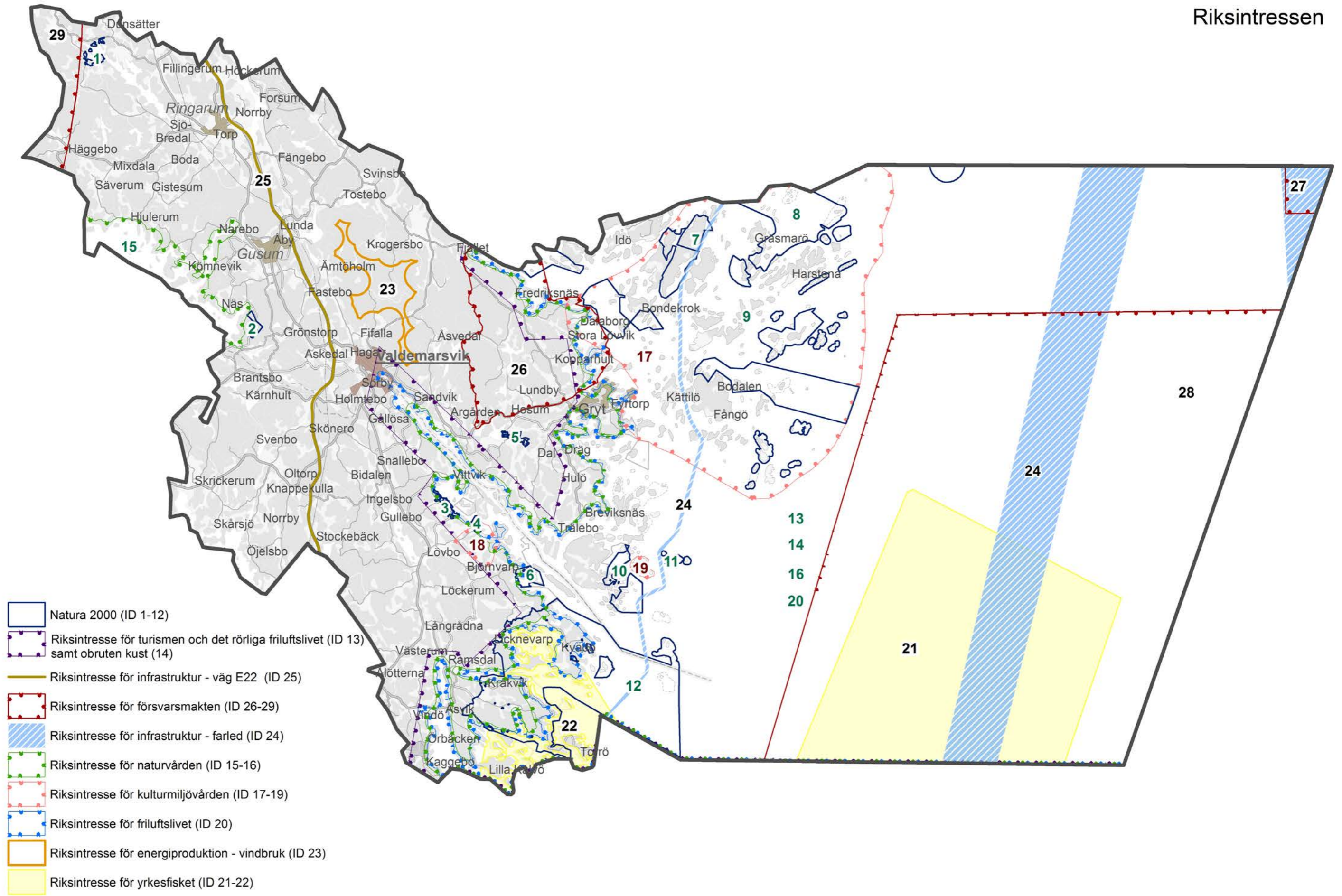
- 9 - Kyrkgärdet
- 13 - Byngsbo
- 14 - Leckersbo
- 19 - Sjöänden
- 27 - Såghallen-Kvarnsätter
- 28 - Fillingrum

 LIS-område

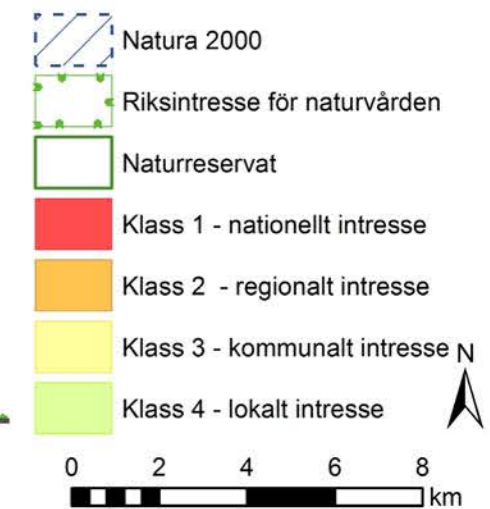
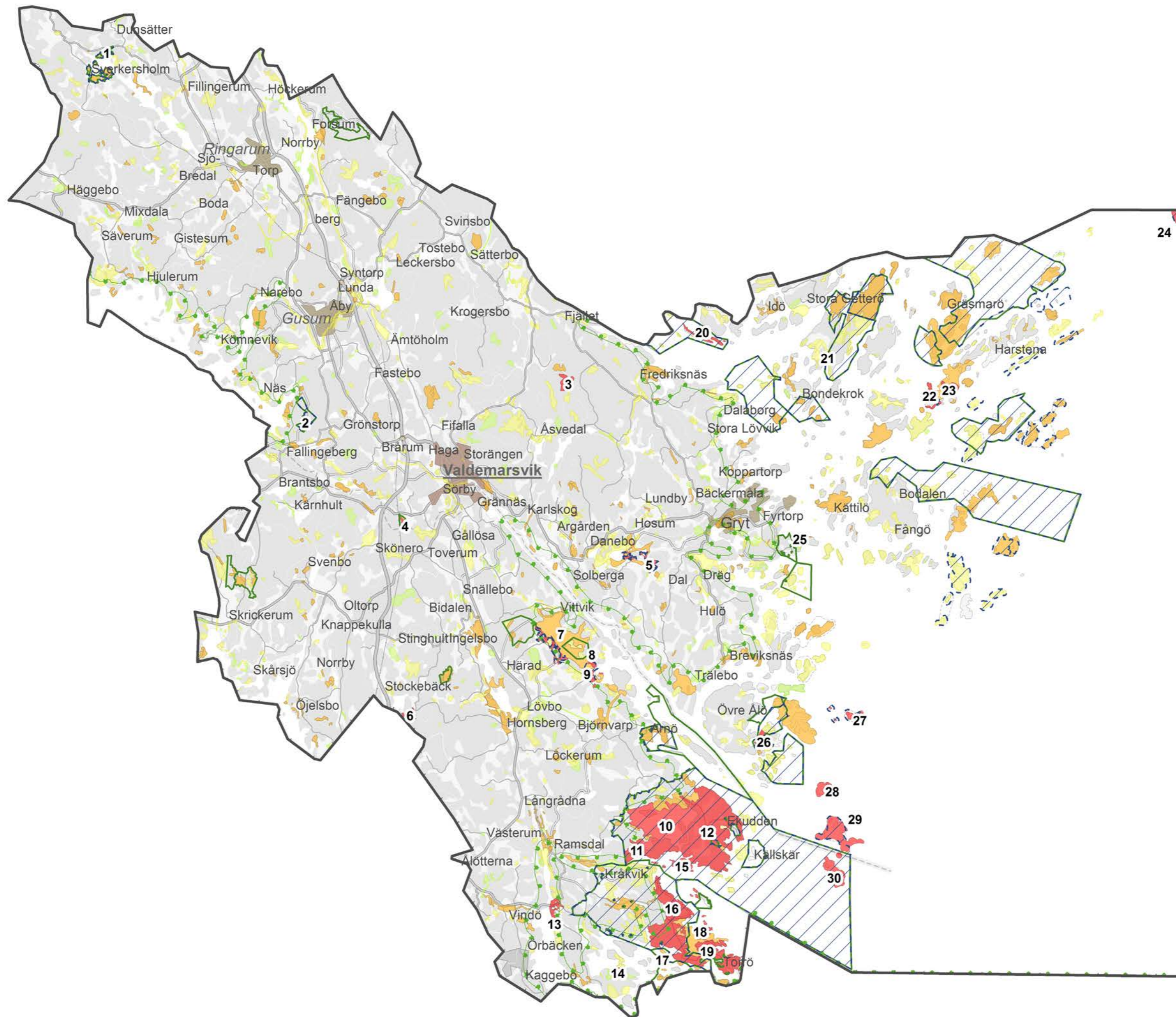

Riksintressen

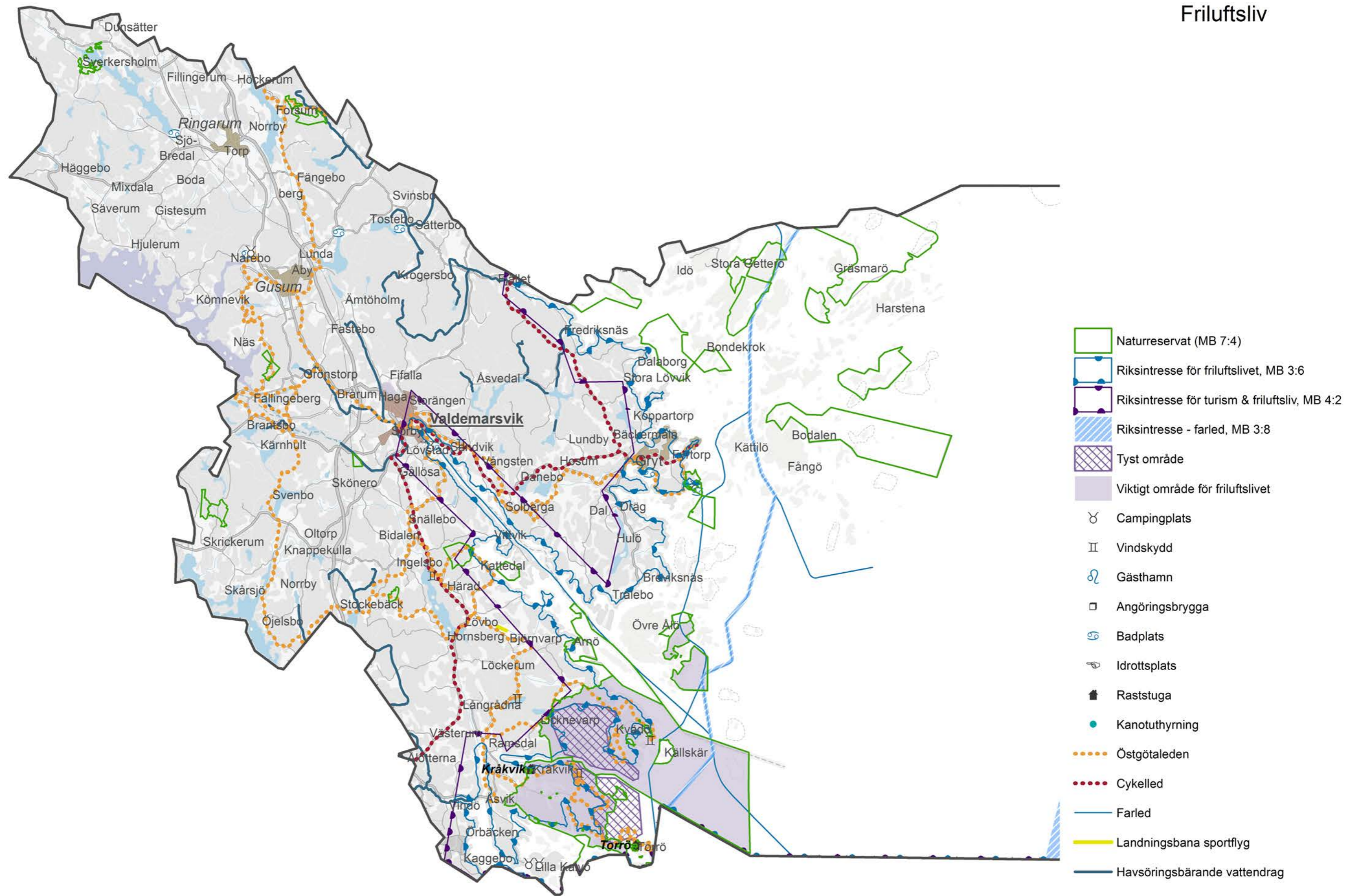

Naturmiljö

Kartan visar naturreservat och Natura 2000-områden samt områden som ingår i kommunens naturvårdsprogram. Naturreservat och Natura 2000-områden beskrivs närmare i tabell 5:1. För detaljerad information om respektive område hänvisas till Naturvårdsprogram för Valdemarsviks kommun.

Friluftsliv

Kulturmiljö

Kartan redovisar lagskyddade kulturmiljöer och regionalt värdefulla kulturmiljöer inom Valdemarsviks kommun. Även den medeltida Kungsvägen pekas ut, trots att den saknar formellt skydd. Enstaka värdefulla objekt utpekade i detaljplan o d redovisas ej.

Det regionala kulturmiljöprogrammet är framtaget 1983, varför värdefulla kulturmiljöer kan ha tillkommit sedan dess. Kommunen har påbörjat ett arbete med ett kommunalt kulturmiljöprogram, vilket inte redovisas på kartan.

Utöver områdena utmärkta på kartan finns det även kulturmiljöinventeringar som ska vara vägledande vid samhällsplaneringen.

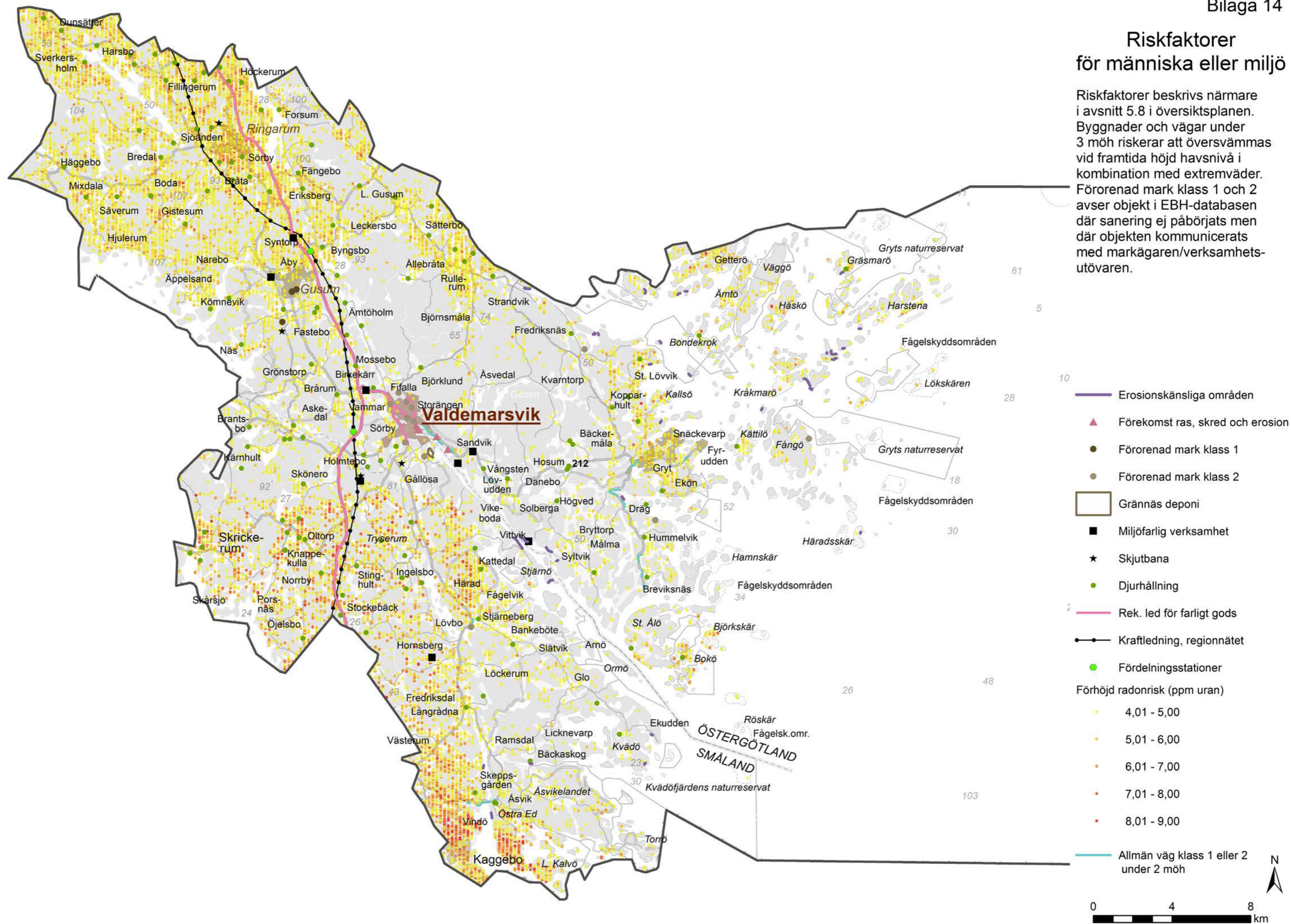
- Regionalt kulturmiljöområde
- Riksintresse för kulturmiljövård (E75-E82)
- Kyrkligt kulturminne (KML 4 kap)
- Byggnadsminne (KML 3 kap)
- Fornminne
- Kungsvägen

0 4 8 km

N

Risikfaktorer för människa eller miljö

Risikfaktorer beskrivs närmare i avsnitt 5.8 i översiktsplanen. Byggnader och vägar under 3 möh riskerar att översvämmas vid framtida höjd havsnivå i kombination med extremväder. Förorenad mark klass 1 och 2 avser objekt i EBH-databasen där sanering ej påbörjats men där objekten kommunicerats med markägaren/verksamhetsutövaren.

Valdemarsviks kommun
plan@valdemarsvik.se

Översiktsplan för Valdemarsviks kommun

Valdemarsviks kommuns översiktsplan har översänts till Länsstyrelsen för granskning enligt 4 kap 7 § plan- och bygglagen (PBL) med begäran om yttrande senast den 28 januari 2018.

Länsstyrelsen lämnar granskningsyttrande med stöd av 4 kap 16 § PBL. Yttrandet ska betraktas som en del av översiktsplanen och ska fogas till planen då den har antagits. Planhandlingarna består av kartor och beskrivningar av grunddragen i mark- och vattenanvändningen, beskrivningar och riktlinjer för riksintressen och allmänna intressen, miljökonsekvensbeskrivning och samrådsredogörelse.

Syftet med översiktsplanen är att utifrån en helhetssyn på ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer skapa förutsättningar för långsiktiga hållbara lösningar för Valdemarsviks kommun.

Parallellt med översiktsplanen tas en VA-plan fram, som också ska utgöra ett tematiskt tillägg (TÖP) till översiktsplanen. Inarbetat i översiktsplanen finns också kommunens förslag till riktlinjer för bostadsförsörjning enligt Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2013:866).

Förslag till ny översiktsplan kommer att ersätta kommunens tidigare översiktsplan från 1990. Länsstyrelsen har 2016-05-03, dnr 401-1031-16, lämnat ett samrådsyttrande för översiktsplanen.

Sammanfattning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till överprövningsgrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att översiktsplanen i stort har hanterat de frågor som behövs. Inom vissa delar av översiktsplanen bör vissa kapitel fördjupas bland annat vad gäller Riksintresse för naturvård, hur förorenade områden kommer att hanteras vid framtida detaljplaner samt havsnivåanalyser.

Prövningsgrunder enligt PBL 11 kap. 10§

Riksintresse

I Valdemarsviks kommun finns riksintresse för yrkesfiske, naturvård, kulturmiljövård, friluftsliv, väg- och sjöfartskommunikationer, energiproduktion samt totalförsvaret. Kustområdet omfattas vidare av särskilda riksintressebestämmelser inskrivna direkt i 4 kap miljöbalken. De riksintressen som berör kust- och havsområdet kommer att bli en mycket viktig del i den nu påbörjade statliga havsplaneringen.

Riksintresse Naturvård

Under samrådet hade Länsstyrelsen synpunkter på att vissa föreslagna utvecklingsområden bättre utformas och anpassas till förekommande naturvärden i följande områden:

Gryts brygga

Inom området berörs nyckelbiotoper och Länsstyrelsen ser gärna att anpassningar behöver göras till dessa.

Gryt

Utvecklingsområdet Gryt är delvis placerat inom planerat naturreservat. Länsstyrelsen ser det inte som möjligt att exploatera området på grund av de höga naturvärdena. Så som framfördes under samrådet anser Länsstyrelsen att utveckling av bebyggelse i kombination med säkerställande av viktiga naturvärden inom Gryt-Fyruddenområdet behöver samordnas i en fördjupad planeringsprocess. Frågan berör såväl riksintresset för naturvård enligt 3 kap 6 § som riksintresset enligt 4 kap miljöbalken.

Eköns camping

Kommunen föreslår en utvidgning av campingverksamheten vid Ekön, vilken är belägen inom ett naturreservat. Även denna fråga bör behandlas inom ramen för den fördjupade planeringsprocessen.

Riksintresse Kulturmiljövård

Länsstyrelsen har inget att erinra vad avser planens påverkan på riksintressen för kulturmiljövård. Kommunen har korrigerat och besvarat de kommentarer som tidigare lämnats i samrådsskedet.

Riksintresse Friluftsliv

Kommunen har angett att det pågår en översyn av riksintresset och att beslutet för Östergötlands skärgård är uppskjutet. Planeringen får därför tillsvidare grundas på tidigare beslutat riksintresse. Länsstyrelsen har inget att erinra mot hur friluftslivets riksintresse har beaktats i planen.

Övrigt om riksintressen

Länsstyrelsen har inga erinringar mot hur förekommande riksintressen för yrkesfiske, kommunikationer, energiproduktion eller totalförsvaret har beaktats i planen.

MKN miljö kvalitetsnormer

MKN Vatten

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen bör fungera som ett bra stöd för att fortsättningsvis kunna följa de gällande miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen – LIS

Översiktsplanen har tillgodosett bestämmelserna av tillämpningen av LIS.

Mellankommunala frågor och regionala förhållanden

Valdemarsviks kommun har följande områden som är särskilt betydelsefulla från ett regionalt och mellankommunalt perspektiv: Väg E22, Skärgårdsplaneringen med därtill hörande riksintressen och utvecklingsperspektiv samt naturresursplaneringen vid sjön Yxningen. Länsstyrelsen bedömer att alla dessa områden har belysts i översiktsplanen.

Hälsa och säkerhet

Skydd mot olyckor

Översiktsplanen redovisar hur kommunen avser att ta hänsyn till risken för olyckor med farligt gods utmed större kommunikationsleder, vilket är bra. Dock anser Länsstyrelsen att ett bredare spektrum av olycksrisker behöver beaktas i den kommande planeringen. Länsstyrelsen ser gärna att översiktsplanen tillförs en mer generell hänvisning till det handlingsprogram som har upprättats 2016 enligt Lagen om skydd mot olyckor (2003:778). Slutsatserna i handlingsprogrammet med tillhörande riskanalys bör också inarbetas i översiktsplanen som underlag för kommande detaljplanering och bygglovshantering m.m.

Förorenade områden

Kommunen har väl beskrivit omfattning samt ambitionsnivåer för hantering av förorenade områden. Därigenom förväntas översiktsplanen kunna bli ett värdefullt stöd för den fortsatta planeringen.

Länsstyrelsen ser gärna förtydliganden kring hanteringen av föroreningar i mark- och vatten vid utvecklingsområdet Hummelvik gällande bland annat klorerade ämnen. Här krävs detaljerade undersökningar samt eventuella saneringsinsatser för att klarlägga områdets lämplighet för den avsedda utvecklingen. Frågan har närmare behandlats av Länsstyrelsen i yttrande 2017-12-13 över samrådsförslag till detaljplan för del av fastigheten Hummelvik 1:1.

Klimatanpassning

Kommunen har gjort de ställningstaganden som behövs som riktlinjer för framtida utveckling av Valdemarsvik och kompletterat med en plan för hur klimatanpassningsfrågorna ska hanteras konkret i det fortsatta arbetet. Genom detta har kommunen kommit ett stort steg framåt på väg mot en klimatanpassningsstrategi.

SMHI har just genomfört en ny havsnivåanalys med medelvattenstånd för Sveriges kuster som finns tillgänglig på deras webbplats samt att Länsstyrelsen låtit göra en för extremvärden för Östergötlands kust som finns tillgänglig på Länsstyrelsen webb, Klimat-GIS. Länsstyrelsen ser gärna att slutsatserna av havsnivåanalysen arbetas in i översiktsplanen.

Statliga myndigheter

Försvarsmakten, Sjöfartsverket samt Trafikverket har inkommit med egna yttrande, se bifogade yttranden.

De som deltagit i beslutet

I handläggningen av detta yttrande har förutom undertecknade även deltagit; Jan Persson, Länsarkitekt Håkan Dahm, Krisberedskapshandläggare, Anna Bratt, Samordnare av klimatanpassningsfrågor och Patrick Björklund, Länsantikvarie, Kultur- och samhällsbyggnadsenheten, Göran Thunberg, Miljöskyddshandläggare, Miljöskydds-enheten samt Ulrika Larsson, naturvårdshandläggare, Naturvårdsenheten.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därmed underskrifter

Kristina Zetterström
Länsråd

Lina Gregersdotter
Planeringsarkitekt FPR/MSA

Bilaga för kännedom:

Försvarsmaktens yttrande daterat 2017-12-11

Sjöfartsverket yttrande daterat 2017-12-22

Trafikverkets yttrande daterat 2017-12-20

Kopia till:

Försvarsmakten, Sjöfartsverket, Trafikverket, Kultur- och samhällsbyggnadsenheten, Miljöskydds-enheten, Naturvårdsenheten.